

ఈ గ్రంథ చిత్ర యండలి వివరములు :—

1. అభినందనము	మూడు పద్యములు
2. అభిప్రాయము	మల్లంపల్లి వీరేశ్వరకర్పణము
3. ఆశీస్సు	మల్లంపల్లి వీరేశ్వరకర్పణము
4. ప్రశంసాపద్యములు	మదిగొండ రామలింగ శాస్త్రిగారు
5. శివతత్త్వము	మదిగొండ విశ్వనాథ శాస్త్రిగారు
6. శుభాశంసనము	విశ్వల శంకర శాస్త్రిగారు
7. శివాద్వైతము - 3	"
8. శివాద్వైతవైభవము	ముదిగొండబాపయ్యగారి శిష్యుల శాస్త్రిగారు
9. శివమణిదర్పణము	మల్లంపల్లి వీరేశ్వరకర్పణము
10. అద్వైతభిమభంజని	సంవాదకీర్తనము
11. పారమ్యమంత్రావళి	"

—: చం దా వి వ ర ము :—

మహారాజపోషకులు	రు 116
రాజపోషకులు	60
ప్రభానపోషకులు	30
పోషకులు	10
చందాదారులు	3

ప్రచురించినది :—

వలయువారు :—

శైవతత్వప్రకాశికాకార్యాలయము

29 / 219 బకింగ్ హాంపేట పోస్టు

విజయవాడ - 2

శైవత్వప్రకాశిక

అధ్యాత్మిక మాసపత్రిక

99-11032

సంపుటము 2

జయ ఫాల్గుణము

సంచిక 1

అభినందనము

పండిత ముదిగొండ కోటయ్యశాస్త్రి అయ్యనాథులు ఈమని

నేడనేజాంతానాస్త్రాన్తరముచేసిధానివా
జయ త్వియం సుధోపాన్యా శైవత్వప్రకాశికా

అవని భర్తృప్రతిస్థితే నలమ, భర్తృ

మునకు ముఖ్యులు వేదంబు, మూల మగును

దానికి సుహృత్వంబు, తద్ధ్యానయోగ

శాస్త్రవిజ్ఞానవివరణ యగును

సతతము వర్ణలుగాత మూలైవనాణి!

బాలవె యయ్యుల బెద్దలు సెలొ నని మెచ్చి శిరంబు లూపఁగాఁ

జాలిన ముద్దునలుకలను జాటి నిద్రకుల కూర్చి కిక్కవై

పాలకపాతకప్రకరభావ్యనుభూతికి మూలరంధ్రమా

బోలెడు కార్యభారమును బూనికతో భరియించి తీర్వఁగా

సచ్చివ సీమభాభ్యుదయనిశ్చలగీతికి న్వాగతం బిదే

స్త్రుతగతితోడ ముమ్మొదట శోభిలు శైవమతంబుచాడ్చునా

మతములపేరిటన్ వెలసె మాన్యత గన్న సగుస్తభావలన్

చిత్రయశోవిశాలవయి వేమక మీరఁగ నగ్రసీతి నీ

వతితయపూజనీయ వగు చాళితోటి ననుగ్రహింపుమా

పారమేశ్వరయోగభవ్యసంగళభా
 గానంబు శ్రుతిసూత్రకలన నెరవి
 యాచార్యసూత్రపాశాత్మికంబగు మత
 వేదపుం దెలుగులు నిశేదవలచి
 సంస్కృతిబద్ధమా సాంప్రదాయకమైన
 యాచారవైవిధ్య మమర దెలిపి
 సాంఘికాభ్యుదయసంస్కార హేతుకమైన
 యాచర్యగరిమంబు నతుక జెప్పి

శుద్ధశాస్త్రీయరంపతి శ్రుత మొనర్చి
 సత్యసారస్వతజ్ఞానశక్తి జూపి
 సర్వసభ్యసమాదరసరిణి మించి
 తొల్లటి ప్రశస్తి కెంతేని తోడుపడును

వివిధకళావిభూతి నిడి విజ్ఞులగా నొనరింప నొజ్జవె
 ప్రవిమలశైవధర్మపథవద్ధతి దెల్పెడి బోధమూర్తి నై
 తవిలి చతుర్విధార్థముల ధన్యుల జేసి భవత్ప్రమాదము
 అవిరళసచ్చరిత్రగణనార్హముగా నువరింపు మమ్మహో!

భారతాస్తికసంస్కృతిప్రాభవంబు
 నకు మెఱుంగిడి మొదటి దనంగ నొప్పి
 వెలసె శైవంబు మతముల కొలతలోన
 గరము విలసిల్లు మద్దని కలిమిబలిమి.

మహాపాశుపతప్రాప్తసంప్రదాయైకసమ్మతా
 జీయా దాచంద్రితారార్కం శైవతత్వప్రకాశిక

అభిప్రాయము

మల్లంపల్లి సామశేఖరశర్మగారు - మద్రాసు

మీరు 'శైవతత్వప్రకాశిక' యనుచేత మాసపత్రిక పెట్టి శైవసంఘమునకు చేయుచున్న సేవ ప్రకంసాపాత్ర మయినది. శైవతత్వమునకు సంబంధించిన విషయముల నెన్నిటిలో సామాన్యసాతకునికి తెలియునట్లు సులభశైలిలో చక్కగ వ్రాయుచున్నారు. మీపత్రికవలన నే నెన్నియో విషయములు తెలిసికొనగలిగితిని. శైవులందరు తప్పక ఆదరింపవలసిన పత్రిక యిది. శైవతత్వప్రకాశిక చిరకాలము వర్ధిల్లునుగాక!

ఆశీస్సు

మల్లంపల్లి వీరేశ్వరశర్మగారు - చిట్టిగూడూరు

శివతత్వమహాబోధసుధాసాగరవీచికా
జీమూ దియం చిరం సాధ్వీ శైవతత్వప్రకాశికా
ఇయం విజయసంగ్రహా జయవర్ష మహోజ్వలా
మక్త్యంగనావిలాసానాం మాధవశ్రీ రి వోదితా
జగజ్జీనేశ్వరాణాం యా నిత్యతా తా మధిశ్రితా
జగతాం శ్రీయసే జీయాత్ శైవతత్వప్రకాశికా

శైవతత్వప్రకాశిక ప్రశంసాపద్యములు

మదిగొండ రామలింగశాస్త్రిగారు - ఈమని

ధరణి ముప్పదియూరు తత్త్వంబులకును
బై వెలింగెడి తత్త్వంబు పరిశిష్టంఁడె
యనెడి శాస్త్రంబు పల్కుల నహరహంబుఁ
గనఁగలము శైవతత్వప్రకాశికండు

శివుడు బ్రాహ్మణుడు శివపూజ సేయుట
బ్రాహ్మణునకు భక్తసభము నయ్యె
నిట్టి భక్తములనే యాదుః బాధగలవచ్చు
సంశయంబు లన్ని నమసిరొన

వార్తలను దెల్పు పత్రికల్ వంద బున్న
నిలను జూపును రాచబాటలనెగాని
ముక్తితోవల బోధింప శక్తి గలదె
వలయు మతపత్రికల్ బ్రహ్మసభము చూడ

సర్వమునకుఁ గర్త సర్వేశ్వరుం డట్లు
సర్వకృత్యములను నిర్వహించి
సకలముగ నడుపు శైవపత్రిక నేడు
ఘనత కెక్కి కీర్తి గాంచుగాత!

ఉర్వి శైవధర్మముల శాస్త్రోక్తవిధిని
దెలుపు పత్రిక మన కుండవలయుఁగాన
నిట్టివానిని బోషించి యిష్టకామ్య
సిద్ధి లగుదురుగాత! పసిద్ధి పడసి

ఓమ్

శివ తత్వమ్

ముదిగొండ విశ్వనాథశాస్త్రి - తెనాలి

ఇదానీ మహం గీర్వాణభాషాయాం కించి ద్వక్తుం ప్రయతే.
కాలిదాసోక్తిషు ' ప్రాగింశులభ్యే ఫలే లోభా దుద్భాషా ర్వామన '
ఇవ అపహాస్యతాం గమిష్యామితి బిభేషి. తథా ప్యాశ్చ శక్తి ప్రేరితః
యుష్మాక మాశీర్వాదబలేన చ సఫలప్రియతో భవేయ మితి మన్యే.
సంస్కృతభాషా చాంధ్రాగ్రాం విశేషతః సుబోధా భవతీతి యుష్మాభిః

జ్ఞాయత సిదానేకవార మితః పూర్వమ్. అతో భవదనుజ్ఞయా సామానా
యాత్మై సన్న స్యా.

శివధర్మస్య స్వాశస్త్ర్యం ముచితై ర్మహాత్మా సకటిత్యలం
గ్రింభేషు. అవాబ్జాననగోచరస్యాపి మహాత్మ్యవః అమార్తస్య యథా
శక్తిన్యావరత్కై ర్విశేషతైః, అథవా తత్సభక్తై ర్మహావాక్తైః ప్రతి
సాదన ముపరిషత్ పేదాంతేషు. తత్తై యన్యశాస్త్రీషు మహర్షిభి శ్చ
కృతమ్. తత్ర విశేషగో పేదాంతేషు భగవా నేవ స్థియం భావం
నిశ్చ్యాయ. నచ్చిదానందరూపస్య నిర్గులస్య శివస్య భ్యావయోగేన
మోక్షం లభంతే హ్యనాయాసేన సాధారణా అపి జనాః. పురుషయా
న్యాస్య మానానాం నాన్యైః సక్రిత్యత్యాత్మనా అజని. 'సాకామయి'
తే త్యాదిసుతిభి స్తస్య నంకల్పమాత్రేణ ప్రభవతి జగ దిత్యాచక్షంతే
వేదాంతాః.

ఏన మేవ మహాదేవం సర్వజ్ఞం సామూహ్యతః వనంతి. తని
శ్చాస్య పరబ్రహ్మత్వం సిద్ధ్యతి. త్రిలోచనత్వం చాస్య అస్మా దేవేతి
సాధయంతి బుధాః. అయ మేవాత్మా అష్టభిః పక్రతిభి ర్వ్యజయతి
స్వం దేహమ్. అత శ్చాయం లోకాన్ సృజత ఇతి కథయంతి వేదాః.
తస్మా దస్మాష్టా మార్తయః. సాక్షిమూర్తి స్వామూర్త స్వాపి భగవ
తోన్యత్ మూర్తం రూపం దృశ్యత ఏవ వేదేషు. తస్య కిం ప్రయోజన
మితి చే ద్భ్రమి.

న ఏష మహాత్మా హ్యవతతార కదాచి స్త్రీలకంఠరూపేణ.
దేవాసుర ద్వేషరూపం చ హాలాహల మపిభత్. నిష్పత్తో భూత్వా
శశాన నృభీష్టమ్. శిష్టా దేవాః స్వకర్మభి రలోపయ నేన మీశ్వరమ్.
అమృతం చాప్నువన్. అత ఏహ సా శ్రీకంఠో లోకసియంతా శానక
ఇతి ప్రసిద్ధిః. పున కేష ఉదసాదయ త్కు-మాగం దేవసేనాస్యం స్వ
వీర్యబలేన. కామం చాజయత్. ఇంద్రియాణి నిజగ్రాహ. అదర్శ
శ్చాభూ ద్దృహస్థానామ్. నిష్కామకర్మవరాణాం పరాం కామం చ
ప్రాప్నోత్.

‘ ఇదం వా ఏక త్వత్తో దివో జ్యోతి రంత గౌడరక్తః ’ ఇతి చ
 బ్రహ్మసూత్రేను బ్రహ్మసూత్రేన త్వత్తో వా వాస్తవమనన్తి. అత్య
 మంత్యతేనను ఇదం జ్యోతిరనూపి సిద్ధ్యతేన. తద్వత్తోనానం
 చాత ఏక సత్యమే నాన్యమన్తిస్యత్వైవ త్వత్తోనం చాన్య
 మైవ యేన త్వత్తవ్యతేనామ్. తస్మాత్తవ్య త్వత్తోనానం బ్రహ్మ
 తేనా బ్రహ్మదోషవిజయంతి భవంతి చేనా. వత్తవ్యే దేవోనా సత్తవ్యం
 శ్చదాయ, తేన చాన్య త్వత్తోనం ద్యోతతే. ఇత్థం శాంతమయే
 సంగ్రామనమయే చ శివ మేవ ప్రథమం సంపూర్ణ, ధ్యాత్వా చ
 లోకాః సుఖం విజయం చ లేభిరే. ఇత్తనా మర్త్యవాదీనా ముచ్యగ్రహార్థ
 మేవ అగ్రే చరతి స్మ యుద్ధేషు. ఏవం శివస్య నిగ్రహానుగ్రహసమర్థం
 మూర్తం రూపం ప్రకాశతే.

యది ‘ ఏక మే వాద్వితీయం బ్రహ్మ ’ ఇతి శ్రుతి రాద్రయితే
 తర్హి వయ మేక మేవ శివం సర్వజ్ఞం ధ్యాయామః. య ద్యన్యే దేవా
 అపి సంతితి బ్రూతే శ్రుతి స్తదాపి వయం హరిబ్రహ్మదీనామపి నికట
 భాజా మసులభం శంభోః వదాంభోజభజన మేవ కరవామహే. సత్యం
 వా అమూర్తం వా స్వాత్మా, భవతు మిధ్యావా సత్యం వా జగత్ ,
 జీవః బ్రహ్మ వా తద్భిన్నో వా భవతు, న వయం తరసా తర్కవచసా
 వృథా కంఠక్షోభం నహామః. కింతు త్నష్టయా మోక్షం ప్రాప్ను
 వామ, సర్వదా సర్వకాలేషు స్మరామ చేశ్వరమ్. అమూర్తం వా
 మూర్తం వా, విష్ణీయం వా సక్తీయం వా ఉపాస్మహే చ సదా
 శివమ్. ధర్మబ్రహ్మైకత్వవాదినః అత్యాశ్రయాః నిష్పక్షాః న్యాయ
 పరాః విశ్వమానవసాభాతికాంక్షిణః విగతరాగద్వేషాః విశ్వేశ్వరం
 భజామహే.

— — —

శివస్తుతులు — హరవిలాసము

జయ పార్వతీమనోహర జయ పరమానంద జయ నిళాకరమాళీ
 జయ భూమిసలిలపావకవియదనలారేంద్రహాత్మవిలసితమూర్తి

శి వా ద్వై త ము

శ్రీకంఠవిద్యాభూషణ, సాహిత్యరత్న

ని ర్మ ల శం క ర శా స్త్ర

ని ర్మ ల

శివాద్వైతములో శివపారమ్యమును నిగూహించుటకు వలయు ప్రమాణముల సరళార్థము శ్రీమన్నీలకంఠ శివాచార్యులవారిచే వ్రాయ బడి యున్నపులకు బోధింపబడిన యంశము శైవమతజనులందరికిని నునిదితమే.

నిర్వస్తులములో శిశుకర్పూరన్యాయము ననుసరించి శివజీవైక్యము నిర్ణయించుకొనవలెననియు, ముక్తపురుషుడు జీవాధారియై శివ భిన్నుడై యుండుట శైవల్యము కాదనియు, ఆనన భోజన కీడాది వ్యవహారములు శరీరప్రవృత్తులుకానైన శివచేష్టితములే యనియు ఇత్యాది అపహేళనశ్చయములను దూరమునర్పి దిగున సమాధానములు కొంత వరకు పఠనమొనరించునని భావించెదను.

ఉపాసనయందు శివజీవైక్యము సంసకరించిన శ్రీమదాచార్యులు నిత్యము భావనార్థమే యనియు, ముక్తపురుషుడు శివాప్యధక్తి ధ్మై శివభిన్నుడుగా నుండినచో శివానందము సనుభవించజాలు ననియు, ఆననభోజనాదులచే గలుగు ఆత్మసంతృప్తి ని శివునికే సమర్పించవలెను గాని శివచేష్టితములే ఇచ్చువి యనినచో త్కుత్సిచాసాదిదోషసంబంధము మనమెక్కడునికి సంభవించుననియు సముల్లేఖించియున్నవారు.

క్షుత్సిచాసాదు లంతరించి నిరంతర శివానందానుభవభోగియై సముత్తులు బ్రహ్మోకస్వరూపులై దివ్యశరీరధారులై, మరీయోకస్వరూపులై ఆనందరూపులై సర్వరూపులై విహరించుచు చిదబిద్విశిష్టప్రసాదము నంతయు శివ మందుముగా నవగోకించుచు ఆయాదివ్యోకములలో ప్రకృష్టల ద్భావ దివ్యభోగముల సనుభవించుచు కదాచిత్ లీలామానుషరూప భావలై ఉపవిష్టుత్రు - గీతాదియర్థముల నిర్వచనములతో నిజుల

ఆస్తిక వైదికజనమునకు కర్మ - జ్ఞానసముచ్చితముగు సద్భక్తిని విరిచి, ప్రచారము చేయుచుందురు.

శైవములో పంచాచారములుగాని షట్కర్మములుగాని పంచాచారములుగాని అష్టావరణములుగాని వీనితో ఎట్టియైనను శివభావాద్వైతమును ఎంతయు నిరూపించుటలేదని గట్టిగా చెప్పుచున్నారు. “నాగుద్రో రుద్ర మర్చయేత్” అను శృతివాక్యము భస్మస్మారణాది శివచిహ్నముల ధరింపమి అత్యయందు శివభావన సరిపడనిదనిచే రుద్రు సర్పించుటకు రుద్రుడు కావలెనని తెలుపుచున్నది. మూర్ఖుల డేయ నాటకములో శంకరవేషము దాల్చువాడు ముందుగా శంకర లక్షణములను బాగుగా చూచుకొని నే శంకరుడ నైతినిగి ద్భవభిక్షయము కలవాడగుచో రంగస్థలమున సరిగా నటించజాలును. ఉపాసకుడు ఉపాసనాసాధనమును పొందునపుడు రాబోవు స్వర్గమునును అనుభవమును వైభవమును ఉపాసనాకాలములో నిత్యము నిరూపిత సమయములందు సంభావించవలసియుండును. కొందరి గుర్తుపట్టే ఐక్యము సంగీకరించినయెడల జీవునకు స్వరూపనివాళము, ఉచితము నైరర్థక్యంబును శాస్త్రార్థవైయర్థ్యంబును ఏర్పడును. “అజ్ఞో విత్త్వో శాశ్వతోఽయం పురాణః - స హస్యతే హన్యమానే శోరే” ఇట్లుని ప్రమాణములన్నియు వ్యాకోపించును. కామక్రోధలోభాది నిష్కర్మ మలినమగు హృదయములో శివుని భావింప నవకాశములేమి గలుగదు హృదయమును రాగద్వేషాదికలుషితము కాకుండా శోధించి పరిశుద్ధ పుండరీక సదృశముగాను పరిశుద్ధిని పరిమళముతో సమముగాను భావింప వలసియుండును. కలుషితహృదయమును నిర్మలము చేయుటకే ఇష్ట ప్రాణలింగముల యుపాసన ఉపయోగపడుచుండుటచే భావనిగోపన నకు వలయు ఐక్యభావన - శివసమత్వముదాహరణగుటచేతను ముఖ్య ఐక్యము ఎప్పటికిని సంభవింపజాలదని విజ్ఞులు గ్రహించియున్నారు.

ఇత్యాది వివరణగల శివాద్వైతము విశిష్టసదముతో సమసంగింప బడినచో విశిష్ట శివాద్వైత మనబడుచున్నది. “విశిష్టశ్చ విశిష్టశ్చ

విశిష్టా (శివ) తనూ రద్భవతం విశిష్టశివాద్వైతమ్” అను వ్యవస్థితునుసరించి గూర్చుచిరచిత్తులతో కూడిన శివతత్త్వము, స్థూలచిదచిత్తులతో కూడిన శివతత్త్వమును ఏకమీయను అర్థము చేతునడుచు. గూర్చుము కారణావస్థనునియు, స్థూలము కార్యావస్థమనియు నామ గూఢవిభాగావస్థయైన శివ్యత్వము సూక్ష్మమనియు, నామగూఢవిభాగావస్థయైన శివ్యత్వము స్థూలమనియు, కారణకార్యావస్థాసంపన్న నేగాక విశ్వాతీతమైనచ్చదానందరూపమగు ఆత్మశక్త్యమృతాన్వానలముగా శివతత్త్వమునుడుటంజేసి కార్యావస్థాసంపన్న చిదచిత్ప్రపంచాంతరూపుడైన శివుడు - తనయందు శివు నారోపించుకొని యుపాసించవలసి యుండు సుయము వివేకము.

అనిగూర్చిత నిజగూర్చుడైన ముముక్షువు స్వప్రారబ్ధదేహాని వినాశానందము దర్శించి యానందింపనున్న స్థితిని - నిజరూపము సుఖ శాంతిసూపము సమలోకించుచు పొందియుండును. ప్రారబ్ధ పరిసమాప్తి పర్యంతము దేహభారము గమనాగమనాని చేష్టితియులు కలవాడై దేహాంతర్వర్తియు దేహాదివిలక్షణములగు హృదయముగో శివుని భావించుచు శివుత్వ కించిజ్ఞత్వాది ధర్మములు కలిగియుండును. తథాపి (కారణరూపము సమర్థునించుచున్నను) “నిరంజనః పరమం సామ్యముపైతి” అనురీతి పుణ్యపాపలేపరహితుడై బ్రహ్మాండ విగజానమలనాశ్రితమిచ్చి సర్వజ్ఞుడైన బ్రహ్మగో సర్వకామములను యుగపదనుభవించుచు నిరంతరము శానందజలధిసముగ్ను డగుచున్నాడు.

గీతాబ్యుత శివాద్వైతమును జేయుచున్న నాచే విగజితములైన భోక్తాగూర్చు పితృ సక్రమముగా నుదహరించుచున్నాను.

శ్లో॥ శ్రీ బ్రహ్మసూత్రే శివో పరమో భవ ప్రపంచా నిరౌ
పమాన్య గూర్చు శివో సుఖా మానోన్యై తేన్యై నిల
నిల శివభావమిచ్చగూర్చు పరతాం ప్రాప్యః పుమాన్ సంపద
సర్వజ్ఞుడైన బ్రహ్మగో చ్చివసమో భక్త్యాచ ముగో భవే

భా॥ ఆద్యశంకరాచార్యులకు పూర్వము కేవలాద్వైతము ప్రసిద్ధముగనుండుటచే శ్రీ సీలకంఠ శివాచార్యులవారు - తమ సూత్ర

భాష్యములో నద్వైతమును తతస్తతః సిద్ధిపూర్వకానన్వేషణం మొనర్చి సాంఖ్యజైన జోధాదినుములనే పుచ్చితి. ఇది సరియము వాని. మరియు స్వాభీష్టముగు శృణిమాత్ర సామాన్యవర్తము. శివాద్వైతమునే బహుళముగా నిరూపించుచు శివాగమానుష్ఠానము పూర్వోత్తర మీమాంసలకు కారణ కార్యములకు శివేచ్ఛాపాత్యములకు అవ్యుధ్కోసిద్ధ భేదపూర్వకాభేదమును సాధించియున్నది.

శివాద్వైతములో పరతమును ముక్తప్రాప్త్యమునైన శివును - ఉపాస్యుడుగాను, చైతన్య నిత్యత్వ స్థానమున నున్నాడని శివతత్త్వజ్ఞుడైన జీవుడు - ఉపాసకుడుగాను, ఉపాసన కారణముగా ప్రపంచము నిత్యముగాను, నిత్యత్వావస్థముజ్ఞుడైన జీవుడు శివార్థావగామి వాడగుచే కించిచ్ఛజ్ఞై శివేచ్ఛావశేనావృతై సమన్వయముననుమానుకర్తాది ములత్రయవిశిష్ట సంగతియులో ప్రవర్తించుచున్న పరంపరలో కడపటి జన్మయందు ప్రపంచభోగముల నిర్మలముల వశమేర్పడు. తెలుసుకొనుటకై ఇక్తి కలముజ్ఞై గురువేదాంతానుష్ఠానములను అడసియు శివానుగ్రహపాత్రుడై ముక్తుడగుచుండు కర్మభాగ్యవంతుడైన జీవుడు మొదట ప్రారబ్ధులను శివేచ్ఛావినిశేదములుగా భావించి కర్మజ్ఞానోద్రయ విషయములందలి మమకారము నివారించుచు చలుము శివార్పణబుద్ధి నభ్యసించుటకై “సత్యం శివలింగ మధ్యక్షణం - ముముక్షు ర్భ్రునర్భవాత్” ఇత్యాది ప్రమాణముల సహనముచే భక్తి కుగ్రాక్షమరత గురుచరాద్యస్తాపరణముల మధ్యస్థుడై లింగార్చనాదు రన్యముజెంది ధ్యానపూర్వకముగా షట్కాలములలోగాని కాలము మందలని ఏకకాలములోగాని శివాగమానుష్ఠానములలో శివునర్పించవలసియుండుననియు, ద్వైతసిద్ధాంతములోన అవ్యుధ్కోసిద్ధభేదము లేదనియు అద్వైతమున చెప్పబడిన కల్పితాభేదములు ప్రాప్త్యము కాదనియు, శరీరమునకు అవయవములకునెల శరీరశరీరముల జగన్మూలకు జీవేశ్వరులకును అవ్యుధ్కోసిద్ధభేదపూర్వకాభేదము నంగీకరించుననియు భాష్యాది పరామర్శచే సునిరూపితమై యున్నది.

[స శీషము]

★★ శివాద్వైతము ★★

2

శ్రీకంఠవిద్యాభూషణ, సాహిత్యరత్న,

నిర్మల శంకరశాస్త్రి

నిర్మల

(పాడన సంఘిక తనవాయి)

విశ్వసత్వమున భగవంతునియందు చిత్తసమైవ ఆత్మనుండియు ప్రశ్నే
కముగా శివసత్త్వముననున్న బ్రహ్మగత్యు శక్తిరహితబ్రహ్మనుండియు
బ్రహ్మసత్త్వముననున్న శక్తినుండియు సృష్టినిజలయాదులు సంగభవింపజాలవు.

శక్తికి శివశ్చ సచ్చబ్రహ్మ ప్రకృతిప్రవృత్తయోచితౌ
తౌ బ్రహ్మ సామరస్యేన సమస్తజగదాత్మకౌ

బ్రహ్మ సచ్చబ్రహ్మవాచ్యమై సచ్చబ్రహ్మమునకుగల ప్రకృతిశక్తిగాను
ప్రత్యయము-శివుడుగాను, శక్తిశివులు సామరస్యము (కూడిక) బ్రహ్మగా
నేర్పడుటచే చిత్తనాచేతనసమ్మిశ్రమగు జగముయొక్క స్వరూపముతో
కనుపగు శక్తిశివులు కారణకార్యావస్థలఁ బొందుచున్నారు.

ఇందు శక్తి విశేషముగాను, శివుడు విశిష్టముగా నుండుటచే
శివునకు ప్రాధాన్యము, శక్తికి శివావినాభూతమగు ప్రకృతిత్వంబు నుపా
దేయము లగుచున్నయవి.

విశ్వాతీత మేషేయ మాద్య సములం విశ్వాత్కం కారణం
కార్యం చోభయ మేకమేవ, శివశక్త్యోః సామరస్యం జగత్
ముక్తః శాశ్వతేనై జలాభవిషయా సృష్ట్యాదివ్యాపారతః
సామ్యానందమయా చ, శంభుపదవి విశ్వోత్తిరా వర్తతే.

అ॥ కారణావస్థానంపన్నబ్రహ్మము స్థూలచిదావిన్యయమగు
విశ్వమునకన్న అతీత మనియు, ప్రాకృతములగు సంసారి మనోవాక్కుల
కగోచర మగుటచే అమేయ మనియు అస్మదాదులచే గుర్తింపశక్యము

గాని సమయమునుండియు ఏకరూపముగా స్ఫురించుచు స్వప్రకాశత్యత్వములను ఎడతెగకుండా నిర్వర్తించుచుండుటచే అన్యమనియు “నా మేకః ప్రథమ మానవే” అను మంత్రోక్తరీతిగా స్పష్టితమై ప్రకాశమును స్పష్టిలోను ప్రళయమందును నే నొకడ నుంచునని చెప్పి కట్టి పగమే శ్వకుడు ఆచ్యుడు కావచ్చు ననియు, “బహూని మే గృతీతాః జన్మాని తవ చార్జున” అని గీతలో శ్రీకృష్ణుడు అర్జునున కుపదేశించి విజ్ఞానముగా జన్మాద్యనుభవములు జీవేశ్వరులకు సమానములు గాగుండా జన్మాదిరహితుడు పరమేశ్వరు డనియు జన్మాదిరహితుడు జీవుడనియు గుర్తించుటగ వలయును.

కార్యావస్థాసంపన్నబ్రహ్మము - విశ్వాత్మకముగా నుండును. ఈకారణకార్యములు రెండును విశ్వాతీతమైన బ్రహ్మముక్క - అవస్థా విభాగములై ఒకే బ్రహ్మగా నిర్ధారంపబడుచున్నయని.

పాదోఽస్య విశ్వా భూతాని త్రిపా దన్యమృతం దపి

ఈసమస్తమైన ప్రాణులు జగంబును బ్రహ్మకుగల విభూతిలో రాలుగవభాగ మనియు నిర్వికారమై ఆనందమయమైన అస్మత్త్వము మొదలగు వివికణసంపద - జగదతీతదివ్యస్థానమునందు ముంచుభాగములు నెలకొనియున్న దనియు శృతి వర్ణించుటచే ప్రాకృతబుద్ధికి నగమ్యముగు విభూతి వేదశాస్త్రబోధితమునకన్న సధికముగా బ్రహ్మకు గలదని నిశ్చయమగుచున్నది.

ఇట్లు శివాద్వైతమును నిరూపించువేళ శ్రీమన్నీలకంఠశివాచార్యులవారి మహోపదేశమును, సామంజస్సార్థప్రబోధకములైన శృతి స్మృతి గీతా పురాణాది వాక్యంబులును స్ఫురించుచుండ పరులు మాపెట్టు తర్కవిధానములు, పయిక్తులు, అన్యార్థములు, కల్పిత వ్యవస్థలును ఎంతమాత్రము జ్ఞప్తికి రాకుండును. ఇదియు శివానుగ్రహ లేశమహిమ యనియే తృప్తిపడుచు మరికొంత వ్రాయుచున్నాను.

చేతనాచేతనసమ్మిశ్రమగు శక్తియొక్కయు, ఆత్మశక్త్యమృతా స్వాదలోలుడైన శివునియొక్కయు సాయుజ్యమే అనగా ఎల్లకాలము హడియుండుటయే జగ మగుచున్నది.

“తజ్జ్ఞానీతి శాంత ఉపాసీత” తస్మాత్ బ్రహ్మజి, జగత్తః జన్మము, ప్రాణమం చ భవతి త్యతః బ్రహ్మ జగత్కారణమితి శమదమూచినగునన్న ఉపాసనం కుర్యాత్.

జగత్సంబంధము - అనగా శక్తిసృష్టిస్వములేనది బ్రహ్మ ఉపాస్యము ఇది జగుటచే శక్తిసమరసీభూతశివుడే నూస్కృష్టమాలనది సంగంధముతో కారణకార్యముల ప్రాకృతపురుషులగు జగద్రూపముగా నిర్మించుచున్నాడు. ఒకానొక అజ్ఞాని - నాజన్మం తలిదండ్రుల శరీరసంగయోగమే కారణముగాని పూర్వకృతము కాదని గ్రహించుచు, నిజమిది పూర్వకృతమే తలిదండ్రుల సంయోగప్రభృతిరూపములతో ఏర్పడుచున్నదిని గుర్తించుకొలుచును. అట్లే ప్రాకృతపురుషుని జగత్తును బ్రహ్మమయముగా నవగాఢించుచు ఉండును. జగత్కారణము బ్రహ్మయనయు, జగము బ్రహ్మమయ మనియు భావించువాడు ప్రాకృతపురుషుడైనను ప్రత్యేకత్వము మించుకొనినది నన్నుచే జగదును బ్రహ్మగానే మించుచు జగదంతమునైన వికారములను పొందకుండును.

అత్యంత మిత్తికాదికన్జులు, దుహరాద్యుపాసనలు శివాద్య - అవి గూర్భానాద్యుల ఉపాసనకే ఉపయోగించునట్టివి. అనగా మిత్తి గూర్భములైనవి కలిగించునవి. అనగా అవి విడిచి వరకీయమును పొందుట ముక్తి లాభ భానింపరాదు. శాశ్వతము, సృష్ట్యాదివ్యాపారములు లేనిదియు, అనందమయము సగు నిజస్థితి కలిగియుండుటయే ముక్తి యన దగుచున్నది.

శరీరమును విడుచుట, పృథి నిర్మోచన మగుట, శాంతతర నివాసము చేయుట, ఆకలి దప్ప తీర్చుకొని విషమూచనం ననుభవించుటయు భవము సంపాదించుటయు, కీర్తి గడించుటయు ముక్తి కాజాలవు. ఇవి యన్నియు నిజస్థితిని మగుగువరచుకొనియున్నంతవర కేర్పడు నవికావున బ్రహ్మతో సమానమైన ఆనందానుభవము కలిగియుండుట ముక్తి స్వరూప మగుచున్నది. ఇట్టి ముక్తి నిర్దోతుక జాయమాన కటాక్షముతో ఏర్పడునని కొందరు, జ్ఞానప్రాప్తియే మోక్ష మని మరికొందరు నిర్వచించుచున్నాడు. “యదా చర్మవ దాకాశం” అను శ్లోతివాక్య

ములో ఆకాశమును చర్మమువలె చుట్టగలిగినచో పరమేశ్వరుని తెలుసుకొనకయే ముక్తులు కావచ్చునని నిరూపింపబడియుండుటచే శివభానము లేనిది శివపదప్రాప్తిరూపమోక్షము సంభవించదని తెలియుచున్నది. శివపదములో ప్రవేశించినతోడనే నిజానందము నిజరూపము ఇత్యాది సంపదయంతయు చేకూరును. “దేశవిదేశములు గ్రామపట్టణములు తిరిగితిరిగి వేసారి స్వగృహమునకు వచ్చినవాడు తన ఆరోగ్యమును, విశ్రాంతిని, యోగ్యతను పొందునట్లు బ్రహ్మాండములో అనేకజన్మలందు నానాలోకములలో సంచరించుచు సుఖదుఃఖముల ననుభవించిన జీవుడు తన శివోపాసనాబలముచే శివపదములో అడుగిడినతోడనే అపారకాల విస్మృతశివవిభూతి కలవా డగుచున్నాడు. శివుని కటాక్షము నిర్దోషక జాయమాన మగుచో పుణ్యపావవ్యచిత్త వ్యర్థమై జపతపోవ్రతనియమ ధ్యానాద్యుపాసనల నిరుపయోగంబు నేర్చుదును.

“కతా వేదాంతినః సర్వే ఫాల్గునే బాలకా ఇవ” అనునట్లు వాక్యాత్రచర్చతో “జగ నిధ్యాయ బ్రహ్మ సత్యం” అని జ్ఞానమును చాటుచు ప్రచ్ఛన్నముగా మంత్రతంత్రాదిపరులగువారికి మోక్షము ఎట్టిది వచ్చునో దురూహ్యము.

విష్ణుమూర్తి చేయు శివభానముతో నభిన్నమై విశ్వమునకు సంబంధించనట్టి శివపదము విరజానదీవైకుంఠముల సత్క్రమించి విరాజిలుచున్నది.

త ద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యంతి సూరయః

శివోపాసకులైన జ్ఞానులు తమ నిర్మలహృదయములందు నారాయణునికి పరమధ్యేయమైన స్వరూపముగా స్ఫురించు శివపదమును, అధవా నారాయణపదమును వైకుంఠమునకన్న నుత్కృష్టమగు తత్పదమును అనగా శివపదమును నిరంతరము చూచుచున్నారు. చిదాకాశము శివపద మనియు, చిదాకాశభరితజ్యోతిర్లింగము పరమాత్మ యనియు వివేకము.

(స శే ష ము)

శ్రీపార్వతీరాజరాజేశ్వరాభ్యాం నమః

శుభాశంసనమ్

విద్యాభూషణ, సాహిత్యరత్న నిర్మల శంకరశాస్త్రి

నిర్మలా పూః, విశాలాంధ్రరాష్ట్రమ్

ప్రభూతసుత్యర్థవిబోధినీ మాతేః పరిస్థ్య శంభోః పరమార్థవేదినీ
 అద్వైతసంద్విధిమనోనివర్తినీ జీయూ చిప్సిం తత్త్వప్రకాశికా వరా
 మహానుభావైః శివసక్తచిత్రై రారాధ్యవర్త్యై రనుపత్యమానా
 అపూర్వస్వారగ్యనిరూపిణీ ముదం తనోతి శైవీ వరసత్రికా భృశమ్
 శ్రీవండితారాధ్యశుభాన్వవాయే సంజాత దేహైః శరభాఖ్యయోగిభిః
 విద్వత్సంరంజనదక్షబుద్ధిభిః సంచాద్యమానా పరిగర్భతాం శివాత్
 శైవ్యాంధ్రలోకస్య కుతూహలప్రదా వర్ణాప్తకన్యా శరీభానురంజితా
 కించిత్ స్థులత్వాదకలాలావిభాషిణీ విభోః కలావ త్పరితః సమేధతామ్
 సదాశివభ్యానప్రసన్నచేతసాం పరేష్ఠలింగస్య సదానుధారిణామ్
 మాహేశ్వరాణాం విమలప్రసాదా చ్ఛతం సమా జీవతు తత్త్వబోధినీ

శ్రీశివాద్వైతసిద్ధాంతబోధినీ శంకరప్రియా
 ప్రపర్యతాం సక్రమం శ్రీశరభారాధ్యచోదనాత్

— ... —

శివాద్వైతము - 3

శ్రీకంఠవిద్యాభూషణ, సాహిత్యరత్న

నిర్మల శంకరశాస్త్రిగారు - నిర్మల (నైజాం)

(విదక సంచిక తరువాయి)

స్వవిరచిత శివాద్వైత సిద్ధాంతరత్నవంచకములో మూడవ
 శ్లోకము నిట నుదహరించుచున్నాను.

అనంతప్రేమః పరాత్మనను శ్చిచ్ఛక్తియుఁడో విభుః
నూర్వాణాశవ జేష దోషరహితః కైలాసవాసీ ప్రభుః
భక్తాభ్యుదయో విచిత్రగతిః కాద్యస్యసింధుః శివః
సృష్ట్యాదీన్ కృతినంచరం వితనుతే లలార్థ మే వాభజుమ్

చిదాకాశభరితజ్యోతిర్నిగదస్వరూపుడగు పరమాత్మ
పరాత్ పరతతో బ్రహ్మ తత్పరాత్ పరతో హరిః
యత్పరాత్ పరతోఽశేషః

అను శివనంకల్పప్రమాణము ననుసరించి ప్రకృతికంటె పరుడగు హిరణ్య
గర్భునికన్న శ్రేష్ఠుడైన నారాయణున కతీతుడై వికృతరూపమనగ్రచు
టచుగాను, ' మాయినం తు మహేశ్వరమ్ ' అనురీతిగా మాయావినా
భూతిస్వరూపము గలవాడుగాను, నూర్వవివలె పృథివిజలాగ్ని వాయు
కాళాదిప్రపంచమునందు ప్రకాశించువాడై ఆకాశమువలె సర్వత్ర
వ్యాపించువా డయ్యును ప్రపంచగతవికారములను పొందకుండువాడు
గాను ' పాదోఽస్య విశ్వా భూతాని త్రిపా ద స్యామృతం దివి ' అను
పంచమమువలన స్వమహిమచతుర్థాంశభూతిమగు జగమునకంటె దివ్యం
తరిక్షమున మూడు భాగములు మిగిలియుండి కైలాసవాసియై సర్వ
నియామకుడుగాను పేర్కొనబడుచున్నాడు.

కృతాసముద్రుడైన సదాశివుడు మహేశ్వరమూర్త్యాది పంచవిం
శతిలీలద్వారాను, అష్టమూర్తుల రూపముగాను, ఏకాదశరుద్రాత్మ
కముగాను భక్తులు కానివారి కగమ్యముగాను, భక్తులగువారి కాశ్చ
ర్యకరముగాను, జ్ఞానులగువారికి విశ్రాంతిపదముగాను నుండు చరిత్ర
కలవాడై భక్తుల సుద్ధించుటకై సృష్ట్యాది క్రియాచతుష్కమువలె
పంచమకృత్యమగు ననుగ్రహమును విలాసముగా (నితరప్రేర్యత్వా
భావముతో) నొనరించుచున్నాడు.

విశిష్టశివాద్వైతములో వినాశము రూపాంతరప్రతిపత్తియేగాని
స్వరూపనిర్మూలనము గాదు. సృష్టి యనగా నామరూపవిభాగార్హ
మూలత్వ మనియు, స్థితి యనగా నామరూప విభాగమును చేతనునికి

వనిలముగా నుంచుట యనియు, లయ మనగా నామరూపవిభాగము నలసినవదని నూత్నత్వ మనియు, తిరోధాన మనగా జీవుని రామరూప విభాగానర్హస్థితిని కాపాడుచు నున్నది యందుకలె మహాముగ్ధావస్థ జేసింపట మనియు నిరూపించబడుచున్నది.

యదా తమ స్తన్న దివా న రాత్రి స్తన్న స్త చాసత్
శివ పీఠ కేవలః

సత్ - సామరూపవిభాగార్హ చేతనునుగాని, అసత్ - సామరూపవిభాగార్హగముగాని, దివారాత్రివిభాగముగాని శేనిసమయమున తమః - గాఢాంధకారసదృశమై ఇతరవస్తువృత్తాశాభాత సంపన్నమున నూత్నానర్హ యున్నపుడు, కేవల - ఇతరాశేష లేనివాడై, శివ పీఠ - ఆత్మేశక్త్యుత్తాన్నాదలొలుడైన పరమేశ్వరు డొక్కడే నిరాజల్ల చున్నాడు.

అహ మేకః ప్రథమ మానం వర్తామి చ భవిష్యామి చ
నాన్యః కశ్చి న్నతో వృతిరిక్షః

నే నొకడనే సృష్టికి పూర్వమును సృష్టిలోను చక్రశయమందును విలసిల్లుచుందును. కావున నొకంటె భిన్నుడగు ఒకానొక సమానవ్యక్త యుండజాలడని పరమేశ్వరుడు స్వర్ణవాసులైన మాహేశ్వరు (దేవతలకు ఉపదేశించె ననియు శృతివాక్యములు ప్రతిపాదించుచుండుటచేత సృష్టిస్థితిలయతినోధానములకు నదాశివుడే కర్త యని సిద్ధాంతిత ముచున్నది.

యదా చర్మప దాకాశం వేప్తయిష్యంతి మానవాః

తదా శివ మవిజ్ఞాయ దుఃఖి న్నాంతో భవిష్యతి

జ్ఞాత్వా శివం శాంతి మత్యంత మేతి

ఆకాశమును చర్మమువలె చుట్టజాలువారు శివుని దెలియక దుఃఖి వినాశరూపమోక్షమును పొందవచ్చు ననియు, శివుని గుర్తెరిగి పునరావృత్తిరహితశాశ్వతశివపదప్రవిష్టులై నిరతిశయానందము ననుభవించుట

రూపముగా నుండు నిర్వికారశాంతిని బడయవచ్చు ననియు నిత్యుది శ్రుతివాక్యములు నిరూపించు సర్థమునుబట్టి శంకరునికే అనుగ్రహ రూపమోక్షము కలుగజేయు సామర్థ్యము నిత్యుని హితమై యుండు నని యథార్థబుద్ధిగల జిజ్ఞాసువులును, పండితులును నగువారు భావించ వలయున్నది.

వేదపురాణేతిహాసాదులందు వచ్చు శివశబ్దమునకు విష్ణుర్థమును యాగిక్యముగా జెప్పుచు నంతయు విష్ణుపరముగా నన్వయింపవచ్చుగదా యని కొందరు తలంచుచుందురు. రుద్రేశానభవశర్వమహేశ్వరభర్గాది శబ్దములు శివునకు రూఢములై వేదములం దనేకప్రదేశములయందు ప్రయుక్తములై నన్యార్థస్వాగత్యము లేనివిగా నొప్పుచున్నవి. మహా పనిషత్తునందలి నారాయణశబ్దమునకు శివార్థము ననుసంధింప శక్యమైనట్లు వైదికశివశబ్దమునకు విష్ణుర్థమును ప్రతిపాదించ వీలు లేదు. ఈ యొక శివశబ్దమే యనేకస్థలములం దుపయోగింపబడుటచేతను, శివ పర్యాయపదములును తథావిధము లగుటను పురాణములందు చారిత్ర కముగా శివలీలలు విపులముగా వర్ణింపబడుటచేతను శ్వేతాచార్య, బోధాయన, దుర్వాస, దధీచి, మార్కండేయ, అగస్త్య, వసిష్ఠ, విశ్వమిత్రాదిమహానుభావులును, శంకరాచార్య, విశ్వరణ్య, హర షత్త, శ్రీధాదులును, బ్రహ్మ, విష్ణు, శ్రీకృష్ణ, శ్రీరామ, శుష్మదంతాదులును నిరంతర శివార్చనధ్యానాదులు గావించినవా రగుటను, ప్రాచీనార్థమును గాయత్రిర్థమును శివు డగుటను శివాదిశబ్దవాచ్యుడైన పరమేశ్వరుడే సర్వశ్రుతిస్మృతిపురాణాదిప్రతిపాద్యుడై పంచకృత్యపరాయణుడుగా నిర్ధారింపబడుచున్నాడని భారతీయుల దృఢవిశ్వాసము.

— ... —

శివస్తుతి - హరవిలాసము

నీవ పరబ్రహ్మంబవు నీ పఖిలాండాండవతివి నీవు ప్రసన్న
శ్రీవిభవారోగ్యాయుఃప్రాప్తిప్రాభవైకఫలదుండవు శివా!

విద్యావ్యవస్థాపన

మొదటిది జూలూవతిలింగ శాస్త్ర - కృషిని

మహానాథుల సేవకులును దృఢతరక సంధి మడంగాగమా

అంతా యజ్ఞముంహా సురర్కవివయా వ్రతాని ప్రహ్లాదే శై
భక్తి జ్ఞానమనునాది మోక్షఫల మేవం భక్త్యుత్పాదకమో
యస్మిన్ భాతి స వేద పుణ్యనిలయో దేశోఽహ్యయో భారతః

మట్టుంచాశత్పుసిద్ధప్రచురతరసుభాషావిశేషానుభావే
తస్మిన్ శ్రీభారతాఖ్యే పృథులలితకళానర్వసంపద్విశేషే
దేశే యద్రాష్ట్ర మౌధం మధురలలితభాషావిశేషప్రసిద్ధం
భా ష్యేకైకగుక్త్యా హృదయ మివ హి తచ్చారవం తాతగణ్యమ్

తస్మిన్ సుఖాధికతమే మహితాంధరాప్తే
గుంటూరుమండల మిదం కిల భార్యోర్వాసీ

రాష్ట్రానిహారమణికాంచనహారమధ్య
భాస్వన్నహామణి రివ ప్రతిభాతి లోకే
తన్మండలసమీపస్థం తాళగిర్యాఖ్యయా స్ఫుటమ్
సర్వసంప త్సమాక్షిర్ణ మాస్తే జనపదం పరమ్
జ్వాలాంబాఘోరయారాధ్యా వర్తేజే తత్ర దంపతీ
ఉద్భటారాధ్యసంభూతికులే కళ్యాణసంకులే
పురాశృతేన తపసా శివస్య కృపయా తయోః
సాంగం వేదత్రయ మివ పుత్రత్రయ మజాయత
తేషాం మధ్యజనిః మాత్రీన్ నాగలింగసమాహ్వయః
శివయోగీ చ విద్వాం శ్చ మహాసాధ్యాయశబ్దభాక
అవతారః స్వయం లోకే శివ ఇ త్యనుభావితః
సాంగవేదస్య విజ్ఞాతా శైవాగమవిశారదః
పురాణసర్వధర్మజ్ఞః మీమాంసా ద్వయపారగః
గీర్వాణాంధ్రకృతీనాం చ బహూనాం ధర్మవర్తనామ్

కర్తా జ్ఞాతా చ వత్తా చ బోధా ముని రీ తీరితః
 అస్మదస్మదీక్షితానాం చ (నహేతై) స్తోమందితైః
 బహుభా సర్వభాస్రేష్ఠ శ్రీనివాససుధీవరైః
 పుత్రనాత్మబ్రహ్మబుద్ధ్యా చ శివానుగ్రహహేతునా
 జగతా ముపకారాయ కృతతీర్థో మహామతిః
 స పవ నాగలింగాఖ్యః సర్వలోకైకవందితః
 శతాధికాన్ మహాగ్రంథాన్ శైవధర్మప్రబోధకాన్
 విరచ్య శైవసంఘస్య కీర్తిం పాకాశయ మ్భువి

యః సాక్షా దీశరూపః స్ఫుట మితి గచ్ఛతి భావోద్గమసింధుః
 ర్యః పృత్యక్షానుమేయోభయనిజచరిత్ర రూప్యాతే తద్వ దన్యైః
 య శ్చైవానాం హితార్థం ప్రతినుత సగుణబ్రహ్మతత్త్వం సమస్తాం
 కుర్వే శ్రీనాగలింగాహ్వయపరతనవే దక్షిణామూర్తయేహమ్
 యం శైవాః పూర్వజన్మార్జితసిజతః సః ప్రణ్యమూర్తిం భజంతే
 యం ద్వైతాద్వైతవిద్యచ్ఛుణ్ణా ఇహ భియా దన్యసిం స విజంభి
 యం సర్వే భక్తవర్యా శ్శివ మివ మనసా భావయంతో సమస్తాం
 కుర్వే శ్రీనాగలింగాహ్వయపరతనవే దక్షిణామూర్తయేహమ్
 యే నాధీశశ్చ శైవాగమనిగమముఖా స్సర్వవిద్యా స్సమగ్రాః
 యే నానేకా స్సుధీంద్రాః ప్రతిమఖవిజతా స్తస్మాత్సాన్మోన్యవాజే
 యేన జ్ఞాతాత్మవిద్యాసుఖజలధిసమగ్నా స్వశిష్యా సమస్తాం
 కుర్వే శ్రీనాగలింగాహ్వయపరతనవే దక్షిణామూర్తయేహమ్
 యస్మై నందీశముఖ్యప్రవధగణవరా మంగళం సర్వశంభుః
 యస్మై శక్త్యాదిదేవా శ్శుభ మధితవతే పద్మయోనిం భజంత
 యస్మై బ్రహ్మార్జి వర్యాః స్వమత మభిమతం దర్శయంతో సమస్తాం
 కుర్వే శ్రీనాగలింగాహ్వయపరతనవే దక్షిణామూర్తయేహమ్

యోగినో నాగలింగస్య లింగాంబాహృదయేశివః

స్తుతిః స్యా దిష్టదా శ్రాణాం దక్షిణామూర్తిరూపిణః

శ్రీ మహాస్కాందము

గౌరీ కళ్యాణము

ముదిగాండ పరభద్రకవివరేణ్యప్రణీతము

(శ్రీ)మహాస్కాంద మహాదశపురాణములలో నొకటి శివపరాత్పరత్వము నిర్ణయించువానిలో నిది యగ్రగణ్యము ఇందు శివలీలలు సర్వోత్తమముగా ప్రపంచించబడినవి. ఈగ్రంథము నందు లీలలు గౌరీ కళ్యాణముతో నాంభవైసవి

స్కాందములు మహాపురాణము, ఉపపురాణము నని రెండు కలవు. కవిగారి రచన రెంటియందలి విషయమునకు సమన్వయము నున్నది. స్కాందమునందలివిషయవివరణమును కవి ఈక్రిందివిధముగా వివరించుచున్నాడు.

భారతచేత్రీకవిభవంబున, క్షేత్రీనిశేషముల్ సదా
చారములు నృహత్ముని విశాలవనిత, విచిత్రగాధలున్
ధీరుల పర నంబులు సుధీవరశాస్త్రరసప్రసంగముల్
వీరుల యుద్ధతంత్రముల వింతలచే విలసిల్లు స్కాందమై

వీరిచన సుసమధురముగా నున్నది. మచ్చునకు పద్యము లీక్రింద నీయబడుచున్నవి.

కలిమి గలమపై పరమేశుఁ గాంచవలయు

దీప మున్నపై యిల్పకదద్దవలయు

లేమి నేమేనియన్ జేయలేడు జగతి

నంధుఁడౌ మూర్ఖుఁ డెన్న గర్వాంధుఁ డగుచు

శిశుఁ డనఁ జిన్ననాఁ డగునె? చెల్వరో! యాయన కాయనేతగున్

దివి భువి జూచి ధాత హరి దీపతి నిల్చిరి కానలేక నీ

కెవరు వచించిరో యెఱుంగ రెవ్వగు వానిభవమృతన్ భవో

ద్భవుఁ డని వేదముల్ నుడువ భక్తి భక్తులు బ్రహ్మవేత్తలున్

శైవతతత్వప్రకాశిక

(ఆధ్యాత్మిక మాసపత్రిక)

సంపుటం ౭ || దుక్కుఖ శాసనము { 1956 సెప్టెంబరు } || సంచిక 6

శివలీలాస్తవనివహము

ముదిగొండ మల్లికార్జునశాస్త్రి - వరంగల్

వారణపక్తరాత్రిచరవక్త్రముచేష్టితదూమమానసా
కారిముఖామరార్తిహరణైకఫలప్రణవోజ్వలద్గజా
కారనిజావచారకృతకైటభవైరభణీశరూపమో
త్యౌరభటేవటిష్ఠఃకుంభాననుః డిచ్చ నిరంతరాయతః

1

అంహస్తామవికర్షణక్షమపరధ్యానప్రదీపప్రభా
బంహిష్ఠప్రతిపత్సనాదియమిరాడ్భావోత్థశంకాలతా
సంహారాదృతమానముదితవటస్థానోల్లసన్మూర్తిధీ
సింహద్వారము విష్ణి ప్రోచుత మముక్త శ్రీఃక్షేణామూర్తియై

2

అజవిశ్రాంతిర్జీవితవిరూపాత్యంపరాజయ్య
విజయిత్వాదివరావలేపధరదుర్వృత్తామరర్నిప్రజా
ప్రజభీకృద్గజదానవప్రమథనవ్యాఖ్యాతనాత్మల్యస
ర్వజనాశారగజారిమూర్తి పురుషార్థంబుల్ ప్రసాదించుతః

3

ఆశువ్యాప్తాఖిలాశావ్యయసమయశుచిప్రాచదర్పిష్కలాపా
వేశోదన్వద్వినిర్వద్విషవిషమగతిప్రేంఖదంభోజజండా
నీశల్లప్రాంగతాపావృతసురదనుభూనిత్యక శాన్తాకార్యా
త్యాశాసంపీతహాలాహలిశితిగళుః డత్యంతసౌఖ్యమ్మూనిచ్చుక్

4

తారకశూరవీరముఖదైత్యజనాహితఘోరయాతనా
పారగతిస్సహనిహితబాంధవనిర్జరకార్యసాధన

స్వైర్యతీకమోహనసుసాయకసంగసమాధిభంగవి
స్థారితఫాలనేత్రహుతదర్పకమూర్తి యఘం బడంచుతన్ 5

శక్యత్వాన్యాయతసిద్ధతాప్రికటనస్పష్టార్దేహోల్లస
ద్విశోవృత్తప్రపనాంతకృత్పరశివాబిన్నాణిమాత్యద్విర
వైశ్వర్యాప్తపరివృధాఖలజగత్ప్రమాణ్యసిద్ధార్థవా
క్షీణ్యాసామహిళార్థమూర్తివగు నిన్ జింతింతు నశాంతమన్ 6

భృశసాంసారికదుఃఖసంతతినముద్వేగోజ్జ్వలస్వీయధీ
విశదత్వదుఃఖిణాద్యచేతనపశుప్రీత్యర్థకృద్వాసర
ప్రకమారంభమహారభటీనటనసువ్యాఖ్యాతలాస్యాగమ
తిగిరీరాఖలమర్కుడాదినటుడాధి బాపి కాపాడుతన్ 7

సర్వజగజ్జనిస్థితినిశారణకారణతాకృతాత్మధీ
గర్వితధాత్మపంచమయుఖస్ఫుటనోత్థితతత్కపాలికా
ఖర్వనిశాచరాస్పగువకల్పితభైక్షమిసాభిరక్షితా
ఖర్వజనాదిభిక్షుకుడఖండసుఖంబుల మాకొసంగుతన్ 8

ప్రళయాపాతః భీశభద్రతనుమత్పదానశోద్ధాధవి
హ్వలధర్మాహ్వయదేవతావనకనత్పతీకృతైతద్వస్యః
ఫలకారాధకదర్శశిక్షణగుదాపద్వారణప్రక్రియా
కలితుం డావృషవాహనుం డిడుత మాకత్యంతసౌఖ్యంబులన్ 9

రోహిణ్యాప్తపరోశుమత్సరివరకూరత్వసంకుర్ధద
క్షేహజాతమహాక్షయమయపరిక్షీణప్రన్నాబ్జరు
గ్రావాత్యాధిగతేదమీయసుకలాప్రాచజ్జటాజూటుడ
శామృద్వాంబరుడిచ్చుగత వివిధేష్టప్రహము న్నాకొగిన్

స్త్రీపుంసాత్మకమైన విశ్వమున కర్థిన్నిత్యకల్యాణముల్
ప్రాపింపన్ దుహినాచలేంద్రవిమలప్రస్ఫురత్సరస
శీవతాంతరదృష్టమూర్తిని గుఠిం జెన్నారం బెండ్లాడు నీ
రూపోల్లాసివివాహలీల కడు సారూప్యంబు మాకీవుతన్ 11

కాపిలకోపవహ్ని హుతకౌలికసద్గతిహేతుదుష్కరా
 లోపతపోభగీరథకరోరదయావనసత్యలోకవే
 లావతదుత్తరంగవిమలాంగిని గంగను లోకరక్షకై
 యేపుగ మాళిఁ దాల్చిన మహేశుని ని న్మది సంస్కరించెదన్ 12

ఖిలబలదృష్ట శూరముఖకర్పూరసంఘదురంతవిక్రియా
 స్థలదధికారదీనసుర శాతఘ్నణాశుచినాయుమూలకా
 మలనిజబీజగాంగశరమండలదానవరిస్ఫురత్ప్రభా
 వలయితమూర్తి షణ్ముఖుఁడు భవ్యశుభంబుల చూ కొనంగుతన్
 మేచకకంధరుండు పరమేశ్వరుఁ డత్యధికప్రశాంతుఁ డా
 సేచనకాత్ముఁడన్ బ్రభుఁ డచేతనచేతనయోని సాక్షియున్
 మోచనసౌఖ్యదానచణపుణ్యవిశిష్టశివాదినాముఁ డి
 చ్ఛాచిదుమాసహాయుఁ డనుమంగముతో ముముఁ బోదుఁగావుతన్

కర్మకలాపజాతభవకవ్వనిరాకృతిదక్షమోక్షున
 స్మృతయూదిలక్షణసమంచితబోధనధీగృహీతన
 ధర్మవపుర్యమప్రధీత తావకభావుకేవలాంఘ్రిమ
 స్నిర్మలమూర్తి శర్మముల నిచ్చలు మా కనురక్తి నిచ్చునన్ 15

కలధాతామలకాంతికోభితమహాకైలాససాధాంతర
 స్థలరత్నోజ్జ్వలసింహపీఠివయ్యుఁ జచ్చక్త్యంగనానంగతిన్
 జలజాతాననముఖ్యదేవవరివస్య ల్గొంచు లోకంబులన్
 లలిఁ గాపాడు సుఖావహుండు కలకాలం బిచ్చు సౌఖ్యమ్ములన్

బలిగర్వావహదంభవామనవపుకప్రాగ్భారజ్యేష్ఠగ
 ద్వలయత్రస్తనురాసురాళి నచుకంపం బోలెఁ దచ్చర్మమున్
 బలిమిం డుల్చి శరీరకీకసముఁ గోవం గేలఁ గీల్పించి ని
 చ్చలు కంకాశధరుండవైన నిను మోక్షాపాప్తికై కొల్చెదన్ 17

మీదుఁ గ్రిందును లేక విచ్చలకడి నిర్మిట్టాడు జాలంధరున్
 పాదాంగుప్తమహేవిలేఖనముత్పన్నోరుచక్రోద్భృతి

- ప్రామరూఢతశరీరదారణగతప్రాణస్వసంజేయనా
వేదోక్తుండు జలంధరారి కరుణావృష్ట్యన్ముఖుం డయ్యెడున్ 18
- రత్నోస్వామ్యము నైజ మాట బలవద్రాత్రీచరోద్రేకసః
శిత్రోకాంక్షను విష్టరశ్రీవుఁ డుపాస్తి న్మున్ను మెప్పింపఁగా
సక్షీణాసగ్రసుదర్శనాహ్వానమాఖ్యాతంబునౌ శిశ్రూషున్
దాక్షిణ్యంబున నిచ్చు చక్కడుండు మాతావఁబులం బి సుతన్ 19
- అరదము నేల, కన్నులు సహస్రకరాజులు, మిన్ను లశ్వముల్
సరసిజసూతి చోదకుండు, చావము మేరువు, నారి చిల్కఁజే
డురగవళాయి యమ్ము నయియుండఁ బురమ్ముల మూటి నేర్పు న
పురషఁ డు సార్వకాలికశివంబుల మా కొనఁగూర్చుండు సుతన్ 20
- దూరహంభావపగృహ్యమాణవిధియాతుద్విగ్ధహాసంఖ్యసి
ర్భరసంచూర్ణితభావనావనలయాకంభాగ్నిశుభత్ప్రభా
వరిదీప్తాగణితార్చిరుజ్జ్వలచిరాభానాద్యనంతుండవై
యురులింగాకృతి నందినట్టి నిను నాయుల్లంబునం దల్పెదన్ 21
- చవలాసన్నిభజాటసంఘటితచంచన్మౌలిదంష్ట్రోల్లస
ల్లవను డూర్ధ్వసహస్రశీర్షుండు కరాళాగ్నేయనేత్రుండు నై
కపయోజాసనముఖ్యుండకలితగ్రైవేయకుం డంధద
క్షువశుచ్ఛేత్తయు వీరభద్రుండు మహాసాఖ్యప్రదుం డయ్యెడున్ 22
- మీటున పక్షుచంచుపదమేదురభీమమ్మగార్థదేహలా
లాటిక నేత్రఖండమృగలాంఛనశేఖరశారభాకృతిన్
హాటకకశ్యపాస్యగధికాదరపానవిమత్తనారసిం
హాటనవిహ్వలీభపదజాండము ప్రోచిన ని న్భజించెదన్ 23
- ఆయువు లేక మెట్టు లహహ యని కుందెడు తస్లేదండులన్
పాయువు పెంపు నంది సుఖనంతులఁ జేయుట కచ్చభక్తి ని
ష్ఠాయుతలింగపూజనము నల్పు మృకండుసుతుం గదల్చు నా
గాయతపాశ్చి గాలు నల ఖండితుఁ జేసెడు నిన్ను గొల్పెదన్ 24

పరిణతభక్తి ఫల్గునుఁడు పాశుపతంబునకై తపింపఁ ద
త్పరతఁ బరీక్షి సేయుట కతథ్యసులుభకవేష మూని సం
బరమునఁ బోర గెల్చియును భక్తులయందలి పేర్ని పెంపుచే
నరునకు నస్త్ర మిచ్చు నిను నాదికిరాతుని నెమ్మి గొల్చెదన్ 25

— / / —

ఉపాస్యస్థాననిర్ణయము

శ్రీవతిపండిత రాధ్యుల శరభారాధ్యుడు

ఉపాస్యస్థానము దహర మని కొందరును, భూమిధ్య మని
కొందరును, సహస్రార మని కొందరును వాదించుచున్నారు. ఇందు
ఉపనిషత్సమ్మతమగు స్థాన మేదియో విమర్శించి నిర్ణయించుటయే ఈ
వ్యాసపు బ్రహ్మసోదేశము.

ఇదగ్ం సర్వ మస్మజత

త త్సృష్ట్య తదే వానుప్రవిశత్

అనుమంత్రములు పరమేశ్వరుడు సృష్టి యొనర్చి సృష్టప్రపంచమునందు
అ తర్వామిరూపమున ప్రవేశించెనని చెప్పుచున్నది

యదాపశ్యః పశ్యతే రుక్మవర్ణం కర్తార మీశం పురుషం
బ్రహ్మయోనిమ్ తదా విద్వాన్ పుణ్యపాపే విధూయ నిరం
జనః పరమం సామ్య ముపైతి

మానవు డెప్పుడు బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతజగత్సృష్టికర్తయగు
పరమేశ్వరుని సాక్షాత్కరింపజేసికొనునో యప్పుడు పుణ్యపాపరూపకర్మ
బంధమునుండి విడివడి పరమేశ్వరసాయుజ్యము నొందు నని యీశుం
త్రము ప్రతిపాదించుచు మానవుడు జననమరణరూపమగు సంసారబం
ధమునుండి విడివడుటకు పరమేశ్వరసాక్షాత్కార మావశ్యక మని ప్రతి
పాదించుచున్నది.

ద్యా నుపర్ణా సయజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరివ
స్వజాతే తయో రేకః పిప్పలం స్వా ద్వత్తి అనశ్చ నన్యః అభి
చాకశీతి

ఈమంత్రము జీవేశ్వరులు శరీరూపమగు నొకవృక్షము నాశ్ర
యించి యున్నట్లును, అందు జీవుడు కర్మఫలభోక్తయు, పరమేశ్వరుడు
నిస్సంగుడును నైనట్లును ప్రతిపాదించుచున్నది. కాని శరీరమున జీవేశ్వ
రుల స్థానము లేవియో నిర్ణయింపబడలేదు.

సమానే వృక్షే పురుషో నిమగ్నోనీశయా శోచతి ముహ్య
మానః జప్తం యదా పశ్య త్యన్య మీశ మస్య మహిమాన
మితి వీతశోకః

ఈమంత్రము జీవుడు పరమేశ్వరునిశోబాటుగ నొకేశరీరమం
దున్నను పారలంత్రిముచేత వ్యామోహము నంది పరితపించుచున్నా
డనియును, తదనుగ్రహపాత్రుడై తత్సాక్షాత్కారము నంది దుఃఖర
హితు డగుచున్నా డనియును ప్రతిపాదించుచున్నది. కాని జీవేశ్వరుల
స్థానము లీమంత్రమునందును ప్రతిపాదించబడలేదు.

అంతశ్శరీరే జ్యోతిర్మయో హి శుభ్రో యం పశ్యతి య
తయః క్షీణదోషాః

జ్యోతీరూపుడగు పరమేశ్వరుడు శరీరాంతర్భాగమున నున్నా
డనియు, క్షీణదోషులగు యతు లాతని గాంతురనియు నీమంత్రము
ప్రతిపాదించుచున్నది. ఈమంత్రమును పరమేశ్వరునకు శరీరాంతస్థితిని
మాత్రము ప్రతిపాదించుచున్నదికాని యిద మిత్థ మని స్థాననిర్దేశము
చేయలేదు.

అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో మధ్య ఆత్మని తిష్ఠతి

అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోంతరాత్మా సదా జనానాం హృ
దయే సన్నివిష్టః

అంగుష్ఠమాత్రీరూపుడగు సంతర్యామి శరీరమధ్యమం దున్నా

డని యీమంత్రము ప్రతిపాదించుచున్నది. కాని ఈమంత్రమందుకూడ శరీరమధ్యమం దని చెప్పబడుటయేగాని ప్రత్యేకముగ స్థానము నిర్ణయింపబడలేదు

తద్యథా హిరణ్యనిధి మక్షేత్రజ్ఞా ఉపర్యుపరి సంచరంతో
న విందేయు రేవ మే వేమా స్పర్వాః ప్రజా స్పతి సంపద్య న
వివిదు స్పతి సంపత్స్వామహ ఇతి

పైన తిరుగుచుండియు క్రిందనున్న నిధిని మానవు యెరుంగజాల నట్లు శరీరాంతర్భాగమందున్న పరమాత్మసాంగత్యమును నిత్యమును పొందుచుండియును పరమేశ్వరోపాసన చేయునివా రీవిషయము సాంగ జాలకున్నాడని చెప్పుచు సీమంత్రము ప్రతిదినము జీవులకు పరమేశ్వర సాంగత్యమును ప్రతిపాదించుచున్నది.

అథ యదిద మస్మిన్ బ్రహ్మపురే దహరం పుండరీకం వేశ్య
దహరోస్మి న్నంత రాకాశ స్తస్మి న్యదంత స్త దన్వేష్టవ్యమ్

హృదయాకాశమందున్న యంతర్యామి యుపాసింపదగినవాడని యీమంత్రము హృదయము పరమేశ్వరస్థానమని ప్రతిపాదించుచున్నది.

పరాత్పరం పురి శయం పురుష మీక్షతే

ఈమంత్రముగూడ దహరమే పరమేశ్వరస్థాన మని ప్రతిపాదించుచున్నది.

తం దుర్దర్శం గూఢ మనుప్రవిష్టం గుహాహితం గహ్వరేష్టం
పురాఃస్వ అధ్యాత్మయోగాధిగమేన దేవం మత్వా ధీహర్ష
శోకా జహతి

ఈమంత్రమును పరమేశ్వరుడు జీవునితోబాటు హృదయగుహ యం దనుప్రవేశము చేసినాడని ప్రతిపాదించుచున్నది.

వాల్మగ్రిమాత్రం హృదయస్య మధ్యే విశ్వేదేవం జాతవే
దగం వశేణ్యమ్ అను శ్రుతియు

ఈశ్వర స్మర్వభూతానాం హృద్దేశేష్టున తిష్ఠతి
భాగ్యమయ స్మర్వభూతాని యంత్రాగ్రాధాని హూయమా-
అను గీతావాక్యమును

తస్మోవ్యయాత్మా స హరి స్వహృత్పుంకజశాయినమ్
దర్శయామాస దేవానాం మురారి ర్లింగ మైశ్వరమ్

అను నీవామనపురాణవాక్యమును హృదయమే పరమేశ్వరస్థాన మని నిరూపించుచున్నది.

ఈపైవిమర్శవలన పరమేశ్వరునకు హృదయమే స్థానమనియును నచటనే యాతని నుపాసింపవలయుననియు నిరూపిత మగుచున్నది. కాని జీవు డెచట నున్నదియు తేలలేదు. ఇక జీవస్థాన మెచటనున్నదో విచారించుము.

ఋతం పిబంతౌ సుకృతస్య లోకే గుహం ప్రవిష్టౌ పరమే
పరార్థే

గుహం ప్రవిష్టౌ వాత్మానౌ హి తద్దగ్ధనాత్
అను శృతిసూత్రములు జీవపరమేశ్వరుల కిద్దరికిని హృదయగుహయే స్థానమని ప్రతిపాదించుచున్నవి.

ఇంతవరకు జరిగిన విమర్శవలన జీవేశ్వరుని కిద్దరికిని హృదయమే స్థాన మనియును, ప్రతిదినమును సుషుప్తి కాలమున జీవునకు పరమేశ్వర సాంగత్యము కలుగుచున్న దనియు తేలుచున్నది. కాని శరీరమునందు హృదయస్థాన మేది యైనదియు తేలలేదు. ఇక హృదయస్థానమేదియో విచారించుము,

పద్మకోశప్రతీకాశగ్ం హృదయం చావ్యధోముఖమ్
అథో నిష్ఠ్యా వితస్త్వాంతే నాభ్యా ముపరి తిష్ఠతి

ఈమంత్రము హృదయము నాభికంఠములకు మధ్య నున్న దని ప్రతిపాదించుచున్నది.

శైవతత్వప్రకాశిక

(బహుశవ్యాప్తిగల ఆధ్యాత్మికమూసప్రకృతి)

3 సంపుటం | దుక్కులు పువ్వులు 1957 ఫిబ్రవరి | సంచిక 11

శైవమతప్రచారమున - అందుకు ముఖ్యముగ శివలీలాప్రచారమున
 హృదయపూర్వకముగ పాఠము లన్నించిన నశ్యజీవి
 నిగమాగమవిశారద, కర్తవ్యాదిప్రతిష్ఠాంతాధికారసంపన్న
 శ్రీమదాంధ్రస్కాందరచయిత
 శ్రీముదిగొండ వీరభద్రారాధ్యులు

ఈ సంచకయందలి విషయములు -

1. శివాపచారము	సంపాదకీయము
2. జీవసూత్రములు	”
3. అద్వైతభృమభంబని	”

— :: —

శ్రీలోకారాధ్య నిగమాగమవికారద

ముదిగొండ వీరభద్రారాధ్యనిర్యాణప్రశంసాగీతాస్తతి

రచయిత : ముదిగొండ రామలింగశాస్త్రిగారు - తాటికోట

అస్తి పాస్తులు గలిగియు నధికముగను నిండ్లవాకిండ్లుగలిగియు నేమి కర్మ
మానుషప్రతియే నీజీవితాంత మగుట విధిక్యతయు గాద నీ కిది వీరభద్ర!

లీలలెల్ల జూపి లీన మైశివ శివలీల నిన్ను గలసి నీల యగ్ర్య
మేను మరచె నదృ మేల్కొనఁబో వింక విమలగుణసముద్ర! వీరభద్ర!

పిన్నతనమున విద్యల నెన్నో నేర్చి స్కాందమంతయుఁ దెలున సంతరించి
శివప్రతిష్ఠాదు లెన్నియో చేసి చేసి కీరితిని గాంచి తారార వీరభద్ర!

క్షీతి చరిత్రాత్మకముగను శివునిలీల లెన్నియో చూపి భక్తుల పెన్నిధాన
మనఁగ వెలసితి పోషకు కని యెఱుంగ వినని లీలను జూకతో పిరభద్ర!

కపటభూసురవృత్తి వి గావు నిజము దేవుఁ డెఱుంగును కపటులభావమెపుడు
నాత్మసాక్షియే శివకోటియజ్ఞఫలము చేరదే నిన్ను ముదిగొండ వీరభద్ర!

కార్యభారంబు భక్తులకదనె యుంచి కల్పసిండ్లదైవివి గాన నేడు
బొందితోడనె కైలాసమందు నీవు చేరుకొన్నావు గాన శ్రీవీరభద్ర!

గౌరివాఙ్మయఁ దాదిగాఁ గార్యదర్శివరకుఁగల సాహుకార్లు నీవారు గాన
కార్యభారంబు వారలై గలదు నిజము విన్నవించితి ముదిగొండ వీరభద్ర!

రవ్య వారిద గాక నీ కివ్వసుంధరన్ బ్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠలు రావు ప్రకృతిఁ
బాసినాడవు కైలాసవాసి నైతి విమలతతశోద్ర! ముదిగొండ వీరభద్ర!

చిత్త సంకల్పమాత్రాన సిద్ధి గంటి నార! శివకోటియజ్ఞకార్యంబునందు
కార్యవిఘ్నంబునందునఁ గలఫలంబు విఘ్న నాయకుఁడే పొందు వీరభద్ర!

అత్మశాంతిని బడయుదువుగాక! భార్యాపుత్రమిత్రాదులకు నా

హృదయపూర్వక సానుభూతి. ఓం నమస్సి

శివ లీలా మహాదధి !

(ఈశ్వరీ కయందు శివలీలలకు సంబంధించిన గాథలును, భక్తుల గాథలును వీలు నుబట్టి నాలుగు పేజీలుగా, ఎరిమిది పేజీలుగాని ప్రచురింపబడును.)

బ్రహ్మశిరశ్చేదము

ఋషులు సకలపురాణకర్తయగు వ్యాసుం గాంచి 'యోమహానుభావా! సకలలోకానుగ్రాహకుడగు పరమేశ్వరుడు బ్రహ్మశిరశ్చేదము గావించుటకు గల కారణం బేమని ప్రశ్నింప వ్యాసుం డిట్టుల చెప్పి దొడంగెను —

దివ్యతేజోవిరాజితులగు నోమహర్షులారా! సర్వపాపప్రణాశనశీల మగు మహాదేవుని మాహాత్మ్యము వినిపింతు వినుండు.

పూర్వకాలమున మేయశిఖగమున గొలుపున్న బ్రహ్మం గాంచి మహర్షులు భక్తివినమిత గాత్రులై నమస్కరించి సమస్త భక్తులకు నాది కారణమెయ్యది యని ప్రశ్నించిరి. అంత మిథ్యాగర్వాభిభూతుడగు నా పరిమేష్ఠి మహర్షులం గాంచి స్వయంభువునకు నేక సకలజగత్కర్తను, అనాదియు, పరతత్వస్వరూపుడనగు నన్ను సేవించియే ప్రాణులు తరింతురు. నేనే సర్వదేవతలకు బ్రవర్తకుడను, నివర్తకుడను. పదునాలుగు లోకములయందు నాకన్న నధికుడు లేడు.' అని వచించెను.

అంత నారాయణాంశసంభవుడగు యజ్ఞపురుషుడు బ్రహ్మను జూచి నవ్వుచు నిట్లనియెను. 'ఇది యేమి పితామహా! ఇంత యజ్ఞానమా! ఇది నీకు తగదు. నారాయణరూపినగు నేనుగదా సకలలోకములను సృష్టించినవాడను. సర్వజగజ్జీవహేతువగు నాకన్న ను పరుం డెవడు గలడు? నేనే సర్వజ్యోతిఃస్వరూపుడను. నావలన సృష్టింపబడి గదా నీవు లోకముల సృజించుచున్నావు.'

ఈవిధముగ వారు వాదోపవాదములు గావించుచుండ నాలుగు వేదములు నచటి కేతెంచి వారి వివాదకారణము నెరింగి పరమేశ్వరుని మాహాత్మ్యము నీవిధముగ వచింప నారంభించెను. అందు ఋగ్వేదము

ఇటుల వచించెను. 'మహాప్రళయకాలమున చరాచరము లెవనియందు లీనమగుచున్నవో మరల నెవనిచే సృజింపబడుచున్నవో యట్టి పరమేశ్వరుడే పరతత్త్వస్వరూపుడు. అంత యజుర్వేదము 'యాగకర్తలచే నారాధింపబడువాడును, యోగులచేత దహరాకాశమున ధ్యాసింపబడువాడును నగు పరమేశ్వరుడే సకలజగచ్ఛాసనకర్త.' యని వచించెను. పిదప సామవేదము 'సకలజగన్నాటకసూత్రధారియు, సర్వభూతాంతర్యామియు. యోగిధ్యేయుడు నగు శంకరుడే పరతత్త్వ' మని వచించెను. అనంతర మధర్వవేదము 'జితేంద్రియులగు యతులు దహరాంతస్వగ్నియగు నెవని సాక్షాత్కరింపజేసికొన యత్నింతుల' అట్టి రుద్రుడే పరమకారణుడు.' అని వచించెను.

వేదములచే నీవిధముగ ఉత్పత్తిర్ణయము గావించబడినను సరకు గొనక యజ్ఞానాభిభూతుడగు విధాత నవ్వి 'సామాన్యమానవునివలె భార్యాపుత్రపరివారముతో సంసారమునందు మునిగి తేలుచున్న యతడా పరతత్త్వము!' అనివచించెను.

అంత నమూర్తమగు ప్రణవము మూర్తిమంతమై ధాతును గాంచి యిటుల వచించెను. 'పరమేశ్వరుడు తనకన్న భిన్నయగు పత్నితో రమించువాడు కాడు. భగవానుడగు పరమేశ్వరుడు సనాతనుడు. స్వయం జ్యోతిఃస్వరూపుడు. ఆనందస్వరూపిణియు, సకలజగద్రూపిణియు నగు నాదేవి యాగంతుక కాదు.'

ఈవిధముగ ప్రతిబోధింపబడినను వ్యామోహితుడగు చతురాసనునియొక్కయు, యష్ట పురుషునియొక్కయు సజ్జానము తొలగకుండెను. అత్తరి నాకాశమధ్యమున నదృష్టపూర్వముగ జ్యోతిర్మండల మొక్కటి గాననయ్యెను. దానిం గాంచి పంచవదనుడగు బ్రహ్మయొక్క యూర్ధ్వ వదనము కోపభరిత మయ్యెను. అంత నాజ్యోతిర్మండలమునుండి నాగయజ్ఞోపవీతియు, త్రిశూలధారియు, నీలలోహితుడునగు శంకరుడు సపరివారుడై సాక్షాత్కరింప బ్రహ్మ శంకరుం గాంచి 'యోహో సివా! నాలలాటమునుండి యుద్భవించినవాడవు గాదా?' యనిపరిహాసించెను.

అంత శంకరుడు కాలభైరవుం గాంచి ' యీతడు తనయంతరము నితరుల యంతరమును గానకున్నాడు. మిథ్యాగర్వాభిభూతుడగు సేతని గర్వ మడంచు ' మని యానతీయ భైరవు డవలీలగ బ్రహ్మయొక్క పంచమవదనమును చిదిమివైచెను.

శిరశ్చేద మైనంత బ్రహ్మ సంజ్ఞాహీనుడై మొదలు సరికిన తరువువలె నేలం గూలి లేవకున్న పరమేశ్వరు డాతని ననుగ్రహదృష్టితో వీక్షింప నాతడు లబ్ధసంజ్ఞాజ్ఞై లేచి వామార్ధజానియు, నాగభరణహాషితుడును, శార్దూలచర్మధారియు. త్రిశూలపాణియు, భూతిభూషితసర్వాంగుడును నగు పరమేశ్వరుం గాంచి యిట్లు ప్రార్థించెను —

' ఎంతటి యదృష్టవంతుడను! ధ్యాననిష్ఠులగు మహాయోగులు దహరాకాశమున నేవరంజ్యోతిశ్విరూపుని బాహ్యవిస్మరణపూర్వముగ నుపాసించుటో యాశంకరుని కరులార గాంచు భాగ్య మబ్బినది. ఒక్కసారి నమస్కరించినంతమాత్రమున నజానాంధకారమును పటాపంచలు చేయు రుద్రుడు సాక్షాత్కరించినాడు. లింగరూపియగు నేదేవుని బ్రహ్మ వాదులగు మహర్షులు నియమపూర్వకముగ నర్చింతురో యాశివుడు నాయం దనుగ్రహించినాడు. పుష్పముగాని, పత్రముగాని, ఫలముగాని, కడకు జలముగాని భక్తిశ్రద్ధలతో నర్పింప గొని సంసారపంకమునుండి సముద్ధరించు కరుణామూర్తి పరమపావనుడు నగు శంకరుడు సాక్షాత్కరించినాడు.

నేవాధిదేవుడనిగు నీకును, మహాదేవివగు నీకును నమస్కారము సర్వలోకశంకరుడవగు నీకును, సర్వమంగళవగు నీకును నమస్కారము. నకలజగత్స్పృష్టికర్తవగు నీకును, మూలప్రకృతివగు నీకును నమస్కారము సంసారనాశకుడవగు నీకును, సంసారోత్పత్తి హేతుభూతవగు నీకును నమస్కారము. యోగేశ్వరేశ్వరుడవగు నీకును, యోగరూపిణివగు నీకును నమస్కారము. పరబ్రహ్మస్వరూపుడవగు నీకును, విద్యారూపిణి వగు నీకును నమస్కారము.'

అని యీవిధముగ తన్మయుడై పార్వతీపరమేశ్వరుల స్తుతించి

శత్రుద్రీయమును బరించుచు సాన్తాంగదండనమస్కారము గావించెను.

అంత బ్రణతార్తిహరుడగు పరమేశ్వరుడు బ్రహ్మను లేవనెత్తి 'వత్సా! సంతసించితిసి. తెమ్ము. ' అని వచించి భైరవుని గాంచి 'పురాణపురుషుడగు సీమస్థికర్త యవధ్యుడు. మన్నియోగమునలననే సృష్టివ్యాపారమునందు ప్రవృత్తుడైనాడు. కావున నీకును రక్షణీయుడు కాని, గర్వోన్మత్తుడగు నీయజ్ఞపురుషుడు శాసింపదగినవాడు. దేవతలందఱును గర్వితులై యున్నారు. వారిగర్వ మడంచుచు బ్రహ్మహత్యా ప్రయుక్తమైన భిక్షాటన మను నెసమున సందరినుండియు భిక్ష గొనుచు లోకమున బ్రహ్మహత్య చోలగించుకొనుటకై చేయవలసిన వ్రతమును ఆచరించి చూపుము. ' అని వచించి యంతర్ధాన మందెను.

భైరవుడును బ్రహ్మకపాలధారియై భిక్షాటనవ్యాజమున లోకసంచార మొనర్చు బయలువెడలి ప్రథమమున క్షకంఠమున కేగి ద్వారపాలకుడగు విష్వక్సేనుం గాంచి 'యోయీ! లక్ష్మీనారాయణు లెవట నున్నారు? భిక్షార్థినై వచ్చితి ' నని వచించెను. భైరవమూలశ్రేయము నెరుంగక విష్వక్సేనుడులోసికేగకుండవారిం చెను. భైరవు డాతని త్రిశూలమున గ్రుచ్చి మడియించి అంతిపురిములోని కేగెను. భార్యాసహృదై సింహాసనానీనుడైయున్న నారాయణుడు మత్తుడై లేపకున్నం గాంచి కుపితుడై త్రిశూలమున నాతని శిరమును గ్రుచ్చెను. గ్రుచ్చుటయు శివటాఱుటయునుండి వెడలు గంగాధారవలె నారాయణశిరమునుండి రక్తధార ప్రవహింప నారంభించెను. అంత భైరవు డాధారవే కపాలమును నింప నారంభించెను. కాని ఎంతకాలమైనను కపాలము నిండు నటుల గన్పడలేదు.

రక్తప్రవాహముతోబాటు గర్వముపశమింప నారాయణుడు భైరవు గాంచి యిట్లనెను.

'స్వామీ! ఈకపాలధారణ మేమి? పరమేశ్వరలీల లవాఙ్మనన గోచరములు. మత్తుడనై మిమ్ము గాంచి లేపని నాయజ్ఞానమునకు మునిచుడు. రక్తప్రవాహముతోబాటు గర్వమును విచ్ఛిన్న మైనది. ఇ దేమి?

ఈ బ్రహ్మహత్య మిమ్ము వెంటాడుచున్నదేమి! ఇటనుండి యెచటి కేగెదము? అని యడుగ భైరవుడు నారాయణుని గాంచి 'యోమూ! మత్తుడగు బ్రహ్మ మహర్షులు గావించిన స్రగ్భక్తు సమాధానముగ దానే పరతత్త్వస్వరూపుడ నని వచించినాడు. అది విని తృప్తిదశసంభవృక్షగు యజ్ఞపురుషుడును తానే పరబ్రహ్మస్వరూపుడ నని వివదించినాడు. అంత పార్వతీసహితుడగు పరమేశ్వరుడు సప్తవిద్యలనై సాక్షాత్కరించి బ్రహ్మ యొక్క పంచమవదనచ్ఛేదము గావించ న న్నాజ్ఞాపించినాడు. నీచును నటులే గావించితిని. మూర్ఖులగు బ్రహ్మయు పరమేశ్వరార్థాన్వయమున లగ్నసంజ్ఞాడై లేచి పరమేశ్వరుని స్వాత్రము చేయ పరమేశ్వరు డాతని ఓమించి బ్రహ్మహత్యాపనోదనార్థము భిక్షులనవకృతియు నాచరింపజేసెను నను విషయమును లోకమున కాచరించి చూపు మని యాజ్ఞాపించి యంర్హితుడై నాడు. కావున భిక్షుడైనై వచ్చితిని. కపాల మెంతివఱకును సింఠకున్నది.' అని వచించెను.

అంత నారాయణుడు 'స్వామీ! బ్రహ్మ మరణించలేదుగదా? అట్టిచో బ్రహ్మహత్య యనుట యెట్లని ప్రశ్నించెను.

'మరణించలేదు వాస్తవమే. బ్రాహ్మణబాధాకరమైన యేకార్య మైనను బ్రహ్మహత్యాతుల్యమే. కావుననే యీ వ్రతము నాచరింపుమని పరమేశ్వరాజ్ఞ' అని భైరవుడు సమాధాన మొసంగెను.

అంత నారాయణుడు 'మహానుభావా! భక్తానుగ్రహార్థమై పరమేశ్వరుడు వారణాసియందు నిత్యసన్నిహితుడై యున్నాడు. బ్రహ్మ హత్య యందు ప్రవేశింపజాలదు. కాన నట కేగు' డని ప్రార్థించెను.

భైరవుడును నారాయణుని వెంటగాని సర్వదేవగర్వసంహారము గావించుచు వారణాసిని సమీపించెను. బ్రహ్మహత్య వారణాసిని బ్రవేశింపజాలక హాహాకారము గావించుచు బాతాళమున బ్రవేశించెను. అంత భైరవుడు బ్రహ్మకపాలము నట బారవైచి వారణాసి కేగుచు విష్ణు పురో "స-యీకపాలవేషమును స్మరించుచు ఈకపాలమోచనతీర్థమున ప్రవేశించి స్నానమాడి దేవర్షిపితృతర్పణము గావించినవారు తప్పక

బ్రహ్మహత్యాపాపమునుండి విడివడుదురు” అని వచించుచు విష్ణువు నాలింగము గావించి వీడ్కొల్పి వారణాసిని బ్రవేశించెను. విష్ణువును భైరవునిచే ననుష్ఠితుడై వైకుంఠమున కేగెను.

—(కూర్మపురాణమునుండి)

నృసింహావతార భంగము

దక్షప్రజాపతి కుమార్తెయగు దితి చిరకాలంబు సంతానము లేక పోవుటవలన జింతనొంది భర్తయగు కశ్యపుం గాంచి ‘నాథా! నీ యనుగ్రహంబువలన నా సవత్సులందరును సంతానవతులై యున్నారు. సంతానహీననగు నాకు వారలకడ కేగుటకే సిగ్గుచున్నది. భార్యకు భర్తకన్న వేరు దిక్కు గలదా? వినయవతియు, బతిదేవతయు, ననురక్తయునైన సతివలన గలుగు సంతానంబువలనగదా పంశము కీర్తి గాంచును. కావున నా మనోరథం బీడేర్పు’ మని ప్రార్థించెను. అంత కశ్యపుండును భార్యం గాంచి ‘సంతానార్థినినై నాకడ కరుదెంచిన నీ కోర్కె దీర్చుట భావ్యమే. కాని యియ్యది సంధ్యాసమయమగుట నిషిద్ధము. ఒక్క త్రుటికాల మోషికపట్టుము. నిషిద్ధకాలమున నిన్ను గవయుట రాక్షసకృత్య మగును.’ అని యెంత చెప్పినను వినక దితి దురదృష్టంబు ప్రేరేప బలాత్కారంబున నాలింగనంబు గావించుటయు గశ్యపుండును మోహంబు దాటనేరక కాంత నేకాంతంబున జేర్చి యభీష్టంబు దీర్చి పశ్చాత్తప్తంబై యిల్లసెయె. ‘నా యుపదేశంబు పెడచెవిం బెట్టి నీవు కావించిన యిదుష్కృత్యంబునకు ఫలంబుగ నీకు లోకభీకరులగు సుతు లిరువురు జనించెదరు పొమ్ము’ అనిన దితి ‘రాదురదృష్టం బిటు లుండ నొరుల నే మన్న నేమి ప్రయోజన’ మని భైర్యము వహించి మిన్నకుండెను.

అంత గొంతకాలంబునకు దితి గర్భవతి యయ్యెను. కశ్యపవీర్య సంభరితులగు దితి గర్భంబునుండి లోకభీకరమగు నొక్క శేజము వెలువడుటచే దేవత లద్దాసిం గాంచి భీతులై వనజానుసూరిని బోయి యిట్లు విన్నవించిరి. 'ఓ మహానుభావా! అతిలోకంబై దుర్నిశ్చయమైన యిమ్మహాతేజం బెక్కడిది? ఏతత్తాపంబునకు బదునాలుగు లోకంబు లడగుచున్నవి. దీని నుపశమింపజేయుమార్గం బెరిగించి లోకరక్షణంబు గావింపుడు!'

అంత నాహిరణ్యగర్భుండును దీనులగు సురలం గాంచి 'యెరుగుదురుగదా పరమేశ్వర పాదపద్మసేవాధురంధరులగు మత్తనయుల సనకాదులను. వా రొకప్పుడు లోకసంచార మొనర్చుచు రమామనోహరుని శ్రీమన్నారాయణుని గాంచుకోర్కి వైకుంఠంబున కేగిరి. వయోవృద్ధులయ్యును నై దేండ్లబాలురవలె గన్నట్టు వారిం గాంచి ద్వారపాలకులగు జయవిజయులు అట్టివారి నంతివారి కరుగనిచ్చిన మాటనచ్చుననియు, నిర్భయంబుగ నేతెంచు నా బాలకులను లోనికి బోనిచ్చుట తమ గౌరవమునకు భంగమనియు నెంచి నారాయణుం గాంచుట కిది యదనుగాదని వారించిరి.

వారించుటయు నా మానులు కుపితులై 'నారాయణదర్శనార్థంబులమై వచ్చిన మ మ్మివిధంబుగ వారించిన యీ రాక్షసకృత్యంబునకు ఫలంబుగ భూలోకంబున రాక్షసులరై జన్మింపు' డని శపించిరి. జయ విజయులును భీతులై గడగడ వడంకుచు 'మహానుభావులగు మిమ్ము వారించిన మా యవినీతికి ఫలం బనుభవింపక తప్పనా! కాని మోపకారపాణింబులగు మీరు మా నేరంబులు నైరింపు' డని విన్నవించు నంతలో నారాయణుం డచటి కేతెంచి సనకాదులం గాంచి యిట్లు నియె. 'ఒడలుమరచి వీరు గావించిన నేరమునకు దగిన శిక్ష నొసంగితిరి. మీ శాసము ననుసరించి వీరు పుడమియంచు జన్మింతురు నాయం దలి భక్తిచేగాని, లేక విరోధంబుచేగాని మూఢజన్మంబులకు మీదమరల మత్సమింపంబు జేరునట్లు శాపావధి నొసంగుడు.

ససకాదులును 'యుష్మద్దర్శనలాలనులమై వచ్చిన మా కంతరా యంబు ఘటించిరను కారణంబున శపించితిమి. ఐనును నీ యిష్టప్రకారము నీకు వైరంబుచే దుదకు నీ యంతకంబునకే చేసదును కాక' యని వచించి పుష్పవిధానంబు మగవగాహంబని తలంచి యబ్బురబంబు నెం దేని బసరి.

ఆ విధముగ ససకాదులచే శపింపబడిన జయవిజయులు క్రథను జన్మంబునకై వితి గర్భంబున బ్రనేశించిరి. పుతియు సూకు సగనత్సర ములు గర్భము దాల్చి యుద్ధకు బాంతుల గనెను. కశ్యపుడును వా రిగు వురకు హిరణ్యకశ్యప, హిరణ్యాక్షులని నానుకరణం బొచ్చి యతి గారాబంబున బెంచుచుండెను.

అందు హిరణ్యకశ్యపుడు బ్రహ్మ నారాధించి నరంబులం బడసి మహాపరాక్రమోపేతుడై ఇంద్రాదిబ్రహ్మదాకలు జయించి పదునాలుగు భువనంబులందు ద న్నెదిరించువారు లేమి నిర్భయుడై రాజ్యాలసంబు గావించుచుండెను. రెండవవాడగు హిరణ్యాక్షుడును నన్నకు బాసటయై యుండి యెదురించువారు లేమింజేసి తన పరాక్రమము న్యగ్ధముగుటకు జింతించి యొక్కనాడు నారాయణుడు తమ కోడి నసుగోధర్మదావ్యాజ మున బాతాశమున డాగియున్నాడని తలంచి బాడిసేయుటయు సరాహ రూపియు నారాయణు డాతని మడియించెను.

సోదరమరణంబునకు వగచి హిరణ్యకశ్యపుడు నారాయణునిపై పగగొని మందరాచలంబున కేగి నిరాహారుడై నిర్మానుగూర్చి యనేక దివ్యవర్షంబులు తపము గావించుచుండెను. అతిలోకంబగు నాతని తపో గ్నికి లోకంబులు బెగ్గడిలుటం గాంచి దేవతలు బ్రహ్మకడ కే! మహాను భానా! హిరణ్యకశ్యపుడు ఘోరంబగు తపం బొనర్చుచున్నవాడు. తత్తపోగ్నికి లోకంబులు తల్లడిల్లుచున్నవి. లోకావనతత్పరులగు మీ రిటు లూరసన్న నేని గతి?' యని ప్రార్థింప బ్రహ్మ వారలం గాంచి 'బౌన్దాను. లోకావకార మొనర్ప నన్నుగూర్చి తపంబు గావించు నాతనికి వర మిచ్చుట చేజేతుల నావడ గొనితెచ్చుటయే. అని యూరకుం

దుటయు పాడి గాదని చింతించుచు కాలయాపన గావించితిని. విధివిధాన మలంఘ్యముగదా! మీ రగుగుశు. ' అని వారలం బుచి హిరణ్యకశ్యపు నన్నిధి కిరిగి యిట్లనియె. ' ఓయీ! సితమంబున కేను సంతసించితిని. నీ వాంఛిత బెయ్యదియో పచింపుము. '

అంత నారక్కనుడు సితామహలు గాంచి ' స్వామీ! పంచభూత ములవలనను, సహారాత్రములమూలమునను, నాగాద్వితనమునను, సమస్త ప్రాణికోటివలనను, నిఖిలశస్త్రాస్త్రములవలనను మరణము భేదము నట్లు వరగ బొందు' మని వ్రార్థింప ధాతయు నట్ల యాకాతమని వినించి యంతర్హితం డయ్యె.

బలగర్వితమగు హిరణ్యకశ్యపుడు నిద్రాదికల దేవతలను దిప్ప లకులను జనుంచి స్వర్గమర్త్యపాతాళంబుల ద న్నెదిరించువారు గనుం జేసి నిద్రాదుకలలగా నుగాడుకోకంబులను లోగొని పాలించుచుండెను.

అంత గొంతకాలమునకు హిరణ్యకశ్యపుడు కొక కుమారుడు జనించెను. శిశువునకు ప్రహ్లాదు డని నామకరణము కావించి తల్లికొడు లల్లారుంబుద్దుగా బెంచుచుండిరి ఐదేండ్లనాడైనను ప్రహ్లాదు డెవరితోడను మాటలాడ కుండుటయు, ఏమియు గోరకుండుటయు చివరకు శోడి నాల కులగో కాట లాడకుండుటయు గాంచి తండ్రి చింతాక్రాంతుడై యిట్లని తలపోడునాగెను.

' రత్న మమూల్యమైనను సానబట్టక రాణించనట్లు బాలు డెంత గుణాధ్యుడైనను గురునన్నిధిని విద్యాభ్యాసము సేయక రాణి. వజాలకు. తగిన కురువులయొద్ద విద్యాభ్యాసంబు సేయింపమి తలపెట్టెదను' నోవంబు'

ఈవిధంబుగ తలపోసి కులగురువులగు చాడామర్కటలకు రావించి బాలుని వారల కప్పించి తగిన పాఠితోషికంబుల నొసంగి పంపెను. ప్రహ్లాదుండును గురువులయొద్ద విద్యాభ్యాసంబు సేయుచున్నను పూర్వ జన్మసంస్కారవశంబున నబ్బిన విష్ణుభక్తి కేచురక గురువుల కెదురాడక వారు చెప్పినట్లు చదువుచుండెను.

ఇట్లు గొంతకాలము గడచెను. అంత నొకనాడు హిరణ్యకశ్యపుడు

కుమారుని విద్యాభ్యాసం బెటులున్నదో యెరుంగగోరి కుమారు రొనించి లాక్షల యంతలంబున గూర్చుండబెట్టుకొని ' నాయనా! నువ్వెవరో డాస కుమారునివలనగదా కులము పన్నె కెక్కును? కానినా డాస తన యుండు సృష్టిన నేమి? గిట్టిన నేమి? అట్లుగుటగజేసి యహోరాత్రములు నీయందె ప్రాణంబులు నిలిపి నీవే లోకంబని భావించియున్న నాకు హితంబు గూర్చుట నీకు సరమ ధర్మం ' అని వచించెను.

అంత ప్రహ్లాదుండు వినయవినమితగాత్రుడై తిరిగి కెల్లనియె. ' సర్వవిన్యాసారంగతులగు భార్గవు లన్నిగ్రంథాపూర్వకులుగ జరిపించిరి. నేనును దస్సిన్నిధి సర్వశాస్త్రంబులు జ్ఞాపించితిని. సర్వవిద్యలకును బర్హవ పానభూమియగు సరమేశ్వరు డొక్కరుడే యుపాస్యుడు. అతనివలననే యీచరాచరప్రపంచంబు సృజింపబడుచున్నది. "అంతికాలమున నాతని యాదే "నిననుచున్నది. యోగిహృద్ధ్యానగమ్యుడగు నా "రామణుని జేకు మార్గము సరయుటయే చదువులకు ఫలము. '

అని వచించుటయు హఃస్యాకేశ్యపు డుగ్రుడై కుమారు సంకల్పము నుండి యానలకు ద్రోచి ' యోరీ! ఇదియూ నీచదువునకు ఫలము? విరోధి గుణముల నుగ్గడించుచుంటివా? చిరుతవగుట నేమి చేయుటకును చేయూడ కున్నది. ఇకముం దీవిధంబుగ బట్కి మన్నిగ్రహంబునకు జూల్పడకుము. పొమ్ము. ' అని ప్రలయాంబుడగర్జునుకార్యయై పల్కెను.

అంత ప్రహ్లాదుడు తండ్రిం గాంచి యిట్లనియెను. ' జనకా! వయో వృద్ధుడవును, అనితరసామాన్యవిక్రమాఘృడవునునగు నీ విటుల బల్క పాడియా? నావంటి పామరులకు మార్గ మెరింగింపవలసిన నీవే (బావిధి హరిసింద గావించిన నే మచగలను? ఎడమాపులవంటి యీయైశ్వర్యము సతమా? సకలజగన్ని యంతయగు నాహరిపాదపద్మసేవ గావించుటకన్న తరించుటకు వేరు మార్గము గలదా? '

ఈవిధముగ వచించు కుమారుని పలుకులకు దండతాడితభుజం గంబుమాడ్కి కుపితుడై యిట్లు వచించెను. ' ఏమీ! తండ్రిమాట వినక ధర్మము విడనాడి పగతుడగు వెన్నుని బొగడుచుంటివా? చాలు నీయాగ డము గట్టిపెట్టుము. అంతకుసంతటివాడును నాయెదుర నోరు మెదల్పం

జాలడే! స్వర్గాధిపుసంతటినాడు ద్వారప్రదేశమున పడిగాపులు కాయుచున్నాడే! సకలదేతకోటికిరీటమణిరంజితపాదపద్మదనగు నాయెదుగనా వెన్నుని బొగడుట! ' యని గద్దించి పతికి రాక్షసయోధులం గాంచి ' దుర్వాచియగు నీతని శిక్షించి మార్గమునకు కెం ' డని నియోగించెను

నాసురు బాబుండని దయరూపక రాజపుత్రుండని భీతిలక నాతని నానావిధంబుల బాధించి నొడవారి. ప్రహ్లాదుడును నారాయణనామోచ్చారణంబు గావించుచు దానవయోధులు పెట్టు బాధల కిసుమంతయు వెరువకున్నం గాంచి రోషాతిరేకంబున గద వారించుచు హిరణ్యకశ్యపుడు ' తనయుడవని యెంత చెప్పినను వినక యిటుల ప్రేతావవేల! ప్రాణములం దాన గలదేని నావచనము లాలించుము. బోకముల, బోకాశీసుల నరికొపులు గొన్న నామ్రోలనా నీయాగడము? విష్ణువు సర్వాంతర్యామి యోగదా వచించుచుంటివి? ఈకంబమున నీయానెన్నుని బాధగలవా' యని నచించి యటనున్న యొక యుక్కుకంబమును గొట్టిన ప్రళయార్కకోటిప్రభావటలముతోత తనుకాంతి దిక్కుల వెలుంగజేయుచు షర్వత కందరంబునంటి నదనగహ్వారముతో, అఃపములనంటి నఖములతో నిడుదలగు దంతములతో నృహరి యావిర్భవించెను.

అంత హిరణ్యకశ్యపు డావిధముగ నావిర్భవించిన నరహరిం గాంచి ' యహంకారాంధుండగు నీదుర్వాగుడు పిలుచుటయు నీవు వచ్చుటయునా? ఈసంకరరూప మేమి? ప్రాణభీతిచే నిటులే యేవంకర వేసమో ధరించి యిన్ని నాశ్మనుండి తప్పించుకొనుచుంటివి. ఇపు డెం దేగలవు? ఇంక నీయాగడములు సాగ ' వని గద్దించుచు గద నరహరినక్షత్రంబు దాకునట్లు వైచిన నాత డుగ్రుండై యద్దాసిం బట్టి విరిచి భుజం నల్లభు నొడిసి పట్టుకొను గరుత్మంతునితోల హిరణ్యకశ్యపుం బట్టి యుత్సంగంబున బడవైచి తీక్షణంబులగు నఖరంబుల నాతని వక్షసికవాటపాటనంబు గావించి చిమ్మనగ్రోవిచే జిమ్మబడినట్లు వెల్పుడు కదుష్టంబగు రుధిరంబుం ద్రావి మత్తిలి బొమలు ముడివెట్టుచు, దంతంబులు పటపటలాడించుచు ప్రళయకాలజలధరంబుభంగి భయంకరముగ హుంకరించుచున్న నృహరిం గాంచి కమలాసనాదులు వడంకుచు ' సకలజగదాధారుండవును, స్థితి

కర్తవ్యమగు నీకన్న మాకు ది క్కెవరు? సీయీభయంకరమగు రూపము నువసంహరించి లోకంబుల గావు ' మని ప్రార్థింపం దొడంగిరి.

కాని రక్తపానమల్తుడగు నాతడు శాంతిలక లోనోపద్రవం బొసరింప సమకట్టుటయు దేవతలు భీరులై చేయునదిచేక ' కంచెయో చేరు మేసినుట లైనది. లోకరక్షణనియున్నడగు నారాయణుడే లోకోన్మోక్షనియు గావించ నింక ది క్కెవరు? భక్తాపన్నివారకుడగు నాశంకరుడు యీ సుపద్రవమునుండి లోకముల రక్షింపవలయు ' నని యెంచి కైలాసమున ' దిగి పరమేశ్వరునన్నిధి కేగి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి గుట్టని విన్నవించిరి.

' విష్ణుహస్తుండవును, విశ్వాత్మీతుండవును, సృష్టిస్థితిలయతిగోభా నానుగ్రహరూప పంచకృత్యపరాయణుడవునునగు నీ కివే జోగ్యులు. లోకముల కాపక గర్జింపుడెల్ల నాచారీలు ధరించి యాయాపవలం గడవంద్రోచి రక్షించు నీ కివే మానమస్కారములు.

హిరణ్యకశ్యపు దుర్ధతుడై లోకముల గలంచుచుండ నారాయణు బ్రార్థింప నాతడు నరసింహకృతిం దాల్చి రాక్షసు వధించియు నాయవ తారము నువసంహరింపక లోకముల నేచుచున్నాడు. రాక్షసబాధ లంత రించెనని సంతసించునంతలో నృసింహబాధ యొకటి యాసన్నమైనది. తల్లి కూర్చి లేక తనయుల బాధింపం దలంచునని దండ్రుగాక పగు లెన్న రాబాధ దీర్పగలరు? నృసింహబాధ దప్పింప నీవకదా మాకు శరణ్యము. పాచుని యిడుచులంబడి గుందుచున్న మాకు నీపే దిక్కు. ఇట్టితరి కన్న బిడ్డలమగు మాయం దుపేక్ష వహించక కాచు భారము నీయది '

ఈవిధముగ దీనులై ప్రార్థించు గీర్వాణగణంబు గాంచి దయా సముద్రుడగు శంకరుడు వారలం గాంచి ' మంచిది. నే నీదే నృసింహ బాధ దప్పించుటకై వలయు యత్నంబు గావించెను. మీ 'లేగు ' డని వారలం బంచి నారసింహనికృతికై సేరభద్రుని స్మరియించెను.

స్మరియించుటయు కల్పారంభజ్వలనజ్వాలావిలసన్నే త్రయండును బాలేందుమండితశిరోభాగుండును, ప్రచండహంకారబధిరీతదిబ్బులుండును

బాళేందుమండితశివోభాగండును నగు వీరభద్రుడు జూదెంచి పార్వతీవర మేశ్వరులకు మ్రొక్కి యిట్లనియెను.

‘ స్వామీ! ఏమి కారణమున నన్ను స్మరించితిరి? లోకముల కేదైన నాపద జనియించెనా? ఆహ్వానింపుడు. మీయాజ్ఞ శిరసావహించి లోకముల యాపద లడంచి యిచ్చె మీవశ్యము గావించెన. ’

అని పలుకు పీఠం గాంచి శంకరుండు ‘ ఓయీ! రక్షోరక్తహాన మత్తుడగు స్మరింహుడు లోకముల గలించుచున్నా దని దేవతలు మొర వెట్టుచున్నాడు. ఆతనిబాధచుండి లోకములను రక్షింపవలసిన అవసరము కలిగినది. కావున వినుము. సామము సకలార్థసాధకము. శత్రుజయకారణంబగు నుపాయచతుష్టయమున సామము కార్యసాధకము కావున దొలుత నామవాక్యముల సేతి గజపి స్మరింహు నుపశమింపజేయుము. వినకయుండెనేని నాతని నిస్తేజా గావించి రమ్ము. పో ’ మ్మని యాజ్ఞాపించి సంపెను.

అంత వీరభద్రుడు నరసింహుని సమీపించి సామంబున నాతని శమింపజేయం దలంచి యాతనితో నిట్లనియెను.

‘ లోకములకు కష్టము సంభవించినపుడెల్ల నాయాయవతారం బులు దాల్చి లోకోపకార మొనర్పవలసిన నీ విటుల లోకాపకార మొనర్చుట భాగ్యము గాదు. బ్రహ్మవరమున గర్వితుడై లోకముల గలంచు హిరణ్యకశిపుని సంహరింప నరసింహగూఢము ధరించి యాతని వధించితివి. కాని యంతట స్వస్వరూపమును ధరించక యిరీతి భయం కరుడనై లోకోపద్రవము గావించుట జవార్దనుడవగు నీకు దగదు. ఇంతటనైన భయంకరమగు నీమూర్తి నుపసంహరింపుము. ఇయ్యది పర మేశ్వరాజ్ఞ. దీని లోకములకును, నీకును లగ్గగు. కాదేని పరమేశ్వరాజ్ఞాధికార్థమునకు దగిన ఫల మనుభవింపవలయును ’

అని శాంతవచనంబులు పలుక నృహరి పాదతాడితభుజంగంబు పగిది గంపించుచు ‘ ఓరి! నీ వెవ్వడవు? నోటికి వచ్చినట్లెల్ల ప్రేలుచు న్నావు. పొమ్ము. జగన్నాథుండనగు నన్ను శాసించెడువాడు గలడా?

నాయెదురనా నీబింకము? నీవా యిది యని యని నా పుసదేశించు వాడవు? నిగ్రహంబున లోకముల హతమార్పును అనుగ్రహంబున ముఖావజేయను సమర్థుడనగు నాకా నీ పుసదేశించునది? బ్రహ్మ నానాభి కమలమున జనించినాడు. ఆతని లలాటమునుండికదా రుద్రుడు జన్మించినది? ఈసీయపరాధంబును సైచితి. ఈదోషము వాముటకు వాడుద సేవ గావించి 'యెంచేని చను' మని పలుకుటయు వీరభద్రుండు కోప విస్ఫురితాధరుండై యిట్లని వచించెను.

‘మూఢవా! కమలాసనాదిసమస్త దేవతామహుటమరిరంజితవాద పద్ముడగు నుమాధవు మహిమం బెఱుంగవా? ఏనుట యుచితివి? ఈ రీతి దుర్వాదములు సల్పుట నీకు పాడియా? మత్స్యద్వంద్వారంబుల నీకావించిన నేరంబులకు ఫలం బనుభవించినది మరచితివా? ఈ భీకరా కారంబు దాల్చుటకుగల కారణంబు మరచి లావుగలాడ ననుచు లోకాపకార మొనర్చుటయా? ప్రకృతిరూపుడవగు నీయందు పురుషాశగు శశాంక శేఖరుడు తనవీర్యంబు నునుప నీనాభికమలంబునుండి కమలాసను డువ్వించినాడు. పంచామృతగు న్నాబహ్మ భూతసృష్టి చేతగామి ఫాలుంబున ధ్యానింప పరమేశ్వరు డాతని ఫలభాగంబునుండి యావిర్భవించె. ఇంతమాత్రము నెరుంగక యిట్లు ప్రల్లదములు పలికిన బుధులు నగరా? పరమేశ్వరు నాజ్ఞ నయంబున బోధించి స్వస్థుని గావించుటకును కాకున్న సంహరించియైన లోకోపద్రవంబు వారిండుటకును నేజెంచి నాడ. కరణ, అకరణ, అన్యధాకరణరూప సామర్థ్యత్రయవిశిష్టుడగు పరమేశ్వరు నాజ్ఞ మీరరానిది.

‘కూర్మావతారమున నత్రికాంతమర్మాదుడవగు నిన్ను సంహరించి నీకపాలమును హరుడు తనసూరమందు ధరించిన దెరుంగవా? అటులే వరాహావతారమున నీదంష్ట్రను ధరించి దుష్టి యను నామము’ ధరించిన యుదంతము మఱచితివా? కాన నిప్పటికైనను శాంతింపుము ,

అని యీవిధంబుగ వచించు వీరభద్రుని సామవాక్యంబులకు కట్టలుక రెట్టింప ప్రళయకాలజలధరంబువగిది భూనభోంతరంబులు బ్రద్ద

లగునటుల గర్జించుచు నృసింహుడు కట్టె లంఘించి వీరభద్రునిపై బడుటయు నాతడు రోషభీషణుండై యాకాశంబున కెగసి బాహురహస్ర యూశంబును, నమృగార్థశరీరంబును, నపశుంబును, భీకరచంచురహితంబును, సతితీక్ష్ణమహాదంష్ట్రంబును, వజ్రనన్నిభనఖాయుధంబును హంకారయుతంబును నగు శరభసాళువరూపంబున గనుపట్టుటయు నరహరి పంచాస్మదర్శనంబున భీతిలిస గజేంద్రంబుపడి గంకింపఁబడె.

అంత వీరభద్రుండును పక్షపసారమాత్రమున గులాచంబుల సయితము కంపింపఁజేయుచు నురుతరజేగంబున నెగసి నిసపాదంబుల నరహరిం బట్టి పుచ్చంబున బాదంబులు మెలియుచు బాహులచే బాహువులు నొక్కుచు, నురమున మోదుచు గాలోరగంబును వైనతేయుండట్టి లంతరింపఁబడున కొనిచని క్రింద బడవైచుచు ననేకవిధంబుల హింసింప నారంభించెను.

అనూహ్యమగు పారమేశ్వరతేజ మట్లు హింసించుటయు నిర్వాపితదీపశిఖివోలే నరహరి ప్రళాంతతేజస్సుండై పరమేశ్వరు నీవిధముగ బ్రార్థించెను.

‘ మహానుభావా! నృప్తిసితిలయతిరోధానాచుగ్రహహానం చ కృత్యపరాయణుడవగు సియనుగ్రహము లేక అస్సదాదులు మనలేరు నీ కిచ్చే నాతొహళులు. దాసానుదాసుడవగు నాయీయసరాధమును సయిరింపుము.

మాయను మాయ చేసి యణుమాత్రమైనను జలింపకుండు నీ మాయను దరింప మాదృశులకు వశమా? హేయమై యనిత్యమైన ఈ యైహికసుఖమే యవపర్గం బని భ్రమించి జననమరణచరంబు బడి మగ్గు నాశ్రతిలోకము నుద్ధరింపుము.

దయామయా! అహంకారదూషితుడ నై నపుడెల్ల యీవిధమున నాయజ్ఞానమును బోకార్చి జ్ఞానభిక్ష నొసంగుచుండుము. ఏతద్విషయ స్మారకంబుగ నాకృత్తిని ధరించి కృత్తివాసుడవు గమ్ము. మఱియును నీ నృసింహశిరస్సును నీమాలయందు నాయకమణిగా ధరింపుము. ’

అని ప్రార్థించుటయు నట్ల యుగాక యని వీరభద్రుం డంతర్ని
తుం జయ్యె దేవతలును బరమేశ్వరు నుద్దేశించి యత్వంతముదంబున
' నెవ్వని భయంబున నగ్నియు సూర్యులంబులును మూలంబులును
మృత్యువును స్వకృత్యంబు నిర్వహించుచుండురో యట్టి నీ కివే మా
జోహంబులు ఘోరాఘోరాక్రతులు జాలించి మృత్యుగ్రహాగ్నినుగ్ర
హంబులు గావించు నీయనుగ్రహం బుంక మా కేమి కొడుక' అని
ప్రార్థించుచు సంతృప్తులై యగ్రేచ్ఛం జనిరి.

వరాహావతార భంగము

సవకాదుల శాపమునలన బయవిజయులు భూలోకమున హిరణ్య
కశిపు హిరణ్యాక్షు లనుపేర కశ్యపున కదితయందు జనియించిరి. అందు
హిరణ్యకశిపుడు చతుర్ముఖప్రసాదాసానితమహాపరాక్రమోపేతుడై ప్ర
పంచంబున నెదును ద న్నాహవంబున నెదిరించు యోధుడు లేసి
నిరంతుశంబుగ రాజ్యము పాలించుచుండెను.

హిరణ్యాక్షుండును సోదరు నాజ్ఞ శిరసావహించి రక్క-సిసేనల
వెంట నిడుకొని దిగ్విజయంబునకై వెడలి యెదురైన దేవసేనం జీకాకు
వరచి దిక్పాలుర నెల్ల నిర్జించి పోర నెనురువారు లేమింజేసి యిట్లని
చింతింపసాగెను.

' నాభుజముల కంఠూతి దీర నాహవమున న న్నెదుర్కొనువా
డెన్నండైన గాన్పించునా? తగినవానితో యుద్ధ మొనర్చి జయించిన
నాడుగదా కీర్తి గలుగుట? కానినాడు నాపరాక్రమ నుడవి గాచిన
వెన్నెలయేగదా?

దేవతల నిర్జించితిని. మానవలోకనాసులు దాసోహ మనినారు.
నాగులో ఎమర నిలువనేలేకపోయిరి. బ్రహ్మసృష్టియందుగల సమస్త
ప్రాణిజాలమును జయింగి యనదృశయశము గడించితిని. ఇక నా కెదు
రెవ్వ' రని దురహంకారుడై గదాదండంబు భుజాగ్రంబునం భరించి
యెల్లలోకంబుల దిరుగుచుండెను.

అట్లు దిరుగుచు నొక్కనాడు ఉత్తరంగతరంగసంయుతమును. రత్న సం తానమున కాకరంబును, నర్థిజనావనదక్షమును నగు సముద్రీతటము జేరి ' వరుణునకు నివాసస్థాన మగుట నిమ్మహోదధి కొంతవర కానంద సంధాయకము గావచ్చు ' నని యెంచి గద సారించి యంతఃస్థ భూత సమితి గలంగునట్లు మోదుటయు సంద్రము పాయలుగ విచ్చెను.

అంత నాతడు లోన బ్రేషించి హుటాహుటి నేగుచు నెదురై స సైనికనికాయంబుల గలంచుచు వరుణసమీపమునకు జేరి యి ట్లనియెను ' ఎల్ల లోకముల గెలిచితిని. న న్నెదిరి నిల్చు ధైర్యము గలవా డొక డేని గాన్పించకపోవునే యని గాలించుచుంటిని. కాని నాశ్రమము నార్థ కము గాదయ్యె. నాయదృష్టముచంజేసి యిప్పటికి నీసమాగమము లభించినది. యుద్ధార్థిసగు నాకు ముదంబు గూర్పుము. పౌరుష శాలియగు రాజు విక్రమంబు మెఱయ జయాభిలాషియై తిరుగుట భావ్యముగాని పందవోలే నిట్లు వార్ధిమధ్యమున డాగిన పగతురు నవ్వరా! తెమ్ము. యుద్ధసన్నద్ధుడవు గమ్ము. వైరి యాహవమున కాహ్వానింప నూరకుంట యేలాటి పౌరుషము. '

వరుణుండును నాతనిం గాంచి సామవాక్యంబుల నిట్లని పలికెను. శరీరము సత్వశూన్య మైనది. ఇందియపాటవము నశించినది. ముదు సలిన్తె యీవిధి యుదధిమధ్యంబునం బడియున్న నేనా పడుచువాడవగు నీతో యుద్ధ మొనర్చునది? పదునాల్గు లోకముల నెందును నెదురించు వాడే లేడని పల్కుచుంటివిగదా? అట్టి నీకు నాపై దండెత్తుటభావ్యమూ వృద్ధుండనై కదలమెదలలేకయున్న నావలన నీకోర్కె నెరవేరునా? తృప్తి దీరునట్లు నీతో యుద్ధము చేయగలవా డొక కేకవుండు గలడు. ఆతని కడ కేగిన నీకోర్కె సఫలం బగును. '

అనుటయు హిరణ్యాక్షుండు దండతొడితభుజంగముపగిది కుగ్రద్ధుడై గర్జించుచు వరుణునితో ని ట్లనెను. ' ఇస్తీ! పౌరుషము వలదా? కదన కాంక్షి నగు నా కిదియూ నీసమాధానము? కేకవు డెవడు? ఆతని నివాస మెచట? ఆహవరంగమున న న్నెదిర్చి నిల్చునంతటివాడా? లేక పందవగు

నీవలెనే మఱొక్కరుని సేదుక బొమ్మకునా? ఆహానోత్సాహము నెల్ల గోల్పడియున్న నాకు దీటగువాడొకడున్నాడని చెప్పితివి. మంచిది. ఇప్పుడే యేగెదను. '

అంత పరుణుండాతనిం గాంచి 'యోయో! దానవాంతకునే యెఱుంగవా? భవత్పరాక్రమంబు వమ్ము సేయ నాతం డొక్కండె సమర్థుండు. ఆతడు వైకుంఠమున నుండును. పొమ్ము. నీభుజకంఠాతియును దీటు' నని పల్క హిరణ్యాక్షుండు నటనుండి వెడలి బిరబిర వైకుంఠమున కేగుచు దనమనంబున నిట్లని యాలోచింపసాగెను.

'ఎందుకును గొరగాని కొందరు దేవతలు నీయంతవారు లేరని పొగడుచుండ విట్టివీగు నాహరిని కదనభూమిం దునిమి రాక్షసపీడ వదల్చెదను. చేతగాని యేకొంద రిసుకులనో జయించినంతమాత్రమున దైత్యవాంతకుడ నని చెప్పుకొనుట కాతనికి సిగ్గేల లేదు? ఆతడు దాన వారియో, నే నమరారినో యిప్పుడుకదా యెఱుకపడును? '

ఈవిధముగ నాలోచించుచు మహాత్సాహముతో వైకుంఠమున కేగుచు మార్గమధ్యమున నారదుం గాంచి 'యోమహానుభావా! ఎట నుండి యరుదెంచుచున్నార! నారాయణునితో యుద్ధ మొనర్ప నెంచి వైకుంఠమున కేగుచున్నాను. మాయావి నారాయణుడు నైకుంఠమునం దున్నాడా? నేను వచ్చుచుంటి నని యేవరైన నాతనికి జెప్పినారా? నా కొర కెదురుచూచుచున్నాడా? నాపరాక్రమము నెఱిగి పారిపోయి యెందేని డాగినాడా? ' యని యడుగుటయు నారదుం డిట్లనియెను.

'ఓయీ! దనుజోత్తమా! నారాయణుడు వైకుంఠమున లేడు. అట్టిమగ్నయగు భూదేవి నుద్ధరించుతలంపున వరాహరూపంబు దాల్చి పాతాళమున నున్నాడు. ఆతని మార్కొను తలంపు గలదేని యట కేగుము. కాని నామాట వినుము. సోమకు డలంతియా? బలి సామాన్యుడా? అంతవారి గతి యంత యైనది. బ్రతుకునం దాన గలదేని ఆ వ్రోయత్నమునుండి విరమింపుము. కొండను డీకొను తగరుమాడ్కి నిప్పుపై కుదుకు కలభంబువిధంబున దామోదరు నేల మార్కొందువు? సరి

వారి మాటలను టొప్పను. ఇందిరారమణుతో బోధుమని యెవరు చెప్పిరి. '

ఈరీతి తన శ్రేయము గోరి వచించు నారిదుని పలుకులకు గినిసి హిరణ్యాక్షు డి ట్లనియెను. ' హరి వైకుంఠమున నున్నాడా యని యడిగితిని. కాని యాతని నొక పెద్దగా జేసి నన్నుతింపు మంటినా? సరిసరి. కాలము వ్యర్థము సేయక వచ్చిన దారి నేగుము. హిరణ్యాక్షు డనిగా గానునకును గొరగానివానివలె గాన్పించుచుండెనా? ఇదె పోయి ముకుందుని, నాతని నాశ్రయించి విజ్ఞప్తిగ దేవతలను మడియించెద. '

అని వచించుచు రసాతలమున కేగి యుద్దండక రాశదంష్ట్రమును, కాలమేఘసదృశవీనోన్నతదేహమును, ఘుర్గురారావసంతాసితభూతని కాయమును నగు వరాహముం గాంచి కన్నులనుండి నిష్పక్షణములు రాలడాయం బోయి యి ట్లనియెను.

' ఇదియో నీబంటుతనము. కదనరంగమున నెదురుగా నిల్చి పోరనేరక పందివై పాతాళమున దాగితివా? మాకొలమువారి సాయమున సముద్రముధనము గావించి యందుండి వెల్వడిన యమృతమున వారిపాలిక మోసగించితివిగాదా? ఇట్టిసి వొక పోటుబంటు వని యాదేవముని నారదుడు గీర్తింప విని వచ్చితిని. ఇ దేమి? ఈవిధముగ గిటివై నీభులంబడి ఘుర్గురించెద వేల? కిటి వై సంతమాత్రమున వీడి పోదునని యెంచితివేమో? అ ట్లెన్న టికిని గాదు. '

అని యీవిధముగ బీరంబులు వలుకు నాదనుజం గాంచి హరి ' యోరీ! నిశాచరాధమా! అంతటి పోటుబంటువేని శౌర్యంబు మెఱయకదనరంగమున నిలిచి పోరాడుట తగునుగాని యీవట్టి బీరంబు లేల? రాక్షసజన్మ మెత్తివిపో, ఉచితరీతి మెలగిన తగును. కానినాడు మతోక్తపాగ్ని కింధనంబు గాక తప్పనా? అటుల తప్పించుకొనినవారి నేరినైన వింటివా? దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణములు నానిత్యకృత్యములు. '

అంత కాంచనాక్షుండు కోధాతిరేకంబున హరిం గాంచి ' ఆత్మస్తుతి గావించుకొనుటయేనా నీపౌరుషము! నాపరాక్రమమున కింధనము

గావింపక నిన్ను బోవిడుతునే? ' అని యార్జును బాణపరంపర విడుచుటయు హరి యాబాణసాతమును వారించి ' యోహీ దుష్టా! ఇప్పటి కైనను తొలగించనుము. ల గ్గగు. కాదేని మరణంబు తప్పదు ' అని వచియించెను.

హిరణ్యాక్షుం డది విని తోక ద్రోక్కిన తాచువలె మండుచు సరిభయంకరంబగు గద ద్రిప్పుచు నొడికంబున చాకుటయు నారాయణుడతని గదాఘాతంబు వారించి విజృంభించె. షట్లు వారిరువురు పరస్పర జయాభిలాషులై మత్త వేడండంబులమాడ్కి గదాభిఘాంబుల నొప్పించుకొనుచు, సింహాకిశోరంబులవడువున దిక్కులు పక్కటిల్ల గర్జించుచు పోరుచుండిరి. అరితి నతిభయంకరంబుగ జరుగుచున్న యుద్ధంబు గాంచువేడ్క దేవగంధర్వాదు లెల్లరు నాకసంబున జేరి కోలాహలంబు గావించుచుండిరి.

అత్తటి పద్మసృభవుడు హరికి జయము చేకూరునట్లు పరమేశ్వరు బ్రార్థించి నారాయణుం గాంచి ' యోమహానుభావా! ఈవిధి కాలక్షేపము సేయచున్న సంధ్య సమీపించును. సంధ్యయే సమీపించిన నాతనిం జంప నేరికిని దరంబు గాదు. కాన నికనైన నాలసింపక వానిం జంపు వెర వూహింపు ' మనుటయు హరి యసురకులదక్షమగు చక్రమును గొని యారాక్షసుని వక్షంబువయి గొట్టుటయు నాతడు మొదలు సరికిన తరువువలె నేలం గూలి యసువులం బాసెను.

అంత వరాహరూపియగు వెన్నుండు రోషంబు దీరక యాతని యురమునుండి స్రవించు కవోష్ణమగు రుధిరము చాచి మత్తుడై గిరుల బెల్లగించుచు, భూతప్రాతంబును బట్టి పధించుచు, సురసమూహమును బారం దోలుచు వీరవిహారంబు సల్పుచుండెను.

ఇవ్విధి పుండరీకాక్షుండు బ్రహ్మాండముల నెల్ల గలగుండువడంజేయుటంజేసి ద్వాదశాదిత్యుల దర్శం బడంగె. ఏకాదశరుద్రుల గర్వముడిగె. గృహములు రూపరె. త్రేతాగ్నులు చల్లారె. సవబ్రహ్మల యాయువు కడముట్టె. కాలధర్మము విపరీతగతి వహించె.

ఆమహావృద్ధవకారణమున లోకసంచయ మెల్ల జీకాకుపడుటం గాంచి కమలాసనుడును, నింద్రదాది దేవతలును దత్త్వతీకారంబు నలుప నెంచి యొకచో కేరి యిట్లని చింతింపసాగిరి.

‘ రాక్షస బాధ మాన్వ హరియె సమర్థు డని యెంచితిని. కాని యివ్వధి లోకముల గలంచిన గతి యేది? దానవునకు వెఱచి తనయండ జేసిన మన నీవిధి బాధింప హరికి దగునా? కంచయే చేను మేసినట్టు లైనది. ఎవ్వనిదాపు జేసిన మన మీవెత బాయగలవారమో! ఇయ్యెడ మన కభయం బాసంగువా రెవరు? ఏది గతి? ’

అని యీవిధి వరాహకృతబాధ శమింపజేసికొను నుపాయంబు గానక యాలోచించి దురమున కోలంబుచు దునుమగలవా డొక్క శంభుండె యని యెంచి పరమేశ్వరదర్శనార్థమై బ్రహ్మాదిదేవతలు రచిత గిరి కేగి భక్తసులభండును, నాశిత్రీజనావనదక్షుండునగు శంభుం గాంచి నిటలతటఘటితకరకమలులై యీవిధి ప్రార్థించిరి.

‘ చిరకాలముచుండియు నీయనుగ్రహమువలన నెట్టి యావదల నైన దరించి నుఖముగ నుంటిమి. అమృతము ద్రావి జాహ్నువీతీరమున హాయిగ జరించు మాకు నేటి కీదురవస్థ వచ్చినది. దానవబాధ కోర్వ లేక వెన్నుని గొల్వ నాత డుద్ధతుడై దానవరక్తపానమున మత్తుడై లోకోపద్రవం బాసరించుచున్నాడు. ఇయ్యెడ రక్షింప నీకన్న వేరెవ్వరు గలరు? లోకములకు బాధ గలిగినపుడెల్ల యాబాధల బోకార్చి రక్షించు చుంటివిగాదె! దానవబాధ తొలంగునుగదా యని సంతసించునంతలో నారాయణుండు దయారహితుడై లోకముల నేచ దొడంగె. అజ్ఞానవశ మున లోకముల గలంచు నావరాహమును సంహరించి మాయార్చిని బోకార్చవే! మమ్ము బోవ వరాహరూపంబు ధరించి మాకైన యెగ్గొ రించుట యిది యేటి ధర్మము? తల్లి కోపపడిన దండీగాక భృత్యులు రక్షింప సమర్థు లగుదురా? ’

ఈరీతి దీనులై ప్రార్థించు సమరులం గాంచి జాలి దలంచి పరమేశ్వరుం డిట్లు లనియెను.

‘ ఏమీ! జగద్రక్షణనియ్యుత్తుడగు వెన్నుడు సామరసింబోలె లోకోపద్రవమునకు గడంగినాడా? తెంపరియై ముందు వెనుక లారయక లోకమల గలగుచు నధికాం మౌతిని కెవ రొసంగినారు? పగతు తెవరు? విత్తు? తెవరు? ఎవని సంహరించెదగు? ఎవ్వని రక్షింపవలె? వీరి జరించిన దనకును, నితరులకును శుభం బగు నని యాలోచింపక మత్తుడై చరించువాని నుపేక్షింపజనదు. జాజాక్షుడు తా నొనరించునది యధర్మమని నన్ను దలంచియైనను భీతిలడా? అతిస్థైర్యసాహసము లెట్టివో యిప్పుడ యేగి కనుగొందుగాక! నిశ్చింతులై యేగుడు. ’

అని వారిం బనిచి యాయజ్ఞవరాహంబు చరించు ప్రదేశమున కేగి యేరితినైన సామవాక్యంబుల దాని నుపశమింప జేయం దలంచి యిట్లు అనియె.

‘ లోకరక్షణనియ్యుత్తుడవగు నీ వీరితి జగంబుల క్షోభింపజేసిన లోకంబులకు ది క్కేది? అధికార మున్నదని యనుచితకార్యములకు గడంగుట భావ్యమా? తెలిసియో తెలియకయో నీయొనరించిన యీ దుర్మయము లోకసంతానంబుల గలగుండువడం జేసినది. ఇంతటనైన శాంతుడ వగుట యుచితము. ’

అని శంకరుండు మందలించుటయు వెన్నుండు కినుక వహించి మండిపడుచు ‘ ఎవ్వడవు? ఒకింతేని భీతి లేక చివ్వుకు కాలు దువ్వెడవు? సకలావనీశ్వరుడవగు నన్ను బూరికిం గొనక యెదియో వచింప వచ్చితివి. అంతటి హీరణ్యాక్షునిగతి యట్లు లైనది. చాలు చాలు. వచ్చినదారి నేగుము. ’ అని గద్దించి పలికెను.

అతిక్రాంతిమర్యాదుండై వెన్నుం డీరితి పలికిన పలుకులకు గిను కయు, నబ్బరంబును బెనంగొన త్రిపురాంతకుండు ఘనంబగు రోషంబు పెంపున నీతండు దండంబునన గాక సామంబున జక్కబడ డని యెంచి శూలంబున గుచ్చుటయు వరాహంబుశరీరంబు దొరికి వెన్నుండు నిల్చి శంకరు నీరితి ప్రార్థిం చె.

‘ మహానుభావా! భవన్మహిమం జెసుంగక నాయొనర్చిన యీ యవరాధమును సహింపుము. ఎన్నియోమారు లిట్లే మన్నించి కాపాడితివి. ఈరీతి జగంబుల గారించిన నాయుద్ధతి హరించుట యుచితం జనియెంచి కృపాళుడనై యాదరించితివి. తెలిసియో తెలియకయో నా చేసిన కలుషంబు దొలగిపోవురీతి యీవరాహరూపంబు బాపి జ్ఞానముం గూర్చితివి. వసుధోద్ధరణవ్యాజంబున దంష్టి నైతిని. లోకార్థి బాప వరాహరూపంబు ధరించి రక్షోరక్తపానంబున మత్తుడనై లోకంబుల బెగ్గడిలం జేసిన నాయహంకృతి బోకార్చితివి. కాన నాయీదంష్టిను ధరించి దంష్టి యను నామమును ధరింపుము. ’

ఆని వలువిధముల బ్రార్థించు వెన్నునియెడ కనికరము వహించి భక్తావనదక్షుడగు చంద్రశేఖరు డిట్లు లనియె.

‘ సకలచరాచరంబులను నావలననే యుద్భవించు. కావున వానికి గావించు నపకార మెదియేసి నాకే చెందు. ఇది యెఱుంగక యహంకారంబున లోకోపద్రవంబు గూర్చినవాని నప్పుడ వధియించి లోకరక్షణంబు నల్పుట మదీయశృత్యంబు మించిది, నీవార్థినము ననుసరించి నీయొసంగిన దంష్టి ధరించి దంష్టి నను పేరు వహింతు. ’

అని వచించి పరమేశ్వరుండు కైలాసంబున కరుగుటయు రమా పతియు శివానుగ్రహంబున పూతచరిత్రుడ నైతిని సంతసించుచు దన లోకంబున కరిగె.
(లింగపురాణమునుండి)

... — ...

జలంధర నిగ్రహము

ఒకప్పుడు నైమిశీయ మహర్షులు సకలపురాణేశిహాసవేది యగు నూతుం గాంచి ‘ మహానుభావా! సకలపాపానోదకంబులను, పరమ పావనంబులునగు పరమేశుగ్రాధ లెంత వినినను తృప్తి లేకన్నయది. జలంధరుం డనువా డెవ్వడు? ఆతడు దర్పించి మహేశునితో బోరుటకు గల

కారణం బెయ్యది? వినిపింపు ' మని ప్రాప్తింప పురాణములపుట్టినిల్లును
వరతత్వ వేదియు, వ్యాసశిష్యుండునగు సూతుం డిట్లు లనియె.

‘ పరమేశ్వరుడు సకలపాపహరుడు. ఆతనిమహిమ లనంతములు.
బ్రహ్మవిష్ణాదులకేని నెరుంగరాని యాతనిలీల లగమ్యములు. శ్రీధా
భులరై వినుడు. ’

కలడుగదా త్రిజగద్రాజ్యరమావతంసుడును, శచీవతియు నగు
నిందుండు. ఆతం డొకనాడు దేవసేనాపరివేష్టితుండై దేవగురుండగు
బృహస్పతిం గూడి యైరావతఁబు నధిరోహించి ముముక్షుజరాశ్రయం
డును, భక్తులభుండును నగు పార్వతీవతిం దర్శింపం గోరి దర్శనమాత్ర
భస్మీకృతసకలపాపనిచయంబును, సకలమునిజనసేవ్యమానోపత్యకంబును
నగు కైలాసంబును జేరి సేవల నొకచో విడియించి గురుని వెంట గొని
యేగుచు మనంబున నిట్లు లూహింపందొడంగె.

ఏతత్పర్వతదర్శనంబునగాదే సంస్మృతికష్టంబులెల్ల దొలంగి చేతో
వీధి శివార్చనాసాశీల్యాలు ప్రాప్తించు. ఇదికదా సమస్తలోకైకనాథు
డగు భవానీవతి కావాసస్థానము. ’

అని తలంచుచు నానందపారవశ్యవిస్మృతితరకార్యభారుడై రమ
ణీయోన్నతసానుమంతంబును, బ్రహ్మనివాసయోగ్యమునునగు తారకా
చలమును ప్రవేశించి బహిర్ద్వారంబున వైరావతంబు డిగ్గి కులిశపాణియై
గురుని వెంట గొని కతివయకక్ష్యలం దాటి చనుచు నొకకక్ష్యయందు
భూతిభూషితసర్వాంగుండును, త్రిలోచనుండును, గజచర్మపరిధానుండు
నగు నొకని ద్వారమున కడ్డముగ నున్నవానిం గాంచి సామాన్యప్రేమ
భుండని యెంచి నిర్భయుండై యిట్లు లనియెను.

‘ ఓయీ! ఏను పురుషూతుం డనువాడ. అతీంద్రియగోచరుం
డును, ధ్యానగమ్యుండు నగు సంబికావతి గొల్ప వచ్చినాడ. అతిథుల
గౌరవింపదగినవాడవుగదా. దారి యిమ్ము. కాలయాపన కిది వేళ
గాదు. శివపూజ గావించి వైశేమ చనవలయును. లోకరక్షణకార్య
నియుక్తుడనుగదా! ’

అని యెంత చెప్పినను ద్వారస్థుండగు నావంతప్రమథుడు మందహాసం బొనరించుచు లేవకున్న 'అహా! ఏమీ! సామాన్యపారిషదుండె యీరీతి సురేశ్వరునంతవాని నన్ను పూరికిం గొనకుండనే! లోకముల కెల్ల నధీశుండనని యెరుంగఁజా! మార్వలుకక యంచేతనునిలి పడబట' మొదలక పైపెచ్చు 'రుండహాసం బొనరించుచుండెనే! సేవకులగువాని కిట్టి పెంకొగడ్డి యున్న గౌరవమర్హాదలకు తా వెద్ది! అధిపతుం యాదై యంబున ననవలెనను నధికులై నిన్ను ముట్టెదను.' అని యావిధంబుగ నూహించుచు నమరేంద్రుండు దురాగ్రహంబున ముందు 'జేనుక' లారయక వజ్రంబును ఝళిపించుచు 'యోయీ! తలగి చనుము. కాదేని యిదే మదీయకర్తనం బీకులిశంబు తావకగర్వవిదళనంబు కావం పగలదు' అని యార్చుచు కులిశంబున ప్రమథుని గొట్టుటయు నయ్యది కొండ దాకిన యేనుగుకొమ్మువోలె తునుకలుతునుకలై నేలం బడియె.

అంత నాకుహలాప్రమథుండును నుగ్రుండై నిలిచి సర్వప్రపంచ భస్మీకరణసామర్థ్యవిశిష్టంబగు ఫలనేత్రంబు దెరచుటయు వానప్రండును వడవడ వడంకుచు నాల్క-తడబడ నశ్రులు జాలువార గద్గడకంకడై యిట్లని ప్రార్థించె.

'సర్వలోకనియంతవగు నోనుహనుభావా! ఎరుగక చేసిన యీతప్పు సైరింపవే! నీయగ్రహమునన యీయైశ్వర్యము పొందినాడ నను విషయము మరచిన యీబుద్ధిహీను మన్నింపవే! నీయనుగ్రహము సర్వప్రాణులకును సుఖదానం గగుటగాదె శంకరుండ వైతిని. మహా ప్రళయకాలమున సమస్త బ్రహ్మాండంబుల క్షణకాలములో బూది సేయ జాలు నీకంటిమంటను పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రముట్టుల నానంటి యల్పుల మీదనా ప్రయోగించునని! మహాపాపియుగు నొక్కనిమూలమున వంగ డము కడగండ్లపా లగునట్లు అల్పబుద్ధినగు నాయపరాధమువలన లోక జాలము లే మగునో యేమొ! అయ్యో! మంటలు భూనభౌంతరముల నలమికొని దిగంతంబుల నాకృమింపనున్నవి. శృపానిధి! అనుగ్రహించి యీమంటల నుపశమింపజేయవే!'

అని దీనుడై యనిమిషవతి పలువిధంబుల బ్రార్థించి నెంచుక శాంతించి శంకరుం ' డోయీ! సామాన్యప్రమథుండె యనుము. మదీ యానుచును డనియైన నెంచక దర్పంబుమెయి వజ్రప్రహారం బొనర్చ దలంచితివిగా! ఎట్టివానినైనను నాభక్తుని జెనకుట నన్ను జెనకుటయ యని యెంచుము. సామాన్యభక్తివత్సమున కిదియా ఫలము! నన్న భజింపవచ్చితివిగాదా? నాయెడ నీ వొనర్చిన యాయపరాధంబువలన నివ్వడు లోకోపద్రవంబు గానున్నది. వశ్చాత్తప్రక్షయై ప్రార్థించితివిగాన నీయీతవ్వు సైరించితిని. ఏమాదంబుననేని నీటి యకార్యంబులకు బా ల్పడకుము. పాము. ల గ్గగు ' నని వచించి యీతనిం బడి భక్త లోకావన దక్షంబగు సప్తపాణితలంబున ఫాలాగ్నిం గొని సద్రజలం బున బడవైచె.

ఆవిధంబుగ సముద్రంబున విసరబడిన శంకరుఫాలాగ్ని బాలుండై పయోధితరంగంబుల గేరింత లాడుచుండెను. ఆసమయంబున పరివార సమేతుండై యీశ్వరదర్శనంబున కరుగుచున్న వరుణుం డాబాలకుం గాంచి నచరపడి ' యీవాప డెవ్వడు? అలలకు దలగక జలములందు నున్నడుగాక రాయంచకూడయట్లు లున్న యీయ్యభకుం గాంచినంత నామనంబు ప్రేమాద్రీ మగుచున్నది. ' యని వచించుచు బాలకుం గొని వక్షంబునం జేర్చి ' పరమేశ్వరానుగ్రహంబువలన నీయర్భకు డిట లభించినా ' డని తలంచుచు నింటికిం గొనిపోయి పుత్రప్రేమంబున బెంచుకొనుచు నాబాలుండె తనరాజ్యంబునకెల్ల సభివతి కాగలం డని యబ్బుచుండె.

అంతం గొంతకాలంబునకు కమలాశకుం డొకనాడు మునుల తోడం గూడి దిక్పాలరం గాంచు తలంపున నేగుచు వరుణువీటి కరు దెంచుటయు నాతండును సభిముఖుండై యరిగి యింటికి గొనివచ్చి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి యుచితాసనం బిడి యిట్లనియె.

' మహానుభావా! మహాత్ము లూరక రాకుగదా! మీరాక సర్వమంగళములకును మూలము. '

అంత కమలాసనుండు వరుణుం గాంచి ' యోయీ! సృష్టికర్త
నగుట నిరంతరము జగత్ క్షేమము గాంక్షించుట నాకర్తవ్యముగదా!
లోకసంచారంబునకై వెడలి నీక్షేమం బారసిపాడముగదా యని యిట
కరుదెంచితి ' నని వలుకుటయు బ్రచేతనుండును సంతృప్తాంతరంగుడై
యీవిధి విన్నవించెను.

'స్వామీ! యుష్మద్దర్శనంబున నాజన్మము ధన్యమైనది అకార
ణంబుగ నే డీవిధి నరుదెంచుట యెల్లశుభంబుల కాస్పదంబుగదా!
ఈశ్వరదర్శనార్థినై యరుగుచుండ నమువ్రామధ్యాయం వీజాలుని గను
గొంటిని. అనవత్కుండనుగాన నింటికిం గొనితెచ్చి యల్లారుచుద్దుగా
బెంచుచుంటిని. ' అని శచించుచు గాంచనడోలికయును గాఢనిద్రా
మఁదిత్తుడైయున్న యర్భకు నెత్తి ధాతచేతం బెట్టె. అతండును వరుణుం
గనుంగొని 'యీతడు జలముల బుట్టినవాడుగాన జలంధరనామంబున
బరగు. ఈతడు దేవదానవభయంకరుడై లోకాతిశాయి యగు ' నని
వచించి నిజేచ్ఛం జనయె.

వరుణుండును సంతృప్తుడై బాలకు సతివాత్సల్యంబున బెంచు
కొనుచుండె. జలంధరుండు బాల్యంబు గడచి యకావదశ జేరియున్న
యెడ వరుణుండును కాలనేమిహతును బృంద యరుదాని నన్నివిధం
బుల దగియున్నదాని బాణిగ్రహణంబు గావించి జలంధరంబును నొక్క
పురంబును నిర్మించి యుం దాతని నభిషిక్తు గావించి తాను విభావరీ
పురంబున సుఖంబుండె.

జలంధరుండును పతివ్రతాలలామయగు బృంద గావించు సహస్ర
లకును, బ్రభుభక్తివరాయణులై తంత్రవేత్తలగు నమాత్యవరుల కృత
జతకును నలరుచు యభేచ్ఛం గాలంబు పుచ్చుచుండ గొన్ని వత్సరం
బులు గలిగె.

అంత నొక్కనా డాతం డాత్మగతుంబున నిట్లని తలపోయసాగె.
'ఇందుండును, తక్కుంగల దిక్పాలుకును మదీయకౌర్యంబునకు వెరచి
యూపాయనంబుల గొనివచ్చుచున్నారు. ఐనను వారిని విశ్వసించరాదు.

ఆశీర్తులవలె సంచరించుచున్నను సమయము దొరకిన రుద్రా స్వేషణలు గావించుడు. కావున నట్టివారియెడ గణకరించుట పాడి గాదు. ఇతియే గాదు. స్వర్గము నెల్ల కాలము సనుభవించు నధికారము వారి కెవ రొసంగిరి?'

అని యాట్లు తలపాసి విశ్వాసపాత్రులగు మంత్రసాముతాదుల రావించి వారినో 'బలంబుల నాయులంబు గావింపుడు. నేడె యున్న యాత్ర కరుగవలయు, ' నని వచించుటయు వారిను మీయూన శివ సావహించి ఏడునాలుగులోకంబులవారి పరిగాపుల గావించక విడతుమే యని బీరంబు లాడిరి.

జలంధరుండును జైత్రయాత్రోన్ముఖుడై సహస్రహయబంధురంబును, వివిధశస్త్రాస్త్రభరితంబును నగు రథం బధిరోహించి దానవ యోధులు శోడురా దొలుత నిందుని జయింప గోరి స్వర్గంబు చేరి యనురావతిని ముట్టడించుటయు నిందుండును నాశిని మార్కొను విక్రమంబు లేమిగజేసి భార్యయగు శచీదేవిని వెంట గొని త్ర్యంబకుని సేవించి యాతని యనుగ్రహంబున జయంబు గొన నెంచి కైలాసంబున కరిగెను.

జలంధరుండును శతమన్యు పలాయనవార్త విని ముట్టడి నాపి యొక దానవపేరు నాకంబున బ్రతిష్ఠించి యటనుండి వెడలి క్రమంబున దిక్పాలర నెల్ల జయించి వారివారి స్థానంబుల దనవారిని నియమించి దానవాంతకడగు పుండరీకాక్షుని జయింప నెంచి సమీపికి శశికళా ఖండంబును, నారాయణునకు లక్ష్మిని, దేవతల కమ్మతలంబును నొసగిన క్షీరాబ్ధి జేరెను.

అంత నారాయణుండును జలంధరుని రాక విని కుగ్రుద్ధుడై నానా విధశస్త్రాస్త్రంబుల ధరించి గరుడవాహనారూఢుడై జలంధరసేనలం దాకే భయంకరంబుగ బాణవర్షంబు గురియించిన దైత్యసేనలు గతావిక లయి నలువలంకులకును బారం దొడంగె.

అంత దానవచాధుడు సింహవాదులు సేయుచు నిజసేనల బ్రోత్సహించుచు జనార్దనుం దాకె, అంత వారిసవ్తురికిని ఘోరంబగు రణంబు వ్రవర్తిల్లె. ఆయుధంబున దనకస్త్రాస్త్రము లెల్ల వ్యర్థంబు లగుటం గాంచి కపటోపాయంబువలనగాక యీతనిబారినుండి తప్పుచుకొనుటకు వెరవు లేదని యెంచి హరి మెల్లన నాతనివజ్రం జేరి యిట్లనియె.

‘ ఓహో! పలాయనమృతము పఠించు పందలపైననా సీవరా క్రమము చూపుట! నీ కెనయగు యోధు లీపమనాలుగులోకంబుల గలరా? కపర్దికకక్ కదనంబున నిన్ను మార్కొను సాహసం బెవరికి గలదు? సామాన్యదానవుండవని యెంచి యెదిర్చితిని. నాయీనేరంబు పైచి త్వదనుగ్రహితు జేయవే ’ యని పలుకుచు వెన్నుండు కాంచన మణిమయభూషణాదు లుపాయనంబుగా నిచ్చిన జలంధరుండును జాలి నొంది ‘ యోయీ! భయరహితుండవై వైకుంఠంబు నేలికొనుము. నుఖంబుండుము. పొ ’ మ్మని యీతని వీడ్కొని జలంధరుండున కరిగె. నారాయణుండును జలంధరు వృత్తాంతంబు పరమేశ్వరునకు విన్నవింపం గోరి కైలాసంబున కరిగె.

జలంధరుడును నిర్విచారుండై బృందం గూడి వివిధనుఖంబు లనుభవించుచు నొక్కనా డేకాంతంబున ప్రేయసి గాంచి యిట్లనియె

‘ చతుర్దశభువనంబుల తూటండ నని చెప్పకొనువానికెల్ల మ త్పరాక్రమంబు చవి చూపించినాడ. ఇక ముక్కంటి యొక్కం డున్న వాడు. ఆతనిగూడ సంగరంబున జయించినంగాని యశస్యసామాన్యం బగు మత్తేజంబు సార్థకంబు గాదు. ఆతని భీమత్వ మెట్టిదియో తెలిసి కొందుంగాక! ’

అని పలుకు వల్లభుం గాంచి విస్మితయై బృంద ‘ ఇది యేటి యన్యాయము! సకలజగన్నియంతయగు పురాంతకునితోడనా వైరము! ఎల్లలోకముల గెలిచితివి. కీర్తికాంత జేవట్టితివి. సరివారల మన్ననల నందితివి. ఇప్పటికిని ఆహవవాంఛ తీరదా? కాలకాలునా దలపడ నెంచె దవు? మనపూర్వు లందరు నాకరుణామయు సేనించి యీతనియనుగ్ర

హంబునగడా కీర్తి గాంచిన్నారు. ఆతని యనుగ్రహంబునగాదె సకల లోకంబులు సుఖించుచున్నవి. భవబంధమోచకుండగు నాదయామయు సేవించి తరించుము. గురునిందయు, సాశ్రీతులయెడ దురితం బొనర్చుటయు, శివదేవ్యంబును బనికిరా పనికిదా పెద్దలు వచింతురు. ఎదిరిబల మెరుంగక మార్కొన నెంచువాడు అగ్ని బడిన మిడుతవోలె నశించు, కాన మత్స్యార్థనం బాలించి యీప్రయత్నంబు విరమించి యావ న్నార్తిహరుండగు నాశంకరు సేవించి సుఖంబున మను 'మని నచించె.

ఆపలుకులకు దరహాసం బొనరించుచు దానవేంద్రుండు భార్యం గాంచి యిట్లు లనియె. 'ఆహా! అకుంతితవిక్రిందగు నాత్రివిక్రిము పాదాకాశ్రీతు గావించిన నాతోడనా యీహాకులు! అంలెటి పరా క్రమవంతుండేని నాయుగ్రిండు దేవతల జక్కడగించుచుండ వచ్చి యేల యడ్డుపడడయ్యె. అట్టిభీరునా నాకడ నొక పోటుబంటని పొగడు చుంటివి. త్రైలోక్యప్రధమానకీర్తియగు నీదానవేంద్రు డాహవమ్మున నాతని జయింపండేని జగదేశురారుండ నను నాబిరు డెలుల నార్థకం బగు! ఇదె యిప్పుడ పోయి యాతని జయించి వత్తు. మార్వలుకక సన్నానించి వంపుము. '

అని వచించు భర్తపలుకులకు మార్వలుకక కానున్నది కాక మానదని యెంచి బృంద మిన్నకుండె. దానవేంద్రుండును నసారంబు లగు సైన్యంబుల వెంట గొని కైలాసాచలంబు చేరం జనె.

ఇట నారాయణుండును సలోకసామాన్యంబగు బృందాసౌంద ర్యంబు గాంచి వ్యామోహితుండై తద్విరహంబు సైపక కతివయదినం బులు గడపి యొకనాడు జలంధరరూపంబున బృందా సన్నిధి కేతెంచి 'పంచకృత్యపరాయణుండగు నాపరమేశ్వరు డేడ! సామాన్య దాన వుండనగు నే నేడ! ఆతనిచే మడసినను కైవల్యం బబ్బు. కాని యంత కంటె యాతని సేవించి తరించుట మంచి దని యెంచి మరలి వచ్చితి ' నని నమ్మం బలికి బృందం గూడి సుఖించుచుండె.

అట జలంధరుండును నసారచమూసమేతుండై కైలాసంబు చేర

జని యయ్యచలంబు చుట్టుముట్టుటయు దద్దయంబున నట దల దాచు కొన వచ్చిన దేవత లది గాంచి భీతులై పర్విడి మహాదేవుం జేరి యా వార్త నెరిగించుటయు నప్పురాంతకుండను ప్రమథుఁ వెంట గొని దానవునొద్ద కేగి 'యోయీ! రణభిలాషచే నింతిదూర మరుడెంచి తివిగాబోలు. మంచిది. కయ్యమూ వియ్యము నెయ్యము సములకుగదా రాణించు. అంతటి పోటుబంటవేని యిదే యీచక్రంబు నెత్తగలవేని ప్రతిద్వంద్వి వని యంగీకరించి రణం బొనరింతు' నని పలికె జలనిధిజలం బుల పాదాంగుష్ఠంబున చక్రాకృతి నిర్మించుటయు శాసనంబును ఆహా ఇదియా త్రిలోకైకపీఠండునగు నన్ను పరీక్షించు మార్గము! ఇదే కనుం గొనుము. ఇప్పుడ యీచక్రంబును శ్రుణమునట్టు లెత్తెన నని యహం కరించి హుమ్మని యెత్తి శిరంబునం దుంచుటయు నాశని మార్గంబు తునుకలై నేలం బడియె.

అంతి పరమేశ్వరుండును నిజనివాసంబున కడగె దానవసేనలు చేయునది లేక యద్దానవవాధు మృతశరీరంబు గొని జాలంధరంబున కేగి బృంద కావృత్తాంతం బెరిగించుటయు నామె వడవడ వడంకుచు దన పజ్జ నిలువంబడియున్న వెన్నుం గాంచి యోయీ! పరదారగామీ! పతిగతప్రాణనగు నాయెడనా యిట్టియపచారము! ఇంతటి నుహాపరాధ మొనర్చిన ని న్నేమి గావించినను దోస ముండదు. మించినదానికయి వగచిన ప్రయోజన మున్నె! జలంధరరూపమున నుంట భర్తృభావం బున నిన్ను గవయుట నాపాతిప్రత్యంబున కెట్టిబోటును లేదు. నిన్ను శపించి లక్ష్మీదేవిసామంగల్యంబునకు భంగంబు గావించిన నా కొరగున దేమి! ఆయబలం గాంచి నీయపరాధంబు సైరించితిని. తలగి చనుము. ఆలసింపక సహగమనం బొనరించి పరలోకంబున నున్న పతిం జేర వలయు నని వచించి పతిదేహంబు చితియం దుంచి యందు ప్రాణం బులు వడలె.

దామోదరుండును బృందావిరహంబున కోర్వక యామె సహ గమనం బొనరించిన తావునంగల భస్మరాశియందు బడి పొరలుచుండె.

ఎంతకాలంబునకు నారాయణుండు తిరిగిరామికి వాక్యకలయై

లక్ష్మీదేవి సత్యలోకంబున కేగి బ్రహ్మ కనుగుటయు నతడు లక్ష్మీకి నారాయణుని స్థితి నెరింగించి తా మట కేగినను బ్రయోజన ముండ కని వచించి యామెను పెంటగొని కైలాసంబున కరిగి పరమేశ్వరునివద్ద కేగి సాష్టాంగనమస్కారం బొచరించి లోకరక్షణనియుక్తుండగు రమా వల్లభుం డున్నట్లునిరీతి బృందాభస్మరాశియందు బొరలుచున్నాడు ఏమి సేయవలయునో నోచున్నది. అనుగ్రహించి యాశని స్వస్థు శేయవే యని ప్రార్థించెను.

అంత దయామయుండగు పరమేశ్వరుండు కొన్ని బీజంబు లిచ్చి యోయా! ఆభస్మరాశిని బోధి గావించి యం దీబీజంబుల నుంచి జలసేకంబు గావింపుడు. అందు మొలచిన యంకురంబులు తులసియను నామంబున ప్లవహరింపంబడు. వానిగంధ మాఘ్రాణించినంతమాత్రిన నారాయణుండు స్వస్థుండై వైకుంఠంబున కరుదెంచు నని యానతిచ్చె.

బ్రహ్మయు లక్ష్మీదేవితో నారాయణు డున్న యెడ కేగి పరమేశ్వరు డానతిచ్చిన విధంబున గావించి తులసీగంధాఘ్రాణనమున స్వస్థు డగు నారాయణుని లక్ష్మితో వైకుంఠంబునకు బుత్తెంచి తానును నిజ నివాసంబున కరిగె.

. . లింగ శివపురాణములనుండి

— ... —

వ్యాసనిగ్రహము

ఒకప్పుడు నానాశాఖాప్రభేదములుగల వేదములను విభజించి నట్టియు, అష్టాదశపురాణకర్తయు, పంచమవేదప్రసిద్ధిజెడింప మహాబార తమును రచించిన కృష్ణద్వైపాయనుడు భూలోకమందలితీర్థక్షేత్రములు దర్శించుచు నొకనాడు నైమిశారణ్యము ప్రవేశించి తీర్థుగ్రాంతి త ఫాలభాగులును, రుద్రాక్షమాలాభరిణులును, రుద్రీనూక్తజాపకులును లింగారాధనవత్పురులునునగు శౌనకాదిమహర్షులను గాంచ నేగెను.

వారును వ్యాసు సర్వవాద్యావేదిధుల బూజించి తృప్తు గావించి నుఖానీనుడై యున్నతరి ' మహానుభావా! ఎట కేగుచు నిట కేటించి తిరి? ఎటనుండి వచ్చుచుంటిరి? నిశేషము లేమి? ' యని యడుగ వ్యాసుం డిట్లు అనియె.

' భూలోకమునంగల తీర్థములను, క్షేత్రములను దర్శించుచు యుష్కద్ధర్మసకాంక్షినై యిట కేటించితిని. సర్వత్రా నారాయణమూ హాత్వము గోచరించుచున్నది. వేదములకన్న నుత్తమగ్రంథము లే నట్లు నారాయణునికన్న నుత్తమదైవమును లేడు. విశ్వరూపిడు డాత డొక్కడే. జనార్దనునికన్న భుక్తిముక్తిప్రదాత యన్యుడు గానరాడు. సుఖేచ్ఛులగువా రాతనినే సేవింపవలయును. ఆతని సేవింపనివారికి సం సారప్రవేశము తప్పదు. ఆతని సేవించువారు ముల్లోకములయందును మాన్యులు. వేదహీనులగు ద్విజులవలె నారాయణుకంటె సన్యదేవతల నారాధించువారు బహిష్కాన్యులు. '

ఈవిధముగ వేదశాస్త్రవిరుద్ధముగ వచించు పారాశర్యుం గాంచి మహర్షులు విస్మయావిష్టులై యిట్లు పలికిరి.

' ఏమయ్యా! ఇది యేమి? వేదముల విభజించి యష్టాదశపురాణముల రచించితివిగదా! తత్వపరిజ్ఞాతలలో నగ్రీసరుడవుగదా? ఇంత విరుద్ధముగ వచించుచుంటివేల? సామానున్యులకుగూడ శ్రద్ధ కలుగుటకు వీలులేనియటుల పలుకుచుంటివే! నారాయణుడే పరతత్వ మని ప్రతిజ్ఞాపూర్వకముగ వచించుచుంటివిగదా? మంచిది. ముక్తిమండప మగు వారణాసియందు విశ్వేశ్వరునియెదుట నీప్రతిస నిలబెట్టికొందు వేసి ని న్ననుసరించి నారాయణసేవ గావించుము. '

అంత వ్యాసుడు కుపితుడై పదివేల శిష్యులను వెంటగొని కాశీ కేగి పంచనదమున న్నానమాడి మాధవు నర్పించి తద్భజనము గావించుచు విశ్వేశ్వరునిసన్నిధి కేగి బాహువు లెత్తి నైమిశమున మహర్షుల యెదుట ప్రతిన గావించినట్లే

స వేదా దవరం శాస్త్రం స దేవోచ్యుతతః పరః
భుక్తే ర్భుక్తే రిహాన్యత్రీ నాన్యో దాతా జనార్దనాత్

అని యొకమారు ప్రాతిన గావించి రెండవమారు గావించుటకు చేతు లెత్తబోవుటయు సందీశ్వరుడు వాగ్భుజాస్తంభనము గావించెను. అంత వ్యాసుడు చేయునది లేక మనస్సునందు శ్రీహరిని ధ్యానింప నాతడు ప్రత్యక్షమై ' ఇ దేమి మహర్షీ! ఎంతటి యపరాధము! నేనా విశ్వేశ్వరుడను? వారాణసీపతికన్న విశ్వేశ్వరు డనుడు కలడా? ఇంతమందమతి నైతి వేమి? అతని యనుగ్రహమునగదా నాకు త్రిలోకరక్షాసామర్థ్య ముబ్బినది. లక్ష్మీపతి నైతిని. ఇంతటనైనను తరింపగోరుదువేని భుక్తి ముక్తిప్రదాతయగు నాజగన్నాయకు నారాధింపు ' మని మందలించెను

వ్యాసుడును వాక్కు రామి దీనుడై కనులవెంట నీరు జాలువార పరితపించుచుండ నారాయణు డాతని దీనస్థితిని గుర్తించి యాతని కంతమును స్పృశింప స్వప్నుడై పరమేశ్వరు సేవిధముగ స్తుతించెను.

ఏకో రుద్రో న ద్వితీయో యత స్త

ద్భ్రాహ్మే వేదం సేహ నానాస్తి కించిత్

యద్య ప్యన్యః కోపి వా కుత్రిచి ద్వా

వ్యాచక్షాం త ద్యన్య శక్తి ర్మదగే

౧

యః క్షీరాబ్ధే ర్మందరాఘాతజాతో

జ్వాలామాలీ కాలకూ టాతిభీమః

తం సోధుం వా కోఽపరోభూ స్సహేళా

ద్యతీలాభిః కృష్ణతా మాప విష్ణుః

౨

యద్బాహోఽభూ చ్ఛ్రీపతి ర్యన్య యంతా

లోకేశో యత్స్వందనం భూ సుమస్తా

వాహ వేదా యన్య యే నేషుపాతా

ద్దధా గ్రామా స్రైపురా స్తత్సమః కః

౩

యం కందర్పో వీక్షమాణ స్సమానం

దేవై రన్యై ర్భస్మ జాతః స్వయం హి

పౌష్ఠై రాబ్జైః సర్వవిశ్వైకజేతా

కో వా స్తుత్యః కామజేతు స్తతోఽన్యః

౪

యం వై వేదా వేద నో నైవ విష్ణు
 ర్నో వా వేధా నో మనో నైవ వాణీ
 తం దేవేశం మాదృశః కోల్పమేధా
 యాథాత్మ్య ద్వై వే త్యహో విశ్వనాథమ్ ౫

యస్మిన్ సర్వం య స్తు సర్వత్ర సర్వో
 యో వై కర్తా యోవితా యోపహర్తా
 నో య స్యాది ర్య సమస్తాది కేణో
 నో య స్యాంతో యోంతకృత్తం సతోస్థి ౬

య స్యైకాఖ్యా వాజిమేధేన తుల్యా
 య స్యానత్యై చైక యాత్పేంద్రలక్ష్మీ
 యస్య స్తుత్యా లభ్యతే సత్యలోకో
 య స్యార్చతో మోక్షలక్ష్మీ రదూరా ౭

నాన్యం దేవం వే ద్యహం శ్రీమహేశా
 న్నాన్యం దేవం స్తామి శంభో ఋతేహమ్
 నాన్యం దేవం వా సమామి త్రినేత్రా
 త్సత్యం సత్యం సత్య మేత స్మృషా స ౮

రుదుఁ డొక్కరుడే జగత్కర్త. ఆత డద్వితీయుడు. సకలజగ
 ద్వాప్తి. ఆతనికన్న భిన్న మణుమాత్రమును లేదు. కాదని వాదించు
 శక్తిగలవా రున్న వాదమునకు రండు.

క్షీరాబ్ధిమధనకాలమున నుద్భవించి విష్ణువును కృష్ణవర్ణుగా
 నొసరించి యొక్క గడియలో లోకముల గాల్చుటకు సిద్ధముగా నున్న
 యాభయంకరకాలకూటమును మహేశ్వరుడుదక్క నితరు లేరైనను
 మింగజాలిరా?

విష్ణుని బాణముగను, విభాతను సారధిగను, విశ్వంభరను రథ
 ముగను, వేదముల సశ్వములుగను గావించి యొక బాణపాతముచేతనే
 గదా తిపురదాహము గావించినాడు!

పుష్పబాణములచే బ్రహ్మాదిసర్వప్రాణులను స్వవశుల గావించి విజ్ఞప్తిగి కన్నుమిన్ను గానక మృత్యుంజయునంతవాని నన్యదేవసమానుగా దలంచి పంచశర డాతనికంటిమంట బూది గాడా? కామజేతకన్న స్తుతింపదగినవా రెవరు?

వేదములు, విధాత, విష్ణువు నవా జ్ఞానసగోచరుడగు నేదేవు మహిమ నెరుంగరో యట్టిమహామహిమాసంపన్నుడగు నాపరమేశ్వరు నానంటి యల్పబుద్ధి యెలు లెరుంగజాలును?

విశ్వరూపియు, విశ్వవ్యాపియు, సృష్టిసంతిసంహరితరోధానాను గ్రహరూప పంచకృత్యపరాయణుడును, ఆదిమధ్యాంతరహితుండును, సమస్తాదియునగు నాలోకవంద్యునే నమస్కరింతును.

ఏదేవునామ మొకమారు జపించిన నశ్వమేధఫలము కలుగునో, యేదేవు నొకమారు నమస్కరించిన నింద్రివదవి లభించునో యేదేవు నొక్కమారు స్తుతించిన సత్యలోకప్రాప్తి యగునో యట్టి పరమేశ్వరుడే మోక్షదాత.

కాన త్రినేత్రునికన్న నన్యనకు నమస్కరింపను. పరమేశ్వరుని కన్న నన్యుల స్తుతింపను. పశుపతినిడక్క నన్యుల నారాధింపను. ఇది ముమ్మాటికిని సత్యము.

ఈవిధముగ వ్యాసుడు పరమేశ్వరుని స్తుతించుటయు నందీశుడు ప్రసన్నుడై భుజాస్తంభ మెడలించెను. వ్యాసు డీశ్వరునకు సాష్టాంగ నమస్కారంబు లాచరించి నైమిశీయమహర్షులం గాంచి యోమహాను భావులారా! మీకు నమోవాకశతంబులు. మీయనుగ్రహమున నేడు నాయజ్ఞానము నశించినది. ఇక మీరు స్వస్థానమున కేగి సుఖముండుదు అని వారిని వీడ్కొల్పి తనపేర వ్యాసేశ్వరు డను నొకలింగము సాపించి తదారాధనము గావించి కృతకృత్యు డయ్యెను.

శివశర్మోపాఖ్యానము

మధురాపురంబున శివశర్మయను విద్రోతమును కలడు. అతడు వేదములు చదివి, ధర్మశాస్త్రములు పఠించి, పురాణంబు లధిగమించి, మంత్రశాస్త్రంబులుజెలిసి, ధనంబు సంపాదించి, భోగ్యంబు లనుభవించి, ధర్మంబు లాచరించి, పుత్రులనుత్పాదించి, వారికర్థంబు విభజించియిచ్చి యావనంబుపోకకు ముదిమిరాకకు శోకించి వ్యాకులుండై నిజాంతర్గతంబున నిట్లు విచారింపదొడంగె.

‘శాస్త్రంబులభ్యసించుటయందును, ద్రవ్యార్జనమునను, పుత్రోత్పాదనమునను, పుత్రులకర్థంబులు విధాగించియిచ్చుటలోనను, చర్మితచర్మణంబుగా ననుభూతప్రాయములగు సుఖంబుల మరల మరల ననుభవించుటయందును గాలంబతయు గడచినది. ఇంతకాలంబును గాశికావల్లభుని విశ్వనాథుని సేవింపనైతినిగదా !

‘యజ్ఞయాగాదిక్రతువుల నమరసంఘంబును దవిని నొంగింపజాలనైతిని. తటాకవిర్మాణంబు గావింపనైతిని. సలిసత్రంబునైనను సాగింపజాలనైతిని. శతరుద్రమును, పంచాక్షరంబును, ప్రణవమంత్రంబును ప్రతిదినము జపింపనైతిని.’

‘నాయొనర్చిన పుణ్యకర్మ మొక్కటిదక్క- ఈహర్ష్యములు, ఈవాహనములు, ఈనగలు, ఈసేవకులు, ఈధాన్యములు, ఈదేహము నావెంట వచ్చునా ?

‘పొడిదగ్గు కంఠము నావరింపకముందు, తల నడకుంట కారంభి కముందు, నేత్రములకు దృష్టిబలము తగ్గకముందు, శ్రోత్రేంద్రియంబు పొటవంబును గోల్పోకముందు, ఆననమున ముడుత లారంభము కాకముందు, హృదయము దిటపు తప్పుకముందూ, పండు కదలువారకముందు, గాత్రము శిథిలము గాకముందు, మృత్యుదేవత చూపు

ప్రసరింపకముందు కాలుసే యాడుకాలమున దీర్ఘసేవకు కదలవలయునని కదా పెద్దలు వచింతురు. '

ఈరీతి తీర్థయాత్రాపరాయణుడగుచు నిల్లు వెడలి 'రెండుమూడు పయనంబులు సాగించి యొక వటవృక్షముక్రింద విశ్రమించి యంతరంగంబున నిట్ల నివితర్కించె.

'అయ్యు పు కరికర్ణాంతచంచలము. యౌవనము బుద్ధుదము వంటిది. ఇట్టియెడ చతుస్సుముద్రముద్రితమగు నీధరాపలయంబునగల దీర్ఘంబు లన్నింటిని గాంచగలనా? ఐనను ముక్తిజనకములగు సప్త పురంబులదర్శించి కృతార్థుడ నయ్యెదగాక! '

ఈవిధముగ గృతనిశ్చయుడై యయోధ్యకేగి సరయాతరంగిణి యందు స్నానమాడి, పిమ్మట నల్పుదెల్పునునైన నదులకూటమున ప్రయాగయందు అనగాహనం బొనరించి, కాశికేగి గంగయందును, మణికర్ణికయందును గ్రుంకులిడికైవల్యకల్యాణఘంటాపథంబైనన మృహ దేవుడైత్రంబున విశ్వేశు దర్శనంబు గావించుచు గొంతకాలంబు గడపె.

అంత మార్తాండుండు మకరరాశిం బ్రవేశింప మాఘమాసంబున ప్రజాపతిక్షేత్రంబగు ప్రయాగ కరిగె. యాగంబులన్నింటికంటె ప్రకృష్టంబగుటంజేసి యాక్షేత్రమునకు ప్రయాగనామమన్వర్ధంబై యుండు అందు గంగాయమునానదీసంగమంబున స్నానమాడి క్షేత్రాధిపతిం దర్శించి కృతార్థు డయ్యె.

వెండియుగాశికే తెంచి మణికర్ణిక యంపదగాహనం బొనరించును. మఱల బ్రయాగమున కేగి గంగాయమునానదీసంగమంబున గ్రుంకు లిడును. జంతువులకు బ్రాణావసానకాలంబున విశ్వేశ్వరుడు ఓంకారాక్షరమంత్రరాజము నుపదేశించుగావున గాశి బెడబాయలేక యందు గొంతకాలము వసించు.

కాశిలో నెడమప్రక్కయిమరణించు మృతకశిశువున కైనను నభ

వుడు ఓంకారమంత్రరాజము నుపదేశించుటం గాంచి యమర సంఘము తమ వృధాజీవములకు సిగ్గుపడుచుందురు.

ఆక్షేత్రమున ప్రాణత్యాగముగావించి యర్థనాశీశ్వరసామూహ్యము నందిన జంతుతతులుకుడి భాగము గన్గొని చోడ్యమంది పిమ్మట నెడమభాగమును గాంచి యచ్చెరువుపాటు నొందుచుందురు.

జాతి చాపల్యంబునను, వీప్రతిపత్తి జనకంబులగు శాస్త్రంబుల బహుముఖత్వంబువలనను శివశర్మ యమృతక్షేత్రంబగు వారణాసిని విడచి యింకను గైమల్య ప్రదంబులగు తీర్థంబులు గలవని యన్యక్షేత్రగమనోన్ముఖుండయ్యె.

ఆనందవిపినమగు వారణాసి మహిమ నెఱుంగడా? దేవలోక విశ్వేశ్వరియగు గంగయొక్క నిత్యమహిమ గాంచడా? మణికర్ణికా తీర్థ మాహాత్యము చూడడా? విగమాగమ పురాణేతహాసాదులయందు విశ్వేశ్వరు మహిమ గాంచడా? ఉదక మున్నత భూమియందుండలేక పల్లమునకు బారునట్లు శివశర్మ కాశిని వీడి తీర్థాంతరగమనోన్ముఖుండయ్యె.

అటనుండి కదలి మహాకాళ వివాససానంబును, సనంతములగు శివలింగముల కాలవాలమును నగు నుజ్జయిని కేతెంచి సిప్రానదియందు దానమాడి మహాకాలుసేవించి జగయోగ తత్పరుడై యట కొంతకాల ముండె.

అసంతృప్తహృద విరాటయగు పరమశివుడు స్వర్గమర్త్య పాతాళములయందు తారకేశ్వర, మహాకాళ, హటకేశ్వరనామంబుల లింగరూపియై యున్నాడు విశ్వేశ్వరు వివాస స్థానంబగు నుజ్జయిని యందు వామకర్ణములుక్రిందుగ దీర్ఘనిద్ర జెందిన జంతువులదేహములు కందవు, వికారము నొందవు, దుర్గంధంబుల టారయవు. ఇట్టిచోడ్యము వింక నే తీర్థమునను గాంచజాలము.

అట్టి పాపనత్తీరరాజమగు నుజ్జయినియందు మహాకాళు సేవించి బ్రాహ్మణుండటమండి కదలి ఏకామేశ్వర స్థానమగు కాంచి కేగి యట నేడునాళ్ళు వనించి కాంచీపురాధినాథు భజించి ప్రభాసత్తేత్రంబు మీదుగా ద్వారనతికేగె. శివశర్మ యట గొన్నినాళ్ళుండి పరమభాగ వతుల సేవించి నారాయణు నారాధించి యటనుండి గదలి తొలిజన్మ మున పాపము చేసిన మానవులకు దుష్టాప్రమగు మాయాపురి కరిగెను.

ఆ నగరమును గొందరు హరిద్వారమందురు. కొందరు మోక్ష ద్వారమందురు. కొందరు గంగాద్వారమందురు. అటనుండి నిర్గమించియే భాగీరథి మున్నీటియందు బెక్కుముఖంబుల గలసె.

అట్టి మాయాపురంబునందు తీర్థోపవాసంబు దీర్చి జాగరముండి తెల్లవారిసంత గంగయందు స్నానమాడి పితృతర్పణము చేసి పిండ ప్రదానంబు గావించి యగ్నికార్యంబు సేసి హరు నారాధించి నంట కంబు కుడువ గూర్చుండి వడ్డించుకొనదలంచునంతలో శిరస్తాప మావహితై. చలివెట్టి మెడ నొచ్చె.

అంతశివ శర్మ నిజాంతర్గతంబున నిట్లని చింతింపందోడంగె. 'ఇంక బ్రతుకుమిది యాస కల్ల. అనుదినము గృహారామ పశుపీక్షణము నెవడు గావించును? నవవైధవ్య దుఃఖార్తయగు పత్ని యేవిధంబుగ కాలక్షేపము గావించును? పుత్రులు ధనవిమునకై పోరాడక యాను కూల్యమున నుండగలరా? కానిచోట నీరీతి దిక్కుమాలిన ప్రేతనైతిరుగవలసెగదా? ఐనను సంతోషమేల? విశ్వనాథుకు శివుని ధ్యానింప సర్వసంతోషము లడంగవె? ఇహ నందెల్ల సుఖము లనుభవించితిని. సప్తపురీయాత్ర గావించితి.'

ఈ విధంబుగ జింతించునంతలో నాతని కాపాదమస్త్రకంబు కోటివృశ్చిక దంశనబాధ జనియించి తక్కున్నెఱుగక యెదిరి నెఱుగక కనులు దెరువలేక నోటియూరుపున నట్టులే గొన్నాళ్ళుండి మాయాపురోప కంఠమున గంగాతీరమున కాలధర్మము నొందె.

అంత నీ సేవకుళ్ళామవట్టలును, మంగళా వారులునునగు పుణ్య శీలపశీలు రను విష్ణుకింకరులు గరుడ కేతవరహితంబగు విమానంబు దో డైచుట్టయు మాయాపురీసుగణపు బావంబున హరిసారూప్యము సంనివ శివశర్మ తద్విషయిచూచి బధిరోహించి యావిష్ణుకింకరులం గాంచి యిట్లని వచియించె.

‘ పురాణేతిహాసములయందు పుణ్యశీలనుల రను నిరువురు పుణ్యపురుషులు అచ్యుతసేనన్నిధి చుందురని పెద్దలు చెప్ప వినియున్న వాడ. తులసీమాలికాకృతులును, సంబుజాక్షులును, దివ్యాకృతులును, చతుర్భుజాక్షులునునగు మీరు వారలు కారుకదా ’ అని యడుగుటయు వాచుచు ‘ నోమహాత్మా! నీవంటి మహానుభావులకు దెలియని యర్థంబులు కలవే! నీవు పురాణేతిహాసంబులయందు పెద్దల వలన విన్న పుణ్యశీలసశీలురము మేచు యశుదుమా, అనేక లోకంబులు గడచికాని వైకృంతమునకు బోరాదు. మార్గహిష్టంబులగు నాయాయి లోకంబులు వికేయంబులు నీకు జెప్పెదము అక్షగవలసివ యర్థంబుల నడుగు ’ మనుటయు ‘ నల్ల కాక ’ యుచుచు జనువాడు ముందట భయంకరాకాషిలగు గొండరం గాంచి ‘ వీ రెవ్వ ’ రని యడుగ నా విష్ణుకింకరు లిట్లనిరి.

‘ ఇది పితౄచలోకము. ఏను పితౄచరాజులు. ప్రసంగవశంబున చంద్రకేళిరుని గొలిచినవారు. ’ అని వచియించుచు జనునంత విమానం బప్పురోలోకంబు పమిపింప బోవు నవసరంబు కృతాంతండు సౌమ్యమూర్తియై కనకగర్భం బధిరోహించి పార్శ్వయుగంబుల నాప్త కింకరులు గొలువ నెదురుగా వచ్చి సాధువాగంబుల నిట్లు లనియె.

‘ మడంగసహితంబగు వేదం బభ్యసించితివి, గురుపరిచర్య గావించితివి. పురాణేతిహాసాదిస్వగ్రంథముల బఠియించితివి. హరిహరుల నేకాంతభక్తి భజించితివి. మాయాపుర్యాదిసర్వతీర్థంబుల గుంఠులిడితివి, నీసుకృతగరిమ యెంతటిదియోకదా! మాయంతలేసివారల నమస్కా

రంబులు గొనుచున్నావు. ' అని శివశర్మ నభినందించి ధన్యుడు నిజ నివాసంబునకు జనియె.

తదుపరి శివశర్మ విష్ణుకింకరులు గాంచి ' యోయనఘులారా! యమునిరూపంబు భయంకరంబుగా వర్జింతురుగదా! అతని జూడ గన్నులు చల్ల నయ్యెనే! ఇప్పు డారాద్రీరసరేఖ లేందు బోయినవి? ఇదియె యాతని సహజరూపమా? ఇది కాక యాతని కింక నొకరూప మున్నదియా? ఆనతీయం ' డని యడుగ వార లిట్లు లనిరి.

' ఓమహానుభావా! నినుబోటి పుణ్యవంతుల కాలడు సౌమ్య మగు నాకారంబున గాన్పించు మరియు పాపుల కతండు భీకరంబుగ నుండును.

' వరదారగమనం బొనర్చిన యీచలడాలుని పాదంబులు ప) చండతరఖడ్గంబున ఖండఖండంబులు గావింపుడు. వరసంతాపకారియగు నీకుటిలబుద్ధిని నింగలంబులం గాగిన మంగలంబుల పేల్చుడు. పరుని యందు మిథ్యాదోషం బారోపించిన యీనిర్దయు పూయశోణితకర్ద మంబున ముంపుడు. గురునిందాకర్తయగు నీధూర్తుని నోటియందు తప్త లోహంబు పోయుడు. దేవస్వాపహారులను, బ్రాహ్మణద్రవ్యభోక్తలను గృతఘ్నులను, పరిక్షేత్రావహర్తలను, గూటనాక్షులను, సురాపానర తులను, ప్రజాపీడాకరులను రౌరవ, మహారౌరవ, కాలనూత్రి కుంభి పాక, అంధతామిస) సహారనామకనరకంబుల దలక్రిందులుగా వేల గట్టించియు, సంధకూపంబుల దోపించియు, నినుపముక్కుల కాకులం గఠపించియు బెక్కువిధంబుల బాధింపుతి డనియు, భగవన్నామజపంబు చేయు భక్తులు మీకు మానసీయు లనియు నిజదూతల ననుశాసించు.'

అని యివ్వధంబున యమలోకవర్ణనంబు గావించుచు నేగునంత విమానం లవ్వరోలోకంబునకు జేరె. అంత శివశర్మ వారలం గాంచి యిట్లు లనియె.

— : అష్టరోలోకవృత్తాంతము : —

‘నానారత్నమాలాలంకృతలు భువనమోహనమూర్తులు నగు పీచెవ్వ’ రని ప్రశ్నించ నా కింకరు లిట్లు అనిరి.

‘రంభ, మేనక, ఊర్వశి, ఘృతాచి, తిలోత్తమ మొదలుగా నరుక్షదివేలు దివ్యావ్వరస లీలోకంబున వసించును. అని చెప్పుచుండ విమానంబు భాస్కరలోకంబు సేరం జనుబయు నేకచక్రంబును సప్త సప్తియు, ననూరు సారథికంబును, మ. నిజనసేవితంబునగు రథం బధిరో హించి సభోమార్గంబున జను కమలబాంధవుని జూపి విష్ణుకింకరు లిట్లుని వచించిరి.

— : సూర్యరోకవర్ణనము : —

‘ప్రతిదినంబును ప్రాతరాంభవేళ సరగరుడోరగసిద్ధచారణగం ధర్వాదులందరు సీవద్బంధుని భజింతురు. ఈతడు జగదుపకారార్థమై సంచరించుచు సహారాత్రవిభాగంబు గావించు. జనుల దృష్టికి బాధా కరంబుగ వెలుగుచున్నను ప్రాణులకు చైతన్యంబు గలిగించు. తీక్షణిర యుండయ్య శీతలామృతము వర్షించు. ఈప్రభాకరుడు సకలభువనము లకును జీవనప్రదాతయై విలసిల్లు. ’

అని వచింప శివశర్మ తా నొనర్చు నమస్కారంబు లుగీక రించుచు నిమేషార్థమాత్రంబున రెండువేల రెండువందల రెండు యోజ నంబు లతిక్రమించినం జూచి యాశ్చర్యం బంది యాగోవిండుకింకుల నిట్లు అనియె.

‘ఓమహామహాపులారా! సూర్యమండలాంతర్వర్తియై యొక మహాపురుషుండు విరాజిల్లు నని ఋషులు వచింపుతురు. ఆతని వెలుబు నేనింపవలయు?

అని యునుగ వార లిట్లనిరి. ' ఆరాశమద్యస్థమగు నీభాను బింబము లక్షయోజననిస్తృతము. ఈమండలమధ్యమున హిరణ్యకృశ్ణ కేశుడు, హిరణ్యవల్లడునగు చంద్రశేఖరుని కనులాక్షుని సోహృదభావమున నారాధించుచుండు. తాన మూడువేళల బ్రహ్మవేత్తయగువాడు సర్వము షడి సేవింపవలయు. కాలలోపలు సేయరాదు, కాలమునకయి కనిపెట్టకొనియుండి ధర్మ మాచరింపవలయును. కాలంబునగా ఓషధులు ఫలికము. కాలంబునగాదే మేనుములు వర్షింపు. కాలంబునదప్పుకయుపాస్యమానుండై భానుండు ఆయురారోగ్యాది సకలైర్వర్ణములును ప్రసాదించు. అష్టాదశవిద్యలలో మిమాంసాశాస్త్రము మననీయము. మిమాంసకంటె ధర్మశాస్త్రము ప్రాథమమున మిగులు. దానికన్నను తర్క మధికంబు, తర్కంబుకన్న వేదరాశి మిన్న. అందునను నుపనిషత్తు లభ్యర్థితంబులు. అందు మంత్రరాజమగు గాయత్రీ విరాజిల్లు. మంత్రములలోన గాయత్రీయు, సగరములలోన గాత్రీయు, దేవతలలో జంద్రశేఖరుడును శ్రేష్ఠములై యుండు. కావున నూర్వమండలాంతర్వర్తియగు నీశ్వరు నారాధించుట విధివిహితంబు. మోక్షాభ్యుభూమిపై మోపి కరయుగంబున సర్వపాత్ర వహించి పాత్రను మాళివర్ణితమున నెత్తి యర్చ్య మిడిన యుపాసకునికి ఆయురారోగ్యధీమతేకభాగ్యసౌభాగ్యవైభవప్రాభవములు కలుగు. '

అని పుణ్యవీలసుశీలురు నూర్యలోకమాహాత్మ్యం బభివర్ణింప నాకర్ణించుచు శివశర్మ ముండట నయనానందకరంబగు నొకపట్టణంబు గనుంగొని ' యోస్వర్ణలారా! ఈపట్టణంబు కన్నులపండువుగావించుచున్నది. ఇది యేలోకము? దీనిచరిత్ర యెట్టి ' దనిన వారిట్లనిరి.

స్వర్గలోకవర్ణనము

' ఇయ్యది యమరావతి. ఈకన్నడునది సందనోద్వానము.

అకే నూనూరుమాములు మందార, కల్పవృక్ష, హరిచందన, సంతాన, హరిహరము లనునవి. ఇయ్యది సుధర్మ యను నిండ్రునభ. రెండవ కైలాసమునలె విరాజిల్లుచున్నది. ఈలోకంబున తరురత్నంబగు హరిహరంబును వనరత్నంబగు నందవంబును, తరగరత్నంబగు సుచ్చైః శ్రీవిడంబును, గరరత్నంబగు నైరావతంబును, రత్నరత్నంబగు చింతా మణియు, గలపు ఇందు నారదాదిమునులును, గంధర్వముక్షకేశ్వర కింపుసుషులును, సగరనలనహుషమాంధా త్రాదనసుంధ రాధివతులును, జ్యోతిష్టోమాదియాగంబులు గావించిన సోమయాజులును, తులావూరు మాది దానంబు లొనర్చిన మహాదాతలును, సుగ్రామంబుల నదరా జ్ఞులులై పోరాడి యిచ్చిన వీరులును వసియింతుడు.

అని పదించుచు విమానం బగ్నిలోకంబు చేరువకుం గొనిపోయి యాకింకరు లిట్లరిరి.

అగ్నిలోక వర్ణనము

‘అమరావతిరాజు నాకళాననుడు. అస్పష్టశీఘ్రమునకు రాజు హుతాశనుడు. సుయమిసీపురంబున కేలిక యముడు. ప్రణావతికి నాల కుడు నిర్భృతి. అమలవతీపట్టణమున కధిపతి వరుణుడు. గంధవతీపురశాస కుడు పవనానుడు. అలకాపురంబును కుబేరుడు పాలించును. విశాని కధినేత యాశానుడు.

ఇయ్యది దిక్పాలపురంబులలో రెండవది. పరమేశ్వరుని యష్ట మూర్తులలో నొకండగు నీయగ్ని నారాధించియే బ్రహ్మాండాదిబృం దారకులు భుక్తిముక్తు లందుచున్నా’ రని పదంప శిష్యశర్మ ‘యో మహాత్ములారా! వైశ్వానరుం డనగ నెవ్వండు! ఎవ్వని తనూజుండు! ఏప్రకారంబున నిట్టిమహత్తరతేజం బితనికి సంభవించె’ నని యడుగు టయు వార లిట్లరిరి.

‘పరమేశ్వరసేవానిరతుండును, శాండిల్యగోత్రసంజాతుండును నగు విశ్వానరుండను నొక్క బ్రాహ్మణోత్తముండు కలడు. ఆతడు గర్భాష్టమమున నుపసీతుండై నిఖిలశాస్త్రంబుల నభ్యసించి యాశ్రమ

ఘోషించుటను భర్తృంబుల ననుష్ఠించుచు నొకనా డేకాంతంబున నిట్లు
యాలోచించుచుండె.

‘అశ్రమంబుల నాల్గింట నెయ్యది యుత్తమంబు? దేని కదియె
తెన్న యనిన ట్లుండు. వర్ణాశ్రమాచారంబులు శివానుగ్రహంబున
మోక్షపాయకంబు లగు. అందు బ్రాహ్మణుండు బృహస్పతిసవనంబు
నను, రాజు రాజసూయంబునను, వైశ్యుండు వైశ్యస్తోమంబునను యజి
యింతురు. ఇవి వర్ణధర్మంబులు.

అధ్యయనాదులు బ్రహ్మచారిధర్మంబులు. అగ్న్యధానాదులు
గృహస్థధర్మంబులు. అరణ్యవాసాదులు వానస్సన్ధధర్మంబులు. శ్రీధ్ధా
దులు యతిధర్మంబులు. ఇవి యాశ్రమధర్మంబులు. ఈయాశ్రమంబు
లుత్తరోత్తరంబు లుత్క్రష్టంబులు. నాలు గాశ్రమంబులవారును నిజక
ర్మానుష్ఠానంబులు దప్పక యీశ్వరపూజావరతంబులైన సిద్ధివడయుదు
రని యాచ్యులు వచియింతురు.

నాకుం జూడ నన్ని యాశ్రమములకును నొధారభూతమైనది
గృహస్థాశ్రమంబని తోచుచున్నది. కొందరు వర్ణాశ్రమాచారనిష్ఠునకు
బ్రహ్మనిష్ఠ సంభవింపదు. బ్రహ్మనిష్ఠ సర్వవ్యాపారపరిత్యాగంబునం
గాని కుదురదు. కర్మానుష్ఠానకర్మత్యాగంబులకు పరస్పరవిరోధంబు.
కావున కర్మశూరునియందు బ్రహ్మనిష్ఠ సంభవింప దుండు.

పరదార పరాఙ్ముఖత్వంబునను, నాత్మదార పరిశోమంబునను,
ఋతుకాలాభిగమనంబునను బ్రహ్మచారియు, రాగద్వేషకామకోధ
వర్జనంబున వానప్రస్థుండును, అయోచితోపస్థితంబున దేహపోషణము
గావించుకొనుచు భిక్షుకుండునునై యిట్లు గృహస్థుండు కర్మానుష్ఠానం
బున కైవల్యంబు వడయుటకు చక్కని యవకాశంబు గలదు.

అని యీవిధంబున గృతనిశ్చయంబై విశ్వాసరుం డనురూప
యగు శుచిష్కతి యను నొక్కవిప్రకన్యను వివాహంబై స్వధర్మాను
ష్ఠానవరుండు కాలంబు గడపుచుండె. వినయవివేకవతియును, సౌజన్య
వతియునునగు శుచిష్కతి పతిడందంబున కానందంబు సంపాదించుచు
నేవించుచుండ బెద్దకాలంబు గడచినను బుత్రసంతానలాభంబు గలు

గమికి చింతించుచు వగచి యొక్కచా డేశాంతంబున విభుని పాదంబులకు మొక్కి యిట్లనయె.

‘ సకలైశ్వర్యంబులు సంతానలాభంబునకు సాటిరా వని పెద్దలు పచియింతుడు. అప్పుది యేటికి నడనె’ ఇందుకేభుని కృప మన కేల లేదు. దయయుచి సంతానము కలుగునట్టి యుపాయం బాలోచింపుడు

అని హాస్తిచిన పట్నం గాంచి విశ్వానకుం ‘ డోతస్త్వి! సంతానంబునకై యింత విచారం బెటికి! ఆశ్రితవత్సలుండగు నాయందుమాళి మనపాల నుండ నిది యెంతటి వని? ’ అని పలుకటయు నామె సంతసించి ‘ యూర్యపుత్రులకు నాయందు సంతానలాభంబు బడయుట కభిమతుడేని, నే ననుగ్రహపాత్రం బగుదునేని ఇందుకేభరసద్భుతుడైన నంజనుం బ్రసాదించు’ యని ప్రార్థించుటయు నాతండును నామెపైగల కూర్మివలన పట్ల యకాగతి యని పలికె.

‘ ఇది యేమి? ఇందుకేభరసద్భుతునా పుత్రుని గోరినది? ఏ యింతి యిట్టివరము కోరిది? కోరినదిపో యియ్యది సాధ్యమా? అవా జ్ఞానసగోచరుండగు నాపరాత్వుని లీలావతారమా యీమె కోరినది? కానినా డీమె కిట్టి యూహ జనించుట కవకాశ మెక్కడిది? ’ అని వితర్కించి విశ్వానకుడు కృతనిశ్చయుండై భార్యను వెంట గొని భవభయసముద్రయానపాత్రంబైన కాశీక్షేత్రంబున కేగి మణికర్ణికాది పుణ్యతీర్థంబుల స్నానమాడి కాలభైరవ, ధుంకిగణపతి, బిందుమాధవ, లోలారాదుల నారాధించి మణికర్ణికాదితీర్థంబుల బిత్తదేవతల నారాధించి కానవచ్చిన లింగంబులనెల్ల బూజించుచు నొక్కనా డి ట్లని వితర్కించె.

‘ ఇది యేమి? ఈవిధంబుగ గానవచ్చిన లింగంబు నెల్ల సేవించుచున్న నెంతకాలంబునకు నాకోరిక యీడేను? క్షేత్రరాజంబగు కాళియందు లింగంబులకు కొదువయే? అర్చదంబులు స్వర్చదంబులు గలవుగదా! ఇన్నింటి నారాధింపవలయునన్న నొకటి కాదు నన్నియైనను జన్మలు చాలవు. కావున నాలసింపక యాశ్రితవత్సలుండగు విశ్వే

శ్వశు నారాధించి యబినుతార్థంబులు పడఁజును ' నని నిశ్చయించి యొక్కమానం బేకాహారండును, నొక్కమాంబు పెక్కాశనుండును, నొక్కమానం బయాచితాశనుండును, నొక్కమాంబు వాయుభక్షుండును, నొక్కమానంబు నిరశనుండునునై తపః బాఠించి యొకనాడు వేకువబామున సకలకలుషభంజకంబగు గంగాప్రవాహంబున నఘమర్ణణస్నానం బాఠించి విరజానలసంభవంబైన భస్మంబున సర్వాంగోద్ధాశనం బొసర్చి త్రిపుండ్రధారియై కుడాక్షమాలలు ధరించి వ్యాఘ్రాసనంబున బ్రాహ్మండై కూర్చుండి బ్రాణాయామంబు చేసి నిశ్చలుండై విశ్వేశ్వరలింగంబున దృష్టి నుంచి యామహాచేత్ర భావించుచున్నంత నాలింగంబునదామె కోటిసూర్యప్రభాఘానమానుండగు నొక బాలుండు గన్పడెను.

అంత విశ్వానకుం డానందాశ్రుపూర్ణలోచనండును, గద్గదికా నిరుద్ధకంఠధ్వనియునై లలాటంబున నంజలిపుటంబు ఘటించి ' సృష్టిస్థితి సంహార రూపపంచకృత్యపరాయణుండవగు నీకు నమస్కారము. తోయంబునందు శైత్యంబును, వహ్నియుందు దాహాత్మ్యంబును, తపనునందు తౌషణ్యంబును, జంద్రునందు ప్రసాదంబును, పుష్పంబునందు సుగంధంబును, దుగ్ధంబునందు ఘృతంబునుంబోలె సర్వస్వీపంచదంబునం దెవ్వం డంతరాత్ముండై యుండు నట్టి నీకు నమస్కారంబు, శబ్దంబు గ్రహించు నశ్రవణండును గంధం బాఘ్రాణించు నఘ్రాణండును చూచు నలోచనండును, రసంబు గొను నరసజ్ఞుండును, దూరంబు నడచు నసంఘ్రియంబును నెసం డట్టి నీకు నమస్కారంబు. నిజభక్తుండదక్క విష్ణువిరించి పురందరాదిబృందారకు లెవ్వనియునికి యెరుంగ రట్టి నీకు నమస్కారంబు గోత్రజన్మంబులును, నామరూపంబులును, శీలంబును దెలియరాకుండ నుండియు నెవ్వండు నిజభక్తుల కభీషితంబు లొసంగు నట్టి నీకు నమస్కారంబు. ఎవ్వడు సర్వంబునను, నెవ్వనియుందు సర్వంబును నుండు నట్టి నీకు నమస్కారంబు. ' అని సంస్తుతించి సాష్టాంగదండప్రణామంబు గావించె.

తమకాతరంగితంబగు నపాంగవిక్షణంబున విశ్వావసుఁ గాంచి వృద్ధవృద్ధుండగు నాబాలుఁ ' ఛోయి భూసురోత్తమా! కాళికానగరంబున నీ వొనర్చిన తపశ్చర్యకు ఫలంబుగా వరసుపవిత్ర్యమును నీభార్య శుచిష్మతీయం దచిరకాలంబున నేన నీకు నందనుండనై యవతరింతు. సంశయంబు మాని నిజాశ్రియంబునకు జనుము. ' అని యానతిచ్చి యంతర్ధానము నుండె.

అంత విశ్వావసుఁడును విశ్వాసభక్తికాత్మకస్థింబులు పెనంగొన నయ్యనంగమభనుం బ్రస్తుతించుచు నిజనివాసంబునకు జనియె. అంత గొంతకాలంబునకు నెల మసలుటయు శుచిష్మతి గర్భస్థకాలకంఠంబు యనుభవగౌరవమున సంధ్యాకాలముల తాండవ మాడవలయుననియు ముముక్షువేశ ప్రిణిహితీ గొంకారోపదేశంబు గావించవలె ననియు, నేనుగుమోమువాని నంకమున నుంచి యాడింపలయు ననియు నిల్లు పరిపరివిధంబుల జనియింపబోవు బాలకుని కైవత్వము వ్రేకటించుచుండ నవమాసంబులు నిండె.

అంత నొక్కనాడు గురుడు కేంద్రస్థాయయై యుండ శుభలగ్నమునందు శుచిష్మతి కర్చివృంతు నంశంబున విశ్వేశ్వరు నవరావతారమోయన సర్వలక్షణసంపన్నుండగు పుత్రుండు జనియించె. ఆసమయంబున ఘనాఘనంబులు పుష్పనర్పణంబులు గురిసె. దిక్కుఖంబులు వ్రసన్నంబులై పరగె. వాహినులు విమలసలిలాబు లయ్యె.

అంత పదునొకండవ దివసంబున బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు కుమారావలోకనాయత్తచిత్తులై యేగుదొంచి గృహవతి యని నామకరణంబు గావించి చనిరి. పిదప గురుజనంబులు నాల్గవమాసంబున గృహ నిష్క్రమణంబును, నారవమాసంబున నన్నప్రాశంబును తదుపరియు కకాలములందు చూడాకర్మమును, గర్ణవేధమును గావించి యైదవయేట నుపాకర్మ గావించి వేదాభ్యాసమునకై యాచార్యు సన్నిధికిం బంపిరి.

అంత నొక్కనాడు యదృచ్ఛాగతుండగు నారదుం డతిథివత్కారంబు వడసి సుఖోపవిష్టుండై తనకు నమస్కరించిన గృహవతిం గనుం గొని యాడంపతుల కిట్లనియె.

‘ ఓయి విశ్వానరా! ఈబాలుండు మీచెప్పినయట్లు చేయుచు నున్నవాడా? తలిదండ్రుల యాజ్ఞ పాలించుటయే తనయునకు పరమ ధర్మము. దైవ మనినను, గురుం డనినను, ధర్మ మనినను తనూజునకు తలిదండ్రులే. జననీజనకుల భక్తిమై గొల్చుటకంటె నాత్మజునకు వేరు ధర్మంబు లేదు. నవమాసములు మోసి ప్రసవవేదన కోర్చి పలుపాట్లు పడి కని పెంచిన తల్లిని దేవతాబుద్ధి పాటించి సేవింపవలయు. అందు కనియికాదె వేదంబును మాతృదేవో భవ యని వచించు. ప్రాతఃకాల కృత్యంబులు నెరవేర్చికొని జననీశ్రీ పాదంబులకు నమస్కరించి తత్పాద తీర్థంబు గొనిన సుతన కాయుష్యాభివృద్ధి యగు. ’

అని వచించి నారదుండు గృహవతిం జూచి ‘ యన్నా వైశ్వానరా! ఇలు ర ’ మృని చేరం బిలిచి తొడమీదం గూర్చుండబెట్టికొని దక్షిణహస్తంబు చూచి లక్షణంబులు పరీక్షించి యంతట నూరభాసక యాపాదమస్తకంబు నంగంబులు నుపాంగంబులు కుంకుమాక్షతంబగు దారంబునం గొలిచి సకలసాముద్రికాగమాభిజ్ఞుండుగావున కలరూపు నెరింగి నూదంపతులం గాంచి ‘ యిక్కుమారునియందు భాగ్యలక్షణం బులన్నియుం గలవు. కాని నిర్దయుండగు విధాత వరాజ్ఞులు, డయ్యె నేని యివి యన్నియును విఫలంబులై చను. చెప్ప నో రాడకున్నది. ఏ మని చెప్పవాడ? ఎరిగిన యర్థంబు చెప్పక యెట్లు దాతు? ఈబాల కునకు పదిరెండవయేట గండంబు గలదు. ’ అని వచించి యథేచ్ఛం జనియె.

అంత నాదంపతు లశనిపాతదారుణంబగు నమ్మునివచనంబునకు భయంపడి హాహాకారంబు గావించి మూర్ఛాంధకారంబున మునింగి యెట్టకేలకుం దెలిసి బహుప్రకారంబుల విలపించుచుండ గృహవతి తలి దండ్రులం గాంచి యిట్లనియె.

‘ తల్లీ! ఏల యీపరితాపము? ఇంత భయ మేల తండ్రీ! మీ శ్రీపాదధూళి నా కంగరక్షగ నుండ మృత్యువు నన్ను సమీపింపనైన గలదా? కాదని పైకొనునేని వామపాదతాడనంబున పండ్లు రాల తన్న

గలవాడ. నాప్రతిజ్ఞ వినుండు. మీయనుజ్ఞ గొని కాశీ కేగి మృత్యుంజయుండగు నావిశ్వేశ్వరుని గొల్చి మృత్యుభయంబు వాసి మిమ్ము శేరవచ్చెద. '

అని పచించు కొడుకుమాటలకు బరిశోపంబు నొంది 'యెట్లెట్లా? కాలకాలునా సేవితే నంటివి? భయంకరకాలపాశబద్ధుడగు శ్వేతకేతువును గావలేదా? పసివాడగు శీలాదతనయు చనుగ్గహింపడా? కాలకూటాగ్ని చే గ్రాగకుండ పదునాల్గులోకంబుల గాపాడిడా? ఆయుః ప్రమాణంబు నిండిన మృకండుపుత్రు చిరజీవిని గావింపడా? అట్టి విశ్వ నాధునకు నిను గాచు తెంత? ముచిది. పోయిరమ్మనచించి.'

తలిదండ్రు లాశీర్వదించి యనిచిన నతండు గాశీ కరిగి మణికర్ణి కయందు స్నానమాడి విశ్వనాధుని దర్శించి తజ్జ్యేత్తిరింపంబు గనుం గొని పరమానందకందం బనియు పిండభూతంబైనతొలిలోకంబున నున్న బనియు, సంసారమోహగాఢాంధకారవిధ్వంసనబద్ధ మండలం బనియు లింగమివంబున నాకారంబు గొన్న పరశివతత్త్వం బనియును భావించి భావించి నమస్కరించి యొక్క పుణ్యాశ్రమంబు నేర్పించిపోని సుఖవా సరంబున లింగస్థాపనంబు గావించి తత్సమీపంబున పత్నీర్ద్వయంబు ఘోరంబగు దవంబు గావించె.

అంత

అంత నొక్కనా డైరావణాయాధుండై యిందుగ్గిరి డాతని కట్టె దురం బ్రత్యక్షమై 'యోయి బాలకా! నీతవంబునకు మెచ్చితని. వలసిన వరము నేడు' మన వైశ్వానరుండు 'ఏమీ నిన్నా వర మడుగుట నీకును, నాకును నధీశ్వరుండగు నావిశ్వేశ్వరు నర్థించెద ' నని పచించె.

అంత నయ్యిందుగ్గిండు ' విశ్వనాయకుం డన నొకపేల్చు గలడా నేన మూడులోకముల బాలింతును. సమస్త దేవతాచక్రపతి నగు నా కన్న నధికుం డెవడు? సందియంబు మాని వలసిన వరం బర్థింపు ' మన విశ్వానరసుతుం డాతనిం గాంచి ' నీప్రభావంబును, వారాణసీపతిప్ర భావంబును నేన కాదు మూడులోకంబులు నెరుంగు. నాతో నీవృధా వాగ్వాద మేల? నీవంటి బడుగుదేవతలా వాంఛితార్థము లొసంగువారు

తవశ్చర్యావిరోధం బేల గావించువు? ' అని యుల్లసమాడుటయు నిండుండు వజ్రంబు కేలం బూని ఝుళిపించుటయు బాలుండు మూర్ఖులై.

అసమయంబున విశ్వనాథుండు పృత్యక్షమై ' వత్సా! తెమ్ము ' అని యూరడించి పలికిన శంభుభక్తి వరుండగు విశ్వానరసుతుండు దిగ్గన లేచి ముకుళితకంఠమలంబున నిలువంబడుటయు నీశ్వరుండును నబ్బలు నాదరించి విశ్లేషతరంజైన యగ్నిలోకంబున కధీశ్వరుం జేసి యంతర్ధానంబు నొందె. గృహపతియు బరమేశ్వరానుగ్రహంబున దీర్ఘాయుష్షుం తుండును. దీప్తియునై నిజనివాసంగునకు జనియె ఇది వైశ్వానరలోక వృత్తాంతంబు. '

నిర్వతిలోకవృత్తాంతము

ఈవిడంబుగ విష్ణుకింకరు లగ్నిలోకవృత్తాంతంబు వినిపించిన సం తనం బంది శివశర్మ వారలం గాంచి ' యోయయ్యలారా! యమలోక వృత్తాంతంబు మున్నె వినివితరి. ఇంద్రాగ్నిలోకవృత్తాంబులునువింటిని. అనుక్రిమంబున నిష్పత్యాదిలోకంబులును జూపి తద్వృత్తాంతంబులును వినిపింపు ' యనిన వాడు ' మహాత్మా! సంయమినిపురంబున కానల నిర్వతిలోక యుష్వచుండు జాతిమాత్రంబున రాక్షసు లగువారిందు వసించురు. వీరు దానదయాతొంకినత్యాహింసాప్రేయనిరతులు, శీర్షస్నానవరులు, సర్వభోగసములు, గతశ్రుతిమార్గులై చరియింతురు.

దైవమశులై తీర్థయాత్రాకాలమున మరణించినవా రీలోకమున వసించి సర్వభోగముల ననుభవింతురు. ఒక్కకాశియందుడప్ప యస్య తీర్థములయం దాత్మహత్య పాపహేతు వందురు.

ఈలోకంబున కధీశ్వరుండైన దిక్పతిచరిత్రంబు చెప్పెదము. సావధానమతిపై యాలకింపుము.

మిథ్యవర్వతప్రాంతకాంతారంబున నిర్వింధ్యానదీతీరంబున నొక శబరాలయము గలదు. పింగాక్షుండను నొకభిల్లుం డావక్కణంబును బాలించుచుండును.

జాతికి బోయయైనను గూర్జకర్షపరాజ్యముండై వర్తించు. వ్యాఖ్యాదిమప్త సర్వకలంకపు సాధుమృగంబుల వధించడు. ఎట్టిమృగ మైనను విశ్వసించి కడలకన్నను, నీరు ద్రావుచున్నను, నిద్రించుచున్నను, చూలుకొన్నను, రోగియైనను అనుకంపానమేయడై విడిచిచను.

కాశీయాత్రాపరులైన పుణ్యాత్ములకు ఫలమూలశాకపక్వాశ నాదు లొసంగియు, బాదరక్షలు, ఆతప్త్రములు, తాళవృంతములు, వస్త్రములు నొసంగియు తృప్తుల కావించుచుండు. ఏకాగ్రుల నౌషధంబుల నిచ్చి యుపదరించుచుండు. తస్కరబాధ నొందకుండ యాత్రికుల నడవి దాటించి పంపుచుండు. వారును నాతని పరిచర్యలకు సంతృప్తి నంది యగ్నిహోత్రాంతములను, జపావనాననయములుందును, భోజనాంతములందును నాకీర్ణించుచుండురు.

ఇవిధి మిగాక్షుడు యాత్రికుల కేవాడయు గలుగనీయక ననుస్తాపచారంబులు గావించుచుండ గొంతకాలంబు గడచె. అంత నొక్కనా డాతనిశిష్యులను దాసుకుం డనువాడు తెలుపుగట్టి యాత్రికులను దోచుకొనియె అప్పు డప్పుసనవారు రక్షణకై యలమటించుచు నార్పుచు నలువలంకులకుం బారిరి.

అంతకుమున్న దైవయోగంబున వేటకై యేతెంచిన పింగాక్షు డయ్యార్తనాదం బాలించి 'యోహో! వెనుపకుడు. నేను గలుగ మీకు భయం జేటి' అని తప్పిదేశంబున కేతెంచి కీడి కురుబలంబులపై గవిననచందంబున గవసి పుంభానుపుంభంబులుగా దీప్తిబాణవరంవరలు వరపిలుబ్ధకులం దోగిలి సార్థవాహులం గాపాడి విమతేశబరవ్రయుక్త బాణఖచితసకలశరీరుండై విశేషయనింబున శయనించి విగతప్రాణుండయ్యె

ఇవిధి కాశీయాత్రాపరుల సేవించుటవలనైన పుణ్యంబున వరమేశ్వరానుగ్రహంబున దిగీశ్వరత్వంబు నొంది నిర్మతి యయ్యె. ఇది నిర్మతిలోకవృత్తాంతంబు.

వరుణలోకవృత్తాంతము

అని వచించి యావిష్టుకింకరులు విమానంబు వరుణలోకంబుదరికిం గొనిపోయి శివశర్మ కి ట్లనిరి.

‘ఓమహానుభావా! ఇయ్యది వరుణలోకంబు. పరోపకారార్థము వాపీకూపతటాకాదిజలాశయంబుల గల్పించినవారీలోకంబున నుందురు. పరమేశ్వరునిమూర్త్యురూపంబయిన లింగంబుపై ధారాకుంభము నిల్పిన వారును, భూసురులకు దియ్యని పంచదారపానకములు బోసినవారును, చలివెండరులు పెట్టి మార్గస్థుల కుదకదానము గావించినవారును, దీర్ఘ యాత్రాపరుల కుదకుంభములను, పాదుకలను నొసగినవారును, ఏయి పాయంబుననైన ప్రవాహపతితుల గాపాడినవారును, వాపీకూపతటాకాదులయందును నదులయందును జలాహరణార్థము సోపాననిర్మాణము గావించినవారును వరుణలోకంబున సమస్తభోగంబుల ననుభవించుదురు.

ఈలోకం బేలువాడు వరుణుండు. ఈతడు జలాశయాధిపతి, యాదాశిపతి, సర్వశర్మసాక్షి. ఈతనియుత్పత్తి వినిపింతుము శ్రీధాళువవై యాకర్ణింపుము.

కర్దమప్రజాపతినందనుండు శుచిష్కంతుం డనువాడు చిరుత ఘయసున తోడిబాలకులం గూడి యచ్చోదంబను కొలనున జలకీరీడలు సలుపుచుండ నొక్కమొసలిచేతం బట్టువడిన దోడిబాలకులు భయభ్రాంతులై యేతెంచి దేవార్చనాసమయంబున నాతని తండ్రి కత్తెరంగు విష్ణువించిరి.

కర్దముండును పభిధ్యానమార్గంబున పరమేశ్వరాధీనమాననుండు గావున బ్రహ్మాండంబుల, బర్వతంబుల, వనంబుల, నదుల, సముద్రంబుల, వాపీకూపతటాకకుల్యాప్రమృదింబులం జూచి యం దొక్కయెడ నొకకొలనియందు శుచిష్కంతుండు తోడిబాలకులం గూడి జలకీరీడలు సలుపుటయు, నాసమయమున నొక్కమహాగ్రహం బాగ్రహంబున పరతెంచి యబ్బాలకుని బట్టుటయు, నమొసలియు కుసుమకుమార

దేహుండగు నక్క-మారుని కనుగొండకుండ జలాధిదేవ తానమీపంబునకు దెచ్చుటయు, నామెయు నబ్బలకుని సముద్రగుమ్మఖంబున బెట్టుటయు సంతలో కోధతామ్రాక్షుడును ద్విశూలపాణియునగు నొక్క దివ్య పురుషుం డేతెంచి ' యిదేమి సాగరా! మహాపాశుపతుండగు కర్దము తనయునా చిరుతవాని నక్రింబుచేత గరపించి తెప్పించితివి! నీలలోహి తుని ప్రభావంబు నీ కెరుంగవచ్చునే ' యని యధిక్షేపించి పలుకుటయు సముద్రుండును భీతిభీతుండై యాబాలకు నలంకరించి శంభుకింకరున కిచ్చి ముకరంబును వెంట గొని వారలతోడంగూడ బరమేశ్వరునిసన్నిధి కే తెంచి బహుప్రకారంబుల నాతని స్తుతించి యవరాధంబు వాపి కొను టయు నద్దేవుండు పనుప ప్రమథుండు నక్రింబుతోడ గుమారుని దన యొద్దకు గొనివచ్చుటయు నాదిగాగల సర్వంబును గాంచె.

అదియ ధ్యానావసానసమయం బగుట గన్నులు తెరచి యవ్వ రమమాహేశ్వరుండు సుభ్రమంబున కొలను వెడలి మొసలిమెడత్రాటిం బట్టి వచ్చి నహస్కరించిన కుమారు నాలింగన మొనరించె.

ధ్యానానక చిత్తుండుగావున కుమారునిదెస జరిగిన దంతయును నాతనికి కరతలామలకంబుభాతి గాన్పించినది. చూచితివా పారమేశ్వర ధ్యాననిష్ఠామహిమ!

పిదప శుచిష్కంతుండును దండియనుజ్ఞ వడసి వారణాసీపురం బున కరిగి లింగస్థావనంబు గావించి యైదువేలయేండ్లు తపం బొనరించి ప్రత్యక్షుంబైన పరమేశ్వరునివలన పరుణవదంబు వరంబుగా బడసి రత్నా కరంబులకు, రత్నంబులకు, సరిత్సరకివల్వలంబులకు; వాపీకూపతటాకం బులకు పడమటిదిక్కుకు నధిపతి యయ్యె. ఇది వరుణలోకవృత్తాంతంబు

— ... —

వాయులోకవృత్తాంతము

ఓమహానుభావా! అల్లదె యాకన్పడునదియె గంధవతి. ఈలోక మున కధిపతి గంధవహుండు. ఈశ్వరానుగ్రహమున నీత డీపదమును

గాంచినాడు పూర్వకాలమున గత్యపుని పంశమున పూతాత్మడను నొక బ్రాహ్మణుడు గలడు. ఆతడు విశ్వేశ్వరు రాజధానియగు వారాణసి యందు లింగప్రతిష్ఠ గావించి పదిచేలసంవత్సరములు తపం బొనరించె.

అత నొక్కనా డాతడు లింగమధ్యంబున పరమేశ్వరభావన గావించుచు ' దేవదేవా! మహాదేవా! నారాయణేంద్రాదిసర్వదేవవర ప్రద! నీవు నామరూపవివర్జితుండవు. ఇచ్ఛాజ్ఞానకీర్యాశక్తులు నీయవి. ఒక్కగుండవయ్యను శివశక్తి భేదంబున ద్వైతలబుధజయింతువు. నీదక్షిణాంగంబు బ్రహ్మ. నీవామాంగం బమృతమిందు చంద్రనూర్యాగ్నులు నీనేత్రంబులు. నీనిశ్వాసంబు శుక్రములు, నీప్రస్వేదాంబువులు సాగరంబులు. నీశ్రోత్రంబులు సమీరణంబులు. నీభుజంబులు దిక్కులు. నీముఖంబులు బ్రాహ్మణులు నీబాహువులు రాజన్యలు. నీయూరువులు వైశ్యులు. నీపదంబులు శూద్రులు. నీకేశంబు లంబుధరంబులు నీవు ప్రకృతిపురమరూపంబున బ్రహ్మాండంబు సృజింతువు. నీయంద సర్వ భూతంబు లుద్భవింతు. నీవు సర్వభూతమయిండువు. ' అని యనేకప్రకారంబుల బూతాత్మడను సంస్తుతించ వ్రసన్నుండై పరమేశ్వరుం డాతని కోరిన దిక్పాలపదం బిచ్చి తపమూర్తులయం దంశంబు ప్రసాదించి సర్వ గత్వంబును, ప్రాణాపనాదిపంచమూర్తిత్వంబును నొసంగె. ఇయ్యది వాయులోకవృత్తాంతంబు.

కుబేరలోకవృత్తాంతము

ఇక కుబేరలోకవృత్తాంతంబు చెప్పెద మాకర్ణింపుము. గంధవతికి తూర్పుదిక్కున నాకన్నడునదె యలకాపురి. దాని కధిపతి కుబేరుడు.

పూర్వకాలమున కాంచీల్యపురమున వేదవేదాంగవేత్తయును, యజ్ఞవిద్యావిశారదుండనునగు యజ్ఞదత్తుండను నొక బ్రాహ్మణుడు గలడు. అతనికి గుణనిధి యను నొక కుమారుడు గలడు. గర్భాష్టమంబున నుపసయవంబు గావించి తండ్రి యాశీసి నిద్యాభ్యాసంబునకై యాచార్యులయొద్దకు బంపెను.

అతఁడును తలపండుగల మొఱంగి విద్య సభ్యునివక ద్యూత కీర్తారతుండై కాలక్షేపము సేయుచుండు. ఓడినధనంబులకై తల్లి నడిగియు, నీయకున్న దొంగిలించియు, ధనముదొంగకున్న నగ లవహరించియు జూడరుల కీచ్చుచుండు.

తల్లియు జ్ఞాతిడినంబును 'నాయనా! దుర్జన సాంగత్యము విడుపుము. సాధు సాంగత్యం బలవర్చి నొనుము. మీతండ్రి సెప్పినయట్లు గావించు' మని బోధించుచుండును. తండ్రియు కార్యాంతరవ్యగుండగుకతన గొడుకు వర్తనంబు పరామర్శింపక యుండె.

కాని యవ్వడప్పుడు 'గుణనిధి యెచట నున్నాడు? స్నానమాడెనా? సంధ్య వార్చినాడా? అగ్ని కార్యంబు గావించెనా' యని యడుగ గొడ్డువీకనన్న బిడ్డను గావున తల్లియు కొడుకు భూర్తతరు గప్పిపుచ్చి 'ఇప్పటివరకు నాయెద్దనుండి యిప్పుడే తోడివిద్యార్థులతో నయ్యవారి యెద్ద కేగినాడు. అన్ని పనులును కాలాతిక్రమణము గావించక సక్రమముగనే గావించుచున్నాడు.' అని యబద్ధములాడుచు గాలము బుచ్చుచుండె.

అత గొడుకునకు వివాహము క్తవము స్సగుట నెఱింగి యాదంపతు లాతనికి వివాహంబు గావించిరి. అప్పటికిని గుణనిధి తనయశ్రత్యంబులు మాన కుండుటం గాంచి తల్లి యత్యంతదుఃఖితయై యొక నాడు పుత్రుం గాంచి యిట్లనియె.

'నాయనా! మీతండ్రి కోపిష్ఠియగుట నీ వెరుంగునది కాదు. నీ వొనరించు దుష్కృత్యంబు లాత డెరుంగుట సంభవించెనేని యింత కాలంబు గప్పిపుచ్చుచున్న నాయెడ నలుగకమానడు. శ్రోతియులు సోమయాజులనైన జలము పెద్దలను, రాజమాన్యుడైన జనకుని, పతి దేవతలలో గణనియనగు నన్ను, వేదశాస్త్రపురాణాది సమస్తవిద్యా నిధులగు తోడివిద్యార్థులను శివానుగ్రహమువలన గల్గిన నిన్ను, పదునారు వత్సరంబుల భార్యను దలంచియైన నీగుప్రవర్తన మానుము.

ఈవిధి పట్టణమువీధులందు వెట్టివానివలె జూడరులగూడి తిరుగుట రాజు గాంచెనేని మనవృత్తులు దక్కునా? నీవలన జివరకు కూడును గుడ్డయు లేక యలమటంపవలసివచ్చును. తండ్రిని యెఱుఱిగి తల్లియే యతివాత్సల్యంబున కొడుకు నిన్నాళ్ళను గప్పివుచ్చి పాడుకొనించినదని లోకులు నన్ను నవ్వరా?'

అని యీవిధంబున దల్లి యెంత బోధించినను చెవుల సోకనీక గుణనిధి యిట్టిట్టక యూరకుండెను. మృగయా, మద్య పేశ్కాళి, చౌర్య దురోదర పరదారాభిలాషంబులను దోషంబులు నశయశాపనారంభమున సంభవించెనేని వానినుండి మరిల్పు శక్త్యుమా? అని బతిస్మిలంబయ్యును చెవియందు చేరిన శూల గల్గించురీతి గురునచనంబును నభివృద్ధికి బాధ గలిగించు అయధార్థనామధేయండగు గుణనిధి యథాపూర్వముగ దనయశక్త్యంతంబుల మానక కాలము గడపుచుండె.

అత నొక్కనాడు యజ్ఞదత్తుడు రాజదర్శనంబున కరుగుచు నొక్కవర్షదినంబున ధారాపూర్వకముగా రాజుని రత్నాంకుశీయక మొకజూదరివ్రేల నుండుటం గాంచి చుతనికడ కేగి 'యోయీ! ఈయంగుళీయకము నీ కెట్లు లభించినది? వాస్తవంబు వచింపుము కాదేని భూపాలునెదురం బెట్టి నిజంబు దెలిపి దండింతు' నన నాజూదరియు 'నయ్యా! నీతనియుడు గుణనిధి జూదంబున నోడిన ధనంబునకై యీ యంగుళీయకంబు నా కిచ్చినాడు. ఇది యొక్కటియై యనుకొంటివేమో? బంగారుగిన్నెలు, వెండినల్వేరములు, ఇత్తడివి, రాగివి, యివియవి యననేల దొరికినవన్నియు దెచ్చి దానట్లు పెట్టి జూద మాడుచున్నవాడు. నీయంతటి యాగదీక్షితుడు దీక్షితులలో నను, నీకొడుకునంతటి ధూర్తుడు జూదరులలోను మరి లేడు.' అని వచింప లజ్జాక్రోధంబులు మనంబున ముప్పిరిగొన దీక్షితు డింటికే తెంచి 'సోమిదమ్మా! ఏమిచేయుచున్నదానపు? నీకొడు కెక్కడం బోయె? పోవుగాకేమి? విను' మని యిట్లనియె.

'అలనా డభ్యంగన మాచరించుతరి నాయంగుళీయకము వుచ్చు కొంటివిగదా? అది యిప్పు డెచ్చట నున్నది? అద్దాని ధరించగాని పావకునకు హవిర్దానము చేయను!'

అనిన నామెయు నాతని కిట్లనయె. 'ఇన్ను చేమికోవర వచ్చి నది? మాధ్యాహ్నికసంధ్యాసమయ మైనది. అన్నికాల్య మొనర్చి పరమేశ్వరారాధన గావించుడు. భూసుకులు గాగినాడై మొగసాల నున్నాయ. ఉంగరము పదిలముగ మందసం నలరినట్లో వాచినవార వెదకితెచ్చుట కిప్పుడు తీరక లేదు. భోజనమైనది ముట్టు చిత్తును.'

అనిన విని సోమయాజి మండిపడుచు 'ఎట్టికర్పణమిది గంటవి! ఆహ! ఏమి నూనృతభాషణములు! ఎంతటి నాశ్చర్యమి! స్వాధ్యాయము నకు బోనిదే పోయె నంటివేల! స్నానమాడి సంధ్యారాత్రినదై స్నాన మాడి సంధ్య వార్చెనను తెందులకు? మాటిమాటి నిచ్చు నమ్మి కొడుకును భ్రష్టు జేసికొంటిగదా! మంచిది. ఇంబల న్నర్థపాత్రము లేమైనవి! రజతతామ్రచిత్రములసంగతి యుబుడవిమ్ము నీవును, నీ కొడుకును నెంతవని చేసితిరి! చాలు. ఇంక నాచాలిటి కాతడు జచ్చిన వాడు. కుపుత్రీత్వంబుకంటె నపుత్రత్వంబు మేలు. కులచాంసనుండైన వీనిం ద్యశించి కులంబు రక్షించుకొనుటయే నీతి!' అని వనించి అన్న కక్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించి భార్యవరీత్యాగంబు గావించి కొన్ని దినంబుల కొక శోత్రియునిపుత్రం బెండ్లియాడి యజ్ఞదత్తుడు గృహస్థ ధర్మంబు నిర్వర్తించుచుండె.

గుణనిధియు దండికోపం బెరిగినవాడై యింటికి బోక యెందేని బోవ నిశ్చయించి మనంబున నిల్లని వితర్కించె.

'ఏమి సేయుదు? ఎక్కడి కేగువాడ? చేత చిల్లగవ్వయైన లేదు. విచ్చలవిడిగ ధనము వెచ్చించిన నాకొచ్చి మెత్తివలసినగతి? ఏభయములేని విద్యాధనము ధనముకాని చోరాద్యుపద్రవభూయిష్ట మగు ధనము ధనమా? పరుచు సవిత్రీమగు సోమయాజివంశమునకు జూదరినై యెట్టియపయశంబు గొనివచ్చితిరి! ఈ హంతవిధి! ఎంత వని గావించితివి! మదేశపుత్రీయగు తల్లి మొగ మెల్లుగాంతును?'

అని కటకటంబడుచు జనుచుండ రాత్రియగుటయు నుదయంబు నుండి యేమియు దివకపోవుటచే నాకలి పెచ్చుపెరిగి బంధించుచుండ నాహారం బెవట దొరుకునో యని చింతాకాంతునై ననుచుండె.

ఆరాత్రి శివరాత్రి యగుటంజేసి నైపుంజొకరుండు నగర జాహ్యప్రదేశంబున నొకశివాలయంబున జాగరణంబు జేసి నాలుగు బాములు నుపహారంబులు సమర్పించువాడై నియమంబు బూని భక్తి విశ్వాసతాత్పర్యాతిశయంబున భక్త్యభోజ్యచోష్యలేహ్యపానీయసహితంబులగు నోగిరంబులు సమృద్ధిగ వశ్యేరంబుల నిడికొని యాలయంబున కేగి తనప్రీతింబు చేర్చుకొనుచుండె.

గుణనిధియు బక్వాన్నగంధంబు గాలివెరపున నాఘ్రూణించి యాయన్నంబు నెబ్బంగి గుడువసమకూచునో యసతలంచుచు శంభుభవన ద్వారంబువరకుం జని యందు ప్రవర్తిల్లు సృత్యగీతవాద్యంబులు సశి ప్రొద్దు వోపునందార విక్షించుచు జాగరణంబు చేసి యంతంత భక్తులు చొక్కుమడంగియుండ దా నయ్యవసరంబున చప్పుడు గాకుండ దేవ శంబులోనికి జొచ్చి వశ్యేరంబులయందు దధ్యాజ్యమధుసంయుక్తంబులగు నాహారపదార్థంబుల జూచి గుక్కిళ్ళు మింగుచు గర్భాలయమందలి దీపంబు మందరశ్రీ యగుడు వర్తి యెక్కండ్రోచి తనవస్త్రంబు జించి వత్తిగావించి నేయివోసి యాదీపంబు వెలుగున ఎక్వాన్నపాత్రంబు గైకొని బహిర్ద్వారప్రదేశంబున భుజింపనెంచి వెల్వడి వచ్చుచుండ నాతనికా లచట నిద్రించుచున్న యొకని దాకుటయు నాతడు మేల్కని ముచ్చు ముచ్చుని యటచె ఆయతపు విని గతానుగతికంబున నడచును ముచ్చు ముచ్చుని యటచుచు నాతనివెంట బడిరి. గుణనిధియు భయవిహ్వలుండై పాతీ పోవుచుండ రక్షకభటు లతనివెంట దవలి బాణంబుల నేసి చంపిరి.

అంత నాతని గొనిపోవ పాశహస్తలై యశుభలులు వచ్చిరి. పట్టినత్రిశూలఖట్వాంగ ప్రముఖ బహువిధాయుధపాణులై త్ర్యంబక కింకరులు విమానంబు గొని వచ్చిరి. ఆవ్విధి నేతెంచిన పినాకపాణి భటులం గాంచి కృతాంతకింకరులు కరికమలంబులు మొగిచి యిట్లనిరి. 'ఓ మహానుభావులారా! తగవు, ధర్మంబు, పాడి, పంతంబు తెలియు మీకు ముల్లోకంబుల నడ్డు గలదె? మీ యెదుర నిలువ నే మెంతటి వారము? ఏడో కులాచారహీనుండు పితృవాక్యవరాజ్యులుండు సంధ్యా

హృదయవల్లభుడు. మీరుమిక్కిలి శివనిర్వాణ్యాపహర్త. ఇట్టివీనియం దొకఁడేని ధర్మశేఖరులు గలిగిన నానశించు వినియెనము. వీనిపుణ్యా పుణ్యవివేకంబునకు మోర చ్ఛిమాణులు

కృతాంతకింకరవచనంబు లాలకించి శివకింకర లిట్లనిరి, 'శివ ధర్మ సుతినూత్నము అయ్యది లేకమైర సిద్ధించిన వివిధమహాసావము లాతని చేరరావు. ఇంకొక విషయము. స్థూలవృష్టే జూనిన నిందలిధర్మ సూక్ష్మము లోపదు. సూక్ష్మదృష్టికేగాని శివధర్మమహత్త్వంబు గానం బడదు అగాధంబగుశివభక్త మూను కానదచ్చినయట్లుండుగాని కాన రాదు. ఇది యాచారము, ఇది యనాచార మని వివేచించుట కజిన కయినను గోచరంబు గాదు. శివధర్మచారము సూక్ష్మరూపమై యుం డును. ఇంక నెతిమ గావించిన పుణ్యధర్మంబు వినుక.

ఆచారము లభింపకపోవుటచేతనే యనుము పురంతప్రాప్తును నుపవసించినాడు. పదార్థంబు లవహరించు తలంపుతోడనే గావచ్చును వేగుజామువరకు జాగరిణము చేసినాడు చాత్రావలోకనంబుకొరకె కానిమ్ము వత్తి వేసి నేయి పోసి దీపంబు ప్రజ్వలించజేసినాడు. తాను చేయకున్నను బహులు గావించిన శివపూజ గాంచినాడు. చివరకు విధి మూడి చంద్రశేఖరు సగరిమొగనాల పెండ్రోవనట్లనడుము మరణించి నాడు. సూక్ష్మదృష్టితో విచారించి చూచిన నింతకన్న ధర్మంబు లేవి గలవు?

అని నచించి పారిషదులు యమదూతల వీడ్కోల్చి యతని దివ్య విమానారూఢు గావించి శివలోకంబునకు గొనిపోయి శివునిసన్నిధిం బెట్టిరి. శివుఁడును జాగరణదీప్తవజ్రాలవాదిపుణ్యానురూపులైన ఫలం బున గళింగ దేశాధిపతియగు సరిండుమునకు దనయుండై దముండునుపేర నాదేశంబునకు రాజుగా ననుగ్రహించి పుత్రుఁడై.

ఈశ్వరానుగ్రహంబున నాతఁడును నావిధంబుగ జన్మించి పట్టా భిషిక్తుండై తనపట్టణంబునను, దేశంబునను శివాలయంబుల నిలువకున దీపంబులు నిలుపవలయు ననియు నట్లు సలుపనివారి తల ద్రెవ్వనేయుం

డనియు జాటఁ బంచెఁ అవ్వధంబున నక్కలింగాధిపతి దీపికాదానపుణ్య ప్రభావంబున జన్మాంతరంబున గుబేరుండై యీశ్వరునకు సఖుం డయ్యె ఆవృత్తాంతంబు వినిచెడము సావధానమొనరించె యీశ్వరునిచేత.

వద్దకల్పంబున బ్రహ్మమానసపుత్రుండై పులస్త్యుండు జన్మించె. ఆపులస్త్యునకు మహామునిప్రవరుండగు విశ్రవ సావిర్భవించె. అతనికి దశశ్రీసాధుండగు కుబేరుండు జనియించి నెచ్చెలికాడై లంకాధిపతి యయ్యె. మేఘనాహనకల్పంబున నాతండు ధనేశ్వరుం డయ్యె. పిదప నాత డవిముక్తక్షేత్రంబున కేగి తనపేర నొకలింగంబు బ్రతిష్ఠించి విజాతీయప్రత్యయరహిత సజాతీయప్రత్యయసంతానానువృత్తిరూపంబైన నిది ధ్యాసంబున నివాతనిష్కంపదీపంబునుంబోలె పెద్దకాలంబు కాలకంఠ మంగళజ్యోతిర్లింగంబు సంతరంగంబున భావించుచుండె.

ఇవ్వధంబున ఒదివేలఁ జత్వరంబులు గడచుటయు నొక్కనాడు ఖండేందుధరుండు ప్రత్యక్షుంబై వరంబు దేడు మనుటయు శతసహస్ర కోటిసూర్యప్రభాభాసురంబైన తేజోమండలంబునడుమ పొడచూపిన నిందుధరుని మేనికాంతి కాతని కన్నులశక్తి గడతేర నాతం డంధుం డయ్యె. అంత చేయునది లేక పంచబ్రహ్మప్రణవపంచాక్షరాదిమంత్రంబుల బరమేశ్వరు సంతరంగంబున భావన సేయుచు ‘ మహానుభావా! మీశ్రీపాదపద్మంబులు దర్శించునట్టి భాగ్యంబు దయసేయవే ’ యని ప్రార్థించుటయు త్రస్యంబుండును జాలిగొని యాతనికి దివ్యదృష్టి నిడె.

అంత గుబేరుండును సపరిమితానందంబున భక్తవత్సలుండగు శంకరు దర్శించు కోర్కెమొయి గన్నులు తెరువ నాతనిదృష్టి పినాకపాణి దావలిదెన విరాజిల్లుచున్న సర్వమంగళపై బ్రసరించెను. అంత నాతం డీ విధంబుగ జింతింపం దొడంగె. ‘ జగదేకసాభాగ్యజన్మభూమియనదగు నీయిందుబింబానన యెవరు? పరమేశు నర్థశరీరం బాక్రమి చుట కీమె యెట్టి తపంబు గావించినది? ’

ఇవ్వధంబున నీనునంబోలె గన్నార్పక తన్ను గాంచుచున్న కుబేరుని గాంచి గిరిరాజపుత్రి పరమేశ్వరునితో నిట్లు లనియె. ‘ ఏమీ!

జగదంబునకు నారూపముచకా యీర్ష్యపడి యపరిగపిత్తుణంబుల గ్రహరింపజేయుట! ఎట్టిదురాగతము! నీకృపపెంపునగదా యిట్టిచర నయ్యుట!

అని యీవిధంబున గుడితయై చార్వకీ పల్లించుచుండుటకు నుండు హాసం బొనగించి యిందువలన దిట్టు లనియె 'ప్రేమనీ! మనమఁచు దెగ్గు మానుము. అన్యదా భావింపకుము. ఈతడు కుమారపినిపంటివాడు నందరులు బహువిధంబుల ధౌర్వ్యము లాపరింతురు. వార్తలంబుల త్తమియింపనగుగాని కేనియనగునా! ఈతడు పెద్దకాలం బీయవిముక్త త్రేత్రంబున దవంబు గావించినాడు. ఏను వీనికి వర మిచ్చెన. నీవును వర మిచ్చు. ' అని ఒలికి పరిమేశ్వరుం డాతనికి యత్తుకొనిగొమ్మక లోకాధిపత్యంబును దనసఖ్యంబును నిచ్చి మన్నించె. భవార్యులు ' హరూపంబున కీసుడని న న్నేకంబు గాంచితి వయ్యది యంధం బగుంగాక ఈసుం డనుగ్రహించిన వరంబు లట్ల యాగాక! నాస్థితి కసూయ జెంది తివిగావున గుబేరనామంబున వరలుదువుగాక! ' యని యాదరించె.

ఈవిధంబున జంద్రశేఖరునితో జెలికారంబు వడసి భవమండు నవనిధుల కాకరంబైన యలకాపట్టణంబున కధిపతీయై యలకానుమండు ఇయ్యది కుబేరలోకవృత్తాంతంబు. ఇంక నీశానలోకవృత్తాంతంబు వివరించెద మాకర్ణింపుము.

ఈశానలోక వృత్తాంతము

అలక కవ్వల నాకన్నడునది మహోదయ మను పట్టణము. అది యీశానరాజధాని. అందు అజైకపాదులైన పదునొకండు పారిషదులుందురు. అందరును ఫాలాక్షులు, శశీశేఖరులు, నీలకంఠులు, వృషవాహులు, నాగభూషణులు, ఆపాండుదేహులు. అందరును నానందకాననంబున దమపేర దివ్యలింగంబుల స్థాపించి యారాధించి తత్ప్రసాదంబున నీశానలోకంబున కధిపతులై శాశ్వతసుఖంబుల నందినారు.

అనిన విని కొంతద స్వరిగి శివశర్మ పుణ్యశీలసుకీలురం గాంచి

‘యోమహానుభావులారా! ఇష్టమిది యోగోపంబు! నేతాగ్రహాదకరంబుగా నున్నది. దీని కథివతి యెవ్వడు? దీనివృత్తాంతంబు వినిపింపరే’ అని యడుగుటయు వార లాతని కిట్లు లనిరి.

చంద్రలోకవృత్తాంతము

‘సర్గాదియందగు విరించి నేత్రిగిబులనుండి మరీచిని, హృదయంబున భృగువును, శిరంబున నంగిరసుని, ఉదానంబున బులస్తుని, వాయునంబున బులహుని, నపానంబున గగ్గిసువును, బాణాబున దక్షుని, శ్రోత్రంబున నత్రిని, సమానంబున వసిష్ఠుని, సంకల్పంబున ధన్మవును సృజించె. అందు ఆత్రి యను మనీశ్వరుండు పరమేశ్వరు నుద్దేశించి మూడువేలవత్సరంబులు తపం జూచుచుండె. అతని తేజోరసనవాహంబు బ్రహ్మరంధ్రంబున కెగసి యటయండి నేత్రిగోళంబులు నిండ నంతట వదిధారలై దశదిశలందున బ్రవహించె. లంఘింబున నాభాతురసంబును ధరించి దశదిశలును గర్భంబులు ధరించి తొమ్మిదినిలలు మోచి కఠోరగర్భలై ప్రసవకాలంబు సమీపించుటయు సత్త్వభాగంబుభరియింప లేక భూమండలంబుపై వ్రాలె. ఆదిగ్దేవతల గర్భంబున నుద్భవించిన తేజం బేకీభవించి చంద్రురుండై యఖిలజగద్ధితార్థం బరనిందభవు నాజ్ఞ నాతనిరథం బెక్కి యష్టాదశద్వీపంబులు చరించి తనకుదాన వృద్ధిబొందె

ఆసుధానరుండు కాశి కేగి యట సమృద్ధోదం బను కుండంబు నిర్మించి తత్తీరంబున చంద్రేశ్వరం డను లింగంబు స్థాపించి బహుదివ్య వర్షంబులు తపంబు గావించి యాదేశదేవు ననుగ్రహించున నోషధీశో యంబులకును సగ్రజన్మలకు రా జయ్యె. మరియు సమృద్ధాదేవు నను గ్రహించున నాచంద్రుండు రాజరాజై వసుధయెల్ల నేకాతపత్రంబుగ బాలించె. పిదప హిరణ్యగర్భాత్రిభృగువులు ఋత్విజులుగా హరి సద న్యుండుగా, సిసీ కుహూ ద్యుతి పుష్టి ప్రభా వను కీర్తి భృతి లక్ష్మణులను తొమ్మిది ధర్మవత్సులతోడం గూడి యుమామహేశ్వరప్రీత్యర్థంబు

రాజసూయాధ్వరంబు నొనర్చి మఖసమావసకాలంబున సదస్యులకు మూడుకలోములను దక్షిణగా నొసంగె.

ఇట్లు రాజసూయాధ్వరంబు గావించి యవభృతస్నాంబు చేసిన చంద్రుం గాంచి పరమేశ్వరుండు 'యోయి చందా! మహాతపస్వి యగు నత్రీయంకంబున జనియించితివి. బ్రహ్మగ్రంథం బెక్కి యస్తాదశ ద్వీపంబుల నవలీల దిరిగితివి. త్రైలోక్యదక్షిణంబుగ రాజసూయాధ్వరము గావించితివి. నీయట్టి ధన్యుం యొకరుండు గలడె! ఏతత్ఫలంబుగ నాయుష్టమూర్తులలో నొకరుండనై వర్తింపు' నని యానతిచ్చి యంతర్హితం డయ్యె.

— / / —

సక్షత్రీలోకవృత్తాంతము

అనిన పని శివశర్మ వారలం గాంచి 'చంద్రలోకంబున కెట్టయెదుర ముత్యాలజల్లినోలె నెగడుచున్న దని యేలోకంబు! వినవలయు జెప్పరే' యని యడుగుటయు వార లిట్లనిరి.

'సర్గాదియందు పరమేశ్వరణాంగుష్ఠంబున దక్షుండు జనించె. ఆతనికి రూపలావణ్యవిలాసవతులగు సరువండు కన్యకలు పుట్టిరి. వారు తండ్రియనుమతి నడసి వారాణసి కేగి నక్షత్రేశ్వరు డనుపేర నొక లింగంబు స్థాపించి దివ్యవర్ష సహస్రంబు తవంబు గావించిరి. అంత బరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుండై పరం బడుగు మనుటయు వారును నీయట్టి వాడు మాకు భర్త గావలయు నని కోరిరి శంకరుండును వారు కోరిన వరం బొసంగి 'మీరు సమస్తజ్యోతిశ్చక్రంబునడుమ నగ్గిగణ్యులయ్యెదరు మరియును మేషాదిరాసులకు గారణంబు లయ్యెదరు. సకాకరుండును బ్రాహ్మణాధిపతియునైన చంద్రునకు పత్ను లయ్యెదరు. చంద్రలోకంబున కూర్చుంటుండ మీలోకం బలరారు.' నని యనుగ్రహించి 'వుం డంతర్హితం డయ్యె. ఇయ్యది నక్షత్రీలోకవృత్తాంతంబు.

బుధలోకవృత్తాంతము

అని కనుచునంత విమానంబు బుధలోకంబు చేరం జనుటయు శివశర్మ విష్ణుకింకరులం గాంచి 'యిది యేలోకంబు? దీని కధిపతి యెవ్వరని యడుగుటయు నార లి ట్లనిరి.

'అత్తిపుత్తుండగు చంద్రుండు శైశవంబున విద్యాభ్యాసంబు కొరకు దేవగురునన్నిధి కేగి విద్యాభ్యాసంబు గావించుచుండె. అతని భార్య తార సంతానహీనగావున నాతని సుతనిర్విశేషంబున బెంచుచు లాలించుచుండె ఇట్లు కాలంబు గడచినకొలది చంద్రుండు బాల్యంబు గడచి యౌవనంబు ప్రాప్తించె. అంత దైత్యులొక్కంబున దారి వాని రూపంబు కాంచి మగ్ధ యయ్యె. చంద్రుండుమాత్రీయ గురువత్ని యను భావంబున మిన్నకుండె కాని అర గావించు హావభావంబులకు మనస్సు చలించి చంద్రుండు తదనుగుణంబుగ వర్తింపనాగె.

పుష్పాయధునిచేత ప్రసూనాస్త్రంబుల నేటుపడనివాడును, క్రోధాంధకారంబున నలఘుండు గానివాడును, లోభంబునకు పరపశుండు గానివాడును, విశ్వరథంబున గర్వితుడు కానివాడును, కలరా? ఎతవా రైనను బాహ్యశత్రువుల జయింపవచ్చునుగాని యంతఃశత్రువుల జయించుటన సామాన్యమా?

తరువాతి పృథ్వాంతంబు వినుము. క్రమంబున తార గర్భంబు దాల్చె. బృహస్పతియు చంద్రుండు చేసిన యపరాధంబు హరిహర హిరణ్యగర్భులకును, సింద్రాదిమరలకును నెరింగించిన వారును నియ్యది తగవు గాదని చంద్రునకు బుద్ధి చెప్పిరి. కాని చంద్రుండును తారను బృహస్పతి కప్పగింపక యుద్ధసన్నద్ధుం డయ్యె.

అంత నీశ్వరుండు చంద్రుని యౌద్ధత్యంబునకు గనలి యజగవం బున బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు సంధించుటయు లోకోపద్రవం బగు నని భయంపడి పద్మాసనుం డడ్డుపడి ప్రమథనాధుని కోపంబు మాన్పి చంద్రునకు బుద్ధి సెప్పి తారను బృహస్పతి కిప్పించె.

అమృతమయందుగావున సుధాంశుసాంగత్యంబున తార కశుద్ధి లేదని బ్రహ్మాదులు నిర్ణయించుటచే బృహస్పతియు దారను గైకొనియె పిదప గొంతకాలంబునకు దారయందు గర్భాక్షణంబులు గాన్పించ బృహస్పతి భార్యం గాంచి యేకాంతంబున నీగర్భం బెప్పుడై నది చెప్పుమని యడిగె. తారయు లజ్జాభరంబున నెంత యడిగినను చెప్పదయ్యె. అంత గుపితుండై దేవగురుండు శపింపబూనుటయు వేల్పు లామెం జేరి సత్యము వచింపు మని యనేకవిధంబుల గుచ్చిగుచ్చి యడిగిరి. కాని సిగ్గున నామె మిన్నకుండె.

ఇది యెరింగి పద్మాసనుం జేతెంచి కలకేరంగు వచింపు మని యడుగుటయు నామెయు చంద్రునికైన గర్భం బని వచించె. బృహస్పతియును దారకు జన్మించిన కుమారుని జంద్రుని కిచ్చె. చంద్రుం డాతనికి బుధుం డను నామకరణంబు గావించె.

బుధుండును దండి యనుమతి వడసి కాశి కరిగి తనపేరున బుధేశ్వరుం డను లింగంబుం బ్రతిష్ఠించి పెద్దకాలంబు తపంబు గావించి యాలింగంబున సాక్షాత్కరించిన విరూపాక్షుం బ్రస్తుతించి యాతని యనుగ్రహంబునలన నక్షత్రలోకంబున కూర్ధ్వంబుగనున్న లోకంబున కధిపతి యయ్యె.

అని చెప్పచు విమానంబు శుక్రలోకంబుదరికిం గొనిపోయి వార లాతని కిట్లనిరి.

— ... —

శుక్రలోకవృత్తాంతము

‘ ఇయ్యది శుక్రలోకంబు, ఇందు శుక్రుండు వసించు. ఈతడు భద్రునివలన పదివేలవత్సరంబులు కణధూనుం బాహారంబుగా దుస్సహం బైన తపం బాచరించి మృతసంజీవనీవిద్యారహస్యంబు పకలంబుగా

జరిగినవాడు. ఈవిద్య భవానియు కుమారుండుదక్క నన్య లెరుంగరు

హరాంధకులకు జరిగిన మహాయుద్ధంబున నీర్లిన రాక్షసులను భార్గవుండు మృతసంజీవనీవిద్యాప్రభావంబున బ్రదికించుచుండ బారిష దులు పరమేశ్వరుం గాంచి యోమహానుభావా! మీచేతి వడిసిన మృతసంజీవనీప్రభావంబున శుక్రుండు కదనంబున నీర్లిన రాక్షసులనెల్ల మరలం బ్రదికించుచున్నాడు ఈపద్ధతియే కొనసాగుచుండిన మాకు జయంబు గల్గుట యసంభవం బని విన్నవించిన నీశుండును నందికేశుం బంపి శుక్రునిం బందిగా దెప్పించి కరతలమున నుంచి చలిదిముద్దవలె మ్రింగి గ్రట్టునం దేించె. అంధకాసురుండును భార్గవుండు లేకపోవుటచే కొంతకాలంబునకు శుంకరునిచే హతుం డయ్యె.

కాశ్యపుండును బహుకాలంబు కాలకంధరు జతగోళంబునం దుండి పరమేశ్వరభావన గావించుచు తదనుగ్రహంబున శుక్రద్వారం బునుండి శుక్రరూపుండై వెడలి తత్క్షణంబ నిజరూపం బది పరమేశ్వరు నిచే నిజాత్మసంభవుడుగా నాడరింపబడి వీడ్కొల్పబడియె.

పిదప నాతడు కాశి కేగి తనపేర శుక్రేశ్వరుం డను లింగంబు బ్రతిష్ఠించి యాలింగంబునందు మహాదేవు భావించుచు పనేక కాలం బారాధించి యాతని యనుగ్రహంబున నీలోకంబున కధీవతి యయ్యె. ఇయ్యది శుక్రలోకవృత్తాంతంబు. '

— / / —

అంగారకలోకవృత్తాంతము

అని వచియించుచుండ విమానం బంగారకలోకంబు సమీపిం చుటయు శివశర్మ వారల కిట్లనియె.

‘వద్దురాగ ప్రభలను పరిభవించుచు ప్రకాశించుచున్న యీ లోకం బెయ్యది ? దీని కధిపతి యెవ్వరు ? అతని చరిత్రం’ బెట్టి దని యడుగ వార లాతని కిట్లనిరి.

‘తొల్లి దక్షయజ్ఞంబున దాక్షాదాని యోగాగ్ని దగ్ధయై నంత తదాలోచనా ధీనమానసుడైన పశుపతి ఫాలంబునుండి యొక ప్రస్వేద బిందువు ధరాతలంబున బడియె. తత్ప్రభావంబున విశ్వంభర గర్భవతియై యొక్క కుమారుం గనియె ధాత్రీశ్వరులిద్దఱును నాతని దనయుగా నాదరించిరి. ఆ విధమున పరమేశ్వరునివలన ధాత్రీకి జనియించిన ఆ కుమారుండే యంగారకుడు.

అక్కుమారుండు వారి యానతి గొని కాశికరిగి పరమన్నెక్కికుడై తనపేర యంగారకేశుండను లింగంబుం బ్రతిష్ఠించి యనేకకాలంబు ఘోరంబగు తపంబు గావించి ప్రత్యక్షుడైన పార్వతీవతి యనుగ్రహంబువలన నీలోకంబున కాధిపత్యంబు వరంబుగా బడసె. ఇది యంగారకలోకవృత్తాంతంబు.’

బృహస్పతిలోక వృత్తాంతము

అని వచించుచు విమానంబు బృహస్పతిలోక సమీపంబునకు గొనిపోయి శివశర్మతో నిట్లనిరి.

‘అదె యంగారకలోకంబున కూర్ధ్వభాగంబున గన్పడునదె బృహస్పతిలోకంబు. ఈతడు సర్వకాస్త్ర విశారదుడు. ఈతండును తోడిలోకపాలురవలె పరమేశ్వరానుగ్రహ కాంక్షియై వారాణసి కరిగి యందు దనపేర నొక శివలింగంబు బ్రతిష్ఠించి తత్సమీపంబున ఋషువర్షంబులు తపంబుచేసి ప్రత్యక్షుడైన నీశ్వరు నీరీతి స్తుతించె.

జయ శంకర ! శాశ్వత ! చంద్రధరా ! భయనాశ ! గిరీశ్వర !

భక్తపరా !

నయనత్రయభాస్వర ! నాగహరా ! ఆయవర్ధన ! శాంత !

దయామధురా !

భువనావన ! పావన ! భూతపతీ ! భవ ! పన్నగభూషణ !

భద్రకృతీ !

శివ ! దేవ ! మహేశ ! విశిష్టమతీ ! భవభంగ ! ఫలప్రద !

పాపహృతీ !

శ్రితపాపవిభంజన ! సిద్ధనతా ! క్షితిజార్ధవపుర్ధర ! చిద్విదితా !

మృతిజన్మధూత ! హరిప్రణతా ! సతతప్రణవధ్వని సౌధరతా !

ఈ విధంబున బృహస్పతి గావించిన స్తోత్రంబునకు ప్రీతుండై పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుడై యాతనిగాంచి 'యోయీ ! బృహన్నిష్ఠ బృహత్తపము గావించితివి గావున బృహస్పతివనియు, ప్రాణంబు ప్రాణమై భక్తి గావించితివి గావున జీవుండ వనియు, వాగాడంబరంబున గైవారంబు చేసితివిగావున వాచస్పతి వనియు నామంబుల బరగుదువు. అంగారకుండు పాలించు లోకమున కూర్ధ్వంబగు వడంబున నుండు'మని వరంబు లిచ్చి సంస్కరణమాత్రంబున నేగుదెంచిన బ్రహ్మాదిదేవతలచేత సర్వాచస్పతికి దేవతాచార్య పదివికి పట్టాభిషేకంబు చేయించి యంతర్హితుండయ్యె. ఇది బృహస్పతిలోకవృత్తాంతంబు !

శనైశ్చరలోక వృత్తాంతము

అని వచించి విమానంబు నూర్యలోకంబు దనికి గొనిపోవుటయు శివశర్మ యాకింకరులం గాంచి 'యో మహాత్ములార ! రెండవస్వర్గము

నా నోపారుచున్నదిది యెవ్వరిలోకము. ఈ లోకమున కధిపతి యెవ్వరు? ఆతని వృత్తాంత మెట్టి' దన వార లిట్లనిరి.

'శిష్యుది శనైశ్చలోకము. ఇతడు గ్రహములలోకెల్ల నతి విశిష్టుడు. ఇమ్మహాత్ముని శుభచరిత్రము చెప్పెదము వినుము. నారాయణుని నాభిశయింబున బ్రహ్మ జనియించె. అతనికి సురీచియు, మరీచికి కశ్యపుండును జన్మించిరి. కశ్యప వ్రజావ్రతి పుత్రుడు మార్తాండుడు. అతడు త్వష్టకూతురగు సంజ్ఞ యనుదాని వివాహమాడె. అతని కామె వలన మనువు, యముడు నను పుత్రులును యమున యను కన్యయు గలిగిరి.

అంత గొంతకాలాబునకు అత్యంత కోమలదేహ యగు సంజ్ఞ మగని యత్సుష్టతేజమున కోర్వలేక యాత్మసమానమూర్తియగు ఛాయ యనుదాని సృజించి యామెతో గల్యాణీ! నేను పుట్టినింటికి బోయివచ్చెద. నామాటుగ నీవు మదీయాజ్ఞ నూత్యునికిం బరిచర్య సేయుము. మనువును, యమాండును, యమునయు నను నీయవత్సత్ర యంబును ద్వదీయంబుగా దలంపుము. ఈ రహస్యంబు కచగ్రహణకౌప పర్యంతం బెవ్వరికిం బెప్పకుమాని యప్పగించి పితృగృహంబునకుం బోయె.

నూర్జ్యండును నామెను సంజ్ఞగా దలంచియుండె. అంత గొంత కాలంబునకు నూర్యునకు ఛాయవలన సావర్ణియు, శనైశ్చనుడును నను పుత్రులును భద్రులును కన్యయు జనియించిరి. ఛాయయు సర్వస్త్రి సహజ స్వభావంబగు సావత్సర్య గుణంబున సంజ్ఞాసంతానంబునకంటె దనసంతతియం దత్యంత వాత్సల్యము పాటించి భోజనాలంకారలాలనంబుల పట్టున వైషమ్యంబు గలిగియుండ నొక్కనాడు భవితవ్యవిలాసంబుననో, బాల్యచాపల్యంబుననో యమాండు ఛాయాదేవిం గోపించి తన్నందలంచి పాదం బెత్తెను. ఎత్తుటయు ఛాయ ఒకింతైన కరుణలేక యెత్తిన పాదంబు తెగివడునట్లు శపియించె.

సంజ్ఞాదేవి తనను నమ్మి సంతానంబు నిల్లడవెట్టు టెట్లుమరచి నది? పగిబిడ్డయ్యనియైన కనికరము వహించక పట్టి పాలార్పవలయునా? తానేమి బిడ్డల గాంచదా? నవతికొడుకుతప్పకటి లోగొన్న పోవున దేమి? ఈ యల్పదోషంబున కిట్టియననురూపంబైన ప్రబలదండన మొనర్పవలయునా?

ఇపవిధం బెఱింగి భానుండు ఛాయం గాంచి అపరాధ మొన రించెనే యనుము. కన్నులెల్లియైన నీరీతి క్రూరముగ శపియింపగలదా? సత్యంబు దాచక నీ వృత్తాంతం బెఱింగింపు' మని యడిగిన నామెయు శాపభయంబున దన తత్త్వంబు సాకల్యంబుగ విన్నవించె. నూర్యం దును దానియల దపరాధంబు పొడగానక యమునిం జూచి మాతృ శాపంబు నివర్తింప శక్యంబు గాదు. నీపాదంబునంగల మాంసంబు క్రమీకీటంబులు దొలిచి భయింప భూమిపయం బడియెడు నని వలికి కొడుకు నూరడిచి మాషయింటికిం జని తనభార్య తపంబు చేయం జనుటయు, నున్న ప్రదేశంబును సెరింగి యచ్చోటున కరిగి కుదు ట్టేత్రంబున నాడుగుట్టమై యేకాంతవృత్తి విసినపీఠులం దిరుగుచున్న సంజ్ఞం గాంచి తానును ఘోటకరూపియై కందర్ప వికారంబువలన దాయవచ్చిన నామెయు నాతని నిజభర్తగా సెరింగి యంగీకరించె. అంత వారికి నాసత్యులన నిద్దరు కుమారులు జన్మించిరి. వారె దేవ వైద్యు లైరి. అంత సంజ్ఞానూర్యులు నిజరూపంబుల ధరించి ఆత్మనివా సంబునకు జనిరి.

అంత సక్కడ శనైశ్చరుండును వారాణసి కేగి లింగస్థాపనంబు గావించి బహుకాలంబు తపంబు గావించి పరమేశ్వరానుగ్రహంబు వడసి యీ లోకంబున కధిపతి యైనవాడు. ఇది శనైశ్చర లోక పృథ్వాంతంబు.

సప్తరి లోకవృత్తాంతము

అని వచించి వివాహము సప్తరిలోకంబునకును గొనిపోయి యా దూత లిట్లనిరి.

‘మరిచి, అశ్రీ, పులస్త్యుడు, పులహుడు, క్రతువు, అంగిరసుడు, వసిష్ఠుడు ననువా చేయు బ్రహ్మచారివృత్తము. వీరికి ధర్మపత్నులు సంభూతి, అశనూయ, త్తమ, శ్రీతి, సన్నతి, స్మృతి, అంధతీ యను వారలు. వీరివలన నామగ్రాసులు నానాహాషపజల స్పృశించి బ్రహ్మ దేశంబున నవిముక్తైత్రంబున కేసి తమతమచేర లింగంబుల బ్రతి ప్పించి తపంబు గావించిరి. సంభూత్యాదితత్త్వములును దమ పేర లింగంబుల బ్రతిష్ఠించి తపంబు గావించిరి. పరిమేష్వరానుగ్రహలబం దైన యీ లోకంబున సప్తమహామునులును బరమసుఖం బునుభవించు చున్నవారు.

ఈ లోకంబుననే వసిష్ఠసమీపంబున నయ్యదే యరుంధతి విరా జిల్లుచున్నది. తన్నామస్మరణమాత్రంబున గంగాస్నానఫలంబు లభించును. పతివ్రతానామగణనమునందు ప్రపథమస్థానము నాక్రమించు నది యొక్క యరుంధతీనామమే.

ఇది సప్తరిలోకవృత్తాంతము. ఇక నేమి వివరలక్షణ జెప్పమని యడుగుచుండ విమానంబు ధ్రువలోకంబుచేత కరుగుటయు శివశర్మ విషుకికరులం గాంచి ‘యో మహానుభావులారా! ఇది యేలోకము? ఈ లోకమున కధిపతి యెవరు? త్రిలోకమండపమున కాధార సంభ భూతునివలె నదే యా యేకపాదమున భ్రమించుచున్న యాత జేవరు? అని యడుగుటయు, వాగ లి ట్లనిరి.

ధ్రువలోక వృత్తాంతము

‘స్వామంభవమనువునకు ఉత్తానపాదు డను కుమారుడు గలడు. ఆతనికి సురుచియందు ఉత్తముడును, సునీతీయందు ధ్రువుడును నను

నిరువురు కుమారులు గలరు. ఒకనాడు సునీతి కుమారుడు నలంకరించి నవయస్కులగు బాలకులతో దండెయ్యి కనువ ధ్రువుండును సభా మధ్యంబుననున్న యతానపాదునికడ కేగి తండ్రియుత్సంగమున నుత్తముం గాంచి బాల్యచాపల్యంబున తానును తండ్రియుత్సంగమున గూర్చుండ సింహాసనసోపానముల నారోహించుచుండ సురుచి ధ్రువు నితో నిట్లనియె.

‘ఆగు మాగుము. సునీతిగర్భసంజాతుడవగు నీకు సింహాసన మధిష్ఠించు నధికారము లేదు. అంతటి యదృష్టమే యున్న నా కడువు ననే పుట్టియుండెడివాడవు. రాజకుమారుడనైనను మద్దర్శసంజాతుడవు కాకపోవుటచే నుత్తమునితోబాటుగ దండెయ్యుత్సంగము నధిరోహించుట కర్హత లేదు.’

అని యీ విధముగ సభామధ్యమున సురుచి తూలనాడుటయు, రాజును సురుచివలననైన భయంబున గిమ్మనక యూరకుండెను. ధ్రువుండును చేయునది లేక కనులనీరు కనుల గ్రుక్కకొని తండ్రికి నమస్కరించి మాతృసన్నిధి కేగెను. సునీతియు కొడుకుం గాంచి యతని ముఖలక్షణములవలననే యేదో యవమానము జరిగిన దని యూహించి బాలకు నోదార్చి రోదనకారణ మడిగెను.

సురుచి పలికిన యవమానవాక్యాలను తలికి జెప్పి ధ్రువుండును ‘ఓయమ్మా ! సురుచియు, నీవును రాజవత్సవలేగదా ? అయిన నామెకు రాజునం దంత యధికార మెట్లు గలిగినది ? ఉత్తముడును నేనును రాజకుమారులమైనను రాజునుత్సంగమున గూర్చొనునధికార మొక్కయుత్తమునకుమాత్ర ముండి నాకు లేకపోవుటకు గారణ మేమి ? సంశయింపక వచింపు’ మని దీనముగ నడుగ సునీతి బాలకు నోదార్చుచు నిట్లని వచించెను.

‘నాయనా ! ఇందు సురుచిదోష మావంతయును లేదు. ఆమె పూర్వజన్మసృతవిశేషమునలన రాజామెయందు వ్యామోహితుడైనాడు. ఉత్తముడును సురుచికొడుకగుట సింహాసనమున కర్హు

జైనాడు. సీవో మందభాగ్యవగు నాకు జన్మించుటవలన నీ విధమున నవమానింపబడుట సంభవించినది.

‘నిస్సపత్నమగు రాజ్యమును, ఘత్రచామరాది సర్వలక్షణ శోభితమగు సామ్రాజ్యమును, విస్తారమగు కలాజ్ఞానమును, అరిషడ్వర్గ జయమును, మధురభాషిణియగు వాణియును, కార్యములయందు దనా లస్యమును, అదీనవాదిత్వమును, సభామధ్యమందు పరాజయము నెరుంగని పాండిత్యమును, రణాంగణమున ప్రాగల్భ్యమును, బంధు పులయందు దార్జవమును, క్రయవిక్రయములయందు కౌశిన్యమును, స్త్రీల విషయమున మార్దవమును, ప్రజలయందు వాత్సల్యమును, బ్రాహ్మణులయందు దభయమును, నిత్యము వృద్ధపరిచర్యయు, భాగీరథీతీర వాసమును, తీరమరణమును, అమలయెడ నపరామృఖత్వమును, నిత్యమును పితృసన్నిధివాసమును, యశోధర్మసంపాదనమును, నిత్యమును సత్సంగత్వమును, ఇతిహాస పురాణశ్రవణమును, ఉపత్కాలమున ధైర్యమును, సంపదలయందు సైర్యమును, యాచకులయెడ నాదార్య మును అనునవి కేవల తపోమాత్రలభ్యములు. అల్పతపస్కులమగుట రాజసాన్నిధ్యము నందియును మనకీ పరిస్థితి గలిగినది. మానావమాన ములయందు స్వకృతమే ప్రబలకారణము. స్రష్టయు స్వకృతముచే మార్ప నసమర్థుడు. శోకించిన ప్రయోజనము లేదు. అదృష్టమున్న నన్నియు సమకూరును.

తల్లివలుకుల కలరి ద్రువుం డిట్లనియె. ‘తల్లీ ! బాలకుడ నని నీవును నన్నవమానింపక నా నిశ్చయమును వినుము. తపస్సు సక లార్థసంపాదక మని వచించితివికదా ! అయినచో ననన్యలభ్యమగు పదము సాధించితి ననియే నమ్ముము. అశీర్వాదించి యనుజ్ఞ నిమ్ము.’

మనీషియు బాలకుని దృఢనిశ్చయమునకు సంతోషపడెను. ‘నాయనా ! ముక్కుపచ్చలారని నిన్ను ఘోరాటపులలో తపమునకై యెట్లు పంపగలను ? త్వచేకపుత్రునగదా ? సవత్సీవాక్యబాణవిధముగు నా హృదయము నిన్ను గాంచక యెట్లూరడిల్లగలదు ? అయినను

మహాపదప్రాప్తికై తపింప నేగు నిన్ను వారింతుటకన్న నీవు వచ్చు ననుక నెట్లో కాలము వుత్తును. మంచిది, పోయిరమ్ము. కృతార్థుడవై యుడుదెమ్ము' అని యాశీర్వాదించి కాగిలించుకొని యరుప ధ్రువుడు రాజసౌధమునుండి వెడలి దారితెన్ను నెరుంగనివాడుగుట నిచ్చవచ్చిన రీతి నేగుచు చివర కేట్లో యొకవనము చేరెను.

ఎప్పుడును రాజసౌధము దాటి యీవల కరుదెంచినవాడు కాక పోవుటచే నేమి చేయుటకును దోచక ధ్యాననిమగ్నుడై యాలోచించు చుండ దైవయోగమున సప్తదు లట కరుదెంచిరి.

అసహాయులకు భాగ్యమే సహాయకారి. రాజపుత్రుడుగు ధ్రువు డెక్కడ ? అతిగహనమగు నరణ్య మెక్కడ ? ఎచట నెవని కేది శుభమైనను, నశుభమైనను సమకూడవలయు నచట నాతని కది సమకూర్చు భవితవ్యత బలవత్తర మైనది. మానవుడు బుద్ధిచాపల్య మున నేమియో యత్నించునుగాని విధిని మార్చగలడా ? వయస్సు, బలము, ఉద్యమము - ఏవియు విధి నన్యధాకరింపజాలవు.

భాగ్యనూతాకృష్టులవలె నట కేటించిన యాస ప్తుల పాదముల కెరంగి 'సునీత్యుత్తానపాద తనయుడను, ధ్రువు డనువాడను. యుష్మ ద్దర్శనభాగ్యమున నాజన్మ కృతార్థమైనది.' అని విన్నవింప వారును నాతనిం గాంచి, 'ఎవత్సా ! నీ యీ నిర్వేదమునకు కారణ మేమి? అర్థచింత యదమా, ఇంత పిన్నవయస్సున దానికి తావు లేదు. అవ మాన మందమా తలదొడ్డులయింట నయ్యది యసంభవవిషయము. అనారోగ్యము కారణ మందమా శరీరమును గాంచిన దాని కవకాశము గాన్నింపదు. అభిలాష నెరవేరనిచో వైరాగ్య మేర్పడవచ్చును. సప్తద్వీపాధిపతియగు రాజునకు కుమారుడవైన నీకు దీరని యభిలాష యనునది యుండునా ? శిశువులయొక్కయు, పృథ్వులయొక్కయు, యువకులయొక్కయు మనోగతంబు నెరుంగుట దుష్కరము' అని వచించుటయు, ధ్రువుం డిట్లనియె.

‘మహానుభావులారా! తల్లిచే రాజవర్తనాశ్రము పంపబడినవాడ నయి సభామధ్యమున రాజునంకముచనున్న యుద్ధినుండు గాంచి బాల్క చాపల్యంబున రాజుంక మారోహింప నేరము పరశ్చిత్తయగు నుచుచి చేరి నేనును, నాతల్లియు ననమానింపబడితిని. ఇంతే నానాశ్చేదము నకుగల కారణ’ మని నచింప గును లూకనిం గాంచి ‘నీగుహారథ మెదియో, యందు మావలన నీకు గావలసిన సాయ చేయ్యదియో వచింపు’ మన ధ్రువుండు వారల కిట్లనియె.

‘పైతృకముగ రాజ్యము నుత్తముడే యనుభవించుగాక! బాలుండ నగుట కృపాసలత్తై కర్తవ్యోపదేశము గావించుడు. అనన్య భుక్తమును, ఇంద్రాదిదుష్పాపములగు పదమును గోరి తపముచగాని నాయభిలాషము వెరవేర దని నచ్చినాడ. పైతృకముకన్న స్వకష్టాది తిము ననుభవించువా డుత్తముడుగదా! వ్రాంకముగ పుత్రులందఱును పితృసంపత్తిభోక్తలే.’

అంత మహమ్మలందఱును ‘వాసుదేవారాధనముచగాని నీయభిలాష నెరవేర’ దని వచించి నారాయణద్వాపకాక్షురి యుపదేశించి యంతర్విత్తులైరి. ధ్రువుండును యమునాతటమండున్న మధువనంబు ప్రవేశించి సప్తర్ష్యపదిష్టప్రకారంబున దశ్యయై వాసుదేవార్పితమా నసుండయి కాలంబు గడపుచుండె.

ఈవిధంబుగ నతిఘోరంబుగ ధ్రువుండు తపంబు గావించుట చూచులనలన విని యింద్రుం డిట్లని చింతింపం దొడంగె. ‘మత్స్యదంబే కాంక్షించి తపం బొనరించెనేని ఇవ్వబోకే హరించుచుండెడివాడు. యువకుల తపోభంగమున సమర్థమగు సప్సరోగణ మితనియొక పనికి వచ్చునని తోచదు. తపస్వులతపోభంగమున కామక్రోధములు మత్స్యాశూయకారులు కాని బాలుడగు నీతనియందు కామక్రోధములకు తా వెక్కడ? కావున నీతని తపస్సునుండి వెరమింపజేయుటకు భూతప్రేత పిశాచాదులను బంపుటకన్న మార్గాంతరము లేదు.’

అని తలంచి భూతాలిం బంప ననియు నాతని ననేకవిధంబుల

భయపెట్ట నారంభించెను. అం దొకభూతము సునీతిరూపమున వచ్చి గుండెలు బాదుకొనుచు నాతనితో నిట్లు లనియెను.

‘ ని న్నావిధముగ తపస్సునకు బంపించితినిగాని విడిచి యుండు లేక నీకొరకై యేను దిరుగని ప్రదేశము లేదు. నాయనా! శాల్యమున నవయస్కులగు బాలురతో గడపి కామారము; విద్యార్థులము చేసి యూనినమున ననురూపముగు కన్యను వివాహ మాడి పుత్రుల గాంచి సర్వభోగముల ననుభవించి పుత్రస్త్వ భావింపవై తపింపనచ్చును. అవ మానముననో పరాజయముననో దారిద్ర్యముననో తపించుట గలదు. కాని ముక్కుపచ్చ లారని యీవిన్నవయింపని నీరసము దేగిందా? ’

ఈవిధంబుగ సంభవించిన తపోభంగమునకు చేయునుది లేక ధ్రువుండు వాసుదేవార్పితమానసుండై భాగ్యనింపం దొడంగెను. అంత భక్తవత్సలుండగు నారాయణుండు ధ్రువరక్షణంబునకై చక్రం బంప జ్వాలామాలాభీషణంబగు నద్దానిం గాంచి భూతాళి భీతభీతికై ధ్రువు నకు నమస్కరించి స్వర్గంబున కేగి విన్నవించుటయు నింద్రుం డేమియుం దోచక సత్యలోకంబున కేగి యవసరం బుపలక్షించి భయకారణంబు విన్నవించ బ్రహ్మ చిరునవ్వు నవ్వి ‘ యోయా! ధ్రువపదంబును గాంక్షించి యాతడు తపంబు గావించుచున్నాడు. ఆతనినిలన భయ పడ ననసరము లేదు. ’ అని వచింప నింద్రుండును భయంబు దొరంగి మగుడి స్వర్గంబున కేగె.

తన్నుగూర్చి యతిఘోరంబుగ దపంబు గావించు ధ్రువునివద్దకు నారాయణుండు గరుడాసాధుండై యుచుదెంచి ‘ వత్సా! నీతపంబునకు మెచ్చితిని. వరము కోరు ’ మనుటయు ధ్రువుండును గనులు తెగచి యెదుటనున్న పుండరీకాక్షుం గాంచి యనేకవిధంబుల బ్రస్తుతించెను. అంత హరి ‘ వత్సా! ధ్రువపదాభిలాష నీ వొనరించిన యీతపంబు శ్లాఘ్యంబు. అన్నంబువలన భూతంబు బుద్ధిపించుచున్నది. అన్నమునకు వృష్టి కారణము. వృష్టికి కారణభూతుడు సూర్యుడు. సూర్యాదినమస్త జ్యోతిశ్చక్రమున కాధారభూతుడవై విరాజిల్లుము. ఒకప్పుడు మహా

దేవు నారాధించి యన్యదురాసంబగు నీపడింబు పడసితిని. ఈనాచే నీ కొనంగబడిన పదము శివాను గ్రహమువలనగాని స్థిరము కావాలను. విశ్వేశ్వరనివాసస్థానముగు వారాణసి కేగుచున్నాను. నిత్యమును నను పతి నారాధించుటకు కాశి కేగుచుండును. త్రిలోకీరక్షణమనుగు నా శక్తికి మహాదేవుడే కారణము. పూర్వము జలంధరాసురసంహారముచేత పరమేశ్వరునిచే నిర్మింపబడిన యీచక్రము దాచనబాధ ధరియింపలేక తత్సంహారణసమర్థులగు నాయుధముం గోరి నే నొనర్చిచ నహారకమ లార్చనకు సంతుష్టుండై విశ్వేశ్వరుం జొసంగనవి. భూతబాధనుండి నిన్ను రక్షించిన దీచక్రమే. విశ్వేశ్వరదర్శనార్థము కాశి కేగుచున్నాను. నేను కార్తిక బహుళ చతుర్దశి మహాపర్వదినము. నే నుత్తరవాహినియగు గంగయందు స్నానమాడి విశ్వేశ్వరదివ్యరంబు గావించినవానికి పున ర్దన్తభయము లేదు. '

అని వచించి ధ్రువుని గుడవాహనాధిష్ఠితుం గావించి త్తణ ముల్లో వారాణసి చేరి పంచక్రోశపు సరిహద్దున వాహనమునుండి దిగి పాదచారియై ధ్రువుని వెంట నిడికొని గంగయందును, మణికర్ణికయు దును స్నానమాడి విశ్వేశ్వరు నారాధించి ధ్రువునితో నిట్లని వచించె.

'వత్సా! ఈయవిముక్తతైత్రమున నీపేర నొకలింగము స్థాపించి యారాధించి కృతార్థుడవు గ' మృని పడతేరి నుపజేకించి ఏజ్జొల్పి నారాయణుండు స్వపడింబున కరిగెను. ధ్రువుండును తమపవిత్రప్రకారంబున వైద్యనాథలింగపార్శ్వంబున ధ్రువేశ్వరుండను లింగంబు ప్రతిష్ఠించి యారాధించి కృతకృత్యుండై స్వపురంబున కేగె ' నని వచించి విమానంబు మహర్లోకసమీపంబునకు గొనిపోవుటయు శివశర్మ వారిం గాంచి 'యిది యేలోకము? ఇం దెవరు పసింతు ' రని యడుగ నా కింకరు లి ట్లనిరి.

మహర్లోకవృత్తాంతము

‘ ఇది మహర్లోకము. తపోధూతకల్మషులై కల్పాయుస్కులగు వా రిందు నసిరింతురు. వీరు నిర్వాణులును సుసన్ముఖో సర్వమును బర మేశ్వరమయముగా గాంచిన మహానుభావు ’ అని వచించి విమానంబు జనలోకసమీపంబునకు గొనిపోయి యి ట్లనిరి.

— :: —

జనలోకవృత్తాంతము

‘ ఇయ్యది జనలోకము. ఇందు బ్రహ్మమానసపుత్రులగు సనక సనందనాది యోగులు వసింతురు. వీ రూర్ధ్వోతస్కులు. వీరే కాక యస్తలితబ్రహ్మచారులును, ద్వంద్వాత్మీతులును నగువార లీలోకమున నుందు ’ రని వచించునంత విమానంబు తపోలోకసమీపంబున కరుగు టయు శివశర్మ వారిం గాంచి ‘ యిది యేలోకం ’ బని యడుగ నానిష్టు కింకరు లి ట్లనిరి.

— :: —

తపోలోకవృత్తాంతము

‘ ఇయ్యది తపోలోకము. జీర్ణోద్రియులును శిరోంఘస్పృహితులును జీర్ణపర్ణభక్షులును, శ్రీష్టమున పంచాగ్నిమధ్యమండను, వస్తాకాలము నందు స్థితిమందును, హేమంతశిశిరములయందు జలమధ్యమునను నుండి తపించువారును, తృప్తి తు లయ్యును కుశాగ్రగజ్జలబిందుచాసము జేసియు, క్షుధిత లయ్యును వాయుభతణము గావించియు తపించువారును నీలోకమున వసింతురు ఈలోకమున వసించువారు బ్రహ్మయు మ్ములు. ’ అని వచించుచు విమానంబు బ్రహ్మలోకబుడరికి గొని పోయి శివశర్మతోగూడ విమానంబునుండి దిగి బ్రహ్మను సమీపించి నమస్కరింప బ్రహ్మ వారల కి ట్లనియె.

‘ఓ పుణ్యశీలనుశీలులారా! ఈతడు వేదవేదాంతపారంగతుడు పాపకర్మపరాక్కులుడు’ అని వచించి శివశర్మం గాంచి యిట్లని వచించెను :

‘మహానుభావా! బహుజన్మదుర్లభంబగు హరిద్వార మరణము గాంచితివి. మహాపుణ్యాత్ముడవు. ఈకన్పడున దంతయును నశ్వరమే. నేను నావిధి ననుసరించి ప్రళయంతమున మరలమరల సృజించుచుందును. కాల మాసన్నమైనంత హరుడు లయము గావించు చుండును. ఇక క్షణికజీవులగు మర్త్యులవిషయము చెప్ప నేల? స్వేదజ, జరాయుజ, ఉద్భిజ్జ, అంజములను నాలుగురకములగు ప్రాణికోటియందును మానవు లుత్తములు. అందును భరతఖండమున జన్మించుట ఉత్తమోత్తమము. ఇంద్రియములను జయించి, లోభమును విడనాడి, ధర్మార్థములకు పరమశత్రువగు కామమును బోనాడి, తామసప్రవృత్తికి లోబడక, సత్వవ్రమాదములకు కారణమగు గర్వమును మట్టుబెట్టి, లాఘవనిదానమగు నహంకారమును బోకార్చి, సజ్జనావమానమునకైనను వెనుదీయని మోహము నడంచి శ్రుతిస్మృతి పురాణవ్రతిపాదితమైన సన్మార్గమున ప్రవర్తించు మహానుభావు లనా యానముగ ధర్మసోపనారోహణము గావించి యీలోకమున కేతెంచుచున్నారు. కాని స్వర్గవాసులో కర్మభూమియగు భరతఖండమున జన్మించుటకు తహతహ లాడుచుందురు. స్వర్గము భూలోకార్జితపుపుణ్యమును వ్యయించుట కేర్పడినదేగదా? ఆర్యావర్తమువంటి పవిత్రదేశముగాని, కాశివంటి మోక్షదాయకమగు నగరిగాని, విశ్వేశ్వరునివంటి దైవముగాని బ్రహ్మాండమున లేవు. దుఃఖరహితభోగ సౌనము లనేకము లున్నవి. అందు స్వర్గలోకమునకు మిగిలినవి చాలవు.

పాతాలము స్వర్గలోకముకంటె రమ్యమని యొకప్పుడు నారదుడు దేవసభయందు వచించిరాడు. అచట సూర్యాతపప్రవేశము లేక సూర్య కాంతిమాత్రమే యుండును. వెన్నమాత్రమే కాయును. కాని శీతబాధ యుండదు. దైత్యులుః దాసవులు, నాగులును పాతాల వాసియగు హాటకేశ్వరు నారాధించుచుందురు.

‘ద్వీజస్వరము పాతాలముకన్న రమ్య మైనది. ఇయ్యది మేరు పర్వతముచుట్టును నావరించి యున్నది. తీర్థములందు దేహత్యాగము గావించిన సీవంటి పుణ్యాత్ములచట సకలభోగము లనుభవించుచుండురు. కావున నావ్రదేశమునకు భోగభూమి యని పేరు సార్థ కమైనది.

సముద్రమధ్యభాగమున ననేకద్వీపము లున్నవి. కాని జంబూ ద్వీపమునకు మిగిలినవి సరితూగవు. జంబూద్వీపమున నవవర్షములు గలవు. నవవర్షములయందును భారతవర్షము త్రమో త్తమము. ఇయ్యది మేరువునకు దక్షిణభాగమున నున్నది. భారవర్షమందు వింధ్యహిమ వత్పర్వతములకు మధ్యనున్న వ్రదేశము పుణ్యతమ మైనది. గంగా యమునామధ్య వ్రదేశమునకు అంతర్వేది యను వహారము గలదు.

క్షేత్రములన్నింటియందు కురుక్షేత్రము పావనము. దానికన్నను స్వర్గసాధనమగు నైమిశము పావనతరము. నైమిశముకన్నను, సర్వ తీర్థములకన్నను తీర్థరాజమగు వ్రయాగ యు త్రమో త్తమము. ఇయ్యది స్వర్గదము, మోక్షదము, సర్వకామదమును. త్రికాలములయందును వ్రయాగనామస్మరణమాత్రముచేతనే సకలపాపక్షయమగును పూర్వ జన్మసంచితమై తపోదానజప్రతాదులచే తొలగని పాపరాశి వ్రయాగ యాత్రాసంకల్పమాత్రమున వాతాహతమగు వృక్షమువలె కంపించును. వ్రయాగము నేత్రగోచరమైనంత సూర్యు డుదయించుటతోడనే చీకటి పటావళచ లైనట్లు పటాపంచ లగును. కేశవపనము గావించుకొని నిష్పాపుడై గంగాయమునాసంగమమందు స్నానము గావించి యేయే కోరికల సభిలషించిన నవి యన్నియు నెరవేరును. సర్వకామదమగు తీర్థరాజమును విడనాడి యన్యత్రకామపూర్తికై యత్నించిన నయ్యది నెరవేరదు. మానవలోకమున పుణ్యము గావించి స్వర్గభాక్కు లగుదురు. స్వర్గమున పుణ్యకర్మ లాచరించినవారు నాలోకమునకు వత్తురు. తీర్థ రాజమగు వ్రయాగమున దేహత్యాగము గావించినవారికి ఆత్మహత్యా దోషము సంభవింపదు. అదృష్టవశమున నెవనియన్తులు గంగాయమునా

సంగమమున నెంతకాల ముండునో యంతకాలము నాతనికి దుఃఖ మనునది యుండదు. ప్రయాగవాసము గావించిన బ్రహ్మహత్యాది దోషము లుండవు. కావున నభ్యుదయకాములగువారు గంగాయమునా సంగమమండలి తీర్థరాజమగు ప్రయాగను సేవింపవలయును.

‘తీర్థరాజమగు ప్రయాగయందు దేహత్యాగము గావించుటవలన సర్వకామప్రాప్తి యగును కాశీమరణమువలన ననాయాసముగ ముక్తి కరతలామలక మగును. స్వయముగ నిశ్చేశ్వరు డధిపతుడవలన వారణాసి ప్రయాగకన్నను, సర్వతీర్థములకన్నను పవిత్రతమ మైనది. విశ్వేశ్వరునినివాసస్థానమగు అవిముక్తచిహ్నేత్రముకన్న రమ్యమైనది బ్రహ్మాండగోనమున మరియొకటి లేదు.

‘ప్రలయకాలమున నేకార్థవమైనపుడు సముద్రజల మేవిధముగ వృద్ధినందునో యావిధముగ పరమేశ్వరుడు పంచక్రోశప్రమాణమగు కాశీని త్రిశూలాగ్రమున నెత్తుచుండును. భూలోకమునందలి నగరము లన్నియు నాచే సృష్టింపబడినవి. వారణాసినో శివుడు స్వయముగ నిర్మించినాడు.

‘పూర్వకాలమున యముడు వారణాసియందు బహుకాలము సుదుష్కరమగు తపము గావించి వారణాశిని విడచి మిగిలిన ముల్లోక ములకును నాధిపత్యముగాంచినాడు. బ్రహ్మాండమందలి సర్వప్రాణులు గావించిన పుణ్యపావకర్మలన్నియును చిత్రగుప్తునికి గోచరములే. కాశీ వాసులు గావించినకర్మ లాతనికి గోచరింపవు. యమదూతలకు కాశీయందు ప్రవేశములేదు. కాశీ కధిపతి విశ్వేశుడు. ప్రమథగణములు కాశీని రక్షించుచుండును అచట దేహత్యాగము గావించినవారి విష యము నాతడు స్వయముగ పరిశీలించును. కాశీయందు గావింపబడిన పాపములు కాలభైరవుడు విచారించును. ఇతరత్ర పాపము గావించిన యమయాతన తప్పనట్లు కాశీయందు పాపముగావించిన కుద్రయాతన తప్పదు. అచట పాపము గావించినవారికి కుద్రపిశాచత్వము ప్రాప్తించును. అయ్యది నరకయాతనలకన్నను దుస్సహమైనది. పాపాస్త్రీయే

యున్న ననంతమగు భూమండల మున్నదిగదా? ఎంత కామాతుడు డైనను తల్లిని రక్షించుట పరమధర్మము. అట్లే పాపానకు డైనను మోక్షార్థియగుచో కాశీయందు పాపార్మ లాచరింపరాదు పరాప వాదశీలురును, పరదారాభిలాషులును, పరధనాపహర్తలును కాశీ వాసమున కనర్హులు.

శివనిందాపరులును, వేదనిందాపరులును, వేదవిరుద్ధాచార విశిష్టులును కాశీయందు నివసింపరాదు. అట్టివారు మోక్షమున కనర్హులు. జ్ఞానహీనులకు మోక్షము లేదు. చాన్ద్రుణాది వ్రతముల చేతగాని, తులాపురుషాది దానములచేతగాని, స్వాధ్యాయముచేతగాని, యజ్ఞయాగాదిక్రతువులచేతగాని, పీఠగమనాదులచేతగాని లభింపదు అయ్యది యోగముచేతనే లభించును. గురూపదిష్టమార్గమున తత్త్వార్థ శీలనముగావించుటకే యోగమని పేరు. దీని కంతరాయములు మెండు. జపతపములు గావింపకున్నను, యోగము నభ్యసింపకున్నను, కాశీ వాసము గావించి విశ్వేశ్వరు నారాధించినవాని కొకజన్మయందే మోక్షము కరతలామలక మగును. కాశీవాసముచే నార్జించిన పుణ్య విశేషమమువలన నీకు తప్పక సద్గతి కలుగును. '

అంత శివశర్మ బ్రహ్మం గాంచి 'యోమహానుభావా! ఆజ్ఞ యైన నొకవిషయము మనవిసేతు' నని వచింప బ్రహ్మ 'యోయీ! నీసందియమును పుణ్యశీలనుశీలురు తీర్తురు. బ్రహ్మాండమున వారికి తెలియని విషయము లేదు. వారికి భూతభవిష్యద్వర్తమానములు కరతలామలకము' లని వచించి వారిని వీడ్కొల్పెను.

అంత వారు మువ్వరును విమానము నధిరోహించి వైకుంఠమున కేగుచుండ శివశర్మ పుణ్యశీలనుశీలురం గాంచి 'యోమహాత్ములారా! ఎంతదూరము వచ్చితిమి? ఇక నెంతదూర మరుగవలయును? ఆయోధ్య, మధుర, హరిద్వారము, కాశీ, కాంచి, ఉజ్జయిని, ద్వారక యను వానిని మోక్షదాయకములగు నగరములనికదా పెద్దలు చెప్పుదురు? కాశీవాసము గావించి విశ్వేశ్వరు నారాధించినగాని మోక్షప్రాప్తి లేదని వచించుట మీరు వినినారుగదా?

అనుగ్రహించి దీని యంతరార్థ మేమో వచియింపు డని యడగ వార లిట్లనిరి.

‘ఓపుణ్యత్వా! నారాయణానుగ్రహమువలన మాకు గోచరముకాని విషయము లేదు. సూర్యోరణప్రసారముగల యాకాశముద్ర కాననమగు ప్రదేశమునకు భూలోక మని పేరు. భూలోకమున కూర్చు భాగముననున్న యంత్రప్రదేశమున కాకాశమని వ్యవహారము కలదు. భూమికి లక్షయోజనముల దూరమున సూర్యమండల మున్నది. సూర్యునకు లక్షయోజనముల దూరమున చంద్రమండలమును చంద్రునకు అంతియే దూరమున నక్షత్రమండలమును నున్నవి. నక్షత్రమండలమునకు రెండులక్షల యోజనములదూరమున బుధుడును, ఒకరొకరి కంతియే దూరములందు శుక్ర, అంగారక, బృహస్పతి, కేని, సప్తర్షి లోకము లున్నవి. సప్తర్షిమండలమునకు లక్షయోజనములదూరమున ద్రువమండల మున్నది.

‘కాలితో నడువదగి, సముద్రద్వీపకాననములతోగూడిన భాగమునకు భూలోక మని పేరు. భూలోకమునుండి సూర్యలోకమువరకును భువర్లోకముగలదు. సూర్యలోకమునుండి ధ్రువమండలమువరకును నున్నది స్వర్గలోకము. మహర్లోకము భూలోకమునకు కోటియోజనముల దూరమునను, జనలోకము రెండుకోట్లయోజనములదూరమునను, నాలుగుకోట్లయోజనములదూరమున తపోలోకమును, ఎనిమిది కోట్ల యోజనములదూరమున సత్యలోకమును నున్నవి. సత్యలోకమున కూర్చుముగ భూలోకమునకు పదునాడుకోట్ల యోజనముల దూరమున విష్ణులోక మున్నది. వైకుంఠమునకు పదునాడుకోట్ల యోజనముల దూరమున శివనివాసమగు కైలాస మున్నది.

‘ఇం దుమాసహితుడగు శివుడు ప్రమథగణపరివృతుడై విరాజిల్లుచుండును. ఆపరమేశ్వరుని లీలావిభూతియే యీలోకజాలమంతయును. ఆవిశ్వేశ్వరుని యాజ్ఞానుసారముగ నీలోకము లన్నియు ప్రపత్తింపుచున్నవి. సర్వశాసకు డాత డొక్కడే. ఆతని శాసించుపాటు

లేకు. ఈసర్వలోకములకును సృష్టి స్థితి సంహారకర్త యాత డొక్కరుడే. సర్వజ్ఞుడను వ్యవహార మాతని కొక్కనికే గలడు. ఆతనికి ప్రవర్తకుడుగాని, నివర్తకుడుగాని యెరు డెవ్వడును లేరు.

‘అమూర్తమగు నాశివతత్త్వమే సృష్టికాలమున సమూర్తమై విరాజిల్లుచున్నది. సర్వవ్యాపియు, నిత్యమును, సత్యమును, ద్వైతవర్జితమును, సర్వకారణకారణమునునగు నాతత్త్వము బ్రహ్మవిష్ణ్వాదుల కైనను నందనిది. కావుననే యవాఙ్మానసగోచర మని శ్రుతిశిరస్సుల యందు ప్రితిపాదించబడినది. నానారూపమయ్యను, నరూపమును, సర్వగమయ్యను నగోచరమును, అసంతమయ్యను సంతకమును, సర్వజ్ఞమయ్యను, కర్మవర్జితమునునగు నాతత్త్వవిభూతియే యీసర్వమును ఆతత్త్వమందే బ్రహ్మాండము లన్నియు నోతప్రోతముగ నావరించి యున్నవి. నిరాకారుడైనను శివుడు భక్తానుగ్రహార్థము సాకారుడై భుక్తిముక్తిప్రదు డగుచున్నాడు. లోకస్థితికార కీముల్లోకముల కాధిపత్యము నారాయణున కొసంగిన దాతడే. శివానుగ్రహమువలననే నారాయణునకు లక్ష్మీవిశిష్టమగు వైకుంఠము లభించినది.

‘ఇప్పటివరకును లోకములయు లోకాధిపతులయు చరిత్రమును వివరించితిమి. ఇక నీకు నిర్వాణముగలుగుస్థితిని వివరించెద మాకర్ణింపుము

‘హరిద్వారమరణమువలన లభించిన పుణ్యవిశేషము వలన వైకుంఠమున సకలభోగముల ననుభవించి పిదప నందివర్ధన మను నగరమున పృథ్వికాలుడవను రాజువై జన్మించి నిస్సవ్నతమును, సర్వసంపత్న మృద్ధమునగు రాజ్యము నేలి మున్నూరు పుత్రులం బడసి యొకనాడు వారణాసీసమాగతులైన కొందరు తపస్వులు ‘మహారాజా! నామస్మరణమాత్రమున భుక్తిముక్తిప్రదుడగు వారణాసీపతి యనుగ్రహమునకు పాత్రుడ వగుదువుగాత’ మని యాశీర్వదింప కాశీనామశ్రవణమాత్రమున నానందవరవశేత్వము నంది వారిని సత్కరించి వీడ్కొల్పి రాజ్య భారము పుత్రులయందొంది యనంగలేఖయను భార్యను వెంటగొని వారాణసి కేగుదువు; అట పృథ్వికాలేశ్వరుడను పేరున నొకలింగ

మును స్థాపించి యారాధించుచుండ నొకవృద్ధతపస్వి నీకడ కరుడెంచి యిట్లనును.

‘ఓయీ ! నీ వెవడవు ? ఇచటి కేల వచ్చితివి ? ఈరెండవనృక్తి యెవరు ? ఈయాలయము నెవరు నిర్మించిరి ? ఈలింగముపే లేమి ?

‘మహానుభావా ! నే నొకదాక్షిణాత్యుడగు రాజును. నాపేరు వృద్ధకాలుడు. ఈమె నాభార్య. పరమేశ్వరుని ధ్యానించుటయే కోర దగినది శివానుగ్రహముదప్ప మరేదియును లేదు. పరమేశ్వరుడే యీ యాలయనిర్మాత. లింగముపే లేమని యడిగితిరి. ఆరాధనకు పేరులతో పని యేమి ?

అని నీవు వచింప నావృద్ధుడు ‘ రాధనమునకు లింగముపేరుతో పని లేదంటివి. మంచిది. ఆలయనిర్మాత యెవరన్న శివు డని వచించితి వేల ? సిత్యమును నిటనున్న నీ కీయాలయమును నిర్మించిన దెవరో తెలియకుండునా ? వాస్తవము నేల దాచెద’ అని యడగ నీవు ‘స్వామీ ! కర్తయును, కారయితయును శివుడే అసత్య మాడునాన శ్యకత నా కేల ? కానిపోని యీయాలోచనలతోలి యేల ? యని సమాధాన మిత్తువు.

అంత నాతాపసి ‘దాహము వేయుచున్నది కొంచెము నీరు తె’మ్మని యడుగ నీవు ఆలయసహాయముననున్న బావినుండి జలము తెచ్చి యిత్తువు. వృద్ధు డాజలము ద్రావినంత తరుణుడుగ మారులయు నాశ్చర్యావిష్టుడవై నీవు ‘ఓస్వామీ ! ఇ దేమివింత ? ఈమా ర్పెబుల కలిగినది’ అని యడుగ నాతాపసి యిట్లని వచించును

‘మహారాజా ! ఈనీభార్య యనంగలేఖ పూర్వజన్మమున తుర్వసుడను బ్రాహ్మణునికుమార్తె ఈమెభర్త నైఘ్నవుడు. భర్త బాల్యమున మరణించుటచే శేషజీవితమును భర్తృచింతామగ్నమాన సయై గడపి యుజ్జయినియందు మరణించి యీజన్మమున పాండ్యరాజ కుమార్తెయై జన్మించి నిన్ను పెండ్లాడినది నీవు క్రిందటిజన్మమున మధు రాపురవాసియగు శివశర్మ యను బ్రాహ్మణుడవు. హరిద్వార మరణ

మఃనలన సందివర్ధనగరమున వృద్ధకాలు డను పేర జన్మించితివి. అయోధ్య, మధుర, హరిద్వారము, కాంచి, ఉజ్జయిని, ద్వారక అను నీ యూరుక్షేత్రములయందు వసించి దేహత్యాగము గావించినవారు స్వర్గాదిలోకములయందు సకలభోగముల ననుభవించి పునర్జన్మమున కాశించుందు మోక్షమును గాంతురు.

‘ఇంకొకవిషయము. కర్తయు, కారయితయు శివుడని వచించి తివి. చేసినసత్కార్యములను చెప్పకొనరాదు. చెప్పకొనుటవలన నంతయు వ్యర్థమగును. శివాజ్ఞలేని దేవనియు, నెవరేదను కాని కర్త యును, కారయితయును నాతడే’ యని వచించుచు నాతపస్వి మీదంప తులను వెంటగొని వృద్ధకాలువయందు ప్రవేశించు నని చెప్పమండ విమానము వైకుంఠమును సమీపించెను.

భ సృ మా హా త్మ్య ము

భ సృ సం సా ద న ము

‘ఓమహాభావా! గురు లింగ జంగమ తీర్థ ప్రసాద భస్మ రుద్రాక్ష పంచాక్షరీమంత్రము లను సప్తావరణములలో నారవదియగు భస్మమాహాత్మ్యమును దెలిపి నన్న ధన్యుని గావింపు’ మని బృహ స్పతి యనంతరుదుగిని ప్రార్థింప నాత డిట్లని యానతిచ్చెను.

సకలమైనవానిలో విద్యాశక్తియే ముఖ్యమైనదని చెప్పబడు చున్నది. అట్టి విద్యాశక్తి త్రిగుణములను, త్రిగుణములును నా విద్యా శక్తిని పరస్పరము నాశ్రయించియుండును. గోవు గుణత్రయరూప మైనది. గోమయము విద్యాశక్తి. గోమూత్ర ముపనిషత్తని చెప్ప బడును. కావున నట్టి గోమయగోమూత్రములచే భస్మమును సంపా దింపవలయును.

హామిక.

ఉపనుక్యమహాముని వ్యాఘ్రపాదుని పరమాపరాధి. ఇది
 సుహామనిని మేనల్లుడుగనుచు. ఈమునియును శ్రేష్ఠుడు నందు మేన
 మానుయింట కామధేనువు పాలుద్రావుచుండెను. ఆముఖ్యసవశంబున
 తండ్రియింటికి బోయిన నదంపడియు పాలకై మొఱవెల్లుచుండెను.
 అప్పుడు క్షీరము లలభ్యములగుటచేసి యీ యనఘునితల్లి శోకిల్లియు,
 జేయునదిలేక బియ్యపుపిండి నీరునందు గలిపి యిచ్చెను. పాలవలె
 తెల్లనగు నానీరము గాంచి యీ మునిసూనుఁ డవిదుష్టములేయని
 వానిం ద్రావఁబోయి యందు మాధుర్యము లేమిందేసి యవి క్షీరములు
 గావని గ్రహించి యా నీరపాత్రము దొరలించి యేడ్పుచుండ నమ్ముని
 మాత వగచి నిజతనయు నోదాత్తుచు, కుమారా! మనము తోలిజన్మ
 మన శివునిఁ బూజింపమైతిమి. అట్టి మనకు క్షీరము తెల్లులభించును.
 అవి మనకు నలభ్యములుగాన వానిం గొంతుమని బోధించెను.
 అమ్మాట విసగనే మహర్షి నందనుడు 'అల్లీ! శివునిబూజించునెడ పాలు
 ద్రోవనా? అని యడిగెను. నావును నిస్సంశయముగా దొరకునని
 నలికెను. ఆ మునితనయుండు బహుజన్మనాచిత సుకృతి పరిపాక
 యుతిండుగాన తల్లిమాట విసగనె యందు దృఢవిశ్వాసంబు నొందెను.
 సమయంబునకై వేచి జని జలంబునకై పోవ నత్తటి యల్లువెడలి
 పోవుచుండెను. వ్యాఘ్రపాదు నాశ్రమము చిదంబరక్షేత్ర సమీప
 మున నె కలదు. నానికి చేరువనె శ్రీ వేదారణ్యక్షేత్రంబు గలదు.
 అందు నేదములు వృక్షరూపములుగా నున్నవని పాఠండుము తెలుపు
 చున్నది. ఆ మునికుమారుఁ డా క్షేత్రమను జేరి నలుదిశలు పరికిం
 చెను. అందు నెటజూచినను శివలింగములు, జలపూరితంబులగు తటా
 కంబులు, ఫలపుష్ప శోభితంబులగు వృక్షంబులు మొదలుగా గన్న
 టెను. ఈ క్షేత్రము శివునిబూజింప ననుకూలమని యెంచి యా యన
 ఘుండండుగల మహాలింగమును నిర్మలజలములచే నభిషేకించుచు.

పత్రపుష్పాదులచే బూజించుచును నిట్లుతదే హయత్తచిత్తుం డైశివారాధనంబు నేయుచుండ గొంతకాలమునకు భవానీవల్లభుండు మునిమూను నెడ సుప్రసన్నుండయ్య నా దృఢచిత్తుఁ బరీక్షింపసాచి మహేంద్రరూపంబున నేతెంచి వరము గోరుమనుటయు నతండు 'నీవెవ్వరవో తెల్పుమని యడుగ నదేవుండు నేను దేవేంద్రుడనని తెలుప విని మునిపుత్రుఁ డదేవు నుద్దేశించి యేమి శివునిదప్ప నింకొక్కని చరము నేడను. నిన్నెవరు బిలిచి? నీదారింబొమ్మనియెను. అప్పు డుపమన్యునకు నిందరూపుడగు పరమేశ్వరునకును జరిగిన సంవాదము మహాభారతమున నానుశాసనిక పర్వమునందు నెంతో యధికముగ వర్ణింపఁ బడియున్నది. కొనకు నీకు వరమునికుండ నేను పోనేరనని యింద్రుండు వలుకగా నమ్మునిసూనుండు మహేంద్రు వవలొకించి నీవు నా తపంబు భంగంబునేయ నేతెంచితివిగాన శపింతునని నుడువ నాలించి పరమేశ్వరుం డమ్మునిజమారునెడ పరమహర్షంబు నొంది నిజరూపంబుదాల్చి నేను పరమేశ్వరుడను- నిన్నుబరీక్షింప నిందరూపంబు దాల్చితి- నీయెడ మెచ్చితి- వరంబు వేడుమనిన నతండు ప్రవార్షపరవశుండై స్తుతించి నాకు క్షీరము నిమ్మని యడిగెను. అంత నుమాకాంతుండా యనఘునకు పాలసముద్రంబు నొనగెనని యీచరిత్రమంతయుఁ దన శిష్యుడగు శ్రీ కృష్ణునకు నుపమన్యుండు తెలిపినట్లు మహాభారతంబు ననె కలదు. దీనింబట్టి యుపమన్యు మునిందుండు శ్రీకృష్ణునకు దీక్షాగురువని తెలియుచున్నది. ఈ మహాత్ముడు గావించిన శివస్తుతి చమత్కారార్థబంధురముగా నున్నకతన దీని నిట ప్రచురించితి. మహాజను లీ స్తోత్రంబును పఠించుచు పరమేశ్వరు ననుగ్రహంబున భోగమోక్షంబులు వడయుదురుగాక.

ఇట్లు, ప|| స||

ఉ ప మ న్మ కృ త ప ర మే శ్వ ర స్త వః

శ్లో॥ జయశంకరపార్వతీపతే మృడశంఖశశిఖండమండన ।

మదనాంతక భక్తవత్సల ప్రియైశ్చైలాస పరమానుభాంబుధే ॥ ౧

తా॥ ఓ శంకరా ! ఓ పార్వతీపతీ ! శంభూ ! చంద్రఖండశేఖా
మణీ ! మదనాంతకా ! భక్తవత్సలా ! శైలాసవానా ! కరుణామృత
నాగరా ! జయింపుము.

శ్లో॥ సమపాయ కథాస్వపంశితో హృదయో దుఃఖశరణఖండితః ।

శశిఖండశిఖండమండనం శరణయామి శరణ్యామిశ్వరం ॥ ౨

తా॥ దుఃఖశరంబుచే హృదయంబున ఖండితుండనై సుఖో
పాయంబు నెఱుంగని యేను శశిఖండమండనండగు పరమేశ్వరుని
శరణు జూచితి.

శ్లో॥ మహతః పరతః ప్రసర్పత స్తమసా సర్పసత్వేనోభిజే ।

దీననాథ ఇవ స్యతేజసా హృదయవ్యోద్భి మనాసదేహినః ॥ ౩

తా॥ పరమేశ్వరా ! అపారమై యంతటను గ్రమ్ముచు దృష్టికి
నప్టికరమైన యజ్ఞనాథకారమును భేదింప ప్రభాకరుని మాడ్కి నిజ
తేజఃబుతో నాదు చిత్తాకాశంబున నుదయింపుము.

శ్లో॥ నవయంతవ చర్మచక్షుషా పదవీమవ్రుషవీక్షితుంక్షమాః ।

కృపయాభయదేన చక్షుషా సకలేనేశవిలోకయాశునః ॥ ౪

తా॥ స్వామీ ! మేము చర్మచక్షువుతో నీ యున్నతావు నేని గనంజాలము. కావున నీ వశీఘ్రముగ నభయవృద్ధులగు కరుణా కటాక్షమున మమ్ము విశోకింపుము.

శ్లో॥ త్వదనుస్మృతి రేవ పావనీ స్తుతీయకానహితమీశసా ।
మధురంహేపయస్వభావతో ననుకేద్యక్ష్మితశర్కరాన్వితం ॥ ౫

తా॥ అమృతమయూఖశేఖరా ! నీయుసుచింతనమే పావన మైనది. ఇతనది స్తూత్రయంతమైనచో నద్దాని నేనుని వర్ణింపవలయు ? ఎట్లనిన క్షీరంబులు స్వభావంబున నె మధురంబులు. ఇక వానియందు చీని చక్కెరఁ జేర్చునెడ నవి యెఱుఁగును ?

శ్లో॥ నవిరోధ్యమృతాయశే భవాం ఛవమండభరిణోప పావనః ।
భవవీవ భవాతకస్సతాం సమదృష్టి ర్వృషపీక్షణోపనః ॥ ౬

తా॥ నేవా ! నీవు విషము గలిగియున్నది. నమ్మిండ్లవై యున్నాడవు. తలపుత్రులు, గొడవులుగా దాల్చియు పావనుండవై యుంటివి. మఱియు భవుడనయ్య నజ్ఞుల భవము గూల్చుచున్నా డవు. విషముచుచుండవయ్య నెల్లరియును సమదృష్టి గలిగియుంటివి.

శ్లో॥ అపిశూలధరో నిరామయో దృఢవై రాగరతోపి రాగవాన్ ।
అపిభైశ్చచరో మహేశ్వర శ్చరితం చిత్ర మిదంహిజేప్రభో ॥ ౭

తా॥ ఈశ్వరా ! శూలధరుడవయ్య నారోగ్యయుతుండవు. (శూలమునగా తిశూలము. దీనికి శూలరోగ మని యర్థాంతరము. శూలరోగము గల వాడు వ్యాధిఁపొందునట విరోధము.) దృఢ మగు వైరాగ్యము గలిగియు రాగవంతుండవు. కాముని జంపియు గామిని సర్థాంగమున దాల్చితివనుట.) మఱియు భిక్షావృత్తి జరించు వాడవయ్య మహేశ్వరుడవు, ప్రభూ ! నీ చరిత్ర మతిచిత్రముగా నున్నదిగదా ?

శ్లో॥ వితరత్పభివాంభితం వృశౌ పరివృష్టః కలకల్పః పాదపః ।

హృదయే స్మృతిసేవ భీమతే నమశ్చేద్యవృక్షాదోభివాహా ॥ ౮

తా॥ కల్పవృక్షము తన్నుగంటితోఁ జూచిన వానితే శోకైల నొసగుచున్నది. ఇత సేవైనచో నిన్ను పర జేదమున చలించి నమ స్కరించు బుద్ధిమంతునకు సదీప్తఫలము నొసగుచున్నాడతఁడు. గాన కల్పవృక్షము నిచ్చెఱు బోలును ?

శ్లో॥ సహస్రైవ భుజంగచాశేవా వ్యినిగృహ్ణతినయావదంతకః ।

అభయం కరు తావదాభుమే గతజేనస్మి ప్రాకః మాషధైః ॥ ౯

తా॥ అంతకాంతికా । అంతకుఁడు వచ్చి నన్ను నాగపాశముతో గట్టి సంతకుమున్న నీవు వచ్చి నాని నిభయంచొసంగుము. ఇంత తొందర యేమందువేని నూసిరి వోయిన వెనుక నొపభంబులతో నేమి కాన్యము?

శ్లో॥ సవిత్తైరివ భీమి పన్నగై ర్విషయైరేభిరలం పక్షతం ।

అమృతైరివ సంభ్రమేణమా మభిషేంచా శువయావలోకనైః ॥ ౧౦

తా॥ అర్తత్రాణవరాదుగా ! సవిషంబులగు భయంకర భుజ గంబులంబాలు నీ విషయంబులచే మిగుల గాయంబుల నొంది సామ్య సిలియన్న నన్ను వేగిరంబ యమృతంబులబోలు నీ దయావలోకనంబు లందడువును.

శ్లో॥ మునయో బహవోఽద్యధన్యతాంగమితాస్సాస్త్విమతార్థదర్శినః
కరుణాకర యేనతేనమా మవసన్నం ననుపశ్య చక్షుషా ॥ ౧౧

తా|| కరుణానిధి! నీవేకంటితో బాచినంతన పెక్కురు ముసం
ద్రులు వాంఛితార్థముల గాంచి ధన్యతనొందిరో ఆకంటితో దీనుడనగు
నన్నివుడు జూడుము.

శ్లో|| ప్రణమామ్యుభయామి చావరం శరణం కం కృపణభయప్రదం |
విరహీన విబోప్రియామయం పరిపశ్యామి భవన్మయం జగత్ || ౧౨

తా|| దేవా! ఇంద్రునిం బ్రామిల్లుచు? మఱి యెవ్వని శరణు
జూచుదు? నీకన్న దీనార్తిహరుఁ డెందుగలడు? విరహిజనునకు జగమెల్ల
ప్రియామయంబుగ గన్పడు చందంబున నాకు నీజగమంతయు నీరూపం
బుగ గన్పట్టుచున్నది.

శ్లో|| బహవో భవతాను కంపితాః కిమతీశాన నమానుకంపనే |

దధతా కిముమందరాచలం పరమాణుః కనుతేన దుర్ధరః | ౧౩

తా|| మహాదేవా! నీచేతనెందఱో రక్షింపబడిరిగదా? నన్నేల రక్షిం
పవు? మందర నగేంద్రమున వహించిన కమతరాజున, పరమాణువును
వహింపజాలకుండునా?

శ్లో|| అశుచిం యదిమా ౨ నుమన్యనే కిమిదం మూర్ఛికపాలదామశ్లే
ఊతిశాశ్ర్య మసాధుసంగినం విషలహ్మసి నం ద్విజహ్మ ధృక్ || ౧౪

తా|| భూతవతీ! నన్నవనిత్రునిగా నెంచితివేమో? అట్లేని,
నీశిరంబున నున్న తలపుత్రైల పేరు పవిత్రమైనదే యగునా? ఇంక
నాయందు క్రూరతయున్న దనిశంకించెదేని నీయందు విషచిహ్నంబు
లేదే? మఱినన్ను దుర్జనసాంగత్యముగల వానిగా భావించెదేని నీవు
ద్విజహ్మంబుల (పాములను, అసత్యవాదులనని యర్థాంతరము)
దాల్చలేదా?

శ్లో॥ క్వదృశంవిదధామి కంకరోమ్యనుజిహ్వామి కభుభయాకులః ।

క్వనుతిష్ఠసిరక్షరక్షమామయి శంభో శరణాగతోఽస్మిహే ॥ ౧౫

తా॥ విశ్వేశ్వరా! ఎటుచూతును? ఏమిసేయుదును? భయవ్యాకులుండ నెట్లు వర్తింతును? హా శంభూ! నీవెందుంటివి? నీకునేను శరణాగతుడను. వేగిరము నన్ను రక్షింపుము.

శ్లో॥ విలుతామ్యుననాకేమాకులః కిమురోహన్తి శిరశ్శ్చినద్మిహా ।

కిమురోదిమి రారటిమికిం కృపణఃమాం నయదీక్షనే ప్రభో ॥ ౧౬

తా॥ మహాప్రభూ! దీనుడనగు నన్ను జూడవేమి? ఏను నేలమీదబడిపొర్లుదునా? గుంశియలవియగొట్టుకొందునా? శిరము ద్రుంచివేసికొందునా? ఏడ్చుదునా? మిగుల నటచుదునా? ఏమిసేయుదు?

శ్లో॥ శివసర్వగశర్వశర్మద ప్రణతో దేవదయాం కురుష్వమే ।

నమఈశ్వర నాథదిక్పతే పునరేవేత నమోనమోఽస్తుతే ॥ ౧౭

తా॥ శివా! సర్వవ్యాపకా! శర్వాః సుఖప్రదా! దేవా! నమ్రుడ నైతిని. నన్ను గృహజూడుము. ఈశ్వరా! నాథా! ఈశా! నీకు పునః పునః ప్రణామంబు లాచరించుచున్నాడను.

శ్లో॥ శరణం తరుణేందుశేఖర శ్వరణం మే గిరిరాజకన్యకా ।

శరణం పునరేవతాప్రభో శరణం నాన్య ద్దుష్టేమి దైవతం ॥ ౧౮

తా॥ బాలశశాంకమాళియె నాకు శరణము. (రక్షకుడు.) హిమగిరికన్యకయె నాకు శరణము. మఱియు వారలిర్వురె నాకు శరణమగుదురు. గాన నే నింకొక దైవతమును శరణువేడను.

శ్లో॥ ఉపమన్యకృతం స్తవోత్తమం జపతశ్శంభు మీపవర్తినః ।

అభివాంఛిత భాగ్యసంపదః పరమాయుః ప్రదదాతిశంకరః ॥ ౧౯

తా॥ శివసాన్నిధ్యమున నుపమన్యకృతమగు నీ స్తోత్రరత్నమును జపించు వానికి శంకరుఁడు సకలవాంఛితములను భాగ్యసంపదలను పరమాయువును నొసంగగలఁడు.

శ్లో॥ ఉపమన్యకృతం స్తవోత్తమం ప్రజపేద్యస్తు శివస్యసన్నిధౌ ।

శివలోకమవాప్య సోచిరా త్సహజేనైవ శివేన మోదతే ॥ ౨౦

తా॥ ఉపమన్యమహర్షి విరచితమగు నీ స్తోత్రము నే జనుడు శివుని సన్నిధియందు జదువునో ఆపుణ్యాత్ముడు శివలోకమానుండి శివునితో గూడ నానందము నొందుచుండును.

ఇత్యుపమన్యకృతం శివస్తోత్రం

స మ ప్తం.

శి వం

—(౦)—

శ్రీ నాథానందము.

హరపయోధరం.

శ్లో॥ విభిన్నేహృద్గ్రంథా వికయభవ సాత్వాద్విగ్నితే
వినష్టేచేష్టాష్టే మనసిచమహాహర్షవివశే
వినిర్భూయస్వస్యావరణ మథచందార్ధ సుభగో
గిరీశస్సల్లాసం రసయతి రసం శంచనకదా.

౧

శ్లో॥ ఏకత్వేపి విభాత్యేకే భవయో యస్యావృత్తిస్త్వేచ్ఛిన్
యస్సంకోచ వికాసభావసుభో యశ్చోపరిస్తాదివః
యంసంక్రిత్యచిరాయ బిభ్రతికృతిం హారాత్ప్రముక్తామనూః
తంచేదంహృదయం పయోధరవిభుం స్లివ్యక్ప్రహృష్యేత్కదా॥ ౨

శ్లో॥ వశ్యాచేప్రథమం స్మృతోఽకరణం సిద్ధేస్తస్మద్భిన్నతే
వక్రాభిర్బహుభిః పరీతమభితో లేఖాభిరాభోగభృత్
మధ్యేమండలమగ్న బిందుమహసా కాలేయశైలీం నృజ
త్తచ్చక్రిదన్వయమద్వయం నయసయోరగ్రే కదానర్తితా॥ ౩

శ్లో॥ ముక్తాత్మస్వగుణం త్రియీవచిచయా న్మూర్తస్వయంభూత్కచిః
కుబ్జః పాండుమహాతరు పృతినిధిః స్తబ్ధోనభస్సంస్థితః
శ్రీమచ్ఛ్రీమ శిరాస్సునర్ల కవచశ్చందార్ధ మూఞామణిః
నిఘాయస్వవృత్తింకదా మదయితాగాత్రాణి కుంభేశ్వరః॥ ౪

శ్లో॥ భాస్వద్భవ్యవిభావ సారభలనద్భావాను భావోదిత
ప్రామర్యావకలః కళంకరహితః స్వచ్ఛస్వయంభూరసః
అద్వైతోపి లనద్విరూప సుగుణాలంకార విభ్రాజితో
ధాతామేహృదయే కదానుఖమమూం సిద్ధింసనద్యస్తపః॥

ఇతిశ్రీభట్ట శ్రీనారాయణీయం హరపయోధరం.

సంపూర్ణం.

మహేశ్వర స్తవః.

శ్లో॥ జటాతటిచ్ఛటా కటాహపాటవోల్లుత ద్వియ
త్సరిత్వయః పృషన్నిషేచితార్థమూర్ధమూర్ధజం
కనద్వనద్వనాఘన ప్రకాశ కేశపాశ భృ
స్సమాన్య కృష్ణపింగళం మహస్తనోతుమంగళం॥

శ్లో॥ మనోభవప్రతోషణ ప్రమోషణ ప్రధాచణ
ప్రపుల్లపంకజప్రభాప్రసిద్ధ శత్రుమిత్రదృక్
గుణాన్తరేణ నాభిభూత నాభిభూతిభూషితం
చిరేణ చంద్రశేఖరం చినోతుశం మహస్మహాః.

శ్లో॥ జనార్దనావమర్దనావనర్దిమర్దశధ్వన
ద్ధిమిద్ధిమిద్ధిమిద్ధిని ప్రచండచండతాండవం
ధగర్ధగర్ధనంజయ స్ఫులింగ సంగతాళికం
మహస్సునీలలోహితం మనోసుసృత్యతుస్థిరం.

శ్లో॥ ఉరోవిలోల లేలిహాసజాలపాలమాలికా
మయోపవీత వేణికాగతస్ఫుటావృత స్తనం
సువర్ణశైల బాలకీరహస్త మస్తవిభ్రమం
తదస్తువస్తునఃస్తుతౌమహామహం మహస్మహాః

శ్లో॥ అమూర్తమూర్ధజస్థిత గ్రహక్షరపుష్పనిష్పత
స్మరందబిందు బుద్ధికృద్వియర్షదీనటజ్జటం
శిఖాచ్ఛటా జటాఘన నిటాల దృక్కటాహభృత్
భ్రమత్ప్రేత భూతజాత వీతమస్తు వస్తుః

శ్లో॥ మహామహం మహేశ్వరో ధనం ధనాభిషక్తిః
శ్రియంశ్రియః పతిప్రియస్తథాయురంత కాంతకః

కల్యాణశాస్త్రం: సరాం ధ్యాయం సుఖేనమీశిత
స్వదాశివ స్వదాశివం దదాతునన దాశితే.

3

శ్లో॥ సమోనమకపర్వినే సమోనమకపాలినే
సమోనమపినాకినే సమోనమోస్తుశూలినే!
సమోనమో స్వఘచ్చిదే సమోనమోమఘచ్చిదే
సమోనమస్వఘచ్చిదే సమోనమోయమచ్చిదే॥

?

ఇతి

శ్రీభట్ట శ్రీనారాయణయోగ మహేశ్వరస్తవః

అథ

మహేశ్వర దండకం.

ఐయ జయ జగదీశ జేశాద్యవచ్ఛేద శూన్య స్వయం భాన
మా నానమానప్రకాశ ప్రమాణాసప్రమేయ స్వరూపానుసంధాన
సంధైకతానానుమాన ప్రమాణోర్థనాథ ప్రతీకాశ మేతజ్జగజ్జాత
మాత్మాంతరా దాత్మనైవాంతరా వ్యస్తయోరస్తయో భస్తయ స్వస్తసా
పుంజితానేక కంజప్రియద్యోత మస్తుప్రభాపుంజ పారేతమః ప్రస్ఫుర
త్పచ్చిదానంద రూపాను రూపాత్మమాయా సమాయాతమూర్తే!
త్రిమూర్తే! శ్రుతిర్వా హిర్వా వృషావావృషో వేతిపారాణికి భిర్విధాభిః
కధాభిః ప్రభాభిః ప్రమాభిశ్చదుర్బీధ గాధేతరాబాధ భూమిక
సీమాన మత్యంత గత్యంతరాభావ తస్సన్నివత్యాభి తస్సన్నిరుధ్ధి
రుర్జీజుషాం యోగినామాస్తరై స్సత్వసంఘైరివచ్ఛన్న మచ్ఛాచ్ఛగా
తోల్లసత్సూక్ష్మవత్సూక్ష్మ ముత్సూక్ష్మ మక్షీణ మక్షౌమ మక్షౌమ
మానందినీం సన్నింద్రప్రమాగత్య పీతోల్లసత్సప్రకర్షప్రహర్షం
స్వమంగం సమారోప్య జామాతరం నేతుకానుంప నీహరశైలం సమా
స్థాయ భూయస్సమాస్థావహానాం సదాస్థానభాజం శరీరివజానామ

హాథోష జేంద్రాది నామ్నాయనూనాని భాగ్యానియోగ్యానిదాతుం!
 వదాన్యోయ మన్యోనధన్యోభవతి శ్రుతిఖ్యాతుకీరే! అప్రమూలై
 ప్రభాత ప్రపుల్లార విద్వాళి తేజస్తిరస్కారధీర ప్రభాపూర సత్వప్రస్తుప్త
 ప్రవార ప్రసూనోపహార క్రియాచార చేలాస్తరా ద్యోవహారాఽఘ్రి
 పుష్పద్వయాశ్రాంత సంక్రాంత శాంతాంతరంగంతరంగ! ప్రశాం
 తాంతరంగ! శ్రియోద్యచ్ఛరత్కాల రాకాశశిప్రాస్త పర్యస్తతః పాణి
 జోత్స్నిర్ణ లేఖాంశలేశైరివాపైర్నై ర్విష్వగాబద్ధ బింబే కదంబేకు

చామంబురాశి భ్రమావేశ మజ్జన్మహా కచ్ఛపద్వంద్వపృష్ఠాయ
 తోన్మృష పాదద్వయీ పృష! బంహిష సాధిష శబ్ద ప్రపంచ ప్రసిద్ధ
 త్వ వద్వేషపర్యంక భూతత్వ కాళీకరోర్మిత్వ భూభార విశ్రామ
 భూమిత్వ పూర్వాప్రమేయాత్మ మాహాత్మ్య భృన్నాపురీ భూర
 శేషాహి శీర్షచ్ఛటా సూత్రశోణ స్ఫటారత్న నిర్యత్న నిర్యన్మయాభా
 ర్చిగాసార సీరాజనప్రాప్త లోహభిసార స్మరస్మేర తూణీరశంకా కరో
 స్మృష్ట గోపుచ్ఛ తుచ్ఛీకృతివ్యక్త వృత్తాను పూర్వాత్మ జగఘామనోజ్ఞ
 శ్రితాళీ మనోజ్ఞ! అంఘ్రియుగ్మస్థ సౌహిత్య శృంగార భృంగార జాను
 ద్వయగ్రింధి శోభావరాభూత కల్యాణభేటద్యుతే! హేటకేశాదిక్రాఘ
 రూఢస్థితే! సీరసీరంధ్ర వృత్తారి వేతండశుండా ప్రచండోరుదండాశసే

బ్రహ్మహత్యాది కృత్యావహోచ్ఛండ హిండ త్తమస్కాండ కాండాశసే!
 (సూర్య) దుగ్రితకనక సవర్ణమిద్ధ ప్రభం మధ్య మగ్నోల్లసచ్ఛాప్రమలేఖం
 వపుర్భస్మసాంసుచ్ఛటాదిగ్ధ మాముగ్ధమత్యంత పీతం ప్రకృత్యా
 ప్రకృత్యా ససత్వాది వృత్త్యా సమావృత్య వృత్త్యంతరావృత్త్య భావాది
 వాబద్ధయుద్ధ స్పృహం సావహేళం సమాకృప్యజేణీం త్రివేణీనివాధిషీ
 పస్తం మహాస్తం సహాస్తస్వజీవాళి మప్యన్తికస్థస్య జన్తోర్భయం భావ
 యస్తంచ వైయాఘ్రిచర్మ ప్రకాండంవసానం మదాసగ మాతంగ
 రాజాంగ భంగాను మంగోయ మత్రైవకంగోచరో వీక్ష్యతాం మయ్య
 వీత్వాగ్రహేణేవ మత్రేభకృత్తిం మదా దాదదానం కదాచిత్ సదాపి

సాక్షిగా పరాధాత మన్నిస్తానోవన వ్యాప్తితైకా... కార్తావ భూతిం
 సాక్షాత్తుంటాను. కృతానాన కంతాంగ కారితవ చేతులు పా... పాన
 శ్రిణేయ సభాస్వాత్వపక్షస్వహాపన్న నైశంత మాకంత కంతవంతం
 పరకాంత... త ముల్లుత్వ తా. తం నితాంతం నన వంతం పదం
 తాంభూతా దక వంతం గన వం కలం కంబి బంబు... చేతులూ దిమ్మ
 పిత్తివ్య సస్తాద్య సస్తాద్య రుదీయ సుదీయ సన్నిహితాభూతి ముదా
 సలూరాం భూత్వ... దతవేద్య ముత్తవ్య నాపవ్య స్వస్తావమ్యుత్తం
 బురా తవ్యమైకేం తత్తేన రేణేన నద్య... పరకాంతా నైశాంత
 మయేనేన దోరేణ మర్కర్త నాశీరణేకేన కంభీర్య శ్రిద్వలం
 భోద సంభూత సాదామనీ కమాలజాలం కరేణ స్వహాత్వ హావాం
 శర గంధితేన నూత్నేన నిత్యంబితేన చతుశ్చ సాక్షిణమా
 తేన నతాసముతానయంతం సమంతాద్భి తానాం ముంబివి
 తుస్ మస్తర్నిమేమా దఖద్యోత ఖద్యోత ఖంజ్యంత మవ్యకుపానా
 యకక్షవ్య మవ్యజ్వలజ్వల వహ్యంతం నిహ్యన్య మైకాంతికం ధావ్ర
 మాస్తం హరనంవ ముష్టిపిమేయం వింగ్న వజేకం ప్రతిపిస్త
 దూభిలావణ్య సింధో! భిమమ్భూత కారుణ్యబంధో! బృహస్పర్ష
 నవాదినోద్భూత భూరిననాహావగావర్త గంభీరవాళీ పుటవాజుచక్రిక
 రంధ్రోచ్చలత్కూల కాశోదరకల్పయా తుంగ తుంగోత మాంగ సగివ
 త్త్వసగివస్తి దివ్యడా సమాయాత సపాశ్వపుత్రీ యురీదేవ్యయా
 కంతకాండ స్థలాస్తగ్ధతకూల కొటూ దధస్తా త విస్తార
 తద్దీధితిస్తామ లేఖావ్రీకాశ యా స్వస్వజాయంత భాగావిభాగ క్రమా
 ఘట్టితశ్యామ నూతాంకనంకాశయా లోమరాజ్యా స్వసామాజ్య
 రాజ్యధిరోహయ నిర్దోషమాహేంద్రీ నీలోపలాబద్ధయాభేద్యయా
 వద్యయేవాత్త భాస్వద్వలీ భంగ సౌవర్ణసోపాన సుఖేన దుర్లంఘ
 బుద్ధ్యాచిరాధ్యాసితాహంబ భాంజాఘ కోటిచ్చటానంక పునోదరేణైవ
 సంవేద్యమార స్వజన్మాద్యధీతర్ల సత్వాదిభూతే భృతక్షుణ్ణ నక్షత్ర
 మార్గాచ్చభూతే! సభూతేశ భూతే! శ్రితాభీష్టసంతాన చింతామణే!

శాంత చూడవలె! సురంగరక నటనీస్తాది కల్యాణ భూమి పుష్పాను
 ప్రజ్ఞత ప్రతికాక మధ్యే పరాధే పరాధోపేతాయ తాహిస్సహజస్త
 నత్నోజతాటకీయా వాటనం విష్వతిశ్చేతాద్యోతి నత్సానీవత్తంద
 ధస్తతీశాభ్యాం, పదామూర్తయ పాలానీమూలాలనాలాయ మూసా
 మభిజ్ఞేంద్ర దాతేయ కాత్యాయనాద్రేయ పూర్వాది భాసాపద
 ప్రక్రియా వ్యాకీయా సంప్రదాయ ప్యదానూది మాచార్యవర్గోప
 దేశకీయాచార్య ధుర్యాపసిద్ధార్థ పీఠ్యానుభవీమపక్కాంచ
 ధక్కాం, తదైవా భయం భూతజాతయ వీతాయ సంకల్పయన్న
 వ్యయం చావ్యయం సంపదానోసితాభ్యాం పరాభ్యాం కరాభ్యామ
 శేవశ్రుతిహృతమూర్తి లనద్దానసంపక్తికాలైపలాళీకరీరాగి గాను
 త్సతశ్యామగాత్రం ప్రకృత్యైవమాప్రకృత్యేవ కంఠస్థలోల్లాసి గౌరా
 సితశ్యామలేఖం నటాశ్చత్వత్సంకురావర సాకార మాకోటికాన్యాను
 పూర్వాస్యతం కోటిసారంసదాచర్వితాతామృ బింబవృణాయాథ
 తాహిత్యసంస్కార మాభాదఖండాశ్రితుండం దధానం సవాసాదరం
 కీరమాత్మస్తుతివ్యగ్ర భక్తాగ్రగణ్యేష్టదానైక మత్యంచ నిత్యం సుఖ
 ప్రత్యయాంకం విశంకాకళంకం పరాంకంచభిభ్రత్ క్వచిద్భస్మ
 ధూళీః క్వచిన్నాభిపాలీః క్వచిత్సర్వవారాన్ క్వచిత్సుష్మహారాన్
 క్వచిత్క్షేత్రయోగం క్వచిద్గంధరాగం క్వచిత్కామకృష్టిం క్వచిత్కా
 మశుష్టిం క్వచిత్పింగళాభాం క్వచిత్కృష్ణశోభాంచ శుష్ణన్నదంభోసి
 సద్భక్తి సిద్ధాంజనానాం జనానాం కృతే క్లప్త సాక్షాత్కృతే! సర్వ
 సాక్షీ! సమాశ్చర్య చర్యాకృతే! కంఠకాండ స్థితేనారవైశానుమే
 యేన పాధోముచావా పికేనాథ వాచకోశుకేన స్రవేశత్కావర్ధిత శ్చ
 క్రగోపాను చూతప్రవాళాను బింబీఫలాంశోను కింవాన్యదేవేతి సంజేహ
 సందోహదం దంత వాసస్తదంతర్వచోవ్యాజ పీమూషనిఘ్రాత విఘ్ర
 ఙ్ణికాశాన్ స్వమూలాంతరోద్యోత విద్యావశేషాం కురాభాన సంపుల్ల
 క్షస్తప్రతిచ్ఛస్తసూపా నసంక్షీణశృగా నసత్కర్ధతుంగాన్ వదాతాంశ్చ
 దంతాకల్లలన్మాససౌక శ్శిశుస్సేర కాంఠిస్త్రితంచ ప్రపంచగ్న క్వచిదగ్

త్నభూసాధృతా చృష్టియైక్యైక సంస్థానయోగిత్య విద్వేషిణో
 త్యాస్తత్సంగార యోరాస్తస్సభూధర్ ఇత్యాకలగోవివ నిక్షిప్తయా
 సమభూతేషియా చంపకకార సంస్థానోపిశ్రియానాసయా బంధురా
 స్వామృతాంశో. లలత్కృతాంశోక స్థిరామెద సాహిత్యనాడింధమం
 ఐశ్వరికౌష్ఠ్యసప్రాణిపుణ్యాది కర్మాఘ సాక్షాత్కృతి వ్యగ్ర మఃగ్రాగ్ర
 సాహసో సంభోసోమామ్నాయ మాలామయం కాలచక్రప్రవృత్తి
 క్రియానాభి మన్యానవాప్య గ్రహపూహ సామ్రాజ్యశోభం ప్రభాదీర
 నరస్సమత్రాణనాతం జగజ్జాత పుష్యదీనప్రక్రమోత్తేవ నిష్పాదితా
 గ్రామ్య విదుర్మ్యవిద్రోణి వేలాఘటీయంత్ర మాదిత్యసంజ్ఞావ దక్ష్యేక
 మన్యజ్ఞేలా న్యజన్వాంత పప్తంభవిష్టంభకం సర్వసర్వసహాది త్రిలోకే
 ఫలగ్రాన ధీరస్ఫురజ్వల మాలా కరాళాంతరం నిత్యచూమువీతం
 ప్రద్రుతార్థ ప్రభాకార గోరోచనాచిత్రకాభం బృహద్భాను సంజ్ఞం
 తధార్థం పుమర్థే పరాధే జగన్నేత్ర కామామలాంభోధి జృంభాప్రియం
 భాపుకం కించ లక్ష్మీసుధాసోదరం తాతారాధిపత్యాసికాధామ
 జైవాత్మకాఖ్యం యథార్థాఖ్య మక్ష్యేక మేవోద్దధానేన వామేన
 మానేష్యవామేన సాక్షాదవామేన శాణాశ్శనిర్జిత ముక్తాపరాగాచ్ఛ
 భస్మచ్ఛటాకల్పితం క్షేపేనస్మరాటోప సంక్షేప పూర్వార సంహార
 సంపాదితం కీర్తికూటత్రయం వాత్రిపుండ్రం వహానంచవామేన వామేన
 గోరోచనా చిత్రకప్రాంత సంక్రాంత ముక్తాలబంతీలతాంచాపి విద్యోత
 యంతీ మశేషాధిపత్యాంక కల్యాణపట్టాయమానా మనభ్రాష్టమీచంద్ర
 లేఖాభిరామాం లలాటస్థలీ మావహానేన వక్త్రేణ వక్త్రప్రధావత్
 ప్రధావత్కవివ్రాతజాతావలేపావహా! అశేషభూతాంతరోద్భూతతా
 పావహా! ప్రతిపదవిప్రతస్ఫటాపృష్ఠ నిష్ఠాతసీనూన గుచ్ఛప్రతిచ్ఛంద
 కాశచ్ఛవిజ్యాకళాపీన కాండానసచ్ఛాయ లేఖామయూఖాలసద్ధాత్ర
 నాగేంద్రయోగాత్త నృత్యానిలస్ఫురత్కుండలవీక్రియైకత్ర హస్తస్థ
 కీరాశనప్రత మత్తత్సమత్తొదగద్దాడిమీ భిత్తశంకాకరప్రస్ఫురదీత్స
 తాటంక సంపత్తి రన్యత్ర చైకత్ర శంపాలిసంపాత పింగ; కపరోఽ

జరతా! జరతా! వృషేణాంబుచాహోబలీ సన్నిభం కైర్భువూకాల్మష
 మేఃత్రో చోల్లోల కల్లోల సూక్ష్మోపలాన్తర్గ కల్లోలినీ చైకన్యకీయం
 జర్ఘరీభూత గాత్రాగ్ది భూదార వాశోంస నకరిన్ద్ర సామృద్ధ్యాద్విగ్ధ
 సానంద భూమీశ్వతస్వచ్ఛ దుష్టాంసరశ్చాన్యతశ్శోభన హూన్యద్ర
 నదోణి కేసన్పుటతే తునీచశోపాభీన మగ్నో నదీరేరచభీన శృంగార
 యోనిప్రియపాణి నాశీనశోచిర్మయానశ్శృంపిన్ద్రులూనిమ్న శృంకేడు
 రేఖాచరమృతి చిత్రీయమాణాంతరాం సంకటింహానినాంవెనామాయక
 మోహనప్రకీర్తియా కేవలే! బోధబుయిలన్న్వ మేహని కాశక్యాకారా
 న్నిధే! దేవదైతేయవిశ్వాగ్రగద్యాశీ) తానంత కోటిసకోటిసునీ
 రాజనీరాజనాహోల్ల సత్పావ పీణావనే! స్వప్నసాదో యనిపాన్యహా
 దేవ దేవేత నిష్టభ్యతే విష్ణురస్యత్యతే ప్రస గోష్ఠస్యతే మృతుర్వరస్య
 భిరాస్వాద్యతే నిమ గాచయతే గామరుప్తేస్యతే నజమాభస్యతే
 శూలముచ్చిద్యతే కాళధూర్భేద్యతే భూధరశ్శృత్యతే భూమి రుద్ధ
 భ్యతే ద్యావఃపరోత్పాద్యతే వాగ్ధి రన్యోత్యతే ద్యావఃపూ మీయతే
 దృక్కరేద్యత్యతే వారిధాసేతు రాబభ్యతే కింపురహ్మినికేర
 యస్యప్రసన్నోసి తస్మాశ్రవిన్ద్యండమండాని గాజ్యం త్రిలోకీని
 కాద్యోవితానం వియన్మండలీరత్న సింహాననం రత్నసానుః ప్రజాః
 పాణికోటిః సుధాంధః ప్రదీపాగ్రహః పుష్పవంతౌ మహాకర్మ బిగ్గా
 వధూకాననం నందనం దీప్తికాదుగ్ధ పాథోనిధిశ్చంద్రికా చామరం
 ఛత్రమంభోధరః కోశగుప్తిర్నిధిర్వాహినీ సంచభూతాని సేవాధిపాలక
 పాలాః ప్రధానం విధాతా విధుర్జంత్ర ముఖోన్యై వరోధోప్యసే
 హర్తవస్సావిదల్లాః మనీషైరజీవీకరాలంబినీ శ్రీ ర్నిదేకోన్యభి
 శారదాచన్ద్రయంతన్నిరాకార! నిర్ద్వంద్వ! నిస్సంగ! నిష్కల్మషాశ్చ డ
 దండామనానప్రబోధన్వరూప! ప్రమేయా ప్రమేయ ప్రమానంవ
 యాపోహ రూపోహలక్ష్యస్వసతాః! మత్తప్రమాతాః చిత్తే దూర
 స్మరారే! పురారే! యమారే! చిరాన్నేత్రపుష్పార్పనాది స్ఫుటాభక్తి

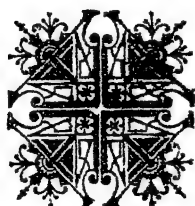
భక్తాగ్రగణ్యాచ్యుతప్రత్య చక్రాయుధ! స్ఫురచక్రాభిభావస్ఫురద్విగడక
 ప్రస్తుతాత్మప్రకస్తితుస్తోమ! సోమావతంస! ప్రధీనసదానస్త్వ
 సాహిత్య నారాయణానంద కందాయితామంద వందారుమందార!
 సంక్రాంతనూర్యోదరావాసధీచోదనాశేష చర్యాసమశ్లేషనారాయణ
 శుశ్రూషదీక్షార్థ! నారాయణాఖ్య! ప్రపన్నార్తిహరి! నజానేర్థహనే!
 పరామ్యేగతిం భూతయోన! వియోన! యథేష్టం మమేష్టం ప్రభుష్టం
 కృషీష్టా! ప్రకృష్టప్రభావేశ! యజ్ఞేశ! యోగేశ! వైద్యేశ! విద్యేశ!
 శంభో! మహాదేవ! శంభో! నమస్తే నమస్తే నమః॥

ఇతి

శ్రీభట్ట శ్రీనారాయణీయం మహేశ్వర సండకం

సంపూర్ణం.

శివం

పాంగలివ్రతము.

అవగా దీనినేకొండలు గురునాథహంగలి వ్రతమందురు.

యజమానః పత్న్యా సహమంగళం స్నానంకృత్వా సంభ్యాదినయ
మానంతరం । స్వగృహస్య ఈశాన్యభాగేమంటపంకృత్వా చక్రపల్లవ
పుష్పమంజర్యాది భరలంకృత్య బ్రాహ్మణాః ఒంఘాంశ్చనూయ
మంటపే అఖండదీపారాధనంకృత్వా ప్రణమ్యుః

ఏవంగుణ విశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ సకుటుంబస్యమమ
ఇహజన్మనిగురునాథ సిద్ధిద్వారాసంకల్పపూర్ణాంతిపూర్వకదీర్ఘాయుఃపుత్ర
పౌత్రధనధాన్యాదైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం మంటపారాధన పాయసహవిః
పచనాదిగురునాథ దేవతాపూజాం కరిష్యే ॥ నిర్విఘ్నపరిసరూర్జైర్గ
మాదాగణాధిపతిపూజాంకరిష్యే! ఇతికలశగణాధిపతి పూజాంకృత్వా
పాయసహవిశ్చరుంగంధపుష్పాక్షతైరలంకృత్య ॥ శ్లో ॥ క్షీరాల్లవసము
ద్భూతే కామధేనోమునిప్రియే ॥ ప్రదాతుంగురువేదవ్యం దేహీక్షీరాణి
కామదే ॥ ఇతిగోక్షీరాణిహవిశ్చరవిన్యస్య గృహమధ్యదేశే అన్నిం
ప్రజ్వాల్య హుతాశనప్రాగుచ్చిక్తపయః పూర్ణాచ్చరో స్వయంగాగురు
నాథాస్వాద్యహవ్యంపచ్యతాం నవతండులైః । ఇత్యగ్నోక్షీరాణ్యుత్తా
ప్య సంప్రదాయానుసారేణ తండులాః హవిశ్చరవిన్యస్య ద్వాదశాం
జలిపరిపూరిత తండులాః క్షీరపాప్రేనిక్షీపేత్ తతోహవిస్సిద్ధవత్కృ
త్యగురునాథ పూజాంకుర్యాత్ ॥ అలంకృతమంటపమధ్యే సి హాసనం
ప్రతిష్ఠాప్య తత్పార్శ్వయోస్త్రిశూలాంఖడ్గంచ విన్యస్యప్రాణప్రతిష్ఠా
పనంకృత్వా ధ్యానావాహనాది పూజాంకుర్యాత్ ॥

ఏవంగుణ విశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ గురునాథదేవతా
ప్రీత్యర్థంధ్యానావాహనాదిపూజాంకరిష్యే ॥ అథధ్యానం ॥ శివశేషవసం
భూతం । చతుర్భుజంత్రిలోచనం । త్రిశూలాంఖడ్గ ఉమరుచక్రాన్యా
యుధధారిణం । గురునాథమహంధ్యాయే సర్వకామవరప్రదం ॥ గురు

నాథ దేవతాభ్యోనమః! భాస్వనంసమర్పయామి! అశ్వత్థపత్రశయ్యానాం
 సంజాతంప్రమథాధిపం! లోకసంరక్షణానక్తం గురుమావాహయామ్య
 హం! గురునా... ఆవాహనం సమర్పయామి! సువర్ణచిత్రితంపీతం నవ
 రత్నసమన్వితం! సింహాసనంప్రదాప్యామి సంవిశద్వమిహప్రభా! గురు
 నాథ- ఆసనంసమర్పయామి || సరోవరసమాసితం జలంకలశసంస్థితం!
 పాదయోద్గురునాథాహమర్పయే పావయిస్వమాం|| గురునాథ-పాద్యం
 సమర్పయామి! సువర్ణకలశాసీతం సుగంధకుసుమాన్వితం | గురునాథ
 గృహాణార్ఘ్యం సర్వసంపత్ప్రదాయకం|| గురునాథ - అర్ఘ్యం! పవిత్ర
 ముదకందివ్యం స్వర్ణపాత్రస్థితంశుచిః | గృహాణాచ మనార్థాయ గురు
 నాథసుఖప్రద|| గురునాథ - ఆచమనం! పంచామృతైః పంచమంత్రై
 ర్దధిక్షీరఘృతాదిభిః! మధునాచమహాబాహుస్సావయేశంకరాత్మజ||
 గురు - పంచామృతస్నానం || గంగాదిపుణ్య తీర్థభ్యో మయాసీతేన
 వారిణా! స్వర్ణకలశస్థితేనాద్య స్నానమంగీకురుప్రభా|| గురునాథ-స్నానం||
 స్వర్ణాంచల సమాయుక్తం వస్త్రీయగ్ధం కటిత్పభం | మయూర్పితం
 గృహాణ్యేంద్రమ్యం హరిహరాత్మజ || గురునాథ-వస్త్రీయగ్ధం! సువ
 ర్ణతంత్రసంభూతం యజ్ఞసూత్రం మయూర్పితం | అంగీకురుష్వ దేవేశ
 గురోమంత్ర పవిత్రితం || గురునాథ- యజ్ఞోపవీతం | సుగంధద్రవ్యసం
 యుక్తం కర్పూరేణుసంవాసితం | చందనం తేప్రదాస్యేహమంగీకురువిలే
 పనం! గురునాథ - గంధం || హరిద్రాచూర్ణ సంయుక్తాః కుంకుమేన
 సమన్వితాః! మయూర్పితానక్షత్రాంశ్చ గృహీష్వప్రమథాధిప|| గురు
 నాథ - అక్షతాః || చిల్వపత్రైః ద్వివిజపుష్పైః కరవీరైః కుశేశయైః
 తులస్యా కర్ణికాచైశ్చ గురునాథాహమర్పయే || గురునాథ- పుష్పాణి!
 అ ధాం గ పూ జా.

గుర వేనమః పాదాపూజయామి, నాథాయనమః కటింపూజ
 యామి, ఈశ్వరాత్మజాయ నమః నాభింపూజయామి, శాస్త్రీనమః,
 హృదయంపూజయామి, శూలఖడ్గధరాయనమః భుజాపూజయామి,
 లోకరక్ష కాయనమః కంఠం పూజయామి, పాయసాహార నిరతాయ
 నమః ముఖంపూజయామి, భక్తసంపత్ప్రదాయనమః నాసికాంపూజ

యూమి, త్రినేత్రాయనమః నేత్రాణిపూజయామి. అశ్వత్థశాఖావత్ర
ప్రియాయనమః కర్ణాపూజయామి, మోహినీ సుతాయనమః లలాటం
పూజయామి, హరిహరాత్మజాయనమః శిరఃపూజయామి ।

అధాష్టోత్తర శతరామావళిః.

ఓం శివాయ	నమః	ఓం కామారదే	నమః
మహేశ్వరాయ		అంధకాసురనాదనాయ	
శంభవే		గంగాధరాయ	
పినాకినే		లలాటాక్షాయ	
శశిశేఖరాయ		కాలకాలాయ	
ఓం వామదేవాయన	నమః	ఓం కృపానిధయే	నమః
విరూపాక్షాయ		భీమాయ	
కవర్దినే		పరశుహస్తాయ	
సీలహృదయాయ		మృగపాణయే	
శంకరాయ		జహ్నుధరాయ	
ఓం భూలపాణయే	నమః	ఓం కైలాసవాసినే	నమః
ఖట్వాంగినే		కవచినే	
విష్ణువల్లభాయ		కళోరాయ	
శివీవిష్ణయ		త్రిపురాంతకాయ	
అంబికానాథాయ		వృషాంకాయ	
ఓం శ్రీకంఠాయ	నమః	ఓం వృషభానాథాయ	నమః
భక్తవత్సలాయ		భస్మాద్భూతవిగ్రహాయ	
ధవాయ		నామప్రియాయ	
శర్వాయ		సర్వమయాయ	
త్రిలోకేశాయ		త్రయీమూర్తయే	
ఓం శివకంఠాయ	నమః	ఓం అనీశ్వరాయ	నమః
శివప్రియాయ		సర్వజ్ఞాయ	
ఉగ్రాయ		పరమాత్మనే	
కపాలినే		సోమసూర్యాగ్నిలోచనాయ	

ఓం హవిషే నమః

యజ్ఞ మయాయ

సోమాయ

పంచవక్తాయ

సదాశివాయ

ఓం విశ్వేశ్వరాయ నమః

వీరభద్రాయ

గణనాథాయ

ప్రజాపతయే

హిరణ్య రేతసే

ఓం దుర్ధయ నమః

గిరిశాయ

గిరీశాయ

అనఘాయ

భుజంగభూషణాయ

ఓం భర్గాయ నమః

గిరిధన్వనే

గిరిప్రియాయ

కృత్తివాసనే

పురారాతయే

ఓం భగవతే నమః

ప్రమథాధిపాయ

మృత్యుంజయాయ

సూక్ష్మతనవే

జగద్వ్యాపినే

ఓం జగద్గురవే నమః

వోమకేశాయ

మహానేనజనకాయ

ఓం చారువిక్రమాయ నమః

రుద్రాయ

భూతపతయే

స్థాణవే

అహిర్బుధ్నాయ

ఓం దిగంబరాయ నమః

అష్టమూర్తయే

అనేకాత్మనే

సాత్వికాయ

శుద్ధవిగ్రహాయ

ఓం శాశ్వతాయ నమః

ఖండపరశవే

అజాయ

పాశవిమోచకాయ

మృడాయ

ఓం పశుపతయే నమః

దేవాయ

మహాదేవాయ

హవ్యయాయ

హరయే

ఓం పూషదంతభిదే నమః

అవ్యగ్రాయ

దక్షాధ్వరహరాయ

హరాయ

భగనేత్రభిదే

ఓం అవ్యక్తాయ నమః

సహస్రాయ

సహస్రపదే

ఓం అపవర్గప్రదాయ నమః

ఓం పరమేశ్వరాయనమః

అనంతాయ నమః

ఓం శ్రీగురునాథస్వామినేనమః

తారకాయ నమః

అథ శివసహస్రనామ పూజాంకుర్యాత్

ఇత్యుత్తర శతనామావళి సమాప్తః.

శ్లో॥ దశాంగంగుగ్గులపేతిని సుగంధద్రవ్యసంయుతం । గురు
నాథప్రదాస్వామి ధూపమంగీకురుప్రభో ॥ గురు-ధూపం । శ్లో॥ పంచ
వర్తీసమాయుక్తాంగోఘృతేనసమన్వితాం దీపపక్షింప్రదాస్వామిశంభో
భవహారాత్మజ ॥ గురునాథ-దీపందర్శయామి! అథనైవేద్యం ॥ శ్లో॥ సుప
క్వంపాయసంస్వామి వ్యంజనాపూపసంయుతం । స్థితేంద్వాదశపత్రేషు
శుచిగోఘృతమిశ్రితం గురునాథార్పయామి ॥ భుజ్యతాంవరదోభవ ॥
గురునాథ-నైవేద్యం ॥ శ్లో॥ నాగవల్లిదళైశ్చేవైత వజ్రైః పూగీఫలా
న్వితం । ముక్తాచూర్ణలవంగైశ్చ యుక్తంతాంబూలమర్చయే ॥ గురునాథ
తాంబూలం ॥ శ్లో॥ పూజాసాధుణ్యసిద్ధ్యర్థం స్వర్ణపుష్పసమన్వితాం
దక్షిణాంతేప్రదాస్వామి భక్తైశ్చర్వప్రదాయక ॥ గురునాథ-దక్షిణాం ॥
శ్లో॥ అనేకవర్తినంపన్నం గోఘృతాక్తం సుమంగళం । నీరాజసందర్శ
యామి గురుకర్పూరసంయుతం ॥ గురునాథనీరాజనం ॥ ఈశ్వరాత్మజదా
స్వామి పుష్పాంజలిమహాప్రభో! గురునాథగృహకేమం! సర్వసంపత్ప్ర
దాయక ॥ గురునాథ...మంత్రపుష్పంసమర్చయామి! ప్రదక్షిణాశ్రయం
కృత్వా ॥ ప్రిణమూమిముహూర్తముః । అపన్నివారణంకృత్వా సర్వ
సంపత్ప్రదోభవ ॥ గురునాథ-ప్రదక్షిణానమస్కారాం త్సమర్చయామి!
అథలఘ్నాః ॥ శ్లో॥ మార్గశీర్షేధనుర్భుక్తే పూర్ణిమాగురువాసరే! అద్వై
యాంభక్తకర్తృత్థం జాతోహరిహారాత్మజ! గురునాథదేవతాభ్యోనమః
ప్రథమార్ఘ్యంసమర్చయామి! ఏవంప్రకారేణద్వాదశార్ఘ్యవిద్యాయాత్
తతఃభగవత్పూజానంకుర్యాత్ ॥ శ్రద్ధాంమేధాంయశఃప్రజ్ఞాంవిద్యాం
బుద్ధింశ్రియంబలం । ఆయుష్యంతేజసోగ్యం గురునాథప్రదేహిమే ॥
యస్యస్మృత్యాచనా మోక్షాత్పరమపూజాక్రియాదిషు! న్యూనంసంపూ

రతాంయూతి సద్యోవందేతమచ్యుతం ॥ మంత్రహీనం క్రియాహీనం
భక్తిహీనం హరాత్మజ! యత్పూజితం మయా దేవ పరిపూర్ణంతదస్తుమే!
అనయాధ్యానా వాహనాది పూజయానై వేద్యేనచ భగవాన్గురునాథ
సుప్రసన్నోవరదో భవంతు.....కల్పీ క్తసంపూర్ణ సకలఫలావాప్తి
రస్తు॥ ఆచరితవ్రతంసువ్రతమస్తు బ్రాహ్మణాయసపాయసంద్వాదశాఽ
పూపవాయనదానంకృత్వాబ్రాహ్మణా భోజయిత్వాగురునాథహవిః
ప్రసాదంస్వయం బంధుభిస్సహభుక్త్వా బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాతాంబూ
లాదికందద్యాత్ ॥ సర్వంగురునాథ దేవ తార్పణమస్తు॥ పూజకాలేనమక
పారాయణంకుర్యాత్ ॥

అథ కథాప్రారంభః.

నూతడివాచ॥ శ్లో॥ శృణ్వంతు ఋషయస్సర్వే నైమిశారణ్యవాసినః!
రహస్యమద్భుతంచైవ చరితం లోకపావనమ్ ॥ శివకేశవపుత్రస్య జన్మ
కర్మాశ్రయం మహత్ । తస్యోపాసనయోగ్యాణా మాయుర్వృద్ధిర్భవి
ష్యతి॥ విశశ్యంత్యావదశీఘ్రం తదైవాయాంతిసంపదః! పుత్రపౌత్రా
భివృద్ధిస్యా త్పశుధాన్యధనోచ్ఛయః॥ ఋషయఃఉచుః॥

తా॥ శ్రీమదఖండ భూమండలమునకు నలంకారభూతంబైన భరత ఖండము
నందు మిగుల బుణ్యకరంబగు నైమిశారణ్యమునందు శౌనకాది మహామునులు దీర్ఘ
పుత్రయాగమును జేయుచుండగ నచ్చటికి వ్యాసశిష్యుడైన సకలపురుషార్థములనుబెరిసి
కొనిన నూతుండవచ్చె అట్లువచ్చిననూతుని గారవించి కూర్చుండనియమించి అనే
కరులగు పురాణములనువినచుండిరి అట్లువినుచుగ్రమముగ కూర్మపురాణమునువిన
చు ద్యమించిరి, అట్లు ప్రయత్నించిన మునివరులు నూతునితో నిల్లనిరి అయ్యాకథ
కాత్రమా మామనస్సులయందు శాస్త్రయనుమారు పేరుగల గురునాథుడని దేవోత్త
రము వృత్తాంతమును వినకలయునని యభిలాష గలిగియున్నది మా యభిలాషంబు
ను దీర్పవేయమనిన నక్కడకో త్రముండిట్లనియె నైమిశారణ్యవాసులగు ఓ శౌన
కాది మునికులొత్తములారా మిగుల దాచతగినదియు ఆశ్చర్యమును చేయతగినదియు
అతములకు పవిత్రములుగ జేయునదియునగు శివకేశవ పుత్రుడైన గురునాథుని

చరిత్రమును సమగ్రముగా జెప్పెదను సావధానములై వినుడు గురునాథుని నేవించు మానవుల కాయుర్వృద్ధియగును సకలై శ్వర్గంబులును గలుగును అపదలన్నియును నశించును సంపదలు వచ్చును పుత్రపౌత్రాభి వృద్ధియగును ధాన్యములును ధనములును సధికముగ గలుగుననినవిని శౌనకాదిమునివరు లిట్లనిరి.

శ్లో॥ సూతసర్వరహస్యస్థ మహాపూరుషరూపయోః ।

శివకేశవయోఃపుత్రః కథంజాతోమహామునే ।

శ్లో॥ కీదృశంతత్త్వయాపంవా నామధేయంచకీదృశమ్ ।

తస్యపూజావిధానంచ తచ్ఛ్రుతిత్రించకీదృశమ్ ।

అతిచిత్రమివాభాతి బ్రూహిసర్వంసవిస్తరమ్ ।

తా॥ ఓసూతమహామునీశపు సకలరహస్యములను చెలిసినవాడవు మహాపురుష రూపులగు శివకేశవుల కిరువరకును గురునాథుడు పుత్రుండెట్లయ్యె గురునాథదేవుని స్వరూపమెట్టిది ఆగురునాథదేవునకు బూజాదుల సెట్లుచేయవలయును ఆదేవునిచరిత్ర యెటువంటిది నీదువచనములు మిగులనాశ్చర్యమును గలుగజేయుచున్నవి ఈవిషయ ములనుబెల్లి మమ్ముల గృతార్థులజేయుచునిరి.

సూతఉవాచ॥ శ్లో॥ వత్సేతచ్ఛ్రుతింసర్వం శృణుధ్వంశౌ తాదయః ।

కేశవేశ్వరిసంబంధి పావనంసర్వదేహినా ।

తా॥ సూతుండుచెప్పచున్నాడు ఓశౌనకాదిమునివరులారా గురునాథదేవుని వృత్తాంతమును సర్వమునుసవిస్తరముగ జెప్పెదనువినుడు. శివకేశవులకు పుత్రుడగు గురునాథుని చరిత్ర సకల ప్రాణులను పవిత్రము జేయుటకు దగిన సామర్థ్యము గలిగి యున్నది.

శ్లో॥ పురాదేవాసురాస్సర్వే సమవేతాస్సహస్రశః ।

అమృతోత్పాదనాద్ధాయ ప్రయత్నంచక్రరోజసా ॥

మంగరాద్రింసముత్పాట్య కృత్వామంథానమద్భుతం ।

రజ్జంకృత్వావాసుకించ మమంధుఃక్షీరవారిధిమ్ ॥

తా॥ పూర్వము దేవతలును రాక్షసులును వక్కటిగాజేరి తమ లేజన్ముచేత నమృతమును బుట్టింపవలయుననిప్రయత్నించి మందర పర్వతమును బెల్ల గించియత్తె

ద్యుతమగు కవ్యమునుగా జేసి ఆదిశేషువును నాకత్రాడుగా చేసి పాలసముద్రమును మధించుచుండిరి.

శ్లో॥ నిమగ్నమందరక్షీర వారిధౌభగవాన్స్వరిః |
దధారకూర్మరూపేణ మమందు స్తేనురాఃపునః॥

తా॥ ఆవిధముగ మధించుచున్న సమయమునందు మందరపర్వత మాక్షీర సముద్రమునందు మునిగేటప్పడా నారాయణుడు కూర్మరూపమునుధరించి యాపర్వతమును దనవీపునఁ బెట్టుకొని యాపర్వతమును లేవనెత్తెను పిమ్మటను దేవతులును రాక్షసులును మరల సముద్రమును మధించుచుండిరి.

శ్లో॥ మధ్యమానేంబుధౌతస్యా జ్ఞాతంహాలాహాలంవిషమ్ ॥
తద్విషంభక్షయామాస లోకనాశకరంశివః॥

తా॥ అట్లుసముద్రమును మధించుచున్న సమయమునం దాసముద్రము నుండి హాలాహలమును పేరుగల విషముపుట్టె లోకములను నశింపజేయునట్టి సామర్థ్యము గల యావిషమును పరమేశ్వరుడు భక్షించెను

శ్లో॥ ఐరావతఃపారిజాత స్తథైవోచ్చైశ్శ్రీవాహయః |
శ్రీ దేవీకామధేనుశ్చ కాస్తుభాష్పరసస్త్రియః॥
తతఃపయోధేసంభూతా రత్నభూతాదివౌకసామ్॥
అచ్యుతేంద్రాదయోగృహా న్నేతాప్రేమపురస్సరమ్ |
తథైవావిర్భూవాధ పయోధేరమృతంశుభమ్॥

తా॥ అనంతరమందా సముద్రమువలన నైరావతము, పారిజాతము, ఉచ్చైశ్శ్రీవము, లక్ష్మీదేవి, కామధేనువు, కాస్తుభమణి, ఆష్పరస్త్రీలు మొదలగునవి పుట్టె అవియన్నియు దేవతులకురత్నములవలె సునోహరములై నవయ్యె వానిని నారాయణుడు దేవేంద్రుడు మొదలగువాడు ప్రేమగులుగునట్లు గ్రహించిరి అంతటకల్పవృక్షములు పుట్టినవిధమున మిగుల శుభకరమగు నమృతముపుట్టెను.

శ్లో॥ దృష్ట్వాతదనురాశీక్రమ మగృహ్ణాంబలశాలినః |
తేభ్యోపిబలినోగృహ్ణాన్ నప రేదానవాస్సుధామ్ ॥
ఏవంగృహీతేబలిబి రమృతేధదివౌకసః |
అహోగతానుధేత్యేవం చుక్రుశుక్కుఃఖతాస్తదా॥

తా. ఆ యమృతమును మిఁదిబలవంతులగు రాక్షసులు బహుశీఘ్రముగ నపహరించిరి అనమయంబున రాక్షసులకంటె బలవంతులగు దానవులు రాక్షసులనోడించియాయమృతమును యపహరించిరి ఇట్లుబలవంతులగు దానవులచేరాక్షసులచేనమృతమపహరింపఁబడగా దేవతలవృథు వనపనమృతములేకపోయినని వింతాక్రాంతులై చుఁబొంచినవారైరి.

శ్లో॥ తేషాంతత్కలహంశృత్వా దేవానామథయప్రకః ।
ఆవిరాగీన్ద్రుంచయితు మనుకాకథగవాన్వరిః ।
మోహినీరూపమూర్ధాయ హాపయన్వచభాన్వరం ।
కటాక్షైరనురాన్వశ్యక తేషామశ్రేకన్తై ర్యయా

తా. దేవదానవులయొక్క కలహించుబడనిన శక్తవత్సలుడగు దేవతలకు నభయమనిచ్చుకాదుచు వచ్చుకొనినవృత్త సంపన్నుడగు నారాయణుఁడు రాక్షసులకు వందిని దేవకుల కమృతము నివ్వవలచి యావిర్భవించినవాడై దివ్యసుంధరరూప మగు మోహినీ రూపమును బొంది తనక్రేగంటిమాత్రులచే దానవులకు నానందము గలుగునట్లుచూచుచు వారిముందర మందగమనమునుజేయుచుండెను

శ్లో॥ దృష్ట్వాతద్రూపముసురాదివ్య సౌందర్యమోహితాః ।
తత్సల్లాపధియస్సర్వై శ్చనై రేత్యాబ్రువంతతదా ।
అహలూభామినిసర్వేషా మస్మాకంకలహోభవత్ ।

తా. అట్టిజగన్మోహినీ రూపమును రాక్షసులును బాచి మోహమును పెందినవారై యామోహినీదేవితో స్సల్లాపమునుజేయు నిధిలాదగలవారై మెల్లిగమృదువచనమునిచ్చునిరి ఓ శ్రీలాలమా మాకందఱున నమృతమాలమున నొకకలహము సంభవించినదాయెను

శ్లో॥ తుల్యక్రమేణాల్లభేయం సుఖాశీరవయోనిధేః ।
అనై రుమ్యేణానర్వేభ్య స్సృధాంత్యంధాతామర్హసి ।

తా. ఈ యమృతమును మేముండగదుకు నమోదించుచు చే న్నిరవమృతమును మధించి గుండొందిలిపి తానైన భేషించునై ఆ దేవంతు నట్లు మా కందఱును గమముగనివు పంచిపెట్టవలయునని కోరినవారైరి.

శ్లో॥ ఇతితన్మాయయాభాంతా స్తేమోహివైదదుస్సుథామ్ |
సామోహినీబభాషేధ సస్మితం దేవదానవాః ||

తా॥ ఇట్లు పలికి మోహినీమాయచే మోహమును జెందినవారైన యాజగన్మోహినికి నమృతమునిచ్చిరి అంతటనా జగన్మోహిని యా యమృత కలశమును గైకొని దేవదానవులబిలచి చిరునగవు గలుగునట్లు నిట్లనియె.

శ్లో॥ పంక్తిశోపవిశధ్వంహి ద్విధాదేవాసురాఃపుథక్ |
తథోపవిష్టేషుహరి మోహాయన్నసురాదృశా |
స్మితేననర్మభిశ్చాథ దేవేభ్యః ప్రదదౌసుధామ్ |
సముద్రమథనంసమ్యక్పూర్వము క్తంమయాఖలు ||

తా॥ ఓ దానవోత్తమలారామీరందరు వేరువేరుగ పంక్తులనుతీర్చి కూర్చుండుడు ఆట్లుచేసితిలేని మీకందఱకును నమృతమును సమముగ బంచియిచ్చెదననిచెప్పి నాతాయణుండు తనజాపులచేతను భావగర్భితములగు వచనములచేతను నవ్వుచేతను రాక్షసులమోహపరచుచు నాయమృతమంతయు ముందుగ దేవతులకొసంగెననిచెప్పి నూతుండు మఱలనిట్లనియె ఓ మునిశ్రేష్ఠులారా పూర్వమందు మీకు సముద్రమథన వృత్తాంతమును సవిస్తరముగ జెప్పితినిగదా కావున నిప్పుడింకొనదానినిఁ జెప్పెదను

శ్లో॥ తాంజగన్మోహినీంద్రష్టు మావిరాసీన్మహేశ్వరః |
తామువాచమయాసార్థం సంభోగఃక్రియతాంశుభే ||

తా॥ ఆ జగన్మోహినీ రూపమును జూచుటకు పరమేశ్వరు డతొచ్చిటునకు శేగుణించి యా రూపమును జూచి మన్మథోద్రేకము చేత శోతరుజీమణి నాతోడగ్గిరి డింఛుమని యడిగెను.

శ్లో॥ త్వయ్యతీవానురాగోమే వర్తతేద్యవరాననే |
ఇత్యుక్తవంతమీశాన మబ్రవీన్మోహినీపునః ||

తా॥ ఇట్లు పలుకుచు పరమేశ్వరుండు ఓ మోహినీ సేయంబునాకు మిక్కిలి ప్రేమ వర్తించుచుండెననగా నాజగన్మోహిని యీశానునితోనిట్లుపలికినదాయెను.

శ్లో॥ కథమీశమయాసాకం సంభోగఃక్రియతేత్వయా |
నారాయణోహమధునా మోహినీరూపమాశ్రితః ||

తా॥ ఓ పరమేశ్వరా నాతోగూడనీకు సంభోగము చేయవలయునని పుత్రుల హలమెల్లుగలుగుచున్నది నేను నారాయణుడను దానవరాక్షసులను వంచించిదేశముల కప్పుతలబీయదలచి మోహినీరూపమును ధరించినవాడనయితిని.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తౌలజ్జయానమ్ర వదనానుబ్రవీచ్ఛివః ।
ప్రకృతిఃపార్వతీకాలో నారాయణఇతిప్రియే॥
చతస్రఃశక్తయఃపూర్వం నిర్దిష్టాఃసృష్టికారణాత్ ।
శక్తి నాంచతస్మాణాంమే మశ్యేత్వంపురుషాహ్వయః ॥

తా॥ ఈ ప్రకారముగా పలికి లజ్జపడి తలవంచుకొనిన మోహినీఁ జూచి పరమేశ్వరుడు బలవంచున్నాడు ఓ జగన్మోహినీ పూర్వము సృష్టికొఱకు ప్రకృతియనియును పార్వతియనియును కాలుడనియు నారాయణుడనియును నాలుగుశక్తులునాచేతఁబుట్టింపబడి నాశక్తులలోపలనేను పురుషుఁడై యుంటిని.

శ్లో॥ శక్తిరూపంపురాత్వాంతు భక్త్యాచివాప్యజీవనం ।
దారుకాభ్యేవనేగమ్యే కదాచిన్మోహయన్మనీక॥
త్వమేవేనృత్స్వరూపేణ మయారంతుంపురేచ్ఛసి ।
ఈశత్వయారమిష్యేహ మితిప్రార్థయ నేకిల ॥

తా॥ పూర్వము శక్తిరూపుడగు నీతో గ్రీడించి బ్రహ్మదేవుని పుట్టించితినీ మనోహరమగు దారుకయను వనమందొకానొకప్పుడు మునులకు మోహమును గల్పించుచు నీవునిటువంటి స్వరూపము చేత నాతో రమించుటకు నభిలాష గలవాడవై యిచ్చయించితిని గదా.

శ్లో॥ కాలాంతిరేరమిష్యేహ మిత్యబ్రువముఝిప్రియే॥
తస్మాత్ప్రయారమస్వాద్య ప్రార్థనానవృధాతవ॥

తా॥ ఆ ప్రాప్తింబినపుడు ఇది సమయముకాదనియు మఱియొక కాలమందు గ్రీడించెదనని చెప్పియుంటిని కావున నీదుకోర్కెయు నాచవచనములు వ్యర్థముగా, హుడదు యిప్పుడు నాతో గ్రీడింతునునెను.

శ్లో॥ ఏవముక్త్యాపిధావంతీం హ్రీమూఘవశమోహినీ॥
అనుధావన్మహేశోపి చేలాంచలమధాగ్రహీతో ॥

తా॥ ఇట్లు బలుమారును ఈశ్వరుని వచనములు విని జగన్మోహినిలోకములను
మోహింపజేయుటకు సమర్థుడై నిద్రించెదగిడిచుండె నా ఈశ్వరుడు నామెయొ
క్కపైటకొంగును బట్టుకొని వెంటనంటి పరుగిడుచుండెను,

శ్లో॥ మేరుప్రాంతవనేర మేయ జంబూకుంజవిరాజితే |
సాలవృక్షతలేరమేయ మోహిన్యాసహశంకరః ||

తా॥ అట్లు పరుగెత్తి పరుగెత్తి మిక్కిలి మందరమగునట్టి యునేరేడుగుంపు
లచే ప్రకాశించుచున్న మేరుప్రాంత వనమునందలి సాలవృక్షతలమునందు మోహి
నితో శంకరుడు క్రిడించినవాడాయెను.

శ్లో॥ తస్యోచ్చరతి ఘోదంసా స్వేదాక్తాసోఘమక్షమా |
ఉద్ధారయామాసతథా ఘేనిలంజలమౌస్యతః ||

తా॥ అప్పుడా జగన్మోహిని పరమేశ్వరునియొక్క క్రీడకు సహింపజాలక శరీర
మందంతట చురుటగలవై ముఖమువలనుండి ఘేనిలోదకమును స్రవించజేసెను.

శ్లో॥ తద్వాంతసలిలాజ్జాణా గండకాఖ్యామహానదీ |
సాలగ్రామశిలాస్తస్యాం గండక్యాంప్రధవంతిహి ||

తా॥ అట్లు స్వేదోదకమును గండకయను పేరున మహానదియయ్యె ఆనదియందు
సాలగ్రామములును పుట్టుచున్నవిగాదా,

శ్లో॥ తయోరేవంసంగతయో ర్మహిసీచరయోస్తదా |
కాలేనకియతాగర్భం దధౌనా మోహిసీశ్వరాత్ ||

తా॥ ఇట్లు పరమేశ్వరుని సంగమమువలన కొంతకాలమునకు నా జగన్మో
హినిసద్యోగర్భమును ధరించినదాయెను

శ్లో॥ అథాశ్వత్థతలేవత్ర పుంజేపుత్రమజీజనత్ |
త్రిలోచనంచతుర్బాహుం షిలోస్సరూప్యవిగ్రహం ||
త్రిశూలఖడ్గచక్రాదిధరం షోడశచక్షుకం |
వీరభద్రసమంశౌశ్చే సౌంధ్యేనాశ్చ సమం ||
మాన్దగ్రస్తేధనుశ్చక్తే పూర్ణి మాగురుదానవే |
అద్భూతాంధ క్షరయార్థం జాతోనరిహరాత్మజః ||

తా॥ అటుపిమ్మట రావిచెట్లుగల ప్రదేశములో పత్రిసముదాయమునందు
మూడు నేత్రములు గలవాడును, నాలుగు భుజములు గలవాడును, శివశక్తుల సత్వ
రూపమయిన వాడును, త్రిశూలఖడ్గ చక్రాదులనుధరించినవాడును, పరునారసంప
త్సరముల వయస్సు గలవాడును, పిరభద్రునింబోలు కౌర్మము గలవాడును జగన్మో
హినితో సమానమగు సౌందర్యముగలవాడును, హరిహరతనూభ పుడగు గురునాథుడు
మార్గశిరమాసమున భసుర్యుక్తపూర్ణిమా గురువాసరమునందు ఉద్ధౌ నక్షత్రముందు
మోహినీదేవతకు బుట్టినవాడాయెను.

శ్లో॥ చకారనామధేయూని తందృష్ట్యాచంద్రశేఖరః ।

గురుర్నాథశ్చ శాస్తాచ తథాహరిహరాత్మజః ।

శూలఖడ్గధరోలోక రక్షకశ్చేశ్వరాత్మజః ।

పాయసాహఃరనిరత స్త్రినేత్రోమోహినీసుతః ।

భక్తసంపత్ప్రిదోశ్వత్థ శాఖాపత్రప్రియస్తథా ।

ఇతిద్వాదశనామాని పృథ్వియాతానిధవంతితే ।

తా॥ అట్టిపుత్రునిఁజూచి చంద్రశేఖరుఁడు నామధేయముల నేర్పరచె గురు
నాథుడనియును, శాస్త్రయనియును, హరిహరాత్మజు డనియును, శూలఖడ్గధరుడని
యును, లోకరక్షకు డనియును, ఈశ్వరాత్మజు డనియును, పరమాన్న ప్రియుడని
యును, త్రినేత్రుడనియును, మోహినీసుతుడనియును, భక్తసంపత్ప్రియుడనియును,
అశ్వత్థశాఖాపత్ర ప్రియుడనియును, పదిఁచెందు నామములు గలవాడవగుమని నామ
కరణంబులునుఁ జేసెను.

శ్లో॥ ఇత్యేవంకృతనామాసీ త్ప్రితాకైలాసవాసినా ।

ప్రణమ్యమాతరంపుత్రః కిమాజ్ఞేత్యబ్రవీ త్తతః ।

తా॥ ఇట్లు శంకరునిచేత నామకరణమును బొందిన గురునాథుడు తల్లికి నమ
స్కారమును చేసినవాడై ఓతల్లి చేయవలసిన కృత్యములెన్నియనియడిగెను.

శ్లో॥ ఏపుత్రధనధాన్యాది సంపత్కామాద్విజాదయః ।

పాయసాపూపభక్ష్యైః పుత్రీత్వాంపూజయంతు తే ।

తా॥ పుత్రోత్తముడవైన యోగురునాథా! పుత్రీధాన్యాది సంపదలను కోరు

బ్రాహ్మణులు మొదలగు వారు పరమాన్నము చేతను భక్ష్యులచేతను నిన్ను పూజించుదురని చెప్పెను.

సూతఉవాచ॥ శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వాజననీతస్మై వాత్సల్యాదమృతందదౌ ।

తతఃప్రణమ్యపితర మబ్రవీద్భక్తిపూర్వకం॥

ఆజ్ఞాప్రదీయతాంతాత కింకర్తవ్యంమయాప్రభో ।

వసతిఃకుత్రమేబ్రూహి కుత్రవావిహరామ్యహం॥

తా ॥ సూతుండు మఱల నిట్లనియె ఓ శాసకాది మునివర్యులారా ఇటుల జెప్పిననీ పేమవలన కుమారునికి నమృతమును నిచ్చెను పిమ్మట గురునాథుడు తన తండ్రయగు నీశ్వరునకు మిగులభక్తితో ననుస్కారముచేసి యిట్లనియె ఓతండ్రీ పరమేశ్వరా నేను చేయతగినపని యెయ్యెడియాజ్ఞ నొసంగుదు నేనెచ్చటవసించియుండును నేనువిహరించుటకు తగినప్రదేశ మెక్కడ వీటినిన్నింటిని దెలుపుమనెను.

ఈశ్వరఉవాచ - పరమేశరుం డిట్లనియె.

శ్లో॥ కై లాసేనివసకపుత్ర ప్రమధానాంప్రభుర్భవ ।

లోకసంరక్షణాయత్రో విహరస్వజగత్త్రయే ॥

తా॥ ఓ పుత్రోత్తమా గురునాథా కై లాసమందునివసింపుము. ప్రమథగణములకు ప్రభుడవుగమ్ము లోకసంరక్షణ యను పని నవలంబించుము ముల్లోకముల యందు సంచరించుము.

శ్లో॥ త్వాంపూజయంతియేభక్త్యా మనుజాజగతీతలే ।

ఆయుశ్శ్రీయంయశఃపుత్రా దేహితేభ్యోనిరతరం ॥

తా॥ భూమియందుండిన మనుజులెవరు భక్తితోనిన్ను పూజించుచున్నారో వారలకు నెల్ల పృథుడు ఆయుష్యమును, సంపదను, కీర్తిని పుత్రపౌత్రాదుల నొసంగుమనిపరమేశ్వరుండు గురునాథునితో చెప్పెను.

సూతఉవాచ - సూతుండుమఱలయిట్లనియె.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వాతనయంతత్ర మోహినీచంద్రశేఖరా ।

అంతర్ధానంగతౌస్వస్వ లోకంజగ్మతురంజనా ॥

తా || ఇట్లు పలికి మోహినీ చంద్రశేఖరులు నచ్చటనే యంతరాధానమునుం బొంది తమతమ బోకంబులకు బోయిరి.

శ్లో || తతశ్చతుర్ముఖోభ్యేత్య దక్షభృగ్వాదిభిస్సహ |
బృహస్పతిప్రభృతిభి రింద్రాద్యష్టదిగీశ్వరైః ||
తందృష్ట్వాపూజయామాస సాక్షాన్దరిహరాత్మజమ్ |
పూజయిత్వాస్వయం వేదా దక్షాదీనబ్రవీష్సురాన్ ||

తా || అటుపిమ్మట బ్రహ్మదేవుడచ్చటకువచ్చి దక్షభృగు బృహస్పతీంద్రాది దిక్పాలకులతోగూడ నేగువెంచి హరిహరాత్మజుడగు నాగురునాథునిఁబూచి పోడ శోపచారంబులఁబూజించె అట్లుపూజించి యాబ్రహ్మదేవుడు తనతోవచ్చినదత్తుడు మొదలగుదేవతులనుఁజూచి యిట్లనియె.

శ్లో || శివకేశవయోస్తేజ సాక్షాద్దేవాకృతినదా |
పూజయధ్వంప్రజానాథం గురుంతైః శ్రీలోక్యరక్షకమ్ ||

తా || ఓ దేవతులారా శివకేశవులయొక్క లేజస్సు ప్రత్యక్షముగా నొక్క యాకారమునుధరించె కావునప్రజానాథుడును లోకరక్షకపంఠైన యీ గురునాథ దేవుని పూజింపుడనియె.

శ్లో || తతఃప్రజేశాదక్షాద్యా ఇంద్రాద్యష్టదిగీశ్వరాః |
మరుతోవనవస్సిద్ధాః పితరస్తమపూజయన్ ||

తా || అనంతరమున దక్షాదిబ్రహ్మలును ఇంద్రాది దిక్పతులును మరుత్తులును వనవులును సిద్ధులును పితృదేవతులును నాగురునాథుని బూజించిరి.

శ్లో || తదాదుందుభయోనేను ర్ననృతుశ్చాప్సర స్త్రియః |
అస్తువన్నీశతనయం నారదాద్యాసుర్నరైః ||

తా || ఆసమయమందున దేవగుందుభులుమోగె, అప్సరసరసనృత్యమునుఁ జేసిరి. పరమేశ్వర పుత్రుడగు నాగురునాథుని నారదాదిమునివరు లనేక విధములను స్తోత్రమును జేసిరి.

శ్లో || ప్రతియూతేషుదేవేషు బ్రహ్మాదిషుతదాజ్ఞయా |
కైలాసాద్రింగతశ్చాస్తా రేమేప్రమథనాయకః ||

తా॥ అంతట బ్రహ్మాదులందరు గురునాథుని యనుమతంబునుబొంది తమతమ లోకంబులకుఁబోయిరి పిమ్మట గురునాథుడును కైలాస పర్వతమునకుఁబోయి ప్రమ ధాధిపత్యమునుజెంది యచ్చట విహరించుచుండెను.

ఋషయడేవాచ - ఋషీశ్వరులడుగుచున్నారు.

శ్లో॥ సూతసూతమహాప్రాజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద ।

గురునాథస్యపూజాయాః క్రిమంబ్రూహియథావిధి ॥

తా॥ ఓ సూతా మహాప్రాజ్ఞా, సర్వశాస్త్రప్రవీణా గురునాథదేవుని పూజా క్రమమును శాస్త్రప్రకారమున విస్తరించిదెలియజేసిమమ్ములగృతార్థులచేయుమనిరి.

శ్లో॥ శృణుధ్వమృషయస్సర్వే వక్ష్యేతత్పూజనక్రిమమ్ ॥

పురామయాశ్చతంకుంభ సంభవాదృషిస్తత్తమాత్ ॥

తా॥ ఓ మునికులౌత్తములారా మీరందరను వినుడు సవిస్తరముగను గురు నాథ పూజాక్రమమును జెప్పెదను పూర్వముశేను మునివరుండైన యగస్త్యముని వలన గురునాథ పూజాక్రమమును వింటిని అచెట్లన.

శ్లో॥ లోకాముద్రస్వభర్తారం కదాచిత్కుంభసంభవమ్ ।

శిష్యాణాంశృణ్వతామేవ మృవాచమృదుభాషిణీ ।

తా॥ లోలియొకనాడు లోపాముద్రనిజభర్తయగు నగస్త్య మునివరునితో శిష్యులందఱువినుచుండ మృదుమధురవచన రచనంబుల నిట్లనియె.

శ్లో॥ కథయస్యమహాభాగ కస్యోపాసనయాదృతమ్ ।

సంపదామభివృద్ధిస్సాస్య తథానశ్యేయురాపదః ॥

తా॥ మహానభావుడవైన యోయగస్త్యమునివర్యు యేదేవునిబూజించుటచే సంపద లభివృద్ధి పొందును, అపదలు నశించును, అవివయంబును దెలిపి వస్తుగృతార్థురాలినిగా జేయుమని బ్రాధించినదాయెను.

అగస్త్యుడేవాచ - ఇట్లుపలుకుచున్న లోపాముద్రతో నగస్త్య మునివరుం డిట్లనియె.

శ్లో॥ అస్తిశాస్త్రప్రియేసాక్షా ద్విష్ణుశంకరయోస్సుతః ।

మోహిన్యాంశంకరాజ్ఞాతః కుత్రచిత్కారణాత్పురా ॥

తా॥ ఓ ప్రేమాంగనా పూర్వముననొక కారణమువలన శివకేశవపుత్రుడగు
నాక్షుడు దేవుడొకడుగలడు ప్రేమహృద్ధువు జగత్తోహినీ స్వరూపమును భరించి
నపుడు పరమేశ్వరునివలన నతండుపుట్టెను.

శ్లో॥ తస్యోపాసనయాకీక్రమం నృద్ధిర్నవలినంపదామ్ ।
కింలుప్యతేప్రియేనాత్మా త్నీతేహరిహరాత్మజే॥

తా॥ అట్టి గురునాథదేవుని బూజించుటచే నతికీక్రమగ సంపద లభివృద్ధి
పొందును ఓ ప్రియురాలా శివకేశవ సుతుఁడు ప్రత్యక్షముగ ప్రీతిహందినటులయితే
సర్వకోరికలను బొందగలరు.

శ్లో॥ ఉపాసనావిధింవత్స్యే గురో స్తస్యయథావిధి ।
ఏకాగ్రచిత్తానర్వేపి శ్మశుధ్వయూయమాదరాత్ ॥

తా॥ అగురునాథుని కేవింపఁ దగులీని శాస్త్రోక్త ప్రకారముగ కెప్పుడు
న్నాను ఓమునివర్యులారా మీరందఱు సావధాన చిత్తులైన యాదరమున వినుఁడు.

శ్లో॥ మార్గశీరేపూర్ణిమాయాం శాస్త్రానంపూజయేత్సుధీః ।
అర్ధ్రామీంవాప్రియతమే వాస రేవాబృహస్పతేః॥

తా॥ బుద్ధిమంతుడగువాడు మార్గశిరశుద్ధ పూర్ణిమయందు గురునాథదేవుని
బూజింప వలయును, అర్ధ్రానక్షత్రయుక్త గురువారంబులు సంప్రాప్తంబులయ్యె
నేని యత్యుత్తమంబని యెన్నవలయును.

శ్లో॥ మాఘాదిదోషరహితే షష్ట్యమాసదినాదిషు ।
ప్రశస్తేష్వపివాకుర్యా త్సపర్యాంవిధిసాగురోః ॥

తా॥ మాఘముమొదలగు దోషములులేని యితర మాసములలో ప్రశస్తతిధి
వాసరములయందు విధ్యుక్తముచేత గురునాథుని బూజింపవలయును.

శ్లో॥ పాతస్సాత్వాశుచిర్విప్రః కృత్వాసంఘ్యాజపాదికమ్ ।
గృహస్యేశానదిగ్భాగే సుధాధాతువిరాజితే॥
మంటపంరచయేదాదా చతుస్తంభసమన్వితం ।
రసాలాశ్వత్థకదళీ శాఖాస్తంబకవల్లవైః ॥

తా॥ ముందు బ్రాతః కాలస్నానమునుజేసి సంధ్యావందనమును జపంబును జేసి సున్నముచేపూతచేయఁబడి పృథ్వికాశంపుచున్న యింటియందలి యీశాన్యభాగమునందు తీయమామిడి, రావి, అరటి వీట్లయొక్క సంబంధములయిన కొమ్మలచేతను పువ్వుగుత్తులచేతను. చిగురుటాకులచేత నలంకరింపఁబడిన నాలుగు స్తంభములు గల మంటపమును నిర్మింపవలయును.

శ్లో॥ ఆహూయబ్రాహ్మణాన్బ్రాహ్మ వాదినోస్వజనానపి |
మంటపేగోఘృతాద్దీప ముద్దీప్యప్రణమేత్సుధీః ||

తా॥ అనంతరమందు బ్రహ్మచేత్తలగు బ్రాహ్మణులను బంధు జనులను బిలచి మంటపమునందు గోఘృతము వలన దీపమును వెలిగించి భక్తి వినయములతో ననుస్కారమును జేయవలయును.

శ్లో॥ యావత్ప్రాతఃపరేద్యుస్తం దీపయేద్భక్తిపూర్వకం |
తతస్సంకల్ప్యవిఘ్నేశం పూజయేద్విఘ్నశాంతయే ||

తా॥ అట్టిభక్తిచే చేసినయఖండ దీపారాధనను మరుదినంబున ప్రాతఃకాలము వఱకు నఖండముగ వెలుగునట్లుజేసి పిమ్మట సంకల్పమునుచేసి విఘ్నశాంతి కొఱకు విఘ్నేశ్వరుని బూజింపవలయును.

శ్లో॥ తతశ్చరుమలంకృత్య హవిషశ్చందనాదిభిః |
గోక్షీరాణిసమానీయ్య ప్రార్థయేదేవచూదరాత్ ||

తా॥ పిమ్మట చందనాదులచే చరునకు నలంకారమును చేసి గోక్షీరములను దెచ్చి శ్లో॥ క్షీరార్ణవసముద్భూతే కామధేనోమునిప్రియేః హవ్యంప్రదాతుంగరవేదేహి క్షీరాణి కామదే॥ అనుమంత్ర ముచ్చరింపుచు చరువునందు క్షీరములను బోసి క్షీరదేవతా ప్రార్థనంబు చేయవలయును.

శ్లో॥ ఏవంసంప్రార్థ్యగోక్షీరైః పూరయేద్ధవిషశ్చరుం |
గృహమధ్యేసమేదేశే ధ్యాయన్నగ్నింప్రదీపయేత్ ||

తా॥ ఇట్లుప్రార్థించిన పిమ్మట చరువును క్షీరములచేసిండించి గృహమధ్య మందలి ప్రదేశమందగ్నిని ధ్యాయంపుచు యగ్నినిప్రతిష్ఠచేయవలయును.

శ్లో॥ హుతాశనస్రాగుచ్చిత్త పయఃపూర్ణాచ్చ్యవోస్త్వయా ।
గురువాధాస్త్వాశ్మహవ్యం పశ్యతాంనవశంతుతైః ।
ఏవంథ్యాశ్వాచరుంతస్మిన్నగ్నైవిన్యస్యదీప్తితే ।
తీ.రామ్యైత్రాస్యశవకై స్తండులార్కప్రక్షిపేచ్చరా ॥

తా॥ హుతాశనమును మంత్రము నుచ్చరింపుచు అగ్నిహోత్రునిధ్యానమును జేసి చరువునన్నియందుంచి పిమ్మట నాక్షీరములను మెల్ల మెల్లగ దండులములను నాచరువునందుఁ బోయవలయును.

శ్లో॥ ఏకత్రిపంచాన్యతమ ప్రస్థపూరితండులార్క ।
విన్యసేత్తీరకలశే యజమానపురస్సరమ్ ।

తా॥ వారి వారి కులచార క్రియమున నొకటిమూడైదు సంఖ్యగల ప్రస్తములబియ్యమును మూడేసిదోసిళ్ల బియ్యమును యజమాన పురస్సరముగా నాక్షీరకలశమునందు బోయవలెను.

శ్లో॥ పునస్తండులసంపూర్ణా స్ప్రక్షిపేద్ద్వాదశాంజలీక్ ।
తథావిసిద్ధవత్కృత్య సప్తాహారభేద్యురోః ।

తా॥ మఱి పదిరెండు దోసిళ్ల బియ్యము నాక్షీరభాండుమునందు బోసి హవిష్సును సిద్ధపరచి గురునాథపూజ వారఁభింపవలయును.

శ్లో॥ అలంకృత్యసమంవీకం తతస్సంస్థాప్యమంటపే ।
అశ్వత్థశాఖాంపత్రింవా పీతేవిన్యస్యభక్తితః ।
ప్రీతిమాంగురువాదన్య పతేతిస్మిన్నివేశయేత్ ॥

తా॥ అనంతరమును పీకమునకు నలంకారమునుజేసి యాపీతముంచినమంటప మందశ్వత్థ శాఖనై నను తత్ప్రత్యయనై నను భక్తితోనుంచినపిమ్మట గురునాథప్రతిమను యాపప్రత్యయనం దుంచవలయును.

శ్లో॥ హరిద్రామూవాప్రతిమాం రచయేచ్ఛురనేనవా ।
త్రిమూలంజక్షిణేతన్య వామేఖడ్గంచవిన్యసేత్ ।

తా॥ ఆ గురునాథప్రతిమను చందనముచేతనై నను పసుపుచేతనై నను నిర్మింప

వలయును అగుదునాధప్రతిమకు దక్షిణభాగమునందు త్రిశూలమును వామభాగము
నందు ఖడ్గమును నుంచవలయును,

శ్లో॥ ఆయుధాభాసహప్రాణ ప్రతిష్ఠామంత్రపూర్వకమ్ |
కృత్వాథగురునాధస్య ధ్యానంకుర్యాత్సమాహితః ||

తా॥ అట్టి యాయుధములతోగూడ గురునాథునకు మంత్రసహితముగ బ్రాణ
ప్రతిష్ఠనుచేసి సమాహితమనస్సుగలవాడై గురునాథుని ధ్యానించవలెను.

శ్లో॥ ఆవాహనాసనాన్ధ్యాదీ నుపచారాంత్యమర్చయేత్ |
పంచామృతై శుచిస్నాన్నై ర్నాజకాయేతయథావిధి ||

తా॥ పిమ్మట గ్రమముగ నధ్యక్షద్యుపచార ములనుచేసి యనంతరము శాస్త్రీ
యప్రకారముగ పంచామృతస్నానములను చేయించవలెను.

శ్లో॥ వస్త్రోపవీతిశ్రీగంధా నక్షత్రానిర్చయేత్తతః |
తులసీబిల్వపత్త్రైశ్చ పూజయేత్కుసుమైరపి |
అంగపూజాంప్రకృర్వీత గురోర్దాక్షాదశనామభిః ||

తా॥ వస్త్రమును, ఉపవీతియు, శ్రీగంధమును, అక్షతలను, సమర్పించితులసీ
బిల్వపత్రములచేతను, పుష్పములచేతను, బూజించి పిమ్మట ద్వాదశ నామముల చేత
గురునాథునకంగపూజను జేయవలెను.

శ్లో॥ పూజయేత్కేశవాదై శ్చ శివాష్టోత్తరనామభిః |
అర్చయిత్వాధూపదీపా నై వేద్యంచనివేదయేత్ ||

తా॥ కేశవాదినామములచేతను, శివాష్టోత్తరశతనామములచేతను, పూజించి
ధూపదీపనైవేద్యముల నీయవలయును.

శ్లో॥ పాత్రాణిద్వాదశాస్తీర్య మంటపస్యసమీపతః |
కదుష్ణంతద్ధవిస్తేషు వాగ్యతఃపరివేషయేత్ ||

తా॥ మంటప సమీపమునందు పదిరెండుపాత్రలు పరచియాపాత్రలయందు
నియమముగ హవిస్సును వడ్డించవలెను.

శ్లో॥ సశర్కరాపూపదధి గోఘృతవ్యంజనంచూవిః |
నివేదయేన్మంత్రపూర్వం గురునాథాయథక్రితః ||

తా॥ ఇట్లు పాత్రలయందుంచిన హవిస్సును శర్కరాపూప దళిగోఘృతవ్యంజనములతో గూడనుత్తముతో గురునాథుని పుత్ర పూర్వకముగ నివేదించేయవలెను.

శ్లో॥ అతః తానీయతాంబూలే నక్షీణాంచనమర్చయేత్ ।
సీరాజనందర్శయిత్వా పుష్టాంజలిమఘార్పయేత్ ।

తా॥ తర్వాతను పానీయమును తాంబూలమును దక్షిణం నమర్పించి సీరాజనపుష్పాంజలులను సమర్పించవలెను.

శ్లో॥ పృథక్పాత్రయంక్యత్వా పంచవత్సరమేర్షయేత్ ।
ద్వారకాస్థానాత్తోడ ద్వాత్సాక్షరాకాతామ్రభాజనే ।

తా॥ పిమ్మట మూడుపృథక్పాత్రలుచేసి పాష్టాంజలిపంచవత్సరమేర్షయిచేసి రాగి గిన్నెయందు నక్షత్రలతోడ యర్ఘ్యములను బదిరెండు నొసంగవలయును.

శ్లో॥ శాస్తారమేవంసంపూజ్య బ్రాహ్మణాయకుంఠినే ।
ద్వారకాపూపదానంచ కుర్యాత్పూర్వకపాయసమ్ ।

తా॥ ఇట్లు గురునాథుని పూజించి కుటుంబకంఠుడగు బ్రాహ్మణుని కొఱకు పాయసముతో కూడ పదిరెండు పూపములను దానంబీయవలయును.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణేభ్యోహవిశ్లేషం న ద్వాహ్మణ్నంచతుర్విధమ్ ।
బ్రాహ్మణానోభ్యైతైర్విధవిస్ఫుండేతబంధుభిః ।

తా॥ పిమ్మట మిగిలిన హవిస్సును చతుర్విధాన్నముతో బ్రాహ్మణులకుఁ బెట్టి తనబంధుజనముతో గూడ గూర్చుండి భుజింపవలయును.

శ్లో॥ సాయంసంపూజ్య శాస్తార ముచితైశ్చోపహారకైః ।
పరేద్యుః ప్రాతరుద్ధాయ కృత్వాస్వనియమాచికమ్ ।
అరాధయిత్వా శాస్తారం ప్రణమ్యోద్వాసయేత్సుఖిః ।

తా॥ సాయంకాలము నందును కల్పోక్తవిధిచే గురునాథుని పూజించి మరునాడు ప్రాతః కాలమునందు నిద్రలేచి నిత్యకృత్యములను పిమ్మట గురునాథుని ముఖపూజించి పిమ్మట నమస్కారములనుచేసి యుద్వాసముచేయవలెను.

శ్లో॥ పూజై వంగురువాధప్య క్రియతేయైర్యథావిధి ।
తేమాంప్రియతమేశీఘ్రిం భవంత్యఖిలసంపదః ।

తా॥ ఇట్లు గురునాథుని పూజించినయడల వానికతిక్రమముగ నకలనంపదల
గలుగునని యగస్త్యుండు లోపాముద్రకు తెలియఁజెప్పెను.

శ్లో॥ అథోత్సవవిధిం వక్ష్యే మహాసామ్రాజ్యదాయకమ్ ।
ప్రతివర్షం ప్రకుర్వీత గురునాథమహోత్సవమ్ ॥
ద్వాదశాబ్దేషు వాకుర్యా దధవావత్సరత్రయే ॥

తా॥ పిమ్మట మహాసంపదలనిచ్చుగురునాథమహోత్సవవిధిని జెప్పుచున్నా
నువినడు ప్రతిసంవత్సరమున పూజింపుచు క్రియముగా పదిరెండు వత్సరములుగాని
లేక మూడు వత్సరములు గాని బూజించిన యెడల వ్రతసాంగము గలుగునని
జెలియ జెప్పెను.

శ్లో॥ మార్గశీరేశుశుక్లవక్షే త్రయోదశ్యాం సమారభేత్ ।
చంద్రోపరాగమౌఢ్యాది రహితాయాం శుభాననే ॥

తా॥ ఓ మంగళముఖీ మార్గశిరశుద్ధ త్రయోదశీ తిథియందున గ్రహణములు
మూఢములు లేని కాలమందు ప్రారంభింప వలయును.

శ్లో॥ త్రయోదశ్యాం ప్రియతమే పూర్వాష్టాభరణీయది ।
సకుర్యాత్ప్రభూరంభం వర్షే వర్షేన దూష్యతే ॥

తా॥ ఓ ప్రియాంగనా! త్రయోదశీతిథియొక్క పూర్వాష్టమందు భరణీనక్ష
త్రము గలిగి యుండేనేని ప్రారంభమును జేయగూడదు యీ దోషములు ప్రారంభ
సంవత్సరమునందు మాత్రమే గాని పిమ్మట పడుకొండు సంవత్సరములయందు విచార
ణచేయ నక్కరలేదు.

శ్లో॥ ప్రాతఃకాలే త్రయోదశ్యాం కృత్వా స్వనియమంబుధః ।
విప్రానాశాయ పుణ్యాహం వాచయిత్వా ధమంటపే ॥
కుర్యాదఖండదీపంచ నూత్యకాపూజనంతతః ।
రజితప్రతిమాం శాస్త్ర ర్మంటపే సాయుధం న్యసేత్ ॥

తా॥ త్రయోదశీనాటి ప్రాతఃకాలమందు నిద్రనువదలి శాస్త్రాక్షరముగ నిత్య
కర్మలను దీర్చి బ్రాహ్మణోత్తములను బిలిచి పుణ్యాహవాచమును చేయించి యనంతర
మండలిండ్లదీపారాధనను మాతృకాపూజను చేయించి వలయును గురునాథుని పెండ్లి
ప్రతిమను మంటపమునందు నాయుధములతోగూడఁ బెట్టవలయును.

శ్లో॥ నవగ్రహారాధనంచ ప్రియేకుర్యాద్యథావిధి |
బ్రాహ్మణాన్వరయేత్పశ్చ ద్వాదశబ్రహ్మవాదినః ||

తా॥ పిమ్మట వేదవేదాంగ వేత్తలగు పండ్రెండు బ్రాహ్మణుల సాహ్చర్యము
కలిసి నవగ్రహారాధనమును కాస్త్రోక్తప్రకారముగ చేయవలయును.

శ్లో॥ జపార్ధంనుద్రనూక్తానా మేకాదశవిన్దితేత్ |
అంతఃప్రవిష్టత్యేతన్మంత్ర మేకేనజాపయేత్ ||

తా॥ పదునొకండు బ్రాహ్మణులచేత నుద్రనూక్తపారాయణను పదునొకండు
పర్యాయములు జపింపచేయవలయును పదిరెండవబ్రాహ్మణునిచే “అంతః ప్రవిష్టే”
యనుమంత్రమును జపింపవలయును.

శ్లో॥ మంత్రంతద్వాదశశతం జపేచ్ఛాసిదినేదినే |
పూర్వోక్తవిధినాకుర్యా త్పాయనాన్వైర్ని వేదనమ్ ||

తా॥ అంతట ప్రతిదినమందును మంత్రమును చానముచే పదిరెండునూటల
పర్యాయములు జపింప వలెను, మఱియు పూర్వోక్త ప్రకారముగా పాయసాదుల
చేతను నివేదననుచేయవలెను.

శ్లో॥ ఏవమేనంచతుర్దశ్యాం కుర్యాత్పూజాయథావిధి |
ప్రాతఃకాలేపూర్ణిమాయాః ప్థాపయిత్వాహుతాశనం ||

తా॥ ఇట్లు చతుర్దశి రోజున యథావిధిచే భూజించి పూర్ణిమయందు ప్రాతః
కాలంబునపూజాదికమునుచేసి యగ్నిహోత్రమును స్థాపింపవలయును.

శ్లో॥ అంతఃప్రవిష్టత్యేతన్మంత్రేణాష్టోత్తరంశతమ్ |
అద్యనుశ్చత్యసమిధః పాయసంజహూయాత్సమమ్ ||

తా॥ అశ్వత్థసమిధలను నేతియందునుంచి అంతఃప్రవిష్టే- యనునూటయెని
మిది పర్యాయములు హోమములు చేయవలెను - మఱియు నూటయెనిమిది పర్యాయ
ములు పాయసముతోగూడ హోమమును చేయవలెను.

శ్లో॥ తతఃపూర్ణాహుతింకృత్వా హేమ కేషంసమాపయేత్ |
బ్రాహ్మణాశ్చోజసోద్భక్త్యా వశ్శాన్విత్తానునాంతః ||
ద్వాదశబ్రాహ్మణాస్సయ్య క్షాద సుద్ధక్షిణాదిభిః |

తా॥ అట్లుపిమ్మట పూర్ణాహుతిని హోమశేషమును సమాప్తిని బొందించి బ్రాహ్మణభోజనమును చేయించి శక్త్యానుసారముగ పండ్రెండు బ్రాహ్మణులకుదక్షిణ, తాదులనొసంగి చక్కగ పూజించవలయును.

శ్లో॥ కుర్యాత్పరేద్యునుషసి ప్రతిమోద్వాసనాదికమ్ ।
ఇద్ధమారాధనంశాస్త్రైర్మహాసామ్రాజ్యదాయకమ్ ॥
విప్రక్షత్రియవై శ్యానాం స్త్రీజనస్యచభామినీ॥

తా॥ ఓ భామినీరత్నమా! మననాడుపూజితకాలమున ప్రతిమోద్వాసనాదికమును చేయవలెను, ఇద్విధముగ గురునాథపూజను చేయుటచేత బ్రాహ్మణులకును రాజులకును, వైశ్యులకును, స్త్రీలకును, సకలసామ్రాజములును గలుగును.

శ్లో॥ మహోత్సవమిమంశాస్త్రైర్వేకుర్వంత్యనువత్సరమ్ ।
తేభవంత్యచిరేణైవ కుబేరేంద్రసమాభువి ॥

తా॥ ప్రతిసంవత్సర మందును నీవిధముగా గురునాథుని బూజించువారలు భూలోకము నందు కుబేరేంద్ర సమానులగుదురని యగస్త్యుండు లోపాముద్రకు జలయిచ్చెను.

శ్లో॥ ఇతిపూజోత్సవవిధి మశ్రౌషంకుంభసంభవాత్ ।
ఉపాసాంచక్రిరేగస్త్య పత్నీశిష్యాస్తత్రోగురుమ్ ॥

తా॥ ఓమునికులోత్తములారా! ఇట్లనియగస్త్యునివరుని వలనగురునాథుని బూజాక్రమమును వాటిని యాయగస్త్యునివరుండును లోపాముద్రయు వీరిశిష్యులును ఈవిధముగా గురునాథుని బూజించినవారైరి.

శ్లో॥ సర్వేపియూయంతత్పూజాం నై మిశారణ్యవాసిసః ।
కుసుధ్వంశ్రద్ధయాకుంభ సంభమోక్తవిధిక్రమాత్ ॥

తా॥ నై మిశారణ్యమందుండువట్టి మిరందరును పైవశిష్ట బడిన ప్రకారముగా నాగురునాథపూజను చేయుడు.

శ్లో॥ పురుషైరధవాస్త్రీభి శ్రద్ధయావిధినాకృతా ।
ఉపాస్తిర్గురునాథస్య సత్యమాశుఫలప్రదా॥

తా॥ ఈగురుసాధబూజను శ్రీపురుషులలో నెవ్వరాచరించినను శీఘ్రముగ ఫలమును బొందుదురు.

శ్లో॥ హరిహరసుతప్రాజనం ద్విజన్మాయ దికురుతే కలశోద్భవోక్త
రీత్యా॥ జననమపివిచిత్రమశ్యశ్శ్యాన్వౌ సుతధనధాన్యసమృద్ధి
మేతిశీఘ్రమ్॥

తా॥ బ్రాహ్మణోక్తముం డస్త్రమునివరుచే శివో బడినరీతిని శివేశ్వర
పుత్రుండగు గురునాథునిబూజించినయెడలసకలైశ్వర్యములనుబొందును యీచరిత్రను
గూడవినవారలు ధనధాన్యాది సంపదలను యిచ్చే శ్వర్యములను బొందుచున్నారు.

ఇతి శ్రీకూర్మపురాణే జగన్మోహినీశ్వర పుత్రచరిత్ర వర్ణనం
నామచతుః పక్షితమోధ్యాయః॥

గ్రంథశ్చాయం సమాప్తః.

శ్రీ గు రు భ క్త వి జ య ము.

ప్రథమ ఖం డ ము.

పాండురంగ శ్రీరంగ పటలములు.

అంధ్రదేశమునండలి భక్తులతరుణో పాయమునకై యిది శ్రీగురు
పుల యనుగ్రహమున లభించినదియును ఇదివఱకు పున్న భక్తవిజయ
ములన్నింటి కంటెను అకారమునను అండమును క్యాల్కికోబైండు విష
యములు చున్నగు వానియందును ప్రాచీనభక్తులండఱయొక్క చరిత్ర
ములు సంపూర్ణములుగా ఇందు చక్కనిశైలితోను ముద్దులు మాట
గట్టు పదజాలముతోను స్వేకరింపఁబడి యుండుటచేతను సర్వవిధముల
గురుత్వము వహించి యున్నదగుట చేతను గురుభక్తవిజయము, పేరు
సార్థక మగుచున్నది గదా!

భక్తులపాలిటికిది కల్పవృక్షము. విజ్ఞానమునార్జించుటకు రెండవ
చింతామణియే ముక్తిసంపద నొందువారికిది రెండవ కామధేనువే !.

ఇంతయేల—ఇట్టిభక్తవిజయమును తామింతవఱకును కని వినియెఱుంగనిది వందలకొలది కథలిందు చక్కఁ గానందముగా పొందుపరుంపఁ బడినవి.

తాము భక్తులైనను లేక కథాపాఠకు లయినను లేదా భాషాచమత్కారముల నరయఁగోరు విమర్శకులయినను వేయేల సమభక్తి విజ్ఞానమును వేదాంతవిజ్ఞానమును ఒక్కొక్కచోట తేనెలొలుకున్నప్పుడు మధురగుంఫనములతోఁ జూడఁ గలచితి రేని అందులకేమి సాధనము? దేనినిచదువవలెను? పై గ్రంథమనగా

శ్రీగురు భక్తవిజయమును ఇంత చక్కని శైలిలో యిప్పుడే ముద్రించితిమి, గ్రంథమందుండు మాధుర్యమును ఒకతూరిగ్రంథమును తెలియకుని జదివి జూడగలరు యిదివరకు బెంగులూరు పట్టణంబున ముఁ పఁబడిన ప్రాచీనమహాభక్తవిజయముకన్న బహువిషయములు భక్తులయొక్కచరిత్రలుసంపూర్ణముగా నాల్గుపటలములుగా విభజింపఁ బడినది. ౧ పాండురంగ భక్తపటలము, ౨ శ్రీరంగపటలము, ౩ శ్రీ శైలపటలము, ౪ కాశ్మీరపటలము—అనిఇందు మొదటిపటలములు ఈమొదటి భాగమున కూర్పఁబడినవి—ఇదియే 800 పేజీలకు మించిన రాయల్ సైజు గొప్పగ్రంథమైనది రెండవభాగమును త్వరలో వెలువడఁగలదు, కనుక మీరు వెంటనే ఈదిగువలడ్రగుగలవారిపేర వ్రాసిన వీ - పీ - టపాలో పంపుదుము.

శ్రీగురు భక్తవిజయము.

ఈ గ్రంథము తెప్పించుకొను పుణ్య పురుషులకు రెండవభాగ పుస్తకమందు పోతాహకుల పేర్లు అన్నియును ముద్రింపఁ దలచితిమి తమ పేరు పుణ్యాత్ములందఱు పఠించుచును.

౧ మీరు తెప్పించి చదువుట ౨ మీ మిత్రులతో మనవి చేయుటప్రాముఖ్యము ప్రథమభాగ పుస్తక క్రయము 6—౦—౦

వెంటనే ఆర్డరుకు నిరీక్షించితిమి.

ఆర్యానంద ముద్రాక్షరశాల, బచ్చుపేట, మచిలీపట్టణము.

అష్టమూర్తయోనముః, అనేకాత్మనేనముః, నాత్వికాయనముః, శాశ్వతాయనముః, ఖండపరశవేనముః, అహం మోచకాయనముః, మృడాయనముః, సశుచతయోనముః, దేహోదేనాయనముః, అవ్యయాయనముః, హరయోనముః, పూమః, అప్యగ్రాయనముః, దక్షాధ్వరహరాయనముః, హరాయన త్రభిదేనముః, అవ్యక్తాయనముః, సహస్రాక్షాయ, సహస్రసాక్షే ప్రదాయ, అనంతాయనముః, తారకాయనముః, ఓంపరమేశ్వరాయనవిష్ణవో శ్రీశివ అష్టోత్తర శతనామస్తోత్ర నామావళి సంపూర్ణకాః.

శ్రీ శివలింగాష్టకము.

౧. ఓం బ్రహ్మమురారిసురార్చితలింగం - నిర్మలభాసితకోభితలింగం
జన్మనదుఃఖవినాశకలింగం - తత్ప్రణమామినదాశివలింగం.
౨. దేవమునిప్రవరార్చితలింగం - కావదహనకరుణాకరలింగం
రానణదర్శనవివాశకలింగం - తత్ప్రణమామినదాశివలింగం.
౩. సర్వసుగంధసులేపితలింగం - బుద్ధివిస్మయకారణలింగం
సిద్ధసురాచరనంజితలింగం - తత్ప్రణమామినదాశివలింగం.
౪. దక్షసుయజ్ఞవివాశకలింగం - కణకమహాసునేభూషితలింగం
ఫణిపతిసేవనకోభితలింగం - తత్ప్రణమామినదాశివలింగం.
౫. కుంకుమచందనలేపితలింగం - పంజరహారసుకోభితలింగం
సంచితపావవివాశకలింగం - తత్ప్రణమామినదాశివలింగం.
౬. దేవగణార్చితసేవితలింగం - భావైర్భక్తిభిరేవచర్మింగం
దివకరకోటిప్రభాకరలింగం - తత్ప్రణమామినదాశివలింగం.
౭. అష్టదళోపరివేష్టితలింగం - సర్వసముద్భవకారణలింగం
అష్టదిగ్విదినాశితలింగం - తత్ప్రణమామినదాశివలింగం.
౮. సురగురునరవరపూజితలింగం - సురవనపుష్పసదార్చితలింగం
పరంపరంపరమాత్మకలింగం - తత్ప్రణమామినదాశివలింగం.

లింగాష్టకమిదంపుణ్యం యఃపఠేద్భిషగ్నా

శివలోకమవాప్నోతి శివేనసమామోదతే.

లింగాష్టకం సంపూర్ణము.

ఇంతయేల—ఇట్టి భీ శివపూజాదురంధులు పూజచేయుటకు
గనిది వందలకొల

బడినవి. స్తోత్ర తతనామస్తోత్ర నామావళి.

తాము

చమత్కారః

విజ్ఞానము: ఓం శివాయనమః, ఓం శుక్లేశ్వరాయనమః,

ఓం శంభు వేదమః, ఓం వినాకినేనమః, శశిశేఖరాయనమః, వామ

దేవాయనమః, విరూపాక్షాయనమః, కపడినేనమః, నీలలోహితాయన

మః, కృతిరాయనమః, శూలపాణయేనమః, ఖట్వాంగినేనమః, విష్ణువల్ల

భాయనమః, శివవిష్ణుయనమః, అంబికానాథాయనమః, శ్రీకంఠాయన

మః, భక్తవత్సలాయనమః, భవానునమః, శర్వాయనమః, త్రిలోకేశా

యనమః, శితికంఠాయనమః, శివాప్రియాయనమః, ఉగ్రాయనమః, కపా

లినేనమః, కృమారయేనమః, అంభికానురసూపనాయనమః, గంగాధరా

యనమః, శూలాటక్షాయనమః, కలకామయనమః, కృపానిధయేనమః,

భీమానునమః, సరశుహస్తాయనమః, మృగపాణయేనమః, జటాధరాయ

నమః, కైలాసనాగినేనమః, కంచనేనమః, కలలోహాయనమః, ప్రభురా

తకాయనమః, పృథ్వీకాయనమః, సృష్టికాయనమః, భస్మస్థా

భివప్రహాయనమః, సామప్రియాయనమః, స్వర్ణమయాయనమః, త్ర

యాయనమః, అనీశ్వరాయనమః, సర్వజ్ఞాయనమః, సరమాత్మ

నేనమః, సోమసూర్యాగ్నిలోచనాయనమః, హవిషేనమః, యజ్ఞమయా

యనమః, గోమధునమః, పంచపక్తాయనమః, సదాశివాయనమః, వి

శ్వేశ్వరాయనమః, వీరభద్రాయనమః, గణనాథాయనమః, ప్రజాపతయే

నమః, హిరణ్యలేతనేనమః, దుర్దరాయనమః, గిరిశాయనమః, గిరిశాయ

నమః, అనఘాయనమః, భుజంగభూషణాయనమః, భర్గాయనమః, గిరి

ధన్వనేనమః, గిరిప్రియాయనమః, కృత్తివాసనేనమః, పురారాతయేనమః,

భగవతేనమః, బ్రహ్మదాధిపాయనమః, మృత్యుంజయాయనమః, సూక్ష్మ

త్వనేనమః, జగద్వాప్తికేనమః, జగద్గురవేనమః, వ్యోమకేశాయనమః,

మహానేనమః, చారుచిత్రమాయనమః, రుద్రాయనమః, భూత

పతికేనమః, సాణనేనమః, అహిర్బుధ్నాయనమః, దిగంబరాయనమః,

సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః,

సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః,

సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః,

సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః, సర్వభూతాయనమః,

ప రి క.

ఆ ర్యు లా రా!

జగద్రక్షకుం డగు భక్తుండు ధ్యేయుండనియు బ్రహ్మవిష్ణ్వో
ద్రాదులు ధ్యాత లనియు సిగమాగమపురాశేతిహాసంబులు మొరలిమ
చుండు తద్ధర్మంబనుసరించి త్రికరణసిద్ధిగలుగుభీనిధు లటులసేవ వ్రొప్పు
చుందు రాప్రకారంబుగాక మాయావాదులొకైపులు గొండరు శివకే
శవులిర్వురు ధ్యేయు లగుదురు వారికి భేదంబు లేదని సమష్టిగా వచింపు
చు. గాంచువారి సముఖంబున నటులనే నటింపుచు సంతరంగంబున శక్తి
యే దైవాధిక్యరా లని జర్పింపుచు భక్తురద్రాక్షధారు జూచువారికి
శైవులుగా గనుపించుచు సభాస్థులు విష్ణుమూర్తిని గీర్తింపుచు శివునకు
~~జీవునకు భేదంబు లేదని బట్టి~~ దిరుగా జీవవృత్తి నవలంబించి మాయా
వాదు లగుచు తమ సమయంబెల్ల వైష్ణవహితంబుగను జరుపుకొనుచు నీ
యైదువిధంబులుగా వ్రొవించెదరు. వారి హరు లిర్వురకు భేదంబులేదను
వా రభేదభావంబుల విలసిల్లుట ధర్మంబుగదా యవ్విధంబు గాక వీరు
స్నానంబునీయు నదిమొదలు కాలోచితకృత్యంబులెల్ల విష్ణుమూర్తి
ప్రీతిగానే సల్పుచుండెదరు. ప్రతినంవత్సరాది మొదలు చైత్రమాస శుక్ల
పక్షంబున శ్రీరామ జననం బాదిగా గలుగు మహోత్సవంబులు దప్పక
గావించెద రీవ్రతంబు శైవపరమా వైష్ణవపరమా యోచింపుడు. మరియు
శైవశబ్దంబున కర్థం బేమో తద్ధర్మంబు లెటుల గావించవలయునో తదో
పాసన లెవ్విధంబో వీరు మనోవాక్కాయకర్మంబులం దించుకైన
దలంచువారుగా దోచరు. వీరిన్యాయంబులుగాంచువారు శైవులనినమ్ము
దురె శివకేశవు లిర్వురు సమమనువారు ధ్యేయధ్యాతత్వంబులు దలపో
యవలదె. శ్రీమన్నారాయణమూర్తి దశావతారంబుల శివపురా

నటులను భస్మరుద్రాక్షమాలికాలంకృతులై వర్తించినప్రకారం బనేక ప్రమాణంబులు గానంబడుచున్నవి. శివుండు కేశవుని బూజించినరీతిగా నీ ఊర్ధ్వపుండ్ర తులసిమాలికలు ధరించినటుల సప్రమాణం బొక్క టైనను గానంబడదు. హరిహరులు నములని యనేక దేవతోపాసనలు గావించి బుణ్యాత్ములై కడతేరిరను ధర్మంబే గ్రంథంబుల వినంబడము. శివునిగాని కేశవునిగాని నమ్మి గృతార్థులై రనుట కనేక గ్రంథదృష్టాంతం బులు గలవు. ప్రకృతము ముఖ్యంబుగను రెండుగ్రంథములు వైవవైష్ణవ పరంబుగను సూచించెద. మార్కండేయులనుగురించి తచ్చరిత్రమును ప్రహ్లాదునిగురించి భాగవతాంతర్గతంబగు సప్తమస్కంధంబును వీరిరువు రేకదేవతోపాసకులై కడతేరిరా లేక యనేక దేవతోపాసకులై గడతే రిరా చర్చింపుడు.

శ్లో. ఏకోవానః పట్టణంవా వనంవా, ఏకః పుత్రో భూపతిర్వా యతిర్వా,
ఏకానారీ సుందరీ వా దరీవా, ఏకోదేవః కేశవోవా శివోవా.

అను ధర్మంబు వీరు మనంబులనైనను దలంచరు గాబోలు వీర టుల నమ్మకములు లేనివారలై హరిహరు లిర్వురు నములని పాటింపు చుందురేగాని వచించువాక్యంబులకు సార్ధకంబుగాక త్రికరణసిద్ధిలేక విలసిల్లెద రెట్టులన వైశాఖశుద్ధత్రయోదశి నృసింహజయంతి యని మ హోత్సవంబులు గావించెదరు. తస్మానంబున బహుళత్రయోదశిని శరభ జయంతి యని మహోత్సవంబులు నల్పనికారణంబేమోజర్చింపుడు వీరికి శరభేశ్వరుండుగావించిన యపకారంబేమోదెలియదు. శరభవిజయమును గురించి కలహంబుగావించెదరేగాని కలనైన తత్కార్యంబు గావింప నొల్లరు. వీరు వ్యష్టిభావులుగారనుటకు కారణంబెల్లగు ప్రతిమాన శుక్ల బహుళపక్షంబుల నేకాదశీవ్రతం బాచరించెదరు. ప్రతిమానంబున బహుళ చతుర్దశిని రాబడిన మాసశివరాత్రి వ్రతంబుగావింపరు. రాజ మాత్రుండగు పార్థివునకు కృష్ణుండుపదేశించిన భగవద్గీతలు పారాయ

ఇము నల్పువారు తద్దామ్యము నచింపునాచే తత్సాధనగ్రంథంబు లనే
కంబులుగా విచించువారు గలరుగాని నిరీగో శివీతలు పారాయణంబు
నల్పునా రెవ్వారై నగోరే? శ్రీరామునకు శంకరుండు జుడచేరించిన శివ
గీతలు సాంఖ్యతారికమనవచ్చునకంబై యదురెనిమిది యధ్యాయం
బులు గలిగి నద్విపురాణాంతర్గతంబుగా నిలసిట్లు శివగీతలు పారాయ
ణంబులు గావించని ఏరు మేము నదుష్టలమని బల్కుటకు నోరాడుచే?
ఏరు కేశవాలయంబులకు బోయితిత్సన్నిధికి కర్మచిహ్నంబు లిడభ్యోదనంబు
మొదలగు ప్రసాదంబులు భుజించెదరు. శివాలయంబుల కేసతరి శివ
నిర్దాల్యంబు ముష్టరాదరి నచించెదరే ధర్మంబు నిమోగమ పురాణోతి
హనంబుల నెందులనో చెలియ. శివనిర్దాల్యంబు మావ్యం బగుటకు
కారణం బెద్దియో యెరుంగ. శివనిర్దాల్యుడూరు లైనవారు శివునకు
మాత్రము భక్తులగుటెట్లు శివ ద్వేషులైన నీతి ప్రహతిమొదలంబువారు
బొందిన దురవస్థలు స్కాందపురాణాది గ్రంథంబుల వినరేమో. శుద్ధ
లైపులమను ఏరు గరుత్మంతనిగాంచి విష్ణువాహనం బనుచు తృష్ణా
ద్వారకావానా యనినమస్కరించెద రనగా ద్వితీయకేశవుండని విచిత్రావ
మది ధర్మంబుగానే యున్నదేలనన భగవత్సేవకుని కైంకర్యపరు లటుల
భావించుట న్యాయంబెగదా కొందరు: బానువారింబున గరుత్మంతుని
దర్శనములేనిది భుజింపకుందురు. గరుడపురాణంబు సార్థకంబుగా
వచింపుచుందురు. మఱికొందరు తార్త్త్వికసమూహంబునకు మత్స్య
హంబు లొనంగెదరు. గరుడపంచమీవ్రతంబాచరించెద రిట్టిధర్మంబు
లన్నియు సార్థకంబులేగదా? శివవాహనప్రాయంబైన వృషభేశ్వరనిజాం
శంబులొ గోరాట్సమూహంబును నుతించడముగాని తత్కథా విషయం
బు వినుటగాని గలదే యోచింపుడు. తత్సంబంధమైన గోవుల శివము
ఖోద్యవంబు లని వీ రెరుంగరేమో,

శ్లో. నందాభద్రాచసురభి సుకీలాస్సుమనిస్తథా, పంచగావా శ్శివాజ్ఞాతా
నద్యోజాతాదివక్త్రీతః, కపిలాకృష్ణధవళాః ఘ్రామూరక్తాస్తక్తవచ.

ఈరీతి విలసిల్లుగోవులు లోకోపకారంబు గావింపుచున్నవనియు విరజానల భస్మంబునకు గోమయంబే సార్థకం బనియు కాలాగ్నిరుద్రో పనివత్తు ఘంటానాదంబుగా ఘోషించుటయగాక శ్రీరామచంద్రుండా విరజానలభస్మంబే శ్రేష్ఠంబుగా భావించె నని దెలిసియుండియు, గోపృష భపూజలు తత్సార్థనలు గావించువా రెందుగలరో జర్చింపుడు. ప్రతి కార్యంబునకు రామాయణాంతర్గతం బగు నుందర కాండపారాయణంబు జేసిన సార్థకం బని వచించెదరు. రఘువీరుడేనమ్మి పఠించిన శివగీతలు పారాయణంబుగావించిన యసార్థకంబుగాబోలు. వాల్మీకిప్రోక్షం బగు శ్రీమద్రామాయణమునగాని రఘురాముని గురుం డగు వసిష్ఠమహర్షి విరచితం బగు రామాయణంబుననుగాని లేనికల్పనాకథయగు విశ్వా మిత్రప్రోక్షం బైన యధ్యాత్మరామాయణం బొక ప్రామాణ్యంబుగా గైకొని సీతారామనామము పార్వతికి భర్గం డుపదేశించె నని సాటింపుచు ప్రమాణపూర్వకంబు లేమి దెలుసకనే సకల జనంబులకు బోధింపుచుందురు. పార్వతీదేవి కృతయుగమెల్ల జడస్వభావురాలుగానే యుండి త్రేతాయుగంబున శ్రీరామనామంబుచే గృతార్థురాలాయెను గాబోలు. నిట్టివాక్యంబులు వచించువారికి గలుగు పాతకంబునకేను మిక్కిలి భీతిల్లెద. నిర్విధంబున దురాలాపంబులు పల్కువారు లలితా ఖండంబును దేవీభాగవతంబును సప్తశతి శ్రీమదప్పయ దీక్షితులవారు సంగ్రహించి ప్రకటించిన రామాయణసారసంగ్రహ భారతసారసంగ్రహ ము మొదలుగాగల గ్రంథంబులు గాంచరేమో. శ్రీరాములవా రగస్త్యులవారిచే నై వదీక్షబొంది గృతార్థుడై రావణాసురుని జయించె నని సప్రమాణముగా శివగీతలు ఘోషింపుచుండు దశకంధరవధానంతరంబున రాముండు సేతువను లింగప్రతిష్ఠ గావించి రామలింగేశ్వరుం డనినామం బిడినా డని సేతూమాహాత్యై ఖండంబు ఘంటానాదంబుగా వచింపుచుండ శ్రీరాముండు శంకరు శిష్యుం డను సప్రమాణంబులు గ్రహించక శ్రీరామనామమహిమ పార్వతికి శంభుండు బోధించెనని బలుకు

వారికి గలుగు హితకం బింతెంతని బలుక నలనియగునే తారకము రామపరమని వచించువారు యజుర్వేదగర్భితంబగు “శ్రీ. నమస్తారాయ చ” యను సంబు జర్పించుకేసెనా. శ్రీమన్నారాయణమూర్తి సంబంధ మైన దశావతారంబుల చిత్రపటంబులనుంచి బూజించుచు దశావతార చరిత్ర లనేక కాన్యరూపంబులుగా విచింపుచుండును. శివసంచరిత్ర లీలలు చిత్రపటంబులందుంచుకుని బూజించుటగాని తత్పరితంబుల రచించుటగాని తద్విషయంబులు జర్పించు శ్రేయస్కరమే. యష్టి ఛేదబుద్ధిచే వర్తించువారు శివ కేశవులకు ఛేదంబులులేవని బల్కుచును. వీరికి త్రికరణ సిద్ధిగలదేమో జర్పించుటంతయేగాక కేశవునకు శివుండు భర్తయని శివ రహస్యఖండంబాదిగా యనేకప్రమాణంబులుగల వట్టి గ్రంథంబులు నాంచుకేమో వీరు శివునకు ఛేదంబులేదని ఖండితంబుగా వచింపుచు,

శ్లో. దేహో దేవాలయప్రోక్తో, దేవో దేవస్సనాతనః,
త్యజేదజ్జాననిర్మాల్యం, సోహంభావేనపూజయేత్.

అని జక్కగా నొక్కపల్కుచు నించుక కాలంబునకే జీవవృత్తి సంబంధమగు కర్మనాచరించెదరని ధర్మంబేనా వారు త్రికరణసిద్ధిగలవారగుదురే. వైశ్ణోకమునగల యర్థమునకు వ్యతిరేకముగ నటించుచు జీవునకు శివునకు ఛేదంబులేదని బల్కుచును. నీరు తీరమునగలిసిన తీరముగాని పీరగునే. జీవుండు శివుని గలిసిన శివుండగుగాని జీవుండగునే. జీవభేదంబులేదనిబల్కువారు పితృలోకం బొకటిగలదనియు పితృకార్యంబు జేయవలెననియు బల్కుచును. నడనుడిభావంబు లొకరీతిగానుండనివారిని మాయావాదులనదగకే నేనిటులవచించితినని మనంబుల ననూయ జెందక నిందు దెల్పిన ధర్మంబులన్నియు శాంతహృదయులై దలపోసి రామునివలెనే శివదీక్షాపరులై త్రికరణసిద్ధిగా శ్రేయవృత్తి నవలంబించెదరని గోరుచున్నవాడ.

శ్రీమత్సర్వతోముఖవీర బడబానల శరభవిజయంబు రచించెద
నని సోమనాథభాష్యాది గ్రంథంబుల బ్రకటించితి. పిదప నామనంబున
కొక సందియంబుబాడమె నదెట్లులన నితండు ఏరైవుండుగాన మతాభి
మానంబుగా తద్గ్రంథంబువిరచించెనని వంచకులుబల్కుదురనిదలంచి,

శ్లో. అష్టాదశపురాణానాం, కర్తాసత్యవతీసుతః.

అను ధర్మంబుగలదు గాన శ్రీ వేదవ్యాసులవారిచే రచింపబడిన
యష్టాదశపురాణంబులలో బదునొకొండవ పురాణంబగు లింగపురాణ
పూర్వభాగంబునగల వీరశరభసావ్యేశ్వరు కథాభాగంబుగై కొని తత్క
థకు పూర్వంబున శరభోపనిషత్తునుజేర్చి శ్రీమత్పానుగుంటవంశాబ్ధి
చంద్రులును నందిగోత్రోద్భవులును నాగమాంబాగర్భశక్తిముక్తా
ఫలప్రాయులును, లింగయదేవరవారి సత్పుత్రులును, వీరశైవశే
ఖరులగు కోటిలింగశాస్త్రిగారిచే నేతచ్ఛరభోపనిషత్తునకును, వీరశర
భసావ్య విజయమునకును తెనుగు తాత్పర్యము వ్రాయింపబడియె.
దుష్టులు గొందరు శివపురాణంబులెల్ల తామన పురాణంబులని నచించె
దరు. శ్రీవేదవ్యాసులవారు నే రచించు శివపురాణంబులు తామనమని
యు నివి యప్రమాణంబు లనియు పురాణంబులలో నే భాగమండై
నవ్రాసిరా? లేక నిల్లువచించు మతద్వేషులు పూర్వు లేమైనను వ్రాసి
పురాణంబు సంపుటికరణంబుజేసిరో దెలియ. శివాధిక్యంబుగల శైవ
పురాణంబులు నిందితములైన శివపూజమాత్రము నిందితము గాకుం
డునె. మఱియు శివపురాణంబులు తామనంబులై ధర్మవిరుద్ధంబులుగా
నున్న శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారు స్కాందపురాణసహితమగు సూత
సంహితకు భాష్యంబు విరచించుదురే. యాశంకరులవా రీప్రాకృతుల
కన్న పురాణచర్చజేసినవారుగాదుగాబోలు. సంహితశబ్దంబైనను జర్చిం
పరు. స్కాందపురాణంబు వేదసమాన మని బలుకుట కనుమానంబు
గలదే. భాష్యాసహితమగు సూత్రసంహిత పాఠాయణంబుగావించిన వీరికి

గలుగు వ్రాక్యతంబు నివారణం బగు. పిమ్మటావాదులు పిరికియును మనుషు విషయంబులుగల పురాణంబులు రాజననాస్తిక బుధాణంబు లనియు నీది కయుక్త మగు బుధాణంబులు తామనపురాణంబు లని వచించుట పిరికి నైజంబిందుకు దృష్టాంతంబుల గొన్నిదెల్పెద. ఈమారు ముప్పదివంశ త్సరములకు వెనుక, పున్నాడ-నెంకట్రావుగారు చెన్నపురిని యచ్చొత్తించిన లింగపురాణోద్భవకాండంబున లింగభారణ లింగార్చన విధులున్న భక్తమహేశ్వరాది పట్టణాల వివరంబు మొదలగు ధర్మంబులు గల పీఠల దాండైలో లింగపురాణం బచ్చొత్తించునారు లింగభారణాది విషయంబులుగల యథ్యాయంబు లన్నియు ద్రోసివేసి యచ్చురావించి రిది ధర్మం బగునే.

శ్లో. 'కలశస్యముఖేరుద్రః' అని యన్నమంత్రమును మార్చి శ్లో|| 'కలశస్యముఖేవిష్ణుః' అనియు, శ్రు. 'అపవిత్రసవిశ్రోవా సర్వా వస్థాంగతోపివా, యస్యచేష్టితిహోతాక్షం సబాహ్యభ్యంతరశ్శుచిః' అని మంత్రంబుగలుగ, శ్రు. 'యస్యచేత్పుండరీకాక్షం' అని మార్చిరి. ఈమాయావాదులు కద్రువరీతికై తనంబు గావించుటకు మిక్కిలిశ్రేష్ఠులు. శ్లో. 'మూలతోబ్రహ్మరూపాయ మశ్యతోవిష్ణురూపిణే, అగ్రతశ్శివ రూపాయ నృక్షరాజయతేరమః.' అను శ్లోకం బెన్నడైన నీ మతద్వేషులు వినియుండరేమో. పిరు గావించు యధర్మంబుల నేకంబులు గలవు. మరియు నీ పీఠశరభసాశ్వవిజయంబునకు సప్రమాణంబు లింగపురాణం బుననేగాక కాశీఖండము మొదలుగాగల యనేక గ్రంథములను గలవు. వైష్ణవపరంబగు నప్తముఖిగండభేరుండమంత్రమున కుపసంహారరూపం బగు సర్వతోముఖవిరబడబాసలశరభేశ్వరమంత్రం బీ గ్రంథ మంత్యభాగ మునవ్రాసి యచ్చొత్తించినాడ నీగ్రంథం బంతయు శాంతమానసులై పారాయణంబుగావించి ప్రతివత్సరంబున వైశాఖబహుళత్రయోదశిని

శరభజయంతి గావింపుచు శైవశ్రేష్ఠత్వమును బొంది గృతార్థు లగుదు
రని గోరుచున్నవాడ.

ఇట్లు విన్నవించు,
నెల్లూగుజిల్లా తోటపల్లి గూహరికేశేసువయ్యగు
కోకిలగ్రామనివాసి పేరశైవపుంగవుండు,
గంగపట్టణపు - సుబ్రహ్మణ్య దేవర.

శ్రీమదుమామహేశ్వరాయ నమః.

శ్రీమద్విరళరథసాత్త్వివిజయము.

శ్లో. అష్టాంశుశ్చ సహస్రబాహు రశతచ్ఛాయాశేనోయుగ్మభృ
ద్విత్త్యుప్రోతజిహ్వో ద్విపుచ్చుచిరగ స్సామోన్నమింహననః,
అక్షేనాపి మృగాత్మకః పునఃకాశ్చక్షేన పక్ష్యోత్మకః
శ్రో పీఠశ్చరథన్నపాతు రనిశం చింత్యే నదా మే హ్మని.

సటీకా. శరభోపనిషత్ అధర్వణశీరశ్చైలాయాం. హరిఃటం. అక్ష
సంపిష్టలాదో బ్రహ్మణ మువాచ-భోభగవత్ బ్రహ్మ విష్ణురుద్రాణాం మ
ధ్యోకోవాధికతరోధ్యో యస్యాస్తత్ త్వమేవనోబూహింతి. తస్మై సహోవా
చ పితామహశ్చ హేపై పులాద శృణువాన్యమేత ద్దహనానిపుణ్యాని కృ
తాని యేన తేనైవ లభ్యః పరమేశ్వరోసా. యస్యాంగితోహంహరిః ప్రము
ఖ్యాః మోహన్నజానంతి సురేంద్రముఖ్యాః ప్రభువ క్ష్యాం పీఠరం మహే
శం యోబ్రహ్మణాం విదధాతి తస్మై. వేదాంశ్చ సర్వాన్ ప్రహీణా తేదాగ్నిం
తంవై ప్రపితరం దేవతానామమాని, విష్ణోష్ఠనకం దేవమీధ్యం. యోంతి
కాలేనర్వలో కాక జహరం సపకశ్రేష్ఠశ్చ సర్వశాస్త్రసేవ, యోఘోరం
వేషమాస్థాయ శరభాగ్నిం మహేశ్వరః. నృసింహం లోకహస్తారం సంజ
ఘానమహాబలహరిగ్ం హరస్తం పాదాభ్యాం మను యాస్తసుశేత్సరః.
మావధిః పురుషం విష్ణుం విక్రమన్మమమానిశీ, కృషయా భగవాన్విష్ణుం
విదదార నత్రైః కత్రైః చన్దాంబరో మహావీరో పీఠభద్రాబభూవహ, సప
కోధ్యోయస్సర్వేషాం సర్వసిద్ధయే. యోబ్రహ్మణాః పశ్యువప్రిహ
న్తా తస్మైరుద్రాయనమోఽస్తు. యోవిస్ఫులింగానలలాట జేవనర్వం జగ
త్సృజసాద్యైకరోతి పునశ్చసృష్ట్యా పునరప్యరతు, దేవగంస్వతంత్రం ప్ర
కటీకరోతి తస్మైరుద్రాయ నమోఽస్తు. యోమా, వామపాదేనఘో
సకాలం ఘోరంపపావథ హాలాహలంతం తస్మైరుద్రాయనమోఽస్తు.

యోవామ పాదార్చిత విష్ణునేత్రస్తుతస్మై । దదౌ చక్రమతీవహృష్టః,
తస్మై రుద్రాయ నమోఽస్తు.

తా. అనంతరమందు పిష్పలాదమహర్షి బ్రహ్మనుగురించి పలికెను. ఓ భగవంతుడగు బ్రహ్మ! బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులయొక్క మధ్యయం దెవ్వడధికుండు, యెవడు మిక్కిలిధ్యానింపదగినవాడు అగునో, వానిని మాకుజెప్పమా అని యడిగెను. ఇట్లడిగిన పిష్పలాదునికొఱకు బ్రహ్మదేవు డిట్లనియె. ఓ పిష్పలాదమునీ, యావాక్యమును వినుము. యెవనిచే ననేక పుణ్యములు జేయబడుచున్నవో వానిచేత నైయ్యవే పరమేశ్వరుడు పొందదగినవాడు. నే నెవనియొక్కదేహమందు పుడి తినో, ఇందుడు విష్ణుమొదలగు దేవతల జ్ఞానమువలన తమ దండియై నట్టియు, నేవించదగిన మహేశ్వరుని గుర్తెరుగుచున్నారగురో, యెవడు బ్రహ్మనుబుట్టించి అతనికొరకు నమస్తవేదముల నిచ్చెనో, దేవతలకును, నాకును, విష్ణువునకును యెవడుతండియో, యెవడు ప్రళయకాలమందు లోకము నశింపజేయునో, ఆశివుఁ డొక్క డయ్యేవే. శ్రేష్ఠుడు సర్వులను శిక్షించువాడు శివుడే. యేమహేశ్వరుడు శరభమనే పేరుగల ఘోరమైన విషమునుబొంది మహాబలముగలవాడై, లోకములను హరించుచున్న నృసింహావతారమును బరిమార్చెనో, అట్టి శివునిపాదముల ననుసరించి దేవతలందరు దిరుగుచుందురు. యెవడు గోరులచేత హస్తములచేత నృసింహమూర్తిని ఛేదించెనో, యెవడు చర్మాంబరుడై, మహాపరాక్రమంతుడై వీరభద్రుడాయెనో, అట్టి వీరభద్రస్వరూపుడగు శివుడే అందరికి సర్వకార్యసిద్ధికొరకు పూజించదగినవాడు. అనగా వీరభద్రార్య సర్వమైన వర్గములవానికి యోగ్యమైనదని భావము. యెవ్వడై తే బ్రహ్మయొక్క అయిదవ శిరస్సుసంహరించి బ్రహ్మకపాలధరుడాయెనో, అట్టి శివునికొరకు నమస్కారము. యెవడు తనఫాలనేత్రాగ్నిచే లోకంబుల భస్మముజేసి మరల సృష్టించి రక్షించి స్వతంత్రమును ప్రకటనజేసెనో, అట్టి రుద్రునికొఱకు నమస్కారము. యెవడు వామపాదముచేత యమునిందన్ని మార్కండేయుని రక్షించెనో, యెవడు ఘోరమైన విషమును పానముజేసెనో, అట్టి రుద్రునికొఱకు నమస్కారము.

రము. యెవని వాసుపాదమును, విష్ణువు దశరేత్రకమలముచే పూరించగా సంతోషముగలవాడై విష్ణువునకు చక్ర మొసగానో, అట్టిశివునకు నమస్కారము.

యోదక్షయజ్ఞే సురభాః స్విశక్త్యనిష్ఠం బంధోదపాశేనకరిః, తస్మైరుద్రాయ నమోఽస్తు. యోతీలక్ష్మణ శ్రీపురి దదాహ కామం కాలంసోమ సూర్యాగ్ని సేత్రం. సర్వదేవాః క్షుతానువాహః స్వయం శస్త్రాత్పశుపతిర్వభూష తస్మైరుద్రాయ నమోఽస్తు. ఏవం ప్రకాశై బహుధా ప్రతుష్ట్యా క్షమానయామా సుక్ష్మిలకంకిం మహేశ్వరిం. యోమత్స్య కూర్మ పరాహసింహస్విష్ఠం క్రమం తం వామనమాది దేవతాః, వివిక్లబం పీద్యమానం జఘానభస్మీచకారి మన్మథం యమంచ తస్మైరుద్రాయ నమోఽస్తు. ఏవం ప్రకాశేణ బహుధా ప్రతుష్ట్యాక్ష మానయామా సుక్ష్మిలకంకిం మహేశ్వరిం, తాపత్రయ చముష్మాత శస్త్రమృత్యు జరాదిభిః, నానావిధాని దుఃఖాని జహౌ పరమేశ్వరిః. ఏనం మత్స్యే ప్రార్థ్యమాన ఆత్మానై సర్వదేహినాం, శంకితో భగవానాద్యో రక్షత సకలాః ప్రజాః. యత్పాదాం భోరుహద్వంద్వం మృత్యుతే విష్ణునాథునా, స్తుత్వా స్తుత్యం మహేశానమవాహ్మనసోచరిం. భక్తాన సమరే విష్ణౌ ప్రసాద మకరోద్విభుః, యతోవాచా నివర్తంతే అప్రప్య మనసానహ. ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్నవిభేతి కదాచన, ఆనందో యాస్మహతో మహీయా, నాత్మాస్వజంతో నిహితే శుభాయాం, కమక్రతుం పశ్యతి ఏతశోరో, దదాతుః ప్రసాదాన్మహీమానమీశం, పసిష్టవైయా సికివామదేవ, విచించిముఖై స్త్వచిభావ్యమానః, సచత్సజాతాదిసనాతనాదై వ్య, రిష్యామహేశో భగవానాదిదేవః, సద్యోనిత్య స్సర్వసాక్షీ మహేశో, నిత్యానందో నిర్వికల్పో సిరాఖ్యః, అచిత్త్యశక్తి ర్భగవాన్ గీరిత, స్సవిద్యయా కల్పితమానభూమిః, అతిమోహకరీమాయా మమవిష్టోశ్చ సువ్రత.

తా. యెవడు దక్షయజ్ఞ మందు సుర సంఘములను జయించి పరాక్రమంతుడై గొప్పది యగుపాశముచేత విష్ణునిబంధించెనో అట్టిరుదుగి

నికొరకు నమస్కారము. యెవడు, చంద్రసూర్యాగ్నులనెడి త్రినేత్రములు గలవాడై, స్వలీలచేత త్రిపురములను, మన్మథుని యముని దహింపజేసెనో, యెవడు స్వతహాగా పశుపతియైయుండ సర్వదేవతలు పశుత్వమును పొందిరో, అట్టిశివుని కొరకు నమస్కారము. ఈప్రకారముగా ననేక విధములుగా మహేశ్వరుని సంతోషింపజేసి శాంతిని బొందించిరి. యెవడు మత్స్యకూర్మవరాహాసింహవామనరూపములను శిక్షించెనో అట్టిరుదురినకు నమస్కారము. ఈప్రకారముగా శరభసాఫ్విశ్వరుని స్తుతించి శమింపజేసిరి. తాపత్రయము వలన బుట్టినటువంటి జన్మమృత్యుభవాదుల చేతనగు, నానావిధ దుఃఖములను పరమేశ్వరుడు బోగొట్టును. ఈప్రకారముగా మంత్రములచే ప్రార్థింపబడినవాడై, సర్వజీవులకు ఆత్మయైన, భగవన్తుడగుశంకరుండు సకలప్రజలరక్షించుగాక. యేశివునియొక్క పాదపద్మద్వయమును, ఇప్పుడును విష్ణువువెదకి పూజించుచున్నాడో, స్తుతించదగిన, అవాఙ్మాననగోచరుడైన మహేశుని, విష్ణు స్తుతించగా దనను స్తుతిజేయు విష్ణుమూర్తియందు జగద్విసుత్తుడైనశివుడు అనుగ్రహించెను. యెనినిస్తుతియించలేక, పొందశక్యముగాని మనస్సుచే వాక్కులు మరలుచున్నవో, యెవడు సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుడో, యెవ డణువులలో నణుస్వరూపుడో, యెవడు మహాద్వస్త్తువులలో మహాస్వరూపుడైయుండెనో అట్టిపరమశివుడు నెవ్వడు జూచునో, వాడు పోయిన దుఃఖముగలవాడగుచున్నాడు. యెవడు వశిష్ఠవైయాసికి వామదేవ విరించ్యాది ఋషులచే మనస్సందు భావింపబడునో, ఎవడు సనాతన సనత్కుమారాదులచే పూజింపబడునో అట్టి భగవన్తుడే మహేశ్వరుడు యోగ్యవ్రతుడైన యోషిప్పలాదఋషీ, ఆదిదేవుడైన యీశ్వరుడు నిత్యుడు సర్వసాక్షి, నిత్యానందుడు, నిర్వికల్పుడు, కొనియాడతరముగాని శక్తిగలవాడు, నాకును విష్ణువునకు నతిక్రమించ నలవిగాని మాయను జయించిన మహానుభావుడు శివుడే యని దెలియుము.

తస్యపాదాం బుజధ్యానా ద్దుస్తరా సుతరాభవేత్, విష్ణుర్విశ్వజగద్యోనిః సావంశిభూతై స్సర్వకృత్సహ, మమాంశ సంభవో భూత్వా పాలయత్యఖిలంజగత్, వినాశంకాలతోయాతి, తతోఽస్య

త్వకలం నమః. ఓంమహాగ్రానాయ మహాదేవాయ శూలినే, మహాశ్వరామృతాయ, తస్మై సుధాయనమోఽస్తు. సీతోద్ధృతహృద్యాశం, స్మగ్ధాత్మాశ్శరేణి, త్రోగ్ధాకాన్వాప్తసృజితాత్మా, భంజితవిత్పభుగివ్యయి, చతుర్విశ్వ చతుర్విశ్వ ద్వాద్యం సంచళిచేదక, హూయతే చ పునర్ద్వాద్యం స మే విష్ణుః ప్రసీదతుం. బ్రహ్మర్షణం బ్రహ్మహవి బ్రహ్మగ్నా బ్రహ్మకాహుతం, బ్రహ్మైవ భేదగర్భస్యం బ్రహ్మకిర్మః మాధిరా. శరాసేవాస్తవం నేమ వాతి సత్త్వం హరిస్త్వయం, బ్రహ్మైవ శరభస్సామై న్మోక్షదాయం మహాముఖే. మాయానతా దేవదేవా మోహితా మనుతాదిభిః, తస్మమాహుతైర్వేదాంశ మపిజన్తం సశక్యతే. పరాత్పరతం బ్రహ్మయత్పరాత్పరత గోహరి, తిత్పరాత్పరతగోహితస్తస్మాత్పరాత్పరగోహరి. ఏకవిద శివోవిశ్వస్తోత్రేస్త్వం సకలం మృషా, తస్మాత్పరాస్పరిత్వస్య కేయాద్విష్ణోనికానీనురాన్. శివసవదాధ్యేయ స్సర్వసంసారమోచకః. తస్మై మహాగ్రానాయ మహేశ్వరాయనమః. పై పులాదమహాశాస్త్రం సదేయం యస్యకస్యచిత్, నాస్తికాయ ఘృతఘ్నాయం మన్వత్తాయం మరాత్మనే, దంభికాయ స్తుశంసాయ శతాయా నృతభాషిణే. సువృత్తాయ సుభక్తాయ సుప్రతాయ సుశీలినే, గురుభక్తాయ దాంతాయ శాంతాయ యజచేతనే, శివభక్తాయదాతవ్యం బ్రహ్మకర్మోత్త ధీమహి, స్వభక్తాదైవ దాతవ్య మన్రతఘ్నాయ సువ్రతే, సదాతవ్యం సదాగోవ్యం యతోవై బ్రాహ్మణోత్తమ, పై పులాద మిదం శాస్త్రం యోగితే శ్రావయే ద్విజః, సజస్వమరణే భ్యో ముక్తో భవతి.

తా. ఆశివునియొక్క పాదపద్మభ్యానమువలన, దాటశక్యముగాని సంసారము సుఖముగా దాటశక్యమైనదగును జగద్యోనియైనవిష్ణువు స్వకీర్మ్యాశభూతములతోగూడ మదంశనిలనబుట్టి సమస్తలోకమును పాలించినవాడై, చివరకు నాశనమును బొందును. ఆహేతువువలన మృత్యుంజయుడైనయీశ్వరునికంటె, మిగిలినదంతయు అస్మతము. యెవడుమహాదేవుడో, యెవడుశూలమును ధరించెనో, యెవడుమహేశ్వరుడో, యెవడు మృతిలేనివాడో, అట్టిశివునికొఱకు నమస్కారము. మహాభూత

స్వరూపుడైన యొకడగు విష్ణువు, అనేకములైన వేరగుభూతములను, మూడులోకములవ్యాపించి భూతాత్మయైన సర్వమును బొందుచున్నాడు. యెవడు మొదలునాలు గావగుతులచేతను, పిదపనాలుగింటిచేతను, పిదపరెంటిచేతను, పిదపనైదింటిచేతను, తిరిగిరెంటిచేత హోమము జేయబడునో, ఆవిష్ణువు నాకప్రసన్నుండగుగాక. బ్రహ్మార్పణమైనదియు, బ్రహ్మగ్నియందు, బ్రహ్మచే హోమముజేయబడినదియు, బ్రహ్మహవియు, సర్వము, బ్రహ్మమయ్యేవే. అనగా సర్వము బ్రహ్మస్వరూపమని భావము. గాన బ్రహ్మకర్మసమాధిచేత బ్రహ్మనుబొందదగినది. సమస్తజీవకోటులయందెల్లపుడు స్వతహాగా, హరిప్రకాశించును. మహామునివైనయోషి పులాదఋషీ! సాక్షాన్మోక్ష మొసగునటువంటి శరభసాశ్వేశ్వరుడే పరబ్రహ్మకంటె విష్ణునధికుడు. విష్ణువుకంటె శివు డధికుడు. శివునితో సమానుడు శివునికంటె నధికుడు లేడు. ఒకశివుడయ్యేవే నిత్యుడు. ఆహేతువువలన మిగిలిన దస్తయునబద్ధము. ఆహేతువువలన విష్ణాద్విదేవతలను వదలిశివుడయ్యేవే. ఎల్లపుడు ధ్యానించదగినవాడు. శివుడయ్యేవేసర్వసంసారదుఃఖముల బోగొట్టువాడు. అట్టిమహేశ్వరునికొరకు నమస్కారము. ఓపైపులాదఋషీ! యీమహాశాస్త్రము యెవనికిన్నియివ్వదగినదిగాదు. దేవుడులేడనువానికిని, చేసినమేలుమరచినవానికిని, దురాచారునకుదుర్వృత్తిగలవానికిని, డంబముగలవానికిని హాశము. మిక్కిలికోపముగలవానికి అబద్ధములాడువానికి నివృత్తిగదు. గురుభక్తునకును శాంతునకును శివభక్తునకు సత్యవాదికి నివ్వదగును. ఓపైపులాదఋషీ! యీశాస్త్రమును జదివిన విననవాడు మరలబుట్టక శివైక్యుడగును.

శ్లో. యోజానితే సోమై తత్త్వంజగజ్జగత్ గర్భవాసాద్విముక్తోభవతి సురాపానాత్పూతోభవతి స్వర్నస్తేయాత్పూతోభవతి బ్రహ్మహత్యాత్పూతోభవతి గురుతల్పగమనాత్పూతోభవతి ససర్వాన్వేదాసథీతోభవతి ససర్వాదేవాధ్యాతోభవతి ససస్తమహాపాతకాత్పూతోభవతి తస్మాదవిముక్తమాశ్రితోభవతి సతతంశివప్రియోభవతి సశివసాయుజ్యమేతి సప్రవరావర్తతే సప్రవరావర్తతే బ్రహ్మైవభవతి త్యాహభగవాన్ బ్రహ్మైత్యుపనిషది. అధర్వణశిరశ్చిఖాయాం శరభోపనిషత్సమాప్తా. శరభసాశ్వేశ్వార్పణమస్తు.

తా. యెవ్వరైతే యాజగత్తుంతయు సోమతత్త్వముచుగా గురైను గునిో, అగూ సేజగత్తుంతయు విజగత్తుమయముగా గురైను గునిో, యేమనగా నమా వర్తతేతోమః సోమేతేతత్త్వంసోమతత్త్వం దేమతోగూచినవాడు సోముడు. అనగా పార్వతీతతోగూచినవాడు సోముడనబడు. అట్టిశివమయ మైనది లోకమని దెలిసినవాడు గర్భనరకమువలన విముక్తు డగును. సురా పానము జేసినవాడైనా పవిత్రు డగును. బంగారమును దొంగిలించినవా డైన పవిత్రుడగును. బ్రహ్మహత్యనలనపవిత్రు డగును. గురుతల్పమున మునలన పవిత్రుడగును. ఈశరభాసనపత్తును వినినవాడు, వాంఛినవాడు, జడివినవాడు, నర్వవేదముల జడివినవా డగుచున్నాడు. నర్వదేవతల స్తు తించినవా డగును. యెల్లవ్వుడు శివశ్రీయు డగును. శివనాయక్యమును బొందును. మరల నాడు పుడమికీనాడు బ్రహ్మయగుచున్నాడు. ఈలా గనిన భగవంతుడే శివుడు అని ఒప్పుకొనవలెను.

ఓం.

షట్స్థలశివపరబ్రహ్మజ్ఞే నమః.

శ్రీమతేరేణుకాచార్యాయనమో నమః.

నర్వేభ్యో భూరుద్రేభ్యో జంగమేభ్యో నమః.

శ్రీలింగపురాణే, వేదవ్యాసప్రాక్షే, పూర్వభాగే, నక్షత్రవతితమోధ్యాయే

శ్రీమద్విరశరభసాశ్వవిజయః.

శ్లో. నమశ్శివాయ సోమాయ షట్స్థల బ్రహ్మమూర్తయే, నచ్చి దానందరూపాయ సదసద్వ్యక్తి హేతవే. శ్రీపరమావతబాసల కాంతి దేహ శ్రీనర్వతోముఖమహాశరభేశ్వరాఖ్య, అష్టాననప్రకటదోర్వల నారసింహగర్వాపహార విబుధాశ్రితపోష పాహి. శ్రీబైందవానని సు రార్చితపాదపద్మే దంష్ట్రాకరాశ్వదనే వికటాట్టహాసే, ఘోరాసుర ప్రముఖనంహరణాభిరామే మాం పాహి శ్రీశరభకాళి త్రలోకమాతః. ఋషయః. కథం దేవో మహాదేవో విశ్వ సంహరకారకః, శర

భాఖ్యం మహాఘోరం వికృతం రూపమాస్థితః, కింకిం ధైర్యం కృతం
తేన బ్రూహి సర్వ మశేషతః. సూతః. ౧. ఏవ మభ్యర్చితో దేవైర్న
తి చక్రే కృపాలయః, యత్రేజన్తు సృసింహాఖ్యం సంహర్తుం పరమేశ్వ
రః. ౨. తదర్థం స్మృతవాక్ రుద్రో వీరభద్రం మహాబలం, ఆత్మనో
భైరవం రూపం మహాప్రళయకారకమ్.

తా. ఓసూతమహర్షీ! మహాదేవుడును, జగత్సృష్టిస్థితిసంహార
కర్తయైన శివుడు యేలాగున వికృతమైన శరభేశ్వరరూపమును పొందెను.
అప్పుడు శరభసాశ్వేశ్వరునిచే నేదేది జేయబడియెను. ఆసమస్తము శేష
ములేకుండా మాకు జెప్పుమని ఋషులు సూతమునిని యడిగిరి. అప్పుడు
సూతుం డిట్లనియె. ఓఋషులారా! యీప్రకారముగా దేవతలచే పూ
జింపబడినవాడై దయకు స్థానమైన పరమేశ్వరుడు యేసృసింహసంబంధ
మైన తేజస్సుగలదో ఆ తేజస్సును సంహరించేటందుకొరకు పరమేశ్వరుడు
మహాబలవంతుడగు వీరభద్రునిన్ని మహాప్రళయకాలకుడును దనస్వరూ
పుడైన భైరవుని దలంచెను.

శ్లో. 3. అజగామపురానద్యో గణానామగ్రతోహసక్, సాట్టహా
సైర్గణవరైః రుతద్భిరిత సతః. ౪. సృసింహరూపైరత్సుగైః కోటిభిః పరివారితః,
తావద్భిరభితోవీరైః సృత్యద్భిశ్చముదాన్వితైః. ౫. ప్రేడద్భిశ్చమహావీరైః
బ్రహ్మదైత్యైః కందుకై రివ, అదృష్టపూర్వై రనైశ్చ వేష్టితో వీరవందితః. ౬. కల్పాంతజ్వలనజ్వాలో విలసల్లోచనత్రయః, ఆత్మశస్త్రా
జటాజూటే జ్వలద్బాలేందుపండితః. 7. బాలేందు ద్వితయాకార తీక్షణదం
ష్ట్రాం కురద్వయ, ఆఖండలధనుఃఖండనన్నిభభూలతాయుతః. ౮. మహాప్రచండహుంకార
బధిరీకృతదిక్కుఖః, నీలమేఘాంజనాకార భీషణ శ్మశ్రురద్భుతః. ౯. వాదఖండమఖండాభ్యాం భ్రామయంత్రీశిఖంముహూః,
వీరభద్రోపి భగవాన్ స్వైరశక్తివిజృంభితః. ౧౦. స్వయంవిజ్ఞాపయామాస
కీమత్రస్తృతికారణమ్, ఆజ్ఞాపయజగత్స్వామిక్ ప్రసాదఃక్రియతాంమయి.

తా. శివుడు వీరభద్రునిదలచగా అట్టహాసములతో గూడిన ప్రమ
థగణములు యతని నేవించుచుండ సృసింహరూపధరులగు కోటిభిరుల

తోడ కూడుకున్న వాడై కల్పాంతాన్నవలె ప్రకాశింపుచు, ప్రకాశింపుచు
న్న సేత్రత్రయము గలవాడై, వాస్తములందు శక్త్రములభరించి, జూజూ
లుంబున కాలచంద్రుడు ప్రకాశింపుచుండ, తీక్ష్ణములైన దంతములు
గలవాడై, దేవేంద్రుని భయస్సుతో సమానమైన కరుణామృదు గలవాడై
మహాప్రచండిమైన హలంకారములచేత దిక్కులన్నె చెవుడుగలవానినిగా
సిక్కిటిల్లజేయుచు, నీలమేఘము కాచుకవంటి రూపము గలవాడును,
భయంకరములైన మీనములు గడ్డిములచేత ఆశ్చర్యకరుడైన వాడును,
భగవంతుడగు వీరభద్రుడు ఈశ్వరశక్తిచే విజృంభింపుచున్నవాడై, స్వే
తహాగా శివునితో విజ్ఞాపనముజేసెను. అగడ్తి రైతైనయోశంకరానన్న
దలచిన కారణమేనో నాయందు దయగలిగి ఆహ్వానింపుమని బలికెను.
అప్పుడు శివు డీట్లనియె.

శ్లో. శ్రీభగవాన్. ౧౧. అకాలే భయముత్పన్నం దేవానామపి
భైరవ, జ్వలితస్స నృసింహగ్ని శృమయోనం మరాసదం. ౨౧. నాస్త్య
యన్వృధయాధాతం తేనకింనోపశామ్యతి, తతోమత్సరమంభానం భైర
వంసంప్రదర్శయ. ౩౩. సూక్ష్మం సూక్ష్మేణసం హృత్పృథ్వులంఘ్రాలే
నతేజసా, వక్త్రమానయకృత్తించ వీరభద్రమమాక్షయ. ౧౪. ఇత్యా
దిష్టాగణాధ్యక్షః ప్రశాస్త వపురాస్థితః, జగామరంహసా తత్ర యత్రాస్తే
సరకేసరీ. ౧౫. తతస్తం బోధయామాస వీరభద్రో హరోహరిం, జివా
చవాక్యమిశానః పితాపుత్రమివారసమ్.

తా. భగవంతుడగు శివుడు వీరభద్రునితో నిట్లనియె. ఓవీరభద్రా!
కాలముగాని కాలమందు దేవతలకు భయముపుట్టినది. భైరవుడు
ప్రకాశింపుచున్నవాడై, ఈనృసింహగ్నిని శమింపజేయును. ఈనృసిం
హగ్ని మరియొకదానిచేత శాంతినిపొందనేరదు. ఆహేతువువలన,
మత్స్వరూపమైన భైరవుని జూపింపుము. ఆభైరవుండు, నృసింహ
వతారమును, స్థూలదేహమును, స్థూలస్వరూపముచేతను, సూక్ష్మ
దేహము సూక్ష్మస్వరూపము చేతను, మిగుల తేజస్సుచే సంహ
రించి వచ్చును. ఓ వీరభద్రా! మదాజ్ఞాప్రకారము ఆనృసింహమూర్తి

యొక్క ముఖమును, చర్మమును తీసుకరమ్ము. ఈప్రకారముగా శివుని చేత నాజ్ఞాపించబడినవాడై గణాధ్యక్షుడగు వీరభద్రుడు, శాంతమైన దేహమునుబొందినవాడై, శీఘ్రముగా యెచ్చట నృసింహమూర్తిగ లడ్డో అక్కడికివెళ్ళెను. అనంతరమందు వీరభద్రుడు, దనతండ్రియగు శివుడు దనతో నెట్లుజెప్పెనో, ఆలాగుననే నృసింహరూపధరుండైన విష్ణుమూర్తినిగురించి యిట్లనియె.

శ్లో. ౧౬. వీరభద్రః జగత్సుఖాయభిగవన్ నవతీర్థోఽసి మాధవ, సిత్యధేనచయక్తోఽసి పరేణపరమేష్ఠినా. ౧౭. జన్తుచక్రంభగవతా రక్షితం మత్స్యరూపిణా, పుచ్చేనైవ సమావధ్య భ్రమన్నేకార్ణవేపురా. ౧౮. భిభర్షి కూర్మరూపేణ వారాహేణోధృతామహీ, అనేన హరిరూపేణ హిరణ్యకశిపుర్నతః. ౧౯. వామనేన బలిరబ్ధః త్వయావిమ్రతా పునః, త్వమేవ సర్వభూతానాం ప్రభావప్రభురవ్యయః. ౨౦. యదాయదాహిలోకస్య దుఃఖంకించిత్ప్రజాయతే, తదాతదావ తీర్ణస్త్యం కరిష్యసి నిరామయం. ౨౧. నాధికస్త్యత్సమోవ్యస్తీ హరే శివపరాయణ, త్వయా ధర్మాశ్చవేదాశ్చ శుభేమాన్గేప్రతిష్ఠితాః. ౨౨. యదర్థమవతారోయం నిహతస్సోపి కేశవ, అత్యంతఘోరం భగవన్నరసింహవపుస్తవ, ఉపసంహార విశ్వాత్మ త్వమేవ మమనస్నిధౌ.

తా. భగువంతుడవగు ఓమాధవా! జగత్సుఖముకొరకు మీరవ తరించితిరి. జగద్రక్షణయందు పరబ్రహ్మచేత నీవు నియమింపబడినవాడవైతివి. యీభూచక్రము నీచేతరక్షింపబడనది. పూర్వమందు నీవు మత్స్యస్వరూపధరుడవై లోకముల రక్షించితివి. కూర్మధరుండవై పూర్వంబున సముద్రంబున దిరుగుచున్నవాడై లోకములనుభరించితివి. వరాహరూపముచేత భూమినైత్తిధరించితివి. ఈనృసింహరూపముచేత హిరణ్యకశిపునిసంహరించితివి. వామనరూపధారివై బలిచక్రవర్తిని బద్ధునిజేసితివి. సర్వభూతములకు నీవయ్యేవే ప్రభుడవు. నీవు అవ్యయుడవు. నీవేప్రభుడవు. యెప్పుడెప్పుడు లోకమునకు కొంచము దుఃఖముగలుగుచుండునో నీవులోకమందుబుట్టి జగద్భారమునుహరింపుచుండువు. నీతోసమానుడు నీకంటెనధికుడు లేడు. శివపరాయణుడవైన యోహా! నీచేతధర్మములు

నన్నా, వేదములున్నా, భుజమార్గమును ప్రతిష్ఠించుచున్నది. యెందుకొకటియనతాతమును పరించితినో తకావ్యమయ్యే. అనాహితగర్వకశివుని సంహరించితిని. విరాజితేంద్రుని పనియయ్యెనని మహామోహమైన యీ నరసింహవతారమును నానన్న భావమునను వినియంతటమీకే చాలించును. అనగా నరసింహవతారము బరిమాన్యు అని నిలికెను.

శ్లో. ౨౩. యాతః ఇత్సంత్రేవేకదేవతాసంహతయాగ్రా, తతోన్యకం మహామోహం కోపం ప్రహ్వలయన్తరః. ౨౪. కేన్ద్రేన్ద్రసింహః, తతోన్యతస్తత్ర గచ్ఛత్సంమాహితంవద, కదాసంసహాచిహ్యమి జగత్తతచ్చరాచరం. ౨౫. సంహత్తుర్మహిసంహర స్వతఃకేవలతతోహి, శాశితంమమనర్వత్ర శాస్త్రకోపిసంస్మరే. ౨౬. మత్స్యేనాదేనకలం నమర్యాదంప్రవృత్తే, అహంహీ నర్వశక్తేనాం ప్రవర్తకనివర్తకః. ౨౭. యద్వద్విషాతిమత్సత్త్వం ప్రేమదూర్జితమేవనా, తత్తద్విధిగతాశ్చక్ర మమతేజోవిజృంభితః. ౨౮. దేవతా పరమాత్మజ్ఞ మమైవరమంపిమః, మదంశాశక్రీసంపన్నా బ్రహ్మశక్రాదయస్సహా. ౨౯. మన్నానంకజేనాతః పురాబ్రహ్మచతుర్ముఖః, మల్లలాబసముత్పన్నో భగవాన్మృషభశ్శబ్దః. ౩౦. రజనాధిష్ఠితస్థూరుద్రస్తామస ఉచ్యతే, అహంనియరానర్వస్యమత్సరంనాస్తిచైవతం. ౩౧. విశ్వాధికస్తృతంత్రశ్చక్రరాహరాఖలేశ్వరః, కదంతమత్సరంతేజః కఃపునశ్శోభితుమిచ్ఛతి. ౩౨. అతోమం శరణంప్రాప్య గచ్ఛత్వం విగతజ్వరః, అవేహిపరమంభావ మిదంభూత మహేశ్వరః. ౩౩. కాలోస్మృహంకాలవినాశహేతు ర్లోకాస్సమాహర్త మహంప్రవృత్తః, మృతోర్విర్భుత్యంవిధిమాంవీభద్ర జీవాన్దేవతేమత్స్యేనాదేనదేవాః.

తా. ఈప్రకారముగా విరళదుగ్గిచే శాంతవాక్యముచే పలుకబడి విష్ణుమూర్తి మహామోహమైన కోపమును ప్రజ్వలించజేసి విరళదుగ్గినితో నిట్లనియె. ఓయివిరళద్రా! నీవెక్కడనుండివచ్చితివో అక్కడికే వెళ్లుము. నాకు హితముగానిది యిచ్చల బలుకకుము. ఇప్పు డేనర్వలోకములను సంహరించగలను. నాయుగగ్రహముచే సీసమస్తలోకము ప్రవర్తింపుచున్నది. నర్వశక్తులకు ప్రవర్తక నివర్తకడ సగుచున్నాను. ఏదేది ఐశ్వర్యకరమైనదో అదియంతయు నానన్నగుమనిచెలియుము.

ఓగణాధ్యక్షుడవగు వీరభద్రాఃపరమార్థమును గుర్తెరిగిన దేవతలు నన్ను
 పరతత్వమునుగా దెలియుచున్నారు. మదంశయైన శక్తితోగూడినవారలు
 బ్రహ్మాండ్రాదిదేవతలు మన్నాభిక్షమలంబున మొదట బ్రహ్మ
 బుట్టెను. మల్లలాటమందున భగవంతుడైన యీశ్వరుడు బుట్టెను.
 రజోగుణమును బ్రహ్మ అధిష్టించెను. రుద్రుడు తామసగుణియయ్యె.
 నేనే సర్వమునకు ప్రభుడను. నాకంటె మిగిలినదేవుడు లేడు. సమస్త
 లోకంబుల నేనే బుట్టించి రక్షించి, నాశనమును బొందింపుచుందును.
 ఆహేతువులన నన్ను శరణుబొంది విడువబడిన కోపముగలవాడై
 జనుము. నన్ను మృత్యువునకు మృత్యువుగా గుర్తెరుగుము. ఓ వీరభ
 ద్రా! దేవతలందరు నాల్గ్గచేత జీవింపుచున్నారు.

శ్లో. 38. సూతః. సాహంకారమిదంశృత్వా హరేరమితవిక్రమః,
 విహస్యోవాచసావజ్ఞం తతోవిస్ఫురితాధరః. 39. వీరభద్రః. కింసజానాసి
 విశ్వేశం సంహరతారం పినాకినం, అనద్వాదో వివాదశ్చ వినాశస్త్యయి
 కేవలః. 40. తవాన్యోన్యవతారాశి కానిశేషాణిసాంప్రతం, కృతాని
 యేనకేనాపి కథాశేషోభవిష్యతి. 41. దోషత్వం పశ్యప తత్త్వ మవ
 స్థా మీదృశీంగతః, తేనసంహరదక్షేణ క్షణాత్సం క్షయమేష్యసి. 42.
 ప్రకృతిస్త్యంపుమాన్రుద్ర స్త్యయివీర్యంసమాహితం, త్వన్నాభిషంక
 జాజ్ఞాతః పశ్యవక్త్రపితామహః. 43. సృష్ట్యర్థేన జగత్సృజ్యం శం
 కరం నీలలోహితం, లలాటేచిస్తయామాస తపస్యగ్రేవ్యవస్థితః. 44.
 తల్లలాటాదభూచ్ఛంభో సృష్ట్యర్థంతన్నదూషణం, అంశోహం దేవ
 దేవస్య మహాభైరవరూపిణః. 45. త్వత్సంహరేనియక్తోఽస్మి వినయేన
 బలేనచ, ఏవం రక్షో విదూర్యైవ త్వంశక్తి కలయాయుతః. 46. అ
 హంకారావలేపేన గర్జసిత్వమతంద్రితః, ఉపకారోహ్యసాధూనామప
 కారాయకేవలం. 47. యదిసింహమహేశానం స్వపునర్భూతమన్యసే,
 సత్త్వంప్రప్తానసంహరతా సత్త్వతంత్రోహికుత్రచిత్.

తా. యీప్రకారముగా సహంకారముతోగూడిన విష్ణువాక్య
 ములు విన్నవాడై అమితవిక్రముడైన వీరభద్రుడు నవ్వి పెదవినిగొరి

శీనవాడై నృసింహమూర్తితో నిట్లునియె. ఓనారసింహా! విశ్వేశ్వరుడును లోకములను సంహరించువాడు నగు శంకరుని గుర్రైటుగక బలుకుచు న్నాడవు. నీకు వినాశము సంభవించుకాలము వచ్చినది. దోషముని జూడక శివసింహాస్వరూపాన్నయ వాల్చినావు. సంహారకర్తయైన ఈశునిచే తుణములో నాశనము బొందగలవు. ఓనన్నవా! నీవు ప్రకృతిస్వరూపుడవు. శివుడు పురుషస్వరూపుడు. శక్తిస్వరూపుడైన నీయందు పురుషస్వరూపుడైన శివుడు దనపర్యమును ఉంచెను. అందువలన నీ నాభికమలమందున, అయిదుముఖములుగల అనగా పంచముఖబ్రహ్మ పుట్టెను. పిదప పంచముఖబ్రహ్మలోకమును సృష్టిచేసే అందుకొఱకు ఉగ్రమైన తిషస్సునుబూని ఈతనస్సుయందు దనలలాటంబున జ్యోతిర్లింగ స్వరూపుడై వెల్లు శివుని దలచెను. అప్పుడు శివుడు బ్రహ్మలలాటోద్భవుడై బ్రహ్మకు సృష్టిని నేర్చెను. అందువలన శివుని నిండించవలదు. నేను మహాభైరవస్వరూపుడైన శివునియొక్క అంశవలన బుట్టి నవాడను. ఓనృసింహమూర్తి! నిన్ను సంహరించుటయం దీశ్వరుని ఉద్దేశే నేను నియమింపబడితిని. బలముచేనైన, వినయముచేనైన నీరూపు బరిమాన్యదను. ఓనారసింహా! నీపి హిరణ్యకశిపుని సంహరించిన గర్వముచే శివునిదూరుచు నీనాశనమును సేపుగురుతెరుగవు. నేను వచించెడు హితమును వినవైతివి. దుష్టులకు ఉపకారము చేయబోయినయెడల నపకారముసిద్ధించు ననుశాస్త్రము నిజంబయ్యె. ఓనృసింహా! నీవెప్పుటికీ లోకము సృష్టించువాడవుగావు. లోకముల నశింపజేయువాడవుగావు. శివునిచే జగద్రక్షణయందు నియమింపబడినవాడవు.

శ్లో. రక. కులాలచక్రవ చ్చక్త్యా ప్రేరితోసిపినాశినా, అద్యాపి తవనిష్ఠిన్దం కపాలం కూర్మరూపిణః. రగ. హరహారలతామధ్యే ముగ్ధకస్మా న్నబుధ్యసే, విస్మృతం కింత దంశేన దంష్ట్రాత్పాదనపీడితః. రల. వరాహవిగ్రహస్తేద్యసాత్రోశం తారకాణిణా, దన్ధోసియస్యశూలాగ్రే విష్వక్సే నభలాద్భవాన్. ర2. దక్షయజ్ఞే శిరచ్ఛిన్నం మయా తేయజ్జరూపిణః, అద్యాపి తవపుత్రస్య బ్రహ్మణః పశ్చమం శిరః. రగ. ఛిన్నం తమేనాభినంధం తదంశం తస్య తద్బలం, నిర్జిత స్త్వం దశచేన సంగ్రామే సమరుద్గణః.

౪౮. కంఠాయమానే శిరసి కథం తద్విస్తృతం మయా, చక్రం విక్రమ
తేయస్య చక్రపాదే తనప్రియం. ౫౦. కృతప్రాప్తం కృతం కేన త్వయాతదపి
విస్తృతం, తేన మయాసకలాలోకాగృహితా స్త్వం పయోనిధౌ. ౫౧.
నిద్రాపరపశశ్శేషే సకథం సాత్వికోభవాః, త్వదాదిస్తంభ పర్యంతం
రుద్రశక్తివిజృంభితమ్.

తా. ఓనరసింహా! నీవు కుమ్మరివానిచక్రమునలె యీశ్వరునిచే
ప్రేరేపింపబడినవాడనైతివి. ఇప్పటికి కూర్మస్వరూపుడవగు నీయొక్క
కపాలము శివుని హారమధ్యంబున ధరియింపబడియున్నది. ఓవిష్వ
క్సేనా! నీయవతారమైన వరాహవిగ్రహము శివపుత్రుడగు కుమార
స్వామిచే చూలాగ్రముందునిక్షిప్తమైయున్నది. దక్షయజ్ఞమందు యజ్ఞ
స్వరూపుడైన నీయొక్క కొమారుడగు బ్రహ్మయొక్క అయిదవ శిరస్సు
నాచే ఖండింపబడినది. అది యిప్పటికి నా నాభిస్థానమందు హారమం
దున్నయది. నీవు శివభక్తుడగు దధీచిచేత యుద్ధమందు వోటువడి
తలను గోకుకొన్నస్థితియంతయు మరచితివా. ఈశ్వరునిచే చక్రమును
బొంది శత్రులగెల్పుచు నీశ్వరుని దూరెడవా. జేసినయుపకారమును
మరచితివా. శక్తిరూపుడవైన నీవు మొదలుకొని ఆది స్తంభపర్యంతము
రుద్రశక్తిచే ప్రకాశింపబడెనని యెఱుగవైతివి.

శ్లో. ౫౨. శక్తిమానభితస్త్వంచ అనలస్త్వంచమోహితః, తప్తే
జసాపిమాహాత్మ్యం యువాంద్రస్తుం నచక్షమా. ౫౩. స్థూలాయేవాప్ర
పశ్యంతి తద్విష్ణోః పరమంపదం, ద్యావాపృథివ్యా ఇంద్రాగ్నే ర్యమస్య
వరుణస్యచ. ౫౪. ధ్వాస్తోదరే శశాంకస్య జనిత్వా పరమేశ్వరః, కాలో
సిత్వం మహాకాలః కాలకాలోమహేశ్వరః. ౫౫. అతస్త్వముగ్రకలయా
మృత్యోర్మృత్యుర్భవివృతి, స్థిరధన్వాక్షయోవీరో వీరోవిశ్వాధికప్రభుః.
౫౬. ఉపహస్తాజ్వరంభీమో మృగపక్షిహిరణ్మయః, శాస్తాకేషస్యజగ
తః సత్త్వంచైవచతుర్ముఖః. ౫౭ ఇన్ద్రం సర్వంసమాలోక్య సంహారాత్సాన
మాత్మనా, నాచేత్తదాసిం క్రోధస్య మహాభైరవ రూపిణః. ౫౮. వ
భ్రాశనిరివస్థానో స్తేనం మృత్యుః పతివృతి.

తా. అంతట శక్తివంతులగు కీర్తిని అన్నభాగ్యమును, మీరిద్దరు ఆవిశేషతేజమాన్విత్యమును పొందెను. ఇది యేని స్థూలములైనూడబడుచున్నవో, అది విశ్వభాగములనెరుడును. యేని ఉష్ణాలములలో సూక్ష్మములై యుమిగియున్నవో అవియన్నియు సుగ్రహములనెరుడును. ఓ నాకసింహా! కీర్తి కాలస్వరూపుడనైతివి. కీర్తిను కాలకాలుడు, మహాకాలుడనబరక. అహేతువులన నీ కీర్తినినితో కలహించుట నీకు మరణముకన్దు. కీర్తిను క్షీణమైన భవస్పృహనైనై విశ్వాభి కద్రభుడగుచు సరాక్రమవంతుడై, నీటికాది బ్రహ్మలవ్యంతమైన బ్రహ్మాండముల శిక్షించువాడగును. సమస్త జన్తువులు శిక్షించబడు కీర్తిజేగాని నీవుగావు. బ్రహ్మయుగాదు, గాన కీర్తిను సర్వేశ్వరుడని యెరియిది యంతయు నాలోచించి, లోకములను భయపెట్టుక హింసజేయక, నీ రూపంబును బరిమార్చుకొమ్ము. అలాగఁబోయినయెడల అనగా నీ యంతట నీవేయీరూపంబును బరిమార్చినయెడల మహాక్షయవన్నరూపుడైన ఈశ్వరునియొక్క వజ్రాయుధమునకు అహేతుకవాడనై మృత్యువును బొందగలవు. నిశ్చయము.

సూతః. ౧౯. ఇత్యుక్తిపిరభద్రేణ స్మరింహః శ్రోధవిహ్వలః, ననాద తను వేగేన తం శృణోతుం ప్రచక్రమే. ౨౦. అత్రాక్షరే మహా ఘోరం విషత్కథయకారణం, గగనవ్యాపిదుర్ధ్వం శార్వంతేజస్సుముద్భవం. ౨౧. సీరభద్రస్యతద్రూపం తక్షణాదేవదృశ్యతః, సతద్విరణ్మయం సౌమ్యం ససారంనాగ్నిసంభవం. ౨౨. సతటచ్చంద్రసదృశే మనూషయ్యం మహేశ్వరం, తదాతేజాసి సర్వాణి తస్మిన్లీనానిశాంకరే. ౨౩. తతోవ్యక్తోమహాతేజా స్యక్తేసంభవతస్తతః, దుద్రసాధారణంచైవ చిహ్నతం వికృతాకృతిః. ౨౪. తతస్సంహారరూపేన సువ్యక్తః పరమేశ్వరః, పశ్యతాం సర్వదేవానాం జయశబ్దాది మంగళైః. ౨౫. సహస్రబాహుర్జటీల శ్చంద్రార్ధకృతశేఖరః, సమృగాన్ధరీరేణ పక్షాన్యాయంచునాద్విజాః. ౨౬. అతితీర్థమహాదంష్ట్రో వజ్రతుల్యనఖాయుధః, కంఠేకాలే

మహాబాహు శ్చతుర్హస్తద్వహ్నిసంభవః. ౬౭. యుగాంతోద్వజీమూత
భీమగంభీరనిస్వనః, సమంకుపితవృత్తాగ్ని వ్యావృత్తనయనత్రయః. ౬౮.
సృష్టదంష్ట్రోధరోష్ట్రశ్చ హుంకారేణయుతోహరః, హరిస్తద్ధర్మనాదేవ
విసప్తబలవిక్రమః. ౬౯. బిభ్రదార్ఘ్యం సహస్రాంశో రథః ఖద్యోత
విభ్రమం, అధవిభ్రమ్య సత్కౌభ్యం నాభిపాదేభ్యధారయేత్.

తా. ఈలాగున వీరభద్రునిచే బలుకబడి, నృసింహమూర్తి శ్రో
ధముగలవాడై, సింహనాదమునుజేసి, దేహవేగముచేత వీరభద్రునిప
ట్టుకొనేకొరకు ప్రారంభించెను. అంతలో మహాఘోరమైననటించిన్ని,
శత్రువులకు భయంకరమైనదియు, ఆ కాశమును వరుచుకుంచున్న, రుద్ర
తేజ స్సొకటిబయలుదేరెను. వీరభద్రు డాచూపమును జూచుచుండగానే
లోకంబులెల్లను రుద్ర తేజోమయంబయ్యెను. అప్పుడు పరమేశ్వరుడు
జగత్సంహారకశరభసాశ్వేశ్వరరూపమును బొంది, తేజోమయుండై,
యిరుప్రక్కల శరభమృగావృతదేహుండై, అక్కలుముక్కులుచేతప్రకా
శించుచున్నవాడై, గొప్పదైన కోటలు గలవాడై, వజ్రాయుధముతో
సమానమైన గోళ్లుగలవాడై, కంఠమందు నలుపుగలిగి, ప్రళయకాలం
బున ధ్వనిచేయుచున్న మేఘమువలె, గంభీరమైన ధ్వనిగలవాడై, అగ్ని
కణంబుల రాల్చు నేత్రత్రయముగలవాడై, హుంకారములతో గూడు
కుని శరభసాశ్వేశ్వరుడు ప్రకాశించెను.

శ్లో. అష్టాంఘ్రిశ్చ సహస్రబాహురసల చ్ఛాయాశిరోయుగ్మభృ,
ద్విత్వీక్షోటిజవో ద్విపుచ్ఛుడరగ స్సాక్షో నృసింహాననః, అర్ధేనాపి మృ
గాకృతిః పునరథాప్యర్ధేన వత్సాకృతిః, శ్రీవీరశ్మరభస్సపాతు రనిశంచిం
త్యస్సదామేహృది.

తా. యెనిమిదిపాదములు గలిగినట్టియు, వేయుబాహువులు గలి
గినట్టియు, అగ్ని హోత్రునివంటి చాయగల రెండుశిరస్సులును ధరించి

సర్వము, అయిహ సేత్రిములు శాస్త్రము, మిక్కిలి వేగముతో సర్వమును
 కంఠమునకు తీసుకొనినట్టివని, నామోక్షమును సమీపమున నుండి
 సమముగా శాస్త్రము, సకమును సమీపమున నుండి సమీపము
 గలిగియున్నట్లు, శివస్వరూపులైన శ్రీవిశ్వేశ్వరశాస్త్రమును, యెల్లప్పుడు
 నామోక్షమును గొనిపోయి పరిపూర్ణము. ఇట్టి శ్రీశాస్త్రమును
 డగానే సమీపమున ఉన్నట్లును దేవస్థానమున బలముగా వాడవలెను.

శ్లో. ౨౦. వాదానామృత్యుభయేన బాహుభ్యాబాహుమండలం,
 ఛందస్సురసి బాహుభ్యాం నిజగ్రహ మారోహసిం. ౨౧. తతో జామ
 గగనం దేవై స్సహమహ్నిభిః, సహస్రైవభయ్యాద్విష్ణుం విహగశ్చయిరో
 రగం. ౨౨. ఉక్తిష్టాన్తేష్ట సంగృహ్య విపాత్యచవిపాత్యచ, ఉక్తియో
 స్త్యభావాన్మహాభూతివిమోహితం. ౨౩. హరింహరస్తం నృపభం
 విశ్వేశానంతమీశ్వరం, అయయాన్తి సురాన్సర్వే సమోవాక్యే తుష్ట
 వుః. ౨౪. నీయమానః పరమశో దీనవక్త్రాః శృతాంజలిః, తుష్టావ సర
 మేశానం హరిస్తం లలితాక్షరైః.

తా. అసంతరమును శ్రీశాస్త్రమును, సమీపమున నా
 భయందు పాదములనుంచి, అసమీపమున పాదములను తనతోకడచేత బంధిం
 చి, బాహువులచేత అనగా సహస్రబాహువులచేత అసమీపబాహు
 వులను ఖండించి, వక్షస్థమును భేదించి, సమీపమున తారమును బం
 దించును. పిదప శ్రీశాస్త్రమును మహమ్మలతో దేవతలతోనూడి,
 వారిచే స్తుత్యింప బడుచు, గగనమార్గంబుకేసి, అచ్చట నివసిం
 చెను. పక్షియేలాగున సర్పమును పట్టి సంహరించునో అట్లుననే శ్రీశా
 స్త్రమును సమీపమున నుండి సంహరించెను. సమీపమున
 సంహరించిన విశ్వేశ్వరుడగు, శ్రీశాస్త్రముని దేవతలందరు అను
 సరించినవారై, 'సమస్తే దుష్టమస్మయ' ఇత్యాది వేదములను బులచే
 రుద్రుని సంతోషింపజేసిరి. పిదప విష్ణుమూర్తి అనగా సమీప
 మూర్తి గర్వభంగము గలవాడై, శ్రీశాస్త్రమును రూపమును దాల్చిన

శివున కెదుట నిలచి వంచిన ముఖము గలవాడై దోసిల్గొ ముందు
జెప్పబడబోవు నామంబులచేత నిట్లని స్తుతియించె.

శ్రీ సృసింహకృతశరభేశ్వరాష్టోత్తర శతనామాశ్లిస్తుతం.

శ్లో. ౨౧. శ్రీసృసింహః. నమోగుద్రాయశర్వాయ మహాగ్రాసా
యవిష్ణవే, నమోఽగ్రాయభీమాయ నమఃక్రోధాయమన్యవే. ౨౨. నమో
భవాయశర్వాయ శంకరాయశివాయ తే, కలికాలాయకాలాయ మహా
కాలాయమృత్యవే. ౨౩. వీరాయమీభద్రాయ క్షయద్యీరాయశూలినే,
మహాదేవాయమహాతే పశూనాంపతయేనమః. ౨౪. ఏకాయసీలకంఠా
య శ్రీకంఠాయసినాకినే, నమోసంతాయసూక్ష్మాయ నమస్తేమృత్యు
మన్యవే. ౨౫. పరాయపరమేశాయ పరాత్పరతరాయతే, పరాత్పరా
యవిశ్వాయ నమస్తేవిశ్వమూర్తయే. ౨౬. నమోవిష్ణు కళిత్రాయ
విష్ణుక్షేత్రాయభానవే, కైవరాయకిరాతాయ మహాన్యాయశాశ్వ
తే. ౨౭. భైరవాయశరణ్యాయ మహాభైరవరూపిణే, నమోసృసింహ
సంహరే కామకాలపురారయే. ౨౮. మహాపాశౌఘసంహరే విష్ణుమా
యాస్తకారిణే, త్ర్యంబకాయత్ర్యమాయ శిశివిష్ణాయమీధుపే. ౨౯.
మృత్యుంజయాయ శర్వాయ సర్వజ్ఞాయముఖారయే, మఖేశాయవరే
ణ్యాయ నమస్తేవహ్నిరూపిణే. ౩౦. మహాఘ్రాణాయ జింహ్వాయ ప్రాణా
పానప్రవర్తినే, త్రిగుణాయత్రిశూలాయ గుణాతీతాయయోగినే. ౩౧.
సంసారాయప్రవాహాయ మహాయస్త్రప్రవర్తినే, నమశ్చంద్రాగ్నిసూ
ర్యాయ ముక్తివైచిత్ర్యహేతవే. ౩౨. కపాలినేకరాళాయ పతయే
పుణ్యకీర్తయే, అమోఘాయాగ్నినేత్రాయ లకుళీశాయశంభవే. ౩౩.
భిషక్తమాయముండాయ దండినేయోగరూపిణే, మేఘవాహాయ దేవా
య పార్వతిపతయేనమః. ౩౪. అవ్యక్తాయవిశోకాయస్థిరాయస్థిరధన్వినే,
స్థాణవేశ్వత్తివానాయ నమఃపంచార్ధహేతవే. ౩౫. వరదాయైకపాదాయ
నమశ్చంద్రాద్ధమాళినే, నమస్తేధ్వరనాశాయ వయసాంపతయేనమః.

౯౦. యోగీశ్వరాయశిష్యాః శిష్యాః సరమేష్టేన, శర్వాత్తేనమ
స్తుభ్యం నమస్తుత్వేశ్వరాయతే. ౯౧. ఏవేష్టేనఃపాదేభ్యః పృథ్వీక్షేప్తే
నమోనమః, నమోఽపిమితంకృత్యా నస్త్యక్తత్వేనమోనమః, నమో
నమోనమోభూయః పునర్నయోనమోనమః.

తా. దుఃప్రదాయనమః, శర్వాయనమః. మహానాయనమః, విష్ణు
వేనమః, ఉగ్రాయనమః, కీమాయనమః, క్రోధాయనమః, మన్మథేనమః,
భవాయనమః, శర్వాయనమః, శంకరాయనమః, శివాయనమః, కాలకా
లాయనమః, కాలాయనమః, మహాకాలాయనమః, మృత్యువేనమః, పీరా
యనమః, పీరభద్రాయనమః. క్షయక్షేపాయనమః, శూలివేనమః, మహా
దేవాయనమః, మహాతేనమః, పరమానందితయేనమః, ఏకాయనమః,
నీలకంఠాయనమః, శ్రీకంఠాయనమః, పిపాకీనేనమః, అనంతాయనమః,
సూక్ష్మాయనమః, మృత్యుమన్మథేనమః, సూర్యాయనమః, పుష్కరాయ
నమః, సరాత్పరాయనమః, విశ్వానాయనమః, విశ్వమూర్తయేనమః,
విష్ణుకళత్రాయనమః, విష్ణుక్షేత్రాయనమః, భానవేనమః, కైవల్యాయ
నమః, కీరతాయనమః, మహావ్యాధాయనమః, శాశ్వతేనమః, కైరవాయ
నమః, శరణ్యాయనమః, మహాకైరవరూపిణేనమః, నృసింహసంహ
ర్తేనమః, కామకాలపురాయేనమః, మహావాళౌఘసంహర్తేనమః,
విష్ణుమాయాంతకారిణేనమః, త్రిస్లింబకాయనమః, త్రిస్లిక్షాయనమః,
శిపిపిష్టాయనమః, మీఘమేనమః, మృత్యుంజయాయనమః, శర్వా
యనమః, సర్వజ్ఞాయనమః, మఖాయేనమః, మఖేశాయనమః, కశే
ణ్యాయనమః, పహ్నిరూపిణేనమః, మహాఘృణాయనమః, జింహ్వ
యనమః, వ్రాణాపానప్రవర్తినేనమః, త్రిగుణాయనమః, త్రిశూలాయ
నమః, గుణాతీతాయనమః, యోగినేనమః, సంసారాయనమః, ప్రవా
హాయనమః, మహాయస్త్రప్రవర్తినేనమః, చంద్రాగ్నిసూర్యాయనమః,
ముక్తివైచిత్ర్యహేతవేనమః, కపాలినేనమః, కరాళాయనమః, పతయే

సమః, పుణ్యక్రీడయేనమః, మోక్షాయనమః, అగ్ని నేత్రాయనమః, ల
కుళీశాయనమః, శంభవేనమః, భిష్మక్తిమాయనమః, ముండాయనమః,
దండినేనమః, యోగరూపిణేనమః, మేఘవాహాయనమః, దేవాయనమః,
పార్వతీపతయేనమః, అవ్యక్తాయనమః, విశోకాయనమః, స్థిరాయనమః,
స్థిరధన్వినేనమః, స్థాణవేనమః, కృత్తివాసాయనమః, పంచార్ధహేతవే
నమః, పరదాయనమః, ఏకపాదాయనమః, చంద్రార్ధమాలినేనమః, అధ్వ
రరాజాయనమః, వయనాంపతియేనమః, యోగీశ్వరాయనమః, నిత్య
యనమః, సత్యాయనమః, పరమేష్ఠినేనమః, సర్వాత్మనేనమః, సర్వేశ్వ
రాయనమః, ఏకద్విత్రిశ్చతుఃపంచకృత్వస్తేనమః, పరిమితకృత్వేనమః,
అపరిమితకృత్వేనమః, సమస్కారము సమస్కారము తిరిగి సమస్కార
ము అనిశరభసాశ్వశ్వరుని సృసింహమూర్తిస్తుతియించెను.

శ్లో. ౯౨. సూతః. నామ్నాష్టశ తేనైవం స్తుత్వామృతమయే
నతుః, పునస్తుప్రాధియామాస సృసింహశ్వరభేష్వరం. ౯౩. యదాయదా
మమాజ్ఞాన మత్స్వాహంకారదూషితం, తదాతదాపనేతవ్యం త్వయైవ
పరమేశ్వర. ౯౪. ఏవం విజ్ఞాపయ స్ప్రిత శృంకరం నరకేనరీ, నన్వశక్తో
భవా విష్ణో జీవితాస్తం పరాశితుః. ౯౫. తద్వక్త్రీశేషమాత్రాస్తం
కృత్వానర్వస్స విగ్రహం, శుక్తిశిత్యంతదాత్వజ్ఞం వీరభద్రక్షణాత్తతః.

తా. ఈప్రకారముగా అష్టోత్తరశతనామములచేత సృసింహమూ
ర్తిశరభసాశ్వశ్వరునిస్తుతియించి తిరిగిప్రార్థించెను. ఓపరమేశ్వరా నేనె
ప్పుడెప్పుడు అజ్ఞానముచే నిన్ను దూషించెదనో అప్పుడప్పుడునాయందు
దయగలవాడవై నాఅజ్ఞానమును గర్వమునుపోగొట్టుము. ఈప్రకారము
గావిష్టువు. అనగా సృసింహమూర్తి శివునితో విజ్ఞాపనముజేసికొని సంతో
షబ్రెట్టెను. వీరభద్రుడుతక్షణమందయ్యేవే విష్ణునిగాంచి ఓసృసింహ
నీవశక్తుడవైతివి. పరమేశ్వరుని జయించజాలవు గాన నీవు శివభక్తుడవు
గమ్మని పలికెను.

దేవాః శ్లో. ౯౬. అథబ్రహ్మదయస్సుర్వే వీరభద్రత్వయాదృశా,
జీవితాస్మానయం దేవాః పర్జన్యేనేవపాదపాః. ౯౭. యస్యభీషాదహత్వ
గ్ని రుదేతీచరచిన్వయం, వాతోవాతిచసాసితప్తం మృత్యుర్ధావతివంచ
మం. ౯౮. యదవ్యక్తంపరంవ్యోమ కలాతీతంసదాశివం, భగవన్నాన్వ
మేవభవం నదంతిబ్రహ్మవాచినః. ౯౯. కేవలంఏవభాతుక్యే వేదసేవర
మేశ్వరః, నవిద్ధిపరమంధామ రూపలావణ్యవర్ణనే. ౧౦౦. ఉపసన్నేషుసర్వే
షు త్రాయస్మాస్మాన్లణాధిప, ఏకాదశాత్మచ్ఛగవా స్వర్తతేరూపవా
హరః. ౧౦౧. ఉదృశానైవతారాణి దృష్ట్వాశివబహుంతమః, కదాచి
త్సందిహేనాస్మాక్ స్వచింతాస్తమయత్తదా. ౧౦౨. గుంజాగిరివరత
టామితరూపాణిసర్వశః, అభ్యసంహరగమ్యంతే ననీతవ్యంపరాపరా.
౧౦౩. ద్వేతనూతవరుద్రస్య వేదజ్ఞాబ్రాహ్మణావిమః, ఘోరావ్యన్యా
శివావ్యన్యా తేప్రత్యేకమనేకథా. ౧౦౪. ఇహాస్మాన్వాహిభగవన్ని
త్యాహతమహాబలః, భవతాహిభగత్సర్వంవ్యాప్తంస్వేనైవతేజసా. ౧౦౫
బ్రహ్మవిష్ణీవంద్రచంద్రాద్యా వయంచప్రముఖాస్సురః, సురాసురా
సంప్రసూతా స్తవ్విత్తస్సర్వేమహేశ్వరోః. ౧౦౬. బ్రహ్మచక్రంద్రోవిష్ణు
శ్చయమాద్యాస్సురాసురాః, తతోనిగృహ్యచహరిం సింహఇత్యుపచేత
సం. ౧౦౭. యతోబిభర్షిసకలం విభజ్యతనుష్టదా, అతోస్మాన్వాహి
భగవన్తురాన్దానైరభీష్మితైః.

తా. అనంతరమందు బ్రహ్మది దేవతులిప్తనిరి. ఓ వీరభద్రదా నీ
చేతమేము మేఘునిచేత వృక్షములనలె బ్రతికించబడితిమి. యేమహాను
భావునియొక్క ఆజ్ఞవలన అగ్నిప్రజ్వలిల్లుచున్నదో, సూర్యుడుదయించు
చున్నాడో, వాయువు విసరుచున్నదో, ఆమహానుభావుడగు పరమే
శ్వరుడవేసివు. యేది తెలియ నలవిగానిదో, యేది శ్రేష్ఠమైనదో,
యేది కళాతీతమైనదో, యేది సదాశివస్వరూపమో ఆ పరతత్వమే నీ
వైతివి. ఏకాదశరుద్రస్వరూపుడై హరుడుప్రవర్తింపుచున్నాడు. ఇటు

అంతి నీయొక్క అవతారములనుచూచి, మానందయుములు నశింపుచున్నవి. దుద్రహ్యహుడును నీగుండుదేహములు గలవని వేదములను గుర్తెరిగిన బ్రాహ్మణులు గుర్తెరుగుచున్నారు. అక చేహము అమోరహపమైదనున్ని, యొక దేహము శిశువ్యహాచ్యహదనున్ని భగినంతుడవైన యోహిరభద్రా, మమ్మిగుడు గట్టింపుము. నీచేత సినుబంధమైన తేజస్సుచేత నమస్తజగము న్యాపింపబడినది. బ్రాహ్మ విష్ణు ఇంద్రుడు చంద్రుడు మొదలగు మేమున్న రాక్షసులున్న అందగు నీవలన బుట్టినటువంటివారలము. బ్రాహ్మ విష్ణు యముడు ఇంద్రుడు మొదలగు దేవతలను రాక్షసులను, నిగ్రహించిన హస్తసింహమూ గుని సంహరించితివి. ఏహేనువులన అష్టహుర్తిగుండవై అనగా, 'భూమిలంపగం వహ్ని నాయురాకాశమేవచ, సూర్యాచంద్రమసానాత్మా మహేశ స్సాష్టమూర్తయః' అను న్యాయంబున అష్టమూర్తిగుండవై, విభజించి సర్వమును భరించితివో ఆహేనువులన దుద్రహ్యహుడువగు ఓహిరభద్రా, మమ్మ రక్షింపుము.

శ్లో. ౧౦౮. ఉనాచతాస్థురాదేవో మహద్వంద చురాశనాకః, యథాజలేజలంక్షీ ప్తం క్షీగంక్షీ రేపుతంపుజే. ౧౦౯. ఏవఏవతదా విష్ణు శ్చివళీనోసచాస్యథా, ఏవఏవస్పసింహాత్కృ పదర్పశ్చిమహాబలి. ౧౧౦. జగత్సంహారకా రేణ స్రవ్యత్తో సరి కేనరీ, యాజసియోవ్రాసపిన్దస్మై మన్మత్స్థిస్థికాంక్షీభిః. ౧౧౧. ఏతానదన్వభగవా స్వీరభద్రో మహాబలి, అపశ్యక్ సర్వభూతానాం త్సక్తివాస్తవధీయతే. ౧౧౨. సృసింహకృత్సనస స్తదాప్రభృతిశంకరః, సక్తిం తస్మింహమాళాయాం నాయకత్వేనకల్పితం. ౧౧౩. తతో దేవానిరాతంకాః స్త్రియస్తో కథామిమాం, విస్మయోన్ముక్తసయనా జగ్ముస్సర్వేయథాగతం.

తా. హిరభద్రుడు పురాతనులగు మహద్వలనుగూర్చి యిట్లనియె, ఓ ఋషులారా ! యేవ్రకారముగా జలముజలమందున్న పాలు

పాలయందున్ను, నెయ్యి నెయ్యియందున్ను, కలసిపోవునో, ఆరీతిగానే నృసింహస్వరూపుడైనట్టియు మహాబలవంతుడైన శివభక్తుడైన యీ విష్ణుమూర్తి శివునియందై కృమయ్యెను. అందువలన శివరూపుడగును. అందువలన నృసింహమూర్తిని శివభక్తులందరు నేవింపదగుదురు. ఈ రీతిగా బలికి భగవంతుడగు వీరభద్రుడు యెవరికి కనుబడక నదృశ్యుడయ్యెను. అది మొదలు శివుడు నృసింహచర్మమే వస్త్రముగాగల వాడయ్యె. ఆ నృసింహముఖము శివహారమందు నాయకమణిగాధరించబడియె. అప్పుడు దేవతలందరు భయములేనివారై శరభ సాశ్వవిజయ కథను గొనియాడుచు, స్వస్థానములకు జనిరి.

శ్లో. ౧౧౮. యథిదంపరమాఖ్యానం పుణ్యం దేవైస్సమన్వితం,
పథితాశృణుతేచైవ నర్వదుఃఖవివాశనం .౧౧౯. ధన్వంయశేక్ష్యమాయు
ష్య మారోగ్యంపుష్టివర్ధనం, సర్వవిఘ్నప్రశమనం సర్వవ్యాధివివాశనం.
౧౧౯. అపమృత్యుప్రశమనీం మహాశాన్తికరంశుభం, అరిచక్రప్రశమ
నం సర్వాధి ప్రవివాశనం. ౧౧౯. తమోదుస్వప్నశమనం సర్వభూత
నివారణమ్, విషగ్రహక్షయకరం పుత్రపౌత్రాదివర్ధనం. ౧౧౯. యోగ
సిద్ధిప్రదంసమ్యుచ్ఛివజ్ఞానప్రకాశకం, శివలోకస్యసోపానం వాంఛితార్థైక
సాధనం. ౧౧౯. విష్ణుమాయానిరసనం దేవతాపరమార్థదం, వాంఛా
సిద్ధిప్రదంచైవ బుద్ధిప్రజ్ఞాదిసాధనం. ౧౨౦. ఇదంతం శరభాకారం పరం
రూపంపినాకినః, ప్రకాశితత్వంభక్తేషు చరేషుద్యమితేషుచ. ౧౨౧.
తైలేవపాతవ్యంచ శ్రోత్రవ్యంచ శివాత్మభీ, శివోత్పవేషుసర్వేషు చతు
ర్దశ్యష్టమీషుచ. ౧౨౨. పతేత్ప్రతిష్ఠాకాలేషు శివసన్నిధికారణం,
నర్వభూతప్రశమనం సర్వసిద్ధిప్రదాయకం. ౧౨౩. చోరవ్యాఘ్రాహి
సింహస్త కృతోరాజభయేషుచ, అత్రాన్యోత్పాతభూకంప దవాగ్ని
పాంసువృష్టిషు. ౧౨౪. ఉల్కాపాతేమహాపాతే వినావృష్ట్యాతివృష్టిషు,

అశ్వశ్రవణేద్విద్వాన్వివర్ధనోన్మథప్రతః. ౧౨౩. యః పశ్యేచ్ఛ్రీః సుయద్వా
సి స్తనంసర్వమనుత్తమం, గుప్రహోకమనుప్రాప్య రుద్రేణసహమోదజే.

తా. యోర యశ్చిరభ సాశ్వవిజయమునే పరమాఖ్యాసమును చదు
వునో వినునో వానికి భగము, అగోగ్యము గలుగును. సమస్తవిఘ్న
ముల యొక్క శాంతియగును. పర్వవ్యాధినాశనమగును. అకాలమృత్యు
శాంతిగలుగును. శతృశాంతిగలుగును. దుష్టశుభమునమగును. సర్వభూత
నివారణమగును. పుత్రప్రాప్తాదవ్యర్థమగును. మోగిస్థితిగలుగును. శివ
జ్ఞానప్రకాశమగును. భక్తులయందు చరమాస్థితి సజంగమములందు
శుశరభసాశ్వశ్వరహిణము ప్రకాశింపజేయదగినది. వాగచేతనయ్యేవే
జదువదగినది అనగా శివభక్తులచేతను జంగమయ్యులచేతను జదువదగినది
రామాయణము భాగవతము, భారతము మొదలగునవి హిందూకారము
గా విశ్లేషభక్తులుపొందుగో ఆప్రకారముగా శక్తులసబడు జంగమయ్యులచే
నీపురాణశ్రవణముజేయదగినది. చతుర్థి అర్చి మొదలగు శివోత్స
వగుజ్ఞులయందు శివప్రతిష్ఠాకాలములయందు శరభసాశ్వశ్వరాదిదేవ
ప్రతిష్ఠాకాలములందు జదువదగినది. చోరవ్యాధాదిభయములందు
అగ్ని వస్త్రముమొదలుగు వాస్థియందు జదువదగినది. యెవరశరభసాశ్వ
విజయమును జదువునో వినునో వాడు దుష్టలోకమును బొంది శివ
సాయుజ్యము పొందును.

ఇతిశ్రీమహాపురాణే వేదవ్యాసప్రోక్షితం గే పూర్వభాగే శర
భసూరకృత స్మరింహగర్వభంగోనామ పంచసతీతమోధ్యాయః.
శ్రీమత్పంచస్థనలబ్రహ్మర్షిణమస్తు. శరభసాశ్వశ్వరాక్షయస్తు.

అన్యశ్రీ సర్వతోముఖవీరబడబానల శరభమహామంత్రస్య,
సమూలసమస్త మహాప్రళయసంహారకాలాగ్నిరుద్ర భగవాంః ఋషిః.
అనుష్టుప్చందః, సర్వతోముఖవీరబడబానల శరభేశ్వరోదేవతా ఓం
బీజం, స్వాహాశక్తిః, రంకీలకం, అష్టముఖగండభేరుండ నృసింహ
సంహారణార్థే జపే నినియోగః.

హ్రీం అంగుష్ఠాభ్యాంనమః, హ్రీం త్విన్వాభ్యాంనమః, హ్రీం
మధ్యమాభ్యాంనమః, హ్రీం అనామికాభ్యాంనమః, హ్రీం కనిష్ఠికా
భ్యాంనమః, హ్రీం కరతలకరపృష్ఠాభ్యాంనమః.

హ్రీంహృదయాయనమః, హ్రీంశిరసేస్వాహ, హ్రీంశిఖాయై
వౌషట్, హ్రీంకవచాయనమః, వ్రౌం నేత్రత్రయాయవౌషట్,
హ్రీంహస్తాయఫట్. భూర్భువస్సువరోమితిదిగ్బంధః. ధ్యానం.

మహాదంష్ట్రీమహాభీమో మహాభయవినాశనః, ధ్యేయశ్చిదా
త్మకోదేవ స్సదానందకరప్రభుః.

లంపుఘ్నీతత్వాత్మనే గంధతన్మాత్రప్రకృత్యానందాత్మనే సర్వ
తోముఖవీర బడబానలశరభేశ్వరాయగంధం పరికల్పయామి, అంతికా
శతత్వాత్మనే శబ్దతన్మాత్రప్రకృత్యానందాత్మనే సర్వతోముఖ వీర

నలశరభేష్వగాయ పుష్పంసమర్పయామి, యంవాయుతత్వాత్మ
 స్వర్ణతన్మాత్రప్రకృత్యానందాత్మనే నర్వతోముఖవీరబడబాసల శ
 రభేష్వరాయ ఘోషమాఘాసయామి, రంసహిషత్వాత్మనే రూపశ
 న్మాత్ర ప్రకృత్యానందాత్మనే నర్వతోముఖవీరబడబాసలశరభేష్వరా
 య దీపందర్శయామి, సం అమృతతత్వాత్మనే రసతన్మాత్ర ప్రకృత్యా
 నందాత్మనే నర్వతోముఖవీరబడబాసలశరభేష్వరాయ అమృతోపహా
 ర నై వేద్యంసమర్పయామి, సంసరితత్వాత్మనే సరితన్మాత్రప్రకృత్యా
 నందాత్మనే నర్వతోముఖవీర బడబాసలశరభేష్వరాయ సర్వోపచార
 పూజించ సమర్పయామి.

అథ మనుః.

ఆదాప్రణవముచ్చార్య శ్రీవిజయ తతోచ్చరేత్,
 మాయావిజయ తతోచ్చార్య అగ్నివిజయంసదేత్.
 నర్వతోముఖశబ్దశ్చ వీరశబ్ద తతోచ్చరేత్,
 బడబాసలస్థానైవ సదేతిశరభావ్సయం.
 జ్వాలాశబ్దంతతోచ్చార్య జహ్వశబ్దం తతోచ్చరేత్,
 గండభేరుండ ముచ్చార్య భయశబ్దద్యయం సదేత్.

హం షటి స్వాహాసమాయుక్తిం ఏతస్మంత్రంమహామనుః.

అష్టకం.

స్తూలకంఠ మహాదేవ బడబాసల స్తోత్ర,
 రక్షమాం నర్వశత్రుభ్యః కరుణకర శత్రుహః.
 దూరం గచ్ఛమహాబాహో మహాకుల వినాశనం,
 రిపార్బలం నిహం త్యాశు పశుపుత్రాంచ నాశయ.

గండభేరుండ సంహర్తా బడబానల సంక్షకః,
 మాముద్ధర పరాంబోధే త్రిపురఘ్నంతకాంతక.
 అష్టాస్య గండభేరుండ సంహర్తా రుధిరాశనః,
 పాతుమాం రోషశత్రుభ్యో లోకరక్షా ధురంధరః.
 అష్టాస్య గండభేరుండ సంహర్తా రుధిరాశనః,
 రక్షమాం తుద్ర రాజేభ్యో విశ్వరత్నో ధురంధరః.
 అష్టాస్య గండభేరుండ భక్షణాం ప్రియలాలసా,
 ఆగచ్ఛత్వం మిహ స్సత్వం శత్రూణాం రుధిరిం పిబ.
 దంష్ట్రా కోటి మహావక్త్ర శత్రూణాం రుధిరాశనః,
 ఆగచ్ఛత్వం మహాఘోరవైరిణాం రుధిరం పిబ.
 అష్టాస్య గండభేరుండ జ్వాలాకుల ముఖాంతక,
 శత్రూన్ సంహర మాం రక్ష శ్రియం దాపయ మే ప్రభో.

గద్యము.

శ్రీమదుపభృంగీశ్వరసిద్ధేశ్వరకాలారిద్వివక్త్రద్వ్యక్షరపంచప్రా
 మధిక ప్రవరాన్విత భృంగీశ్వర సగోత్రోద్భవస్య శ్రీమత్పరశివవామ
 దేవముఖోద్భవదారుకాచార్యశాఖాసంజనితస్య శ్రీసిద్ధవలసిద్ధేశ్వర గ
 ర్భోదయ శ్రీమరుళ సిద్ధేశ్వర కరకమల సంజాత శ్రీమదనాదిః వీరశైవ
 మహాఘన మతస్థానాచార్యవర్య దీక్షామోక్షైక కారణావతారమ
 రాచారదుర్మార్గ దుష్క్రియానిగ్రహ సదాచార సన్మార్గ సత్క్రియా
 పరిపాలనశీల శ్రీమత్పరమపావన శ్రీమదుజ్జయసిద్ధర్మసింహాసనాసీన శిక్షా
 ముద్రాధృతాభిరామ శ్రీమద్రాజాధిరాజమహారాజ పూజిత రాజరాజ
 శ్రీమాక్తికాసన వర్షలాంఛన పరిశోభిత చరపట్టాద్యక్షశివానుభావమ
 రుశసిద్ధరాజదేశికింధ్రమహాస్వామి శిష్యస్య శ్రీమద్వీరమాహేశ్వర
 గంగపట్టణ సుబ్రహ్మణ్యకవి మహాజంగమస్వామినః ప్రోత్సాహేన శ్రీమ

పీఠశరభ సాశ్వవిజయము.

బిశ్వర సోమేశ్వర ముఖారి ఏకవక్త్రైకాక్షరపద్మ ప్రామధిక ప్రవ
 వ్యత సందేశ్వరసగోత్రోద్భవేన శ్రీమతో సమేశ్వర సద్యోజాతముఖో
 ద్భవ శ్రీమజ్జగద్గురు రేణుకాచార్యశాఖాసంజనితేన శ్రీమద్వేదాగమో
 పనివస్థస్థనూత్రగోత్రకాండ పురాణేతిహాసనకలశాస్త్ర ప్రసిద్ధ శ్రీమ
 ద్వీరశైవ ఘనమతస్థాపనాచార్యవర్య శ్రీమద్రంభాపురీ పీఠసంహాసనా
 ధీశ్వర శిఖాముద్రాభిరామ శ్రీమద్రాజాధిరాజ మహారాజ పూత సా
 వర్ణపాదుకాయుగళి శ్రీమచ్ఛరీ పద్మద్యక్షపద్మచ్ఛరీ దేశి కేంద్ర మహా
 స్వామిశిష్యేణ శ్రీమద్వీరమాహేశ్వర సానుగంతి నాగామాంబా లిం
 గయ సుహాజంగమస్వామి పుత్రేణ కోటిశ్వరశాస్త్రిణా లిఖితాంధ్రీతా
 త్పర్య సహితోయం శరభోజనిపత్ శ్రీమహాపురాణ వేదవ్యాసప్రొక్తే
 తైంగే పూర్వభాగే శరభరూపకృత స్పృహగర్వభంగోనామ నస్త
 సవతితమోధ్యాయాంధ్రీతాత్పర్యసహిత స్సమాప్తః.

శ్రీమతోష్ఠల బ్రహ్మసృణుమస్తు శ్రీశరభార్పణమ్.

మఱియు నీ గ్రంథంబున వీరికను ఆఱవపుటను రెండవపంక్తిని
“కాలాగ్నిఋద్రోపనిషత్త” ను శబ్దమునకు ముందు “సిద్ధాంత
శిఖామణి మొదలగుగ్రంథములను” అని యుండవలసినది ప్రమాద
వశంబుగా భేదంబాయె నిట్టిదోషంబులున్నను క్షమింప గోరుచున్న
వాడ.

తులారా !

శ్రీశారీపతికి పంచవింశతి లీలలు, శ్రీమన్నారాయణమూర్తికి దశావతారంబులు గలవని శైవవైష్ణవులెఱింగియుందురు. విశిష్టాద్వైతము లుమాత్రము శ్రీహరి దశావతారంబులను విలసిల్లు నృసింహరామకృష్ణావతారంబులకు దప్పక నైశాఖశుద్ధత్రయోదశిని నృసింహవిజయోత్సవంబున్న పైత్రమాసాదిగా నెవరాత్రములు రామోత్సవమున్న శ్రావణమాసంబున కృష్ణోత్సవంబును నల్పుచుందురు. వాతూలశంత్రాదిగ్రంథంబున గర్భితంబగు శివపంచవింశతిలీలలు సుప్రసిద్ధంబులైయుండ తల్లిల విషయంబులు వినుచు, నాల్గిలలో జగన్నాథులై జెలంగు వీరశరభ సాశ్వేత్వరవిజయమహోత్సవంబులు శక్తివిశిష్టాద్వైతమతస్థులు నల్పనొల్లక వర్తించెదరు. మఱియు నైశాఖమాసబహుళ ఏకాదశి మొదలు త్రయోదశివరకు త్రాహికముగా తచ్చక్తి విశిష్టాద్వైతమతస్థు లీగ్రంథప్రమాణము వీరశరభసాశ్వజయంతి గావించిన శివసాయజ్యంబు బొందగలరు.

అనుహాగ్రంథమునను ద్రవ్యసాహాయ్యంబు గావించిన,

ధార్మికముల వివరము.

చా స. పు రి :

మే-రా-త్రి, దోర్లాగల చివవేంకటేశం దేవరవారు.	మ-రా-త్రి, ఆకారపు. వెంకన్న గారి నావ రులు చిన్నయ్యగారు.
,, నాకల్ల. సుబ్రహ్మణ్యం దేవరవారు.	,, మామిడి. కృష్ణమూర్తిగారు.
,, నాకల్ల. వెంకన్న దేవరవారు.	,, చింజీ. మనప్పశెట్టిగారు.
,, నల్లూరు. నాకల్లం దేవరవారు.	,, చింజీ. నంగిశప్పశెట్టిగారు.
,, గుడిటి. దొంగసామిదేవరవారు.	,, రామకృష్ణ మొదలారగారు.
,, గోరుగంటి పి.కొంపగుల దేవ రవారు.	,, తిరుమల. శివయ్యగారు, ఆగారు.

ఇంతయేగాక శ్రీమ చ్చ విశిష్టాద్వైతమతరహస్య విచార
కొరేయవీరమాహేశ్వరివిధానములగు నిమ్మల నుబ్బయ్యపు(శ్రీ రత్న
పాయుండగు మల్లయ్యదేవరవారున్న, వీరశైవమతానందభూత
నందిగోత్ర పవిత్రులొ చాటు కొండయ్య సత్పుత్రులొ వీరయ్యదేవర
వారు తన్ను, వీరిరువురు తగ్గింథము పరిపూర్తకాగలందులకు మిక్కిలి
ధనసాహాయ్యంబుగావించి చిరయశంబు బొందరి

శివమణిదర్పణమ్

రచయితా :— ' హరితకవి ' మల్లంపల్లి వీరేశ్వరశర్మ

జయతు జయతు చిత్తే శంకర శ్చంద్రమాళిః

కలితలలితశారీకల్పవల్లి మాతల్లిః

నిఖిలనిగమగాధాని య్యక్తిరసింధుః

సుమితఫలితపుణ్యశ్రీమనఃపద్మబంధుః ॥

1

ఫలించిన పుణ్యములుగల భక్తుల మనముల కానందమును గలిగించువాడును, సకలములైన వేదగాధలనెడి యేఱుల పుట్టుకకుఁ బాలసముద్రమువంటివాడును. పార్వతియ నెడి కల్పలతకు ఆలంబమును, చంద్రమాళియు నగు శంకరుఁడు నాచిత్తమున విజయము చేయుగాత.

ప్రకృతి రియ మనంతా దర్పణం యస్య మూర్త్యే

సకలవిబుధచేత స్తర్పణం యస్య వృత్తం

అజర మమర మాద్యం తేజసాం యస్య రూపమ్

స జయతు మమ చిత్తే దేవతాసార్వభౌమః ॥

2

అనంతమగు నీప్రకృతి యే పరమేశ్వరుని మూర్తిని జూపుటకు అద్దమువలె నున్నదో, ఎవని చరిత్రము సకలపండితుల కాన్లుదమును గలిగించునో, జరామరణరహితమగు నెవనిరూపము సకల తేజస్సులకు మూలమై యున్నదో ఆ దేవతాసార్వభౌముడగు శివుఁడు నా హృదయమున విజయము చేయుగాత.

శివ! తవ వందికవిప్రభవకృతం

నవనవశబ్దమణీఘృణినిచితమ్

విఘటితమోహపటావృతిమహితం

జయతు చిరం మణిదర్పణ మహతమ్ ॥

3

ఓ మంగళస్వరూపా! నీ స్తుతిపాఠకులగు కవుల వంశమున జనించిన నాచే నిర్మింపఁబడినదియు, నూతనములగు శబ్దము లనెడి మణుల కాంతులచే నిండినదియు, తొలఁగింపఁబడిన యజ్ఞాన మనెడి గవుసెన

కలనియు నగు ఈ మణిదర్పణము చిరికాలము అప్రతిహతమై ప్రకాశించుగాత.

అభినవగూఢసుదర్శనవిధనం
నిజనిజల స్వవిహర్యనుభవం
బహుపణ్యుత్త్రభవాద్విభవం
జయతు నిరంకశాంతవహాంకమ్ ||

4

చాల గొల్లవడుదుల కళ్లుబట్టల నపహరించివండను, బుద్ధావతారమునఁ ద్రిపురాసుకుల ననితల పాతినీత్యము నపహరించివండఁ డెవరి కుపాస్మ్యుడో మృత్యువును యించినవాడగు తీస్మరదనుజులఁ జంపిన వాడగు నీశ్వరుఁ డెవరి కుపాస్మ్యుడు కాఁడో శని పీడితులగు నట్టి కలియుగపండితు లీ యద్దమును మకలివరచకుందురుగాత.

దేవ స్సాక్షా ద్బహువిధజని ర్వల్లనీవస్త్రహారీ
పాతివ్రత్యం త్రిపురసుదృశం యో జహార ప్రబుధః
మృత్యో ర్జ్ఞతా త్రిపురవిజయో నైవ ధీమా మహాస్వో
మందాకాగ్నిః కలియుగబుధా మోమలికున్య రేవమ్ ||

5

గొల్లవడుదుల కళ్లుబట్టల నపహరించివండను, బుద్ధావతారమునఁ ద్రిపురాసుకుల ననితల పాతినీత్యము నపహరించివండఁ డెవరి కుపాస్మ్యుడో మృత్యువును యించినవాడగు తీస్మరదనుజులఁ జంపిన వాడగు నీశ్వరుఁ డెవరి కుపాస్మ్యుడు కాఁడో శని పీడితులగు నట్టి కలియుగపండితు లీ యద్దమును మకలివరచకుందురుగాత.

బహుధా శూన్యసిద్ధాంతమృగతృష్ణాపిపాననః
శివతత్త్వామృతం పీత్వా సుఖతాం యాంతు జంతవః ||

6

పెక్కులును శూన్యములు నగు సిద్ధాంతములనెడి యెండమావులలో దప్పి దీర్చికొననెంచు పాణులు ఈ శివతత్త్వామృతమును గోలి సుఖింతురుగాత.

(స శేషము)

వేదా వచంతి సకలేశ్వర మద్వితీయం
విశ్వాధికం శివ మనంత మజం భవంతమ్
శంభో! భవన్మహదుపాసనత త్వరూపం
వత్సంతి తా ఉపనిషద్గిర ఏకకంఠాః

7

సుఖములకు జన్మస్థానమును నోయూశ్వరా సమస్తవేదములు
ని న్నందఱకుఁ బ్రభు వనియు, నీకంటె నధికుఁడు లేఁడనియు, నీవు నాటి
లేనివాఁడ ననియు, శుభాకారుఁడవు నాద్యంతరహితఁడ వనియు ' ఏకో
రుద్రో న ద్వితీయాయ తస్మే ' మున్నగు వాక్యములచే నేకకంఠముగాఁ
బలుకుచున్నవి. ఉపనిషత్తులు నీయపాసనాత త్వరూపమును జెప్పు
చున్నవి.

కించిద్జ్ఞతాకలితజీవ ఇ హాణుమాత్రః
సర్వజ్ఞతాం కలయతేన్వయమూలభేత్తా
కింవా సృజే జ్ఞగ దిదం? కిమువా ప్రరక్షేత్?
నోచే ద్ధరేన్ను! హతధీః కిము తస్య శక్యమ్

8

జీవు డల్పజ్ఞుఁడు. అణుస్వరూపుఁడును. ఇట్టి తాను సర్వజ్ఞుఁడ
నని యహంకరించుటచేత పరమార్థవిషయముల నన్వయించుటయందు
వాని కపార్థములను గల్పించుచున్నాఁడు. నిజమున కాతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు
సర్వశక్తిసంపన్నుఁడు నయ్యెనేని సృష్టిస్థితిసంహారము లతనిచేతిలోనివే
గదా? కాని యం దాతఁడు దేనిని నిర్వహింపఁగలుగుచున్నాఁడు?
సర్వజ్ఞుఁడ నను అహంకారముచేతను, భ్రాంతిచేతను ఆతనిమనస్సు
విసప్తమైనది. అతఁడు దేనిని స్వయముగాఁ జేయలేఁడు.

కించి త్రప్తసన్నీకృతభూతశక్తిః
సంసాధ్య చైకం ఖలమారణాస్త్రమ్
హస్తస్థితా నీతి జగంతి మేనే
యోసా వహో మోహవిదగ్ధతాస్య

9

ఒకశాస్త్రజ్ఞుఁడు చిరకాలము పంచభూతముల నుపాసించినాఁడు.
వానియనుగ్రహలేశ మతనియందుఁ బ్రవర్తించినది. ఆబలమున నాతఁ

ఙ్గాక ప్రపంచమును మానవాస్త్రమును సంపాదించినాడు. అంతమాత్రమున జగత్తు లన్నియు దనయంతఃప్రేమయందు గలవని యాతడు విజ్ఞప్తి గుచున్నాడు. ఇతఁ డెవఁడు మోసపుడు ?

నేటి శాస్త్రసరిహద్దులు ఆకాశసముద్రపర్వతగమనాదులయందు సాధించిన యంత్రబలస్థిగ్గు లన్నియు పరిమితములు, అసంపూర్ణములును. ఏలయన ఇం దేమిగట్టాతము ప్రకోపింపను వారియంత్రములు పనిచేయవు. అని ప్రకోపింపఁగూడదు. పోయితిమిగాని, ప్రకోపించినపుడు శాంతిపలుచుగఁగూని వారికి శిక్షయు గాదు. కాఁగా ఆసిద్ధులు ఆత్మవిధ్వంసకములేగాని విశ్వశుభిచాయకములు గావు. కావున వీరిశక్తి ప్రకృతిభౌతికసంపదము వినాశిపలుచుట సమాత్ర ముపయోగించును.

కేంచిత్రసన్నార్థపథా బుధా జగ

జ్ఞీవేశ్వరానిత్యవివాదనందితాః

ప్రచ్ఛన్నపాథా ఉత గూఢనాస్తికా

స్సంపాదయం త్యన్య కలేః కృతార్థతామ్

10

అంతమగు ప్రకృతిశక్తి సుపాసించి పరిమితములగు శక్తులను సంపాదించిన శాస్త్రజ్ఞులు విశ్వము తగుప్రేమయందున్నదని భావించి నట్లుగా ననంతములగు వేదముల నుపాసించి పరిమితములగు నర్థముల నెఱింగిన కొందఱు పండితులు తాము సర్వజ్ఞులమనియు, తమకన్న బ్రహ్మము లేదనియు నహంకారమున జగత్తు, జీవుఁడు, శిశ్యుఁడు అనిత్యులను వాదమున భ్రంశు లగుచున్నారు. మొదటివారివలన భౌతికసంపదయే విస్తృతమనది. వీరివలన నాధ్యాత్మికసంపదకూడ చలించుచున్నది. కావున కలి కృతార్థ మగుచున్నదని తలంపనగును.

భ్రాస్తభ్రాంతాః ప్రాథతరాగధుమగ్నాః

బ్రహ్మహ్యన్యాహంకృతా స్వల్పవాచా

శబ్దబ్రహ్మదోహిణ స్వైరవృత్తాః

కర్మభ్రష్టా స్సర్వత స్సంపతన్తి

11

ఎన రెన్ని శాస్త్రములుఁ బఠించినను ననంతముగ శబ్దబ్రహ్మ
మును లక్షించినపుడు వారిజ్ఞానమును, వాక్కులును అల్పములు కాక
తప్పవు. కాని కొండఱు అతిప్రాధములు, సుదీర్ఘములునగు తర్కముల
యందు మునిగి విభ్రాంతమనస్కులై తామే పరబ్రహ్మ మనుకొను
చున్నారు. తుదకుఁ బరమార్థనిర్ణయమున శబ్దబ్రహ్మస్వరూపములగు
నేవేదాదులను ప్రమాణముగ స్వీకరించిలో వానికే యుపత్యక్తమును
స్థాపించుచున్నారు. పుణ్యపాపములు శబ్దార్థములయందుఁ గల్పితము
లను నిశ్చయమున విశృంఖలవర్తనులు, కిర్మవిదూరులు నగుచున్నారు.

సస్యస్త మాసీ న్నను కేశమాత్రం
న చిత్తసంగో నచ వార్థలోభః
తుర్యాశ్రమే గేహిన ఏవ కేచిత్
గార్హస్థ్యకే స్వామిన ఏవ కేచిత్

12

భోగములనుండి మనస్సంబంధమును, ధనమున లోభమును,
విడువకయే కేశమాత్రపరిత్యాగమున స్వాము లగుచున్నారు. కొండఱు
సన్యాసాశ్రమమందుగూడఁ గృహస్థులవలె సంచరించుచున్నారు కొండఱు
గృహస్థు లయ్యును స్వాములవలె వేటించుచున్నారు.

నూనం స్య మాస్మరతి బ్రహ్మవిదాం పరిష్ఠం
బ్రహ్మైవ కిన్ను బహునా స బుధాభిహాసీ
సంకల్పతః కిము హరే న్న తమ స్సమస్తం
నేచ్ఛాప్తి శక్తి రపివాను ఘృణా ను బుద్ధిః

13

జీవుడు తన్ను బ్రహ్మవేత్తలలో గొప్పవానిఁగాఁ దలంచుఁగాక!
ఒకవేళఁ దాను నిజముగా వానితలఁచినట్లుగా నతనిని బ్రహ్మమే యని
యందము. అగుచోఁ దనసంకల్పమాత్రమునఁ బ్రపంచమునందలి యజ్ఞా
నమునెల్ల నొక్కమాటుగా హరింపరాదా? అట్టి యిచ్చగాని, శక్తి
గాని, దయగాని, బుద్ధిగాని సర్వగుణసంపన్నమగు నాబ్రహ్మమునకులేవా

యేషా మభూ న్నను విడంబనమాత్ర మేవ
న స్త్రీ పుమాన్, న జననీ, న పితా, కళత్రమ్

నోవా గురూ, ఋత మహా నచ వాత్రశిష్యః
సర్వం మృషా, జగ దిదం. కిముతాస్తి తేమామ్

14

శ్రీః పురుషుడు, తల్లి, దండె. భార్య, భర్త, గురువు, శిష్యుడు
ఋతమా, అన్యతము, మున్నగున నన్నియు సత్యులను జూచి కప్పించి
కొన్నవికొని నిజమగు కథయు నిష్కరమే యని గొంద అనుచున్నారు.
మరి పీఠికగల నిత్యసదాక్ష్మ యెట్టిదెహా? నాగిప్రవృత్తములయం నీవి
భేదములను పాటించినవో దుర్బుధులైనను, న్యుపాసకమూత్రము
వనే పాటించినవో ముగ్ధులను ఎక తప్పించినదా?

ఆభాస ఏవ భలు సగ్యత ఏకగూఢా
జాగర్తి యస్య హం కేవల మాత్మనస్తు
బ్రహ్మ స్వయం స కిల నిర్గుణమూర్తి రత్ర
క్రోధో కథం కథ మహో పరతత్త్వ నిదా

15

ప్రపంచమొసం దహను పరమేశ్వరాభాసమే కాని గురుకనిక
ఆత్మనస్తుపు గోచరించుట లేదు. మఱియు దన్ను నిర్గుణబ్రహ్మమునుగా
దలంచుచున్నాడు. అగుచో సతనికే గోపమును, ఇతరులయెడల
నిందయు నేల కలుగుచున్నవో? అనగా సతని కింకను వానిభావించు
బ్రహ్మాత్వసిద్ధి కలుగలే దనియు, నాధనావస్థయం దుండియో బ్రహ్మాత్వ
సిద్ధి కలిగినవానివలె నడిచువాడనియు దలచవలెనున్నది.

సంతే రవస్థానశో మతాని
భవేయు రిశ్యేకతరం సతం చ
వస్థాత్రయం సర్వసతేషు తచ్చ
భనే దిపే త్యేకతరం సతం చ

16

సంతయొక్క దశాభేదములను, రుచిభేదములనుబట్టి మతములు
సృష్టించున్న వనియు, అన్ని మతములయందును జీవుఁ డుపాస్యనికంటె
భిన్నుఁడు, ఉపాస్యనితో సమానుఁడు, కేవల ముపాస్యగూఢాప్రఁడు అని
తలంచు మూఁడవస్థలు కలవనియు గొంద అనుచున్నారు.

వచస్త దేవాత్ర పురా మతాని
స్థిరీకరోతి ప్రథిచాని తాని
మతే ర్విలాసేన మతం భవే చ్చేత్
తతః స్వనాగేంద్రతులాకథాః న్యుః

17

ప్రతిమతమునందును ద్వైత, విశిష్టాద్వైత, కేశవాద్వైతము లను
మూఁ డవస్థలు కలవను పయివాక్యము పురాతనములను మతములు
ప్రసిద్ధములు చాల కలనని నిరూపించుచున్నది. మఱియు, మఱియొక్క
విలాసమువలన నుతములు పుట్టుచున్న వనుట ప్రమాణము గాదు. అయ్యె
నేని మఱికిఁ గోఱిగో నామ్యము కలదుగాన మతములన్నియుఁ గపిచేష్టి
తములవలె నసంబద్ధములు, నప్రమాణములు, ప్రమాదకరములుగూడా
గావలసివచ్చును.

మిథ్యామయం జగ ద్దిదం సకలం చ యేషాం
తేషాం గిరః కథ మహో న భవం త్యమిథ్యాః
ప్రశ్నోత్తరే భవతి ఏవ యశోను మిధ్యే
యేషాం మతే తదను తైః సహ కో వివాదః?

18

ప్రపంచ మంతయును మిథ్యయని కొందఱు అనుచున్నారు. అగుచో
వారిమఱుకులు సిద్ధాంతములా? ఏల మిథ్యలు కావు? వారిమతము ననుస
రించి వా రిచ్చు ప్రశ్నములు. సమాధానములుగూడ మిథ్యలే యగు
చున్నవి. కావున వారిశో మన కెట్టి వివాదమును లేదు.

భిన్నత్వ మే వానునదంతి కేచిత్
జీవస్య దేవస్య పృథక్ప్రసిద్ధమ్
శివా త్వరం వస్తు న కించ నేతి
శ్రుతే ర్విరుద్ధం త దపాస్త మేవ

19

కొందఱు జీవేశ్వరులు కేవలము భిన్ను లని పలుకుచున్నారు.
కాని శివునికంటె నన్యము లేదను శ్రుతివాక్యమున కది ఎరుద్దముగాన
యామతము విగ్రాహ్యము కానేరదు. ముక్తిదశయందును జీవేశ్వరులు

భిన్నములను హాకరింపఁగలిగిన కలుసు. కాని ఇది నరసింహుని నామ. 'శివా
దస్యం న కింవన' 'శివ సన శేషః' అను బ్రహ్మము మహాభక్తమో
వత్సను వర్ణించుచున్నవి. కాని యది శివేశ్వరల సాగ్వ్యమౌలిక పృథక్పీఠ
భేదమును బ్రతిపాదించుట లేదు.

తస్మిన్మాత్రహ్యైవ ఏన సృష్టిః

సహో ను సోఽతామయః (పాదాంత)

సృష్టా విహ్యైవ సహ మా కృణో మధాః

తాలం శివం తా మూలం భవస్వయం

20

కొంచు తలచిల్లు సృష్ట్యాబ్రహ్మమునుండియు సృష్టి దోర్బడి
సహో ఆసృష్ట్యాబ్రహ్మమునను సకల మేల కలిగినది? ఇందు సృష్ట్య
లగు సమాధానములు, సస్యగుణులుగా వాదములు పనికి తాలమును
వ్యర్థపుచ్చక పండితులగువారు తాలహస్తయుగు శివుని భవతురుగా!

ప్రరాతనా స్యత్ర హి షణ్మాతాని

సోఽస్మాదంతః శైవ ముదాహరంతి

తదేవ మూలం సకలార్థసిద్ధేః

త దేవ గవ్యం హి చరాచరాణామ్

21

ప్రాచీనములగు మతము లాఱు. అందు శైవమతమును దొలుత
నుదాహరించుచున్నారు. సకలచరాచరములు, మతములు సమంజి పుట్టి
యందే లీనమగుచున్నవి.

సతీ సతీ, స్కందగణాధినాథౌ

సుతో చ, నేత్రం సవితా శివస్య

హరిః స్వయం వాహన మేవ య త్తత్

శివాంగభూతః కిల షణ్మాతార్థః

22

శివునకు సతీదేవి యనగా శక్తి భార్య. కుమారస్వామియు,
గణపతియును గుమారులు. సూర్యుడు నేత్రము. విష్ణువు నృమభరూప
మున వాహనము. ఇల్లు మిగిలిన యయిదుమతముల యధిదేవతలును

శివుని పరివారములోనివారే కావున అటుమతముల సారాంశమును శివ పరాత్పరత్వసిద్ధాంతమును నిరూపించుచున్నది.

ఏవం విదిత్వా పరమాత్మరూపం
శివం త్వదీయం న భజంతి ముగ్ధాః
కలీః కృతార్థత్వవిషాదిదగ్ధాః
వితండవాదే మ్పథికం విదగ్ధాః 23

కలిప్రాబల్యమున మొండివాదములం దాటితేటిన కొందఱు బుద్ధి మంతులు ఇట్టి నీవగనుశివస్వరూపము గుర్తించి చిన్న భజంపకున్నారు.

అద్వైతభారకలితాః కలితావిశిష్టాః
శైవే పురాణనిచయేనన్యథ నైష్ఠవేషి
తత్త్వస్థలేషు కవనాని నిచిక్షిపు స్తే
స్వీయాని తాని విషమా ణ్భృతిగర్వితాని 24

కలిసంపన్నులగు కేవలాద్వయవాదులు కొందఱు శివపురాణ ములయందును, విష్ణుపురాణములయందును నాయాతావులందుఁ గల సందర్భవిరోధములను, ఔచితీభంగములను (వారి కన్నియూ మిథ్యలే కనుక కావలయు) బాటింపక గర్వితులు తమతమ కవనములను, గల్పనములను నందుఁ జేర్చిరి.

పితామహ స్తస్య పితా బభూవతుః
శిరఃపదం ద్రష్టు మహా న తేలమ్
ప్రకల్పితం తత్ర నచే త్కిమేతత్
భస్మాసురః శ్రేష్ఠతమో ను తాభ్యామ్ 25

విష్ణుబ్రహ్మలు తమతమ యధికతలకొఱకు వివదించుచుండఁగా వారిసడుమ పరమశివుఁడు జ్యోతిర్లింగస్వరూపమున నావిర్భవించి ' నా శిరఃపదములను జూచివచ్చినవారు మీయిరువురిలో గొప్ప ' యగునని పలికెను. విధి గర్వమున హంసయై శిరస్సు గాంచ నేఁగి తెలిసికొనలేక మొగలిపూవును, గామధేనువు నవృత మాడించి తనతోబాటు వానికిని

సహజ్యత సంపాదించిపెట్టెను. విష్ణువు కొంతగానాగ మరిగి కనుగొన లేని నెఱిగి యభ్యంతరమును విష్ణునిచే బరమశివుని యనుగ్రహమున జగత్సృజ్యత వగదా. ఈకథ లింగపురాణమునఁ గలదు.

మాశియును సేవిషయమును శగకరాచార్యులనాగనూడఁ దమ శిష్యాపదలసానియందును, దక్షిణోద్ధిష్ఠియందును స్పష్టముగాఁ జెప్పిరి. ఇట్టిచో భిక్షానుభవమున మగ ముచ్చన శివుడు నాసికి జగతి పారితోపుటయు దానిలో విష్ణువు నానిగి నంబించి శివుని రక్షించుట ముష్కలము. ఇట్లు శైవలక్ష్మితముగదా? శివుని గల ముగ్ధులకు భక్తానుభవము విష్ణు ప్రాప్త్యులకన్న నెక్కువమా? కాఁడని యాకల్మషుడే తెల్పుచున్నది.

ఇటులే యుక్తిగవారిమధ్యమున శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణసహాయుడై పండ్రెండవర్ష బ్రహ్మచర్యాపీఠమొడై హిమాలయమున శివునిగూర్చి సగతానమునకై తపస్సు చేయఁగాఁ బ్రత్యక్షమైన శివుడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుటయేగాక మన్మథుని జగదసగదులకు మన్నింపుమని పేడితొ నచట

పార్వతీకిఁ బరమశివుఁడు శివ ప డేళిచాముగమున బుట్టెన దగఁ రథరాముని మంత్రము నుపదేశించెనట! ఇట్టికల్పనములు పురాణమున నమును దగ్గించి హానియందు ప్రమాణబుద్ధిని నశింపఁజేయును. సర్వ మిద్యోనాదులకుఁ గామనిన దదియే. కావున వారికగు ని రెవ్వ రిట్టి పుణ్యకాగ్యమున కొడిగట్టుకొందురు!

భాగవతమునఁగలి భక్తానుభవము, ఉత్తరహరిసంహితానందలి శివుడు కృష్ణుని త్తమాపణ పేడితొను గాధయును, సభ్యాత్కగామాయ శామునందలి శివుడు పార్వతీకి రామమంత్రము నుపదేశింపఁగ యను విషయమును శైవలక్ష్మితము. ఇవి కల్పించినవారి శైవద్వేషమును స్పష్టముగాఁ స్ఫురింపఁజేయుచున్నది.

భాగవత, ఉత్తరహరిసంహిత అధ్యాత్మరామాయణములందేదియు నుపశిష్యుగాణములలోనిదిగాని ఉపపురాణములలోనిదిగాని కాదు. ఇంతే కాదు. ఈకథలు పురాణసంప్రదాయమునకు విరుద్ధములు. రామ సప్రమాణికములుగాన నుపదేయములు గావు.

గీతాను గీతాస్వపి భారతే పురా
వేదాంతచర్చాన కృతాంత్రచేతి
వ్యాసః పునర్భాగవతం సమబ్రవీ
దితి ధ్రువం వృత్తమిదం భవేత్కిమ్

26

అయిదవవేదమగు భారతసంహితను రచించిన వ్యాసభట్టారకులందు సకలోపనిషత్తులకు సారమగు గీతాశాస్త్రమును నిబంధించిరి. పృసిద్ధులగు మతాచార్యులు ఉపనిషత్తులకు బ్రహ్మసూత్రములకుఁబలె నీగీతలకును భాష్యములను రచించిరి. మఱియు మహాభారతమున సత్కుమారసంహితాది వేదాంతనిబోధకగ్రంథములును వానికి నాచార్యపురుషుల వ్యాఖ్యలును వెలసియున్నవి.

ఇట్టిచోఁ ద్రికాలములయందును సర్వజగత్సరి పూజ్యములగు గీతలను మహాభారతమున నిబంధించియును, మహాభారతమున వేదాంతవిషయములను జెప్పలేదను విచారమున వ్యాసభగవానుఁడు భాగవతమును రచింపఁబూనెనని తదవతారికయందుఁ గనిపించుట కొంత వింతగాఁ దోఁపకతప్పదు. కాని అయ్యది భాగవతవ్రతస్థి నిరూపించునదిగాఁ దలంచి సమాధానపడవచ్చును.

కాని భారతభాగవతములను బరికించుచోఁదత్కర్తలు భిన్నులను విషయమే యంతటను గోచరించును. ఇందులకుఁ బెక్కు నిదర్శనములు గలవు. పెక్కు భారతకథాఘట్టములు భాగవతమున మిక్కిలి వికృతముగాఁ జెరింపఁబడినవి. దేవీభాగవతము వ్యాసకృతమనియు, నిది కాదనియుఁ బండితలోకమున నొక యభిప్రాయము నిరూఢమైయున్నది. (కీ. వె. 12, 13 శతాబ్దాలలో దేవగిరిని బాలించిన యాదవపథువుల యాస్థానకవియగు బోవనేవుఁ డను మహారాష్ట్రకవి భాగవతమును రచించెనను కింవదంతి కలదనియు, నించుమించుగా నా కాలముననే జైమినిముని రచించినట్లుగా శ్రీకృష్ణ ప్రాధాన్యమును నిరూపించుచు దక్షిణాపథరాజన్యల పరాక్రమమును బ్రకటింప జైమినిభారతము

నానాటిరాజన్యుల యాదరణు నందిన విద్యత్కవి యెవ్వఁడోకట
రచించి యుందురనియు బరిశోధకులు తలంచుచున్నాఁడు. (చూడుడు.
జీర్ణవిజయనగర వాఙ్మయచరిత్రము, మొదటిభాగము- టిరుమళ్ళ అచ్యుత
రావుగారు.)

తదేవ సత్యం యదివా భవేచ్ఛేత్
విశిష్ట మద్వైత మతిః ప్రసిద్ధమ్
తదద్యయం కేవల మంద్రవాక్యయే
చకార స శ్రీకవి పోతరాజః

27

ఒకవేళ నిజముగా నట్టివిచారముతోడనే న్యాయులు భాగవత
మును రచించిరన్నను అందు విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతమే ప్రతిపాదింపబడిన
దనియు, దెనుగునా బోతనానూహ్యుడు వానిని సేవల్పాప్తతప
ముగా ననువదించె ననియు గొందఱు పండితులు తలంచుచున్నాఁడు.
కేవలము తలంచుటయ కాదు, బహువిధప్రమాణములతో భాగవత
మును విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతపరముగా ననువదించియున్నారు. మరియు
విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంత సిరూపకమగు శ్రీమద్రామాయణమును గొందఱు
కేవలాద్వైత సిద్ధాంతపరముగా ననువదించుటయు గలదు.

పురా పురాణప్రథితా స్మరాఽనురాః

అపక్షపాతం హర ! శిక్షితాః ఖిలు

ప్రభూతతద్భూతికశక్తి జృంభణాః

నిరీశ్వరా ఈశ్వరమానిన స్తథా

28

మనము ప్రత్యక్షముగాఁ జూచు వృత్తాంతములే కొంత ప్రాత
వడినచోఁ జరిత్రములనియు, గద లనియు. గాధ లనియు వాడఁబడుచు
నింకను బ్రాతవడినవి ఇతిహాసములు, పురాణములు నని పేర్కొనఁ
బడుచున్నవి.

పురాఽపి నవ్యమ్ - పురాణమ్ మిక్కిలి ప్రాచీనమయ్యను
మాతనమైనది పురాణము. చరిత్ర మనఁగా జరిగిన విషయములను

దెలిసికొనుటకు సాధనమైనది. చరణాతువునకు ఇత్రచ్ ప్రశ్నయము చేరి “చరిత్రమ్” అను రూప మేర్పడినది. సంస్కృతమున గమనార్థక ధాతువులకు జ్ఞానార్థకతకూడఁ గలదు ఇతి + ఇహ + ఆస = ఇతీ హాసము, లేక ఇతి + హ + ఆస = ఇతిహాసము ఇది ఇటు లుండెడిది అను నర్థములు పురాణచరిత్రేతిహాసపదముల కభియుక్తులు వచింతురు. కాఁగా నప్పటికి గ్రంథస్థములు గాక పెద్దలవలనఁ బరంపరగాఁ జెప్పఁబడెడి విషయములే కథలు గాధలు నని తలంపనగును.

ఇట్టి పురాణాదులందు భౌతికసంపదచేగాని, జ్ఞానసంపదచేగాని గర్వించి యున్నతచరిత్రలగు దేవతలుగాని, రాక్షసులుగాని నిష్పక్షపాతముగా శివునిచే శిక్షింపఁబడి రని స్పష్టమగుచున్నది. ఇందులకుఁ ద్రిపురాసురసంహారము, దారుకావనవిహారము మున్నగు నుదాహరణములు పెక్కులు గలవు. మఱియు విష్ణుని దశావతారములలో నైదింటిని శివుఁ డనుగ్రహించె ననియు, నైదింటిని నిగ్రహించి యనుగ్రహించె ననియు నందుఁ గన్పించును.

రాక్షసులందఱు దుర్మార్గులు, దేవతలెల్లరు సన్మార్గులు నని చెప్పుటకు వలనుపడదు. ధర్మస్వరూపుఁడు మహాదాతయు నగు బలిచక్రవర్తి యైశ్వర్యమును గవటవామనరూపమున నేల హరింపవలసివచ్చినది? గయాసురుని స్మరింపనిదే పితృదేవతల కూర్మగతి లేదుగదా?

సముద్రమునఁ బుట్టిన సురను (మద్యమును) విసర్జించుటచే రాక్షసులు “అసురు” లైరనియు, దానిని స్వీకరించి దేవతలు సురలైరనియు రామాయణమునఁ గలదు. కాని అసురు లనఁగా బ్రాణములను దీయువారను వ్యుత్పత్తి నేడు రూఢమైనది. దుర్మార్గవర్తనులెవ్వరైనను శిక్షార్హులే యగుదురు. కావున నట్టి దనుజులతోపాటుగా దేవతలును శివునిచే శిక్షితులైనట్లు శివపురాణములందుఁ గలదు.

ఇందలి పరమార్థమును గ్రహింపక కొందఱు స్వమతాభిమాన దుర్విదగ్ధులు శివపురాణములను తామసము లనిరి. కొందఱు శివాప

కన్నిను సూచించు సుశములను బురాణములయందు జేర్చిరి. మఱి కొందఱు కేసలాద్వయవాదమును సృజించి చరిత్రాధులైరి. ఎవ రెన్ని త్రిప్పలం బఱిసను వ్యాసులు రచించిన పదనెరిమిది పురాణములలోఁ బదిపురాణములు శివపరాత్పరత్వమునే స్థాపించుచున్నవి.

(పదిపురాణము లీశ్వరుఁ బ్రస్తుతించు- శ్రీనాథుఁడు.)

జ్యోతిష్పథే వృషభమూర్ధసి సంస్థితం యశ్చ
లోకోద్భవ్యం మిథున మిశ్వరహాసబింబమ్
చిత్తీ విభాసు మమ సింహగతాపి కన్యా
వృత్త్యం తనోఽను మృదువాబ్జయరంగమగ్న్య

29

ఆకసమున జ్యోతిర్నాగమునందు వృషభవాహనాగూఢమై యాగిడింపఁతులగు పార్వతీసగమేశ్వరుల ప్రతిబింబముగు మిథునము నా మృదయమునఁ బ్రకాశించుగాలి. సింహవాహనాగూఢమైన కన్య నా వాత్సయరంగపద్మమున మృదువాత్మ్యములఁ బరిఘమించునుగాత.

నిత్యం ప్రసన్నా మహి రస్తు మామికా
కింవా వివాహ్యై ర్భ్రహ్మనా పితృడైః
శంభుః శివః శంకర మద్వితీయం
శాంతం మపేతం మనసా భజామి.

(1)

భ్రాతృలు కాపించు ముఁడివాదములలోఁ బ్రహేలజనము ప్రహే లజ్జివాదముల నహేలించి నామనస్సు ఎల్లినేతలఁ బ్రసన్నమగుగాత. అట్లుగా, పతలుమిత్యులు మనస్సుతో నిరసమానుడనను, శాంతి నిలయుఁడు నగు పరమశివుని భజించును.

రథీకృతధరం ధరాధరకరం
కీరాగచిహ్నాగం వ్యాగ్రాగతశివసం
రసాధరధరం ధరాధరచరం
చరాచరహరం సారం సమామి.

31

తన మహార్జ్యంతరమున భూమి లభించుగా వశిష్టుని మేరునర్వ
తమును తేజమును అర్జును నునుదోహించు భుజింపర్తములు నయ్యెను
వన్ను సేంచుటవలన వారిని మున్నించి వారెడఁదలఁ దలవలెగల వార్త
లక్షము బగత్పొసిద్ధముగా తెలిసి విమర్శింప, తేమని శరణిత్వరణముల
భరించి మలయశ్రోతైలచింత్యహమవస్థుభ్యవస్థలంబుల సంజరించుచు
స్థావరజంగమరూపమున సర్వవిగమమును వలంబును మూలఁగొనుటవలన
హారు డను సార్థకనామమును వహించు పరమేశ్వరుని ననుసారించు
చున్నాను.

అణిమాదిభూతిమహిమాతిభాసితా

మహితా వసంతి భువనే హి శోభితః

హర మేవ మీశ మచరా వసంతి తే

హర మేవ యామి శరణం తృవాశరమే

అణిమము, మహిమము, గరిమచా, లభిమము, వాక్తి, ప్రాకా
మ్యము, ఈశత్వము వశిత్వ మనెడి యష్టసిద్ధులను గాంచిన మహితులు
భువనములందుఁ గోట్లకొలది కలరు. పదిమందిలో సిద్ధిమంతు జొక
డున్న వానిని గౌరవింతురు. కాని యావడుగురును సిద్ధిమంతు లగుచో
నాగౌరవము సామాన్యమే యగును. ఇట్టిచో నట్టి సిద్ధులవలన నమ
రత్వమును గాంచిన దేవత లెల్ల హరు నొక్కనినే యీశుఁ డని కీర్తిం
చుచున్నారు. ఏల యన హరప్రసాదముననే వారి కాకీర్తులు లభించు
టయే మూలము. హరత్వమును, ఈశత్వమును శివునియందే సిద్ధించినవి
' ఈశ విశ్వ ర్యే ' అను ధాతువువలన నీశపద మేర్పడినది. అట్టి యైశ్వ
ర్యము ననుగ్రహించుట శివునకు స్వభావము. కావున నీశ్వరపద మతని
యందు రూఢ మైనది.

మహేశ్వర స్త్ర్యంబక ఏవ నావరః

అనుచోఁ గాళిదాసమహాకవి యీయర్థమును నూచించినాఁడు. కావున
పట్టి శృవానిలయుండగు పరమశివుని నేను శరణు చొచ్చెదను.

అనినూ నిభాతి మహిమూ విరాజనే
 లభిమూ తృప్తన గరిమూ విభాసతః
 హ్రియమాణజీవసరిమూ స రత్నస్తే
 హ్యణిమాదిభి శ్చ త్ప్రణమాత్రశక్తిభిః

అనిమాదిశక్తు లెన్ని యున్నను మరణసమయము సమీపించి
 నప్పు డవి గడ్డివరకలవలె దుగ్భూయితే యగుచున్నవి. కాని పోవుచున్న
 ప్రాణవాయువులను రక్షింపనేరవు. అనగా దేవత లభ్యురపదనాచ్యు
 తైనను ప్రశయోహులందు బ్రహ్మాదులకును మరణము కలదు. కాగా
 వారియమరత్వము మానవాద్యపేక్షచే సిద్ధించినదిగాని నిత్యమైనది గాదు
 నిత్యమును సమరత్వము మరణగీర్వాసం దే కలదు. కావున నితరదేవత
 లొసంగు ఫలములు వారవలెనే యునిశ్శ్రములు. ఈయర్థమునే యాది
 శంకరులు శివానందలహరిలో నిట్లు చెప్పిరి.

సహస్రం వర్తంశే జగతి విమూఢాః శ్చుద్రినలదా
 న మనేన్య స్వప్నే వా తదనుసరణం తత్కృతఫలమ్
 హరిబ్రహ్మాదీనా మపి సకటభాజా మసులభం
 చిరం యాచే శంభో! శివ! తవ వదాంభోజభజనమ్

శ్చుద్రిఫలము లొసంగు వేల్పులు వేలకొలదిగఁ గలరు. కలయం
 దైనను వారి సనుసరించుటనుగాని, వా రిచ్చు ఫలములనుగాని నేను
 కోరను. హరి, బ్రహ్మ మున్నగువారికిఁగూడ పందరాని నీపాదభజన
 మునే నేను యాచింతును.

భరిమూ నితాంతభర మాదధాతి శే
 ద్రాధిమూ ప్రయాతి సకలేంద్రియే వ్యపి
 లగుడం బిభర్షి చ వపు శ్చ కంఠశే
 శరణం ప్రజన్వ హర మ్మిశ్వరం పరమ్

ఓజీవుడా! ఈసంసారము నీకు మిక్కిలి భారమును గలిగించు
 చున్నది. అవయవము లన్నియు బలము గడలి శిథిలము లగుచున్నవి.

కట్టి సూత్రంగా ధరించుచున్నాడవు. అయినను శరీరము ననుజుచునే యున్నది. ఇంక నిప్పుడు పరాత్పరుడగు శివుని కరణం బొందుచు నీటి శాంతి లభించును.

కదలేదశస్థజలవ చ్చల్లాచలం
గిరిశృంగజాతర్భురవ త్పతాకతమ్
సను జీవనం చ నవయావనం తతః
స్మరినంహరం స్మర హరం కృతార్థమ్

ఓజీవుడా! ఈజీవితము అరటియాకునందలి నీరులే మిక్కిలి చంచల మైనది. ఈజన్మనము తొంజన మునుంచినను నెలదొరికిపోయి. కావున వేసిత్రిపుటకు లోజుజక మువనమహర్తయు, కృపారాధియు చను హరిని స్మరింపుము.

ప్రజలములగు నిందితులవారలకు లోకంక మువనమహర్తయు చేయవలయు నన్నచో ముదకపంహర మొనర్చిర పరమశివునే భజింప వలెను. అతడు కృపానిధి కావున ద న్నుపాసించు భక్తులకు దశశక్తి నుపగ్రహించును. కావున నల్పజ్ఞుడవును, ఎల్లశక్తియులొదవును నగు నొయి జీవుడా! పరమేశ్వరు నారాధింపుము. అతని యనుగ్రహముచే నీ కీవిషయబంధము సడలును.

భవతి భవత ఏత ద్విశ్వ మి త్యర్థశక్తేః
భవతి భవతి రాసీ నిత్యయాహా కృతార్థా
న భవతి భవబంధ స్వతః ఇ త్యర్థరీతే
రభవ దభవనామ ప్రిస్ఫుటం తే కృతార్థమ్

ఓపరమశివా! నీవలన నీవిశ్వము పుట్టుచున్న దనడి యర్థమునూ బోధించుచు భూ ధాతువు నీయందు నిత్యమును, రూఢమును, సార్థక మును నగుచున్నది. సర్వమును శివునివలన జనించుచున్నది గావున శివునకు భవుడను పేరు వచ్చిన దని భావము.

శివునివలననే సంసారబంధము తొలగుచున్నది. కావున వట్టి యార్థమును బోధించుచు అభవపదమును హరునకు విభ్యాతమును, సార్థకమును నగుచున్న దని భావము.

భవుఁ డయిననాఁ డభవుఁడు కాఁడు. అభవుఁడు భవుఁడు కాఁడు కాని యీరెండు పదములు నీళ్ళగునియందు వర్తింపచున్నవి. ఇందు విరోధాభాసమును నలంకారము ధ్వనించుచున్నది. నిరుక్తి యను నలంకారమును గలదు.

‘ భూ సత్తాయామ్ ’ అనుదానిశలన భూధాతువు సత్తార్థమున వర్తించునని వైయాకరణులు చెప్పిరి. ‘ సత్తా ’ యన నేమి? సహాభావః సత్తా. సతే అను పదము మంచిని, జ్ఞానమును, ఆత్మమును, ఉనికిని, ఈశ్వరుని బోధించుచున్నది. అనగా భూధాతు వియర్థములం దెల్లఁ బ్రవర్తించునని స్పష్ట మగుచున్నది.

సమస్త శబ్దములను ధాతువులనుండి పుట్టినవే యని కొందఱి మతము. ఒకే ధాతువునకుఁ బ్రయోగానుభములఁబట్టి యనేకార్థముల నంగీకరింపక తప్పలేదు. ఉపనర్గల బలమున, వివిధార్థకములగు ప్రత్యయముల సంబంధమున నాయా ధాతువుల కాయా యర్థవిశేషములు ప్రకటితము లగుచున్నవి.

ఉదాహరణము :— హృష్కో హరణే అనుదానివలన హృష్కో అను ధాతువు హరించుట అను నర్థమునఁ బ్రవర్తించును. ఈ ధాతువు నుండి హరః, హరః, హృతిః, హరణమ్ మున్నగు కృదంతరూపము లేర్పడుచున్నవి. ఒకే ధాతువునుండి పుట్టినను ఇవి భిన్నార్థములయందు వ్యవహృతియు లగుచున్నవి. ఇందు హర అనుదానికి ఉప మున్నగు సుపనర్గములను జేర్చినచో ఉపహరము, వ్యవహరము, సంహరము, విహరము, ప్రతిహరము, ఆహ పరిహరము, రము, ప్రహరము ఆహరము మొదలగు వివిధార్థములను బోధించు వివిధశబ్దము లేర్పడుచున్నవి.

ఇట్లులనే ఇదేగతౌ అను ధాతువునుండి ప్రత్యయము, వ్యత్యయము, ఉపాయము, అపాయము, అన్యయము, ఉపాయదము మున్నగు పెక్కురూపము లేర్పడుచున్నది

ఇట్లు ధాతువుల సంస్కారములను నిబద్ధములై విశేషార్థముల బోధించు నీటికి నుదాహరణముగా, బ్రకృత్యయములను చేరినవిని నితే మను గమనింపఁబడినది. సర్గ ములగా సృష్టిగదా! కాఁగా నివి ధాత్యర్థమును దానినవీరిపఱచునఁ జేరి సృష్టించుచున్నది. ఇవి మూల ధాతువున లేనియర్థము నివి సృష్టింపనేర్చుగదా! ధాతువునకుఁ బ్రత్యయములు చేరినప్పు డీముసనర్థము లేదుముఁ జేయునేర్చుగదా! ప్రత్యయ మనఁగా నమ్మిక లేక బోధము కాఁగా మూలధాతువునందు నిగూఢమును సర్థమును స్వతంత్రప్రయోగములేని ప్రత్యయము దాని యంతమునఁ జేరి యర్థావగతిని గలిగించుచున్నది. ప్రత్యయమువలెఁ బ్రకృతియు స్వతంత్రప్రయోగము లేనిదే. అయినను ప్రకృతికి మూల ధాతువునకుఁ బ్రత్యయము విధింపఁబడుచున్నదిగాని ప్రత్యయమునకుఁ బ్రకృతి విధింపఁబడుటలేదు. కావునఁ బ్రకృతికిఁ బ్రత్యయముకంటెఁ బ్రాధాన్యము గలదు. నిజమున కీప్రత్యయము లనఁబడు అచ్ ఘడ్, క్తిన్, ల్యుట్, అను వానిలోని అకారాదులుగూడ ధాతునిష్పన్న ములే. కాని విశ్వమెల్లఁ గ్రీయాత్మక మును భావనాబలమున సర్వ శబ్దములును గ్రీయలనుండి పుట్టినవే యను పండితులుసయిత మీప్రత్యయముల వ్యుత్పత్తిని నిరూపింపనేరక వానికిఁ బ్రత్యయము అనియే సంకేత మిడిరి. అటులనే వ్యవహరించిరి. అంతకంటె మార్గమును లేదు. ప్రకృతి (మూలధాతువు) శివస్వరూపము. ప్రత్యయము శక్తిస్వరూపము. ప్రత్యయములందుఁగూడ నిగూఢము నత్యంతావిభాజ్యమునై ప్రకృతిస్వరూప మున్నది. ఇవి రెండు నవిభాజ్యములు, నిత్యములు. కావుననే కాళిదాసమహాకవి

వాగార్థా వివ సంపుక్తౌ వాగర్థప్రతిపత్తియే
జగతః పితరౌ వందే పార్వతీపరమేశ్వరౌ.

అని శిష్యుని చేసినాడు. సీతారాముల దాంపత్యమును “ప్రకృతి ప్రత్యయయోగసన్నిభమ్” అని నిర్వచించినాడు. పయి శ్లోకమున సంపృక్తపదము గమనార్హము, అప్రభక్సంబద్ధములగు ప్రకృతి ప్రత్యయముల యోగమున సిద్ధించిన శిష్యుడు బ్రహ్మ స్వరూపము. కావుననే భవభూతి “శబ్ద బ్రహ్మకదః కవేః పరిణత ప్రజ్ఞస్య వాణీ మిమామ్” అనినాడు.

ప్రకృతినుండి ప్రత్యయమును విడదీయరానియట్లు పరబ్రహ్మ మగు శివునినుండి శక్తిని విడదీయరాదు. ప్రకృతిసంబంధమునఁ బ్రత్యయమును నిత్యమయినట్లు పరబ్రహ్మ సంబంధమున శక్తియు నిత్యములు.

ప్రత్యయవ్యుత్పత్తి దుర్నిరూప మగుటచే గొండలు ప్రత్యయ స్వరూపముగు శక్తి ననంతమూర్తిగా నుపాసించి శాక్తేయు లగు చున్నారు. శక్తిస్వరూపమే జగత్తు. శక్తియును శివుడు గలఁడు కావున జగత్తు శివశక్త్యాత్మక మైనది. కావున జగదారాధనమే శివారాధన మగుచున్నది. ఇట్టి జగమానకు మిథ్యాత్వము. నారోపించుట బ్రహ్మమునకు మిథ్యాత్వము నారోపించుటయే యగుచున్నది. ఈ యారోపించునది యుపసర్గస్వరూపుడగు జీవుఁడు. ఈయుపసర్గము గూడఁ బ్రత్యయమునలె వ్యుత్పత్తిని నిరూపింపరానిదే. ఇందును నిరూపములై ప్రకృతి ప్రత్యయములు దుర్నిరూపములై యున్నవి. కావున జీవుఁడును నిత్యుడే యనకతప్పదు.

విషయ మిట్లుండ జగత్తును మిథ్య యనుట శివశక్తులకు మిథ్య యనుటయే. ఇంతకన్న సర్వశూన్యనాదమునఁగల విశేష మేమి? కాఁగా “అహం బ్రహ్మస్మి” మున్నగు శ్రుతివాక్యములు జీవుఁ డుపసర్గమువలె నస్వతంత్రుఁ డనియు, నట్లయ్యు నది దుర్నిరూపములై యవిభాజ్యములై తనయందున్న ప్రకృతిప్రత్యయముల సంబంధమువలన గతిసంక్కునంది క్రియాదులగు పదములతో వ్యవహరింపఁబడుచున్నట్లుగా నితఁడును శివశక్తిక్రియారూపముగు జగత్సంబంధమున నన్వర్థమగు జీవసంక్కు నంది

ప్రవర్తించుచున్నాడని తెలుపుచున్నవేదాని జగదాదుల మిహిత్యమును బోధించుటలేని యెఱుంగునది.

న భవ తీతి ఆభవః అనఁగా బుట్టుక లేనవాడు శరణు శివునకు అభవుఁ డని పేరు ప్రసిద్ధమైనది. కావున బుట్టుక లేనవాడుకు అనఁగా మోక్షము లభించుటకు బరమశివునే సేవింపవలయును. జననమరణాదులతోఁగూడిన యితర దేవతలు ముక్తి నొసంగజాలరు. ఈ విషయమునే శఃకరాచార్యులవారు శివానందలహరిలో

జననమృత్యుతానాం సేవయా దేవతానాం

న భవతి సుఖలేశ స్తుతయో నాస్తి తతః

అజర మమర మౌళం సాంబ మేకం భజన్తే

య ఇహ పరమపుణ్యా స్తే హి ధన్యా లభన్తే

నహర్ని వర్తన్తే జగతి విబుధాః క్షున్ద్రఫలదాః

స మన్యే నృప్యే వా తదనుభవం తత్కృతఫలమ్

హరిబ్రహ్మాదీనా మపి నికటభాజా మసులభా

చిరం యాచే శఃభో శివ తవ పదాంభోజభజన్మ్.

అనఁగా జావుప్రభులతో మునిగి జేయుచున్న యీ దేవతలను సేవించుటవలన లేకమును ఫలము లేదు. జరామరణములు లేనవాడైన మన్మథును రక్షించుటకు శక్తించుటకు బ్రభువై వాప్యతీసహితండ్ల సాటిలేని పరమశివుని సేవించు ధన్యాత్ములే మోక్షఫలము నందగలుగుచున్నారు.

క్షుద్రీమలగు ఫలముల నిచ్చు వేల్పులు వేలకొలదిగఁ గలరు. కలలోఁగూడ నాకు వారిసేవ యక్కఱలేదు. వారిచ్చు ఫలములును వలదు. ఏమి కావలె నన్నచో - విష్ణువు బ్రహ్మ మున్నగు సమస్త దేవతలును సీసన్నిధియం దుండియును పొందలేకపోవుచున్న నీపాదాంభోజసేవమునే నేను యాచింతును. దానినే ఆశిష్యక్రినే నాశము గ్రహింపుము అని భక్తిరసకర్థకంతమున నాకొకించివారు.

భవమనగా సంసారము, దానిబంధమును. అది యే దేవుని వలన నశించుచున్నవో యుద్ధము అభివృద్ధు. “న భవతి యస్మాత్ ఇత్యభవతి” అనగా శివసంసేవనమున భవబంధములు నశించును. ముక్తి యును గలుగును.

కష్టములు నశించుట, సుఖములు కలుగుట రెండును రెండు ఫలములు. కష్టము పోవుటకూడ యొకసుఖమే యైనను అది పోయి సంతమాత్రముననే సుఖము కలుగదు. అటులనే సంసారబంధము పోయినంతమాత్రమున ముక్తి లభింపజే.

పరమశివుని భజించుటవలన సంసారబంధములు పోవుట, ముక్తి కలుగుట రెండును సిద్ధించును.

స్వపాపంక్షత్వచార్యాగ్య మజానన్ శివసేవకాన్
బ్రూతే సుధీబ్రువః కశ్చిత్ పాపండాన్ సర్వలింగినః

తనయందుగల పాపంక్షత్వ మనెడి చార్యాగ్యమును గుర్తింపక నేనే పండితుడ నను నహంకారముచే నొకడు శివభక్తులనుగూర్చి లింగధారు లందఱును పాపండు లని పలుకుచున్నాడు.

పాపండు అనగా వేదబ్రాహ్మ్యలు బౌద్ధులు, కాపాలికులు మున్నగువారు. అనగా వైదికమతమును విసర్జించి ప్రవర్తించువారు. కాని కొందఱు నామ లింగానుశాసనమందలి “పాపండా సర్వలింగినః” అను దాని నాధారము చేసికొని లింగధారులందఱు పాపండు లని యధిక్షేపించుచున్నారు.

కొందఱు సర్వమును లింగమయముగా జూచువారు పాపండు లని యనుచున్నారు. కాని యమరమనందు “సర్వలింగినః” అనుదానికి “బౌద్ధులు, కాపాలికులు” అనియే వ్రాసియున్నది.

పరిశీలింపగా “సర్వలింగినః” అనుపదమునకు అనేక చిహ్నములు గలవారు అనగా “ఎవనినో యొకనినే దేవునిగా నమ్మి భజింపక పెక్కురు దేవతల చిహ్నములను ధరించువారు” అను సర్థము ప్రస్ఫుటమగుచున్నది.

అనంగా శివభక్తులు శివచిహ్నములను, విష్ణుభక్తులు విష్ణుచిహ్నములను ధరింతురు. ఏల యన నిం దొకరికి శివుడే పరాత్పరుడనియు మరొకరికి విష్ణువే పరాత్పరుడనియు నమ్మిక కలదు. ఇతరచిహ్నములందు ద్వేషము లేకున్నను వానిని ధరింపకు. అట్లు ధరించుట మన శ్వాంచల్యమును సూచించును. దృఢవీరు లట్లు పెక్కు చిహ్నములు ధరింపకు. కాని స్వేతరములను ద్వేషింపకు. అట్టి విశ్చయజ్ఞానము లేని వారు, శివ, శక్తి, విష్ణు సూర్యాది చిహ్నములనెల్ల ధరించి మనస్సు నెందును నిలువలేక భ్రమింతురు. అట్టివారే పాపండు లనబడుదురు.

ఎవ్వరును దమకుతచిహ్నములను విసర్జింపరాదు. ఇతరమతచిహ్నములను ద్వేషింపరాదు. వానియం దెంత సమాదర మున్నను వానిని ధరించుట దోషమే యగును. కావుననే 'స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః' అని పెద్దలు చెప్పిరి.

పేరులుగూడ చిహ్నములే. ఒకరిపేరు నింకొకరు పెట్టుకొనరాదు. తొలుతఁ దనపెద్దలు తనకు బెట్టినపేరు విడువరాదు. ఒకవేళ మార్చికొనవలసివచ్చుచో నందు మొదటిపేరును జేర్చుకొనరాదు. శాశ్వతధర్మమునుబట్టి రెండుపేరులతో న్యవహరించువారివలనఁ జాల ప్రమాదములు సంభవించును. కావున వాడే ఏడు అను దృఢజ్ఞానము కొఱకు అనంగా నాతఁడు లోకమును వంచించకుండుటకొఱకు రెండు పేరులతోఁ గలిపినచే వ్యవహరింపబడును. ఇయ్యది తాకికవిషయము. అందునను బ్రభుత్వసమక్షమునఁ దన మొదటిపేరు చూపుమాపుకొని రెండవపేరును దగినన్ని యుపపత్తులలో ధృవపఱచుకొనుటయే ఉత్తమ మార్గము.

సన్యాసమును స్వీకరించినవారు తమపూర్వాశ్రమమునుగాని, యప్పటిపేరునుగాని తలంపరాదు. అట్లు తలంచినవారు పశిత్రు లగుదురు. సనాతను లగువారు దీనిని బాటింతురు. వారు మర్యాదోల్లంఘనము చేయరు. ఎక్కడనైనను సంసారులు సన్యాసాశ్రమము స్వీకరించినవారిపేరును, సన్యాసులు సంసారుల పేరులును ధరింపరు. అట్టిచో

రెండుపేరులను గలిపి యొక్కరే పెట్టికొన్నచో వారు హాస్యాగ్గుడు
లగుదురు. వానిని వెజ్జివాఁడందురు.

సన్యాసమునకుఁ బూర్వ మొకజన్మము, తరువాత నింకొక
జన్మము. తాను దత్త్యవినుఁడయ్యును బూర్వనామమును ధరించుట
వానికిఁ బూర్వాశ్రమమందలి పేరును విడుచుటకుఁగూడ నైరాగ్యము
వృద్ధిలేదని సూచించును. ఇట్టివా రుత్తిమయోగీంద్రులపేరులను బూర్వ
నామములతోఁ గలిపి న్యవహరించుటతో నాపదమునకుఁ గళంకము
వచ్చును. అనఁగా ఏమి రెండు దోషములు చేసినవారును, రెంటికీఁ
జెడిసవాగును ననియే స్పష్టమగును.

ఇట్టి యాచారము పూర్వగురువులందుఁ గానరాదు. కావునఁ
బూర్వగురుమార్గమును బరిత్యజించిన మహాపుణ్యముగూడ వీరికి లభిం
చును. కావున వీరుగూడఁ బాపండులే యగుదురు.

పయిపేరులవలన, బాహ్యచిహ్నములవలన నెట్టిలాభహానులును
లే ననవచ్చును. కాని యది యనుభవసిద్ధము గాదు. పవిత్రములగు
శబ్దముల నజ్ఞానముచే నవమానింపరాదు.

బాహ్యవేష మంతర్విషయమును సూచించును. అంతస్తత్త్వము
నుబట్టియే బాహ్యవేషమేర్పడును. ఇదిసామాన్యము. బాహ్యవేషమును
పరిసరమును సంతి, పరిణతికీఁ గారణములు, ప్రబోధకములునగుచున్నవి
కనుక సనూచానములగు బాహ్యవేషముల నుజ్జ్వలించుట వివేకకృత్యము
కాఁజాలదు.

ఏపేరైన నేమి? ఏవేష మైన నేమి? అన్నవారు శోలుతటవి
అనఁగా సంతకుము న్నున్నవి మార్పుకొన నేల? అట్లు మార్పుకొను
టయే వారియపరిణతత్వమునకు సూచక మగుచున్నదిగాదా?

సర్వాణి బాహ్యచిహ్నాని వృథా నీతి బ్రువన్ సదా
స చాహ్వాత్మైక్యవిజ్ఞానీ న తు త్యజతి విగ్రహమ్

శిఖాయజ్ఞోపవీతములు, లింగము మున్నగున వన్నియు బాహ్య

చిహ్నము లనియు. నాత్మజ్ఞానముకలవాని కివి యన్నియును నిరుపయోగము లనిచెప్పెడి విద్వాంసుడుసయిత మాత్మరూఢుడగు తనకు బాహ్యరూపము తనశరీరమును దాను విడువలేకున్నాడు.

విగ్రహ మనఁగా శరీరము, విరోధము నని యర్థము. కావున సర్వాత్మసిద్ధి నందితిననుకొన్న యాతఁడుగూడ నొకటి వేటొకటి యను భావమున బద్ధుడై యందొకటి తనమతమని యాదరమును, వేటొకటి విమతమని యందు విరోధమును పాటించుటవలన, నట్టివానికి నిజమగు జ్ఞానసిద్ధి కలుగలేదని భావము.

కలిషయాక్షుః విజ్ఞానచాపల్యవశత్వా గతః
కురుతే నామ్ని వికారాః యథాశక్త్యధివిగ్రహమ్

“శరీరమాద్యంఖలు ధర్మసాధన” మ్మనునటల నకల ధర్మపథమ సాధనము శరీరము తనకు విడువరానిదగుటచేతఁ దనపాండిత్యబలము ననుసరించి, యథాశక్తిగాఁదనకు గలిగిన బ్రహ్మచర్యోధమునకు సూచకములుగాఁ దన పేరునందును శరీరమునందుమాత్రము కొన్నివికృతులను గల్పించుకొనుచున్నాడు.

శ్రుతిస్మృతిప్రమాణాని ధృతాని చ పురాబుధైః
అనూచానాని కిం త్వస్య ప్రమాణానాని తాని హి

నేదములందు స్మృతులయందుఁ బ్రసిద్ధములై - ప్రాచీనులగు పండితులచేఁ జరకాలముగా ధరింపబడుచున్న యట్టి చిహ్నములు పెక్కులు గలవు. కానియవి యీశ్వరప్రతిభావిశేషశాలికి నప్రమాణములగుటచే వానిని విడిచిఁకొంగొత్త నామముల, వేషములఁ జిహ్నముల ధరించుచున్నాడు

నతు వ్యర్థం చిహ్న మేతత్ జ్ఞానోఽపి కదాచన
అంధహస్తస్థితో దీపః స్వపరార్థకరో న కిమ్

ఎట్టి జ్ఞానికిని బాహ్యచిహ్నము వ్యర్థము కానేరదు. గుడ్డివాని చేతనున్న దీపము ధరించినవానికి, నితరులకును రక్షక మగుటలేదా?

గ్రుడ్డివానిచేతనున్నను, దీపమితరులకు మార్గము చూపించును.

చీకటిలో వచ్చువా రీదీపమునుబట్టి యాతనిని గుర్తించి వానికి హాని కలుగకుండఁ బ్రవర్తింతురు. కావున గ్రుడ్డివానికి దీపము నిరుపయోగమునఁజేఁగన్పించియు, పరమార్థమునఁ బరమోపయోగకరమగుచున్నది.

అటులనే యెఱిగియే నెఱుంగకయేని పరమేశ్వర చిహ్నముల ధరించుట వ్యర్థముగాదు. తప్పుక ధరించియే తీరవలయును. ఏలయన

నిత్యం చిత్పథవిజ్ఞానప్రబోధక సిదం యతః

తతో హ్యనాదరే త్వస్మిన్ దీపోఽంధమివ నిర్దహేత్॥

ఈపరమేశ్వరచిహ్న మెల్లప్పుడును జ్ఞానమార్గమును బ్రబోధించుచుండును. కావున దీనియెడల ననాదరము చూపినచో అజాగ్రత్తగా దీపమును ధరించి యంధునే యాదీపము దహించినట్లు ననాదరము చూపినవాని కపకారకారి యగును.

కాలేఽస్మిన్ మలభౌ జాతా సర్వ స్యేయం చతుష్టయీ

కవిత్వగానవేదాంతరాజకీయేషు విజ్ఞతా

ఈకాలమునందు బ్రతివానికిని కవిత్వము, సంగీతము, రాజకీయపరిజ్ఞానము, ఆధ్యాత్మ విచారణము ననుసీనాలుగును మిక్కిలి ముఖ్యముల యినవి.

శబ్దబ్రహ్మద్రుహః కేచిత్ రసబ్రహ్మచ్ఛిదః పరే

శయ్యాభిదో వృత్తిరీతిభంక్తారిః కవయోఽధునా

శబ్దశాస్త్ర సమభ్యాసముగాని, మహాకావ్య సంసేవనముగాని ప్రాక్తన సంస్కార విశేషముగాని లేనికారణమున నవశబ్ద ప్రయోగములఁ జేయుచు శబ్దబ్రహ్మద్రోహులగువామను, అపరిణతహృదయావేగవశంపదులయి “వాక్యం రసాత్మకం కావ్యమ్ రమణీయార్థ ప్రతిపాదక శబ్దః కావ్య” మ్మనుమహా వాక్యముల యభిప్రాయము ననుభవించకయే

యననురూపకథాకల్పనాదికముల రసబ్రహ్మమునకు విచ్ఛేదము కలిగించునారును, విషమపదసంఘటనమున కాన్వయముగ నయ్యును చెదరుపడఁ జేయునారును, రసవిరుద్ధపదసంఘటనమునను, కాన్వయముగానుచితకల్పనమునను వృత్తిని, కీర్తిని భంగించునారును నేడు కవులగుచున్నారు.

రసవిభంజకరాగపరాయనాః
కృత్రిమదానవిదూషకనాచనాః
మధురభావవిరోధిగళస్వనాః
ప్రవచనం త్యజేత్ కిల గాయనాః

46

రసవిరుద్ధముగ రాగముల నాలాపించునారును, పాటలందలి పదములకు దోషములు కలగునట్లుగా విజ్ఞప్తి పాఠానినారును, మధురములగు భావములకు నతివిరుద్ధములగు కంఠస్వరము కలవారును నేడు గాయకు లగుచున్నారు.

స మేధా స శీతం శీలం రాజ్యసీతివిశారదః

స వై య ముపబ్రంహంతి జనా యే కేచ నాపి వా 47

తెలివిగాని, విశుద్ధస్వభావముగాని యక్కఱలేకయే ప్రజ లెవని బరివేష్టించురో యతఁడు రాజ్యసీతివిశారదుఁ డగుచున్నాఁడు.

శ్రీయః ప్రేయో గమ్య శ్చ ప్రతిభాయా అపి భువమ్

కిరీయా దాత్మ్యం విశుద్ధత్వం సర్వత్ర సమదర్శనమ్ 48

ప్రతిభకంటె కార్యనిర్వహణదక్షత, పవిత్రత, యన్నింట సమ భావము ననునవి శ్రేయస్కరములు, ఇష్టములు, గొప్పవియు ననుట విశ్వయము.

ఏల యనఁ బ్రతిభ కార్యవిశేషముఁను సత్వరముగా సాధించి నను దానివలన నొకానొకప్పుడు సత్వరముగా సర్వప్రళయముగూడ సంభవింపఁగలదు. ఈప్రతిభ దయాసమన్వితమును, హృదయవిశుద్ధితో గూడినదియుఁ గాదేని దాని ఫలితములు నేటి పాశ్చాత్యుల దారుణా

ప్రప్రశోధనములవలె నశాంతికరములును, సర్వమానవనాశకములును నగును.

కావున నాలస్యముగాఁ గార్యము సిద్ధించినను బయి మూఁడు గుణములవలనఁ గలిగిన ఫలితమే శాశ్వతమును, సుఖికరమును, శాంతి దాయయు నగుచున్నది.

గుడం మధుర మి త్యుక్తే ర్యథా నానుభవసితిః
తథైవ జ్ఞానమాత్యేణ ముక్తి ర్నాచరణం వినా 49

బెల్లము తియ్యగా నుండు ననుకొన్నంతమాత్రమున దానిని దినుటవలనఁ గలిగెడి మధురానుభవము రానేరదు. అటులే ముక్తి కివి సాధనములు, మోక్ష విట్టిది యనుకొన్నంతమాత్రమున ముక్తిసాధకములగు క్రియల నాచరింపక ముక్తి లభింపనేరదు.

సోహం బ్రహ్మాతి సలూపో జ్ఞానకంచుకధారిణామ్
కిం చిన త్యంహసాం బంధం బహుజన్మసు సాధితమ్ 50

యథార్థాచరణము లేక జ్ఞాన మనెడి తొడుగును ధరించినవారు విలాసముగా వాఙ్మోక్షమున 'సోహం బ్రహ్మ' యనెడి మహావాక్యముల నుచ్చరించినంతమాత్రమున వారి బహుజన్మసంపాదితమైన యంహోబంధజ్ఞాపకములగు జనసక్రియాదులు నశించి ముక్తి లభియించునా? ఆసంలాపమాత్రమున దుష్కృతకర్మబంధము పోవునా? దాని కట్టిబలము కలదా యని భావము.

యది శబ్దబ్రహ్మణ స్తచ్చక్తి రస్తీతి చేత్తథా
శక్తిః కిమివ నాస్త్యత్ర తల్లింగస్య సంభృతేః 51

ఆలాపమాత్రముననే కర్మబంధచ్ఛేదము చేయు శక్తి శబ్దబ్రహ్మమునకుఁ గలదేని పరబ్రహ్మమునకుఁ జిహ్నమగు లింగమును ధరించుటకుఁగూడ నట్టిశక్తి యేల లేదు?

శబ్దోపి లింగ మేవ స్యాత్ తత్పరబ్రహ్మణ స్తతః
భవతో న కదా వ్యక్తే తయోః స్మరణధారణే 52

లింగమువలె కబ్బముగూడ బ్రహ్మమునకు సూచకమాత్రమే గాని సమగ్రముగఁ దత్త్వసూచమును నిరూపింపఁగలది గాదు. కావున నారెంటియొక్కఁ— స్మరణధారణములు స్వస్థము లెన్నటికిని గావు.

ఈశావాస్య మిదం సర్వ మితి సిద్ధాంతసంగతేః

స బ్రహ్మ లింగ మి త్యుక్తిః ప్రమాణపక్షచారగా

53

ఈసర్వప్రపంచము పరమేశ్వరున కావాసమై ప్రకాశించుచున్నది అను నుపనిషత్సిద్ధాంతము ననుసరించి లింగము బ్రహ్మము కా దను మాట ప్రమాణహిత మైనది. 'స్వస్థం ఖ ల్విదం బ్రహ్మ' అనునది యిట ననుసంధేయము.

జాగ్రతః స్మరత శ్చైవ ఫలదా బ్రహ్మణః శిథిః

లింగస్య ధారణా కింతు సర్వకాలఫలప్రదా

54

బ్రహ్మస్మరణము జాగరూకుడై యప్పుడైనను దాని నాచరించిననే ఫలితము నొసంగును. లింగధారణమో సర్వకాలములందును, సర్వదశలయందును ఫలవంతము. కావున బ్రహ్మస్మరణముకన్న లింగధారణమే గొప్పది.

బహి ర్దంభపరాః కేచి దంశ్చర్దంభపరాః పరే

ఉభయై రపి హీయంతే లోకాః పుణ్యతమా భృశమ్

55

కొందఱకు దంభము బాహ్యమునను, కొందర కాంతరమునను నుండును. వీ రిరువురికును బుణ్యలోకములు గలుగవు.

బహిరంతఃస్ఫురద్దంభా యేహి పండితమానిసః

వ్యత్యస్తాః పులహిత్యాః సాక్షరా రాక్షసాః ఖలు

56

కొందఱు బాహ్యంభ్యంతరముల రెంటును దంభము కలవారయి పండితుల నును భావమున సర్వధర్మములను తాఱుమాఱు చేయుచుండురు. కావున వీరు రాక్షసు లనఁదగుదురు. సాక్షరా అను పదమును తిప్పి చదివిన గాక్షసా అని యగును.

సాక్షౌ చ్ఛివం మన్యమానా యే కేచన దిగంబరాః

కృష్ణంమన్యా గోకులేమీ చరం త్వద్వైతవంచకాః

57

కొందఱు తాము సాక్షాత్తుగా పరశివుల మని భావించుచు దిగం
బరులయి గోకులమందలి శ్రీకృష్ణుల మని సంచరించుచు పవిత్రమగు
నద్వైతభావమును వంచించి దానికిఁ గళంకము నాపాదించుచున్నారు.

ధారణం ద్వివిధం రూఢం తనునా మనసాపి చ

తదన్యతరపరిహారే ద్విత్వీయం నిష్ఫలం భవేత్

58

బాహ్యమున లింగరూపమున నాంతరమున నుపాసనారూప
మునఁ బరబ్రహ్మధారణము రెండువిధములఁ బ్రసిద్ధ మయియున్నది.
ఇందు ఏయొకదానిని విడచినను రెండును నిష్ఫలములే యగును.

శిష్టాచారో హి బలవాన్ శాస్త్రేభ్య ఇతి నిశ్చితమ్

త దనూచానసంసిద్ధ మహార్యం లింగధారణమ్

59

శాస్త్రములకంటె శిష్టాచారము బలమైనది. కావునఁ దరతర
ములనుండి శిష్టపరంపరాయాతమైన లింగధారణ మపరిహార్య మగు
చున్నది.

యదభావే మనో నాస్తి నాత్మనః పరివేదనమ్

తాదృక్ శరీరశుద్ధ్యర్థం సమృతం లింగధారణమ్

60

ఏశరీరము లేనియెడల మనస్సుగాని, యాత్మజ్ఞానముగాని లేదో
యట్టిశరీరసంశోధనమునకు లింగధారణము సమృత మగుచున్నది.

మంత్రపిండం విధా యైతత్ శరీరం త్రివిధం పునః

అచార్యేణ స్వయం దత్తే లింగే కిం నాస్తి వాంఛితమ్

61

స్థూలసూక్ష్మకారణము లనెడి మూడు శరీరములను మంత్ర
పిండములనుగా నొనర్చి గురువు స్వయముగా నొసంగిన లింగమునందు
జతుర్వర్ణఫలములు గలవని భావము.

భక్తి రేకా హి సుదృఢా గమయ త్యమృతం పదమ్

య దేవ పరమం స్థానం రసబ్రహ్మనివాసితమ్

62

అట్టిపరమేశ్వరచిహ్నమును లింగమునందు సువృక్షమును భక్తి
యొక్కటియే రసబ్రహ్మవివాసమును, సర్వోత్తమమునగు నమృతపద
మును జేర్చును.

తీర్త్వా నదీం తతో నావం దహ త్యేవ హి పండితః

శబ్దప్రమాణ మ ప్యేవం యేహం తేభ్యో సమో నమః 63

నదిని చాటి చానిని చాటుటకు సాధనమును నావను దగులఁ
జెట్టినవాఁడు పండితుఁ డగుచున్నాఁడు. అటులనే భవసంతరణమున
శబ్దప్రమాణముగూడ నావవలె నెవరిచేతఁ బరిహరింపఁబడుచున్నదో
యట్టివారికి సమన్కారములు.

అనిత్యో యపి నా వేదా స్తథా తాసాం శిఖా అపి

కథ మేతే సమర్థంతి నిత్యబ్రహ్మప్రపద్యనే 64

వేదములును, నుపనిషత్తులును సనిత్యములే యగునెడల నవి
నిత్యమగు బ్రహ్మను జూపుట కెట్లు సమర్థములగుచున్నవి?

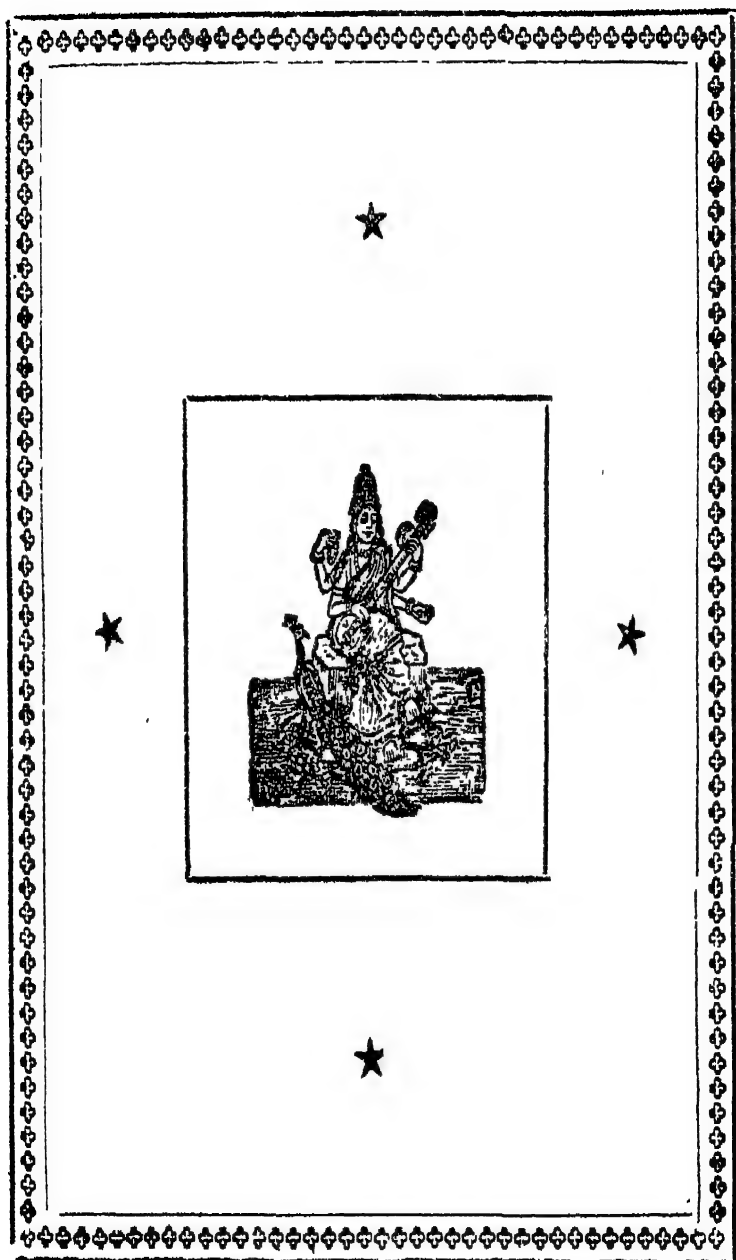
శివ! శంభో! మహాదేవ! కి మేవం ప్రాణినో మనః

బహుతర్కపయోరాశివీచీపాళిం నయ స్యహో! 65

దేవదేవుఁడవును, సుఖస్థానమును, మంగళస్వరూపుఁడవునునగు
నోపరమేశ్వరా! ప్రాణియొక్క మనస్సును నీ వేల యిట్టి తర్కము
లనెడి సముద్రతరంగములను జేర్చెదవు?

ఇతి ప్రస్తావనా

— • • —

శివమణిదర్పణమ్

రచయిత : మల్లంపల్లి విరేశ్వరకర్మా

శంభో! త్వన్మహిమానునరనవిధౌ యత్తం మనో మే ముహూ
రాకావృద్ధపయోనిధి ర్భవతు తే వీక్షాకలారాకయా
జిహ్వ మే తదనంత్రైభవరుచిద్యుఃస్ఫుక్త రంగాకృతి
ర్భావా స్తత్ర చిరత్న రత్న విభవాకారా భవం త్యేవ హి 1

శంభూ! నీమహిమమును వర్ణింప సన్నద్ధమయిన నామనస్సు
నీకటాక్షకళ యనెడి పూర్ణిమచేత పున్నమనాటి పాలసముద్ర మగు
గాక! నానాలుక యనంత్రైభవరుచియై మిన్నంచెడి యా సముద్రతరం
గాకారమును భజించుగాక! అప్పుడు శ్రేష్ఠములగు రత్నములనంటి
భావము లందు జనించునుగదా!

‘అనంత’ అనుచో శేషుఁ డనియును గ్రహింపనలయును.

జ్వలనప్రభవం జలం యథా

జనయ త్యగ్ని మబింధనం తథా

భవదుత్పత్తిభవం పదం భవత్

పద మన్విష్యతి సర్వతోముఖమ్

2

‘అగ్నే రావః’ అను శ్రుతివలన నగ్నినుండి జలము పుట్టుచున్నది
దని తెలియుచున్నది. ఆజలమునుండి విద్యుత్తు ప్రభవించుచున్నది.
‘తేజోరూపుఁడవగు నీనలన జడమయుఁడ నగు (అడయో రభేదః)
నేను జనించితిని. కాని నాయందు జలములయందు విద్యుత్తువలె
నార్పరాని నీతేజము ప్రకాశించుచున్నది.

సమస్తపదములును నీయం దావిర్భవించినవి. కావున నవి సర్వ
తోముఖములై భావము లనెడి విద్యుత్తులను ప్రసవించి జనకుఁడగు

నిన్నే వెదకి పొందుచున్నవి. అటులనే విద్యుత్కిరణములవంటి నా మానసికభావములును వాగ్మూలములై నాతండ్రి పగు నిన్నే వెదకి పొందుచున్నవి.

రసోద్భవా భూమి రసో రసాభిధా
యథా రసం కూపముఖా తృప్తసూతే

భవత్పదధ్యానసముద్భవా వాక్
మధు ప్రసూతే కవివాంఛితం తథా

౩

‘అద్భుతః’ పృథివీ అను శ్రుతివలన జలములనుండి భూమి పుట్టిన దని తెలియుచున్నది. భూమికి రసా యనియుఁ బేరు గలదు. ఈభూమి కూపములు, బుడగలు మున్నగువానివలన మఱల రసమును బ్రసవించుచున్నది.

అటులనే రసస్వరూపుడవగు నీవలన నేను భూస్వరూపుడనై జనించితిని. నీపదధ్యానమువలన నాయందు జనించిన వాక్కు సకల కవివాంఛితమును, మధురూపమునగు రసము నావిష్కరించి నిన్ను జెంది చరితార్థ మగుచున్నది.

భవత్పదధ్యానపయోధిసంభవా

వాచ స్రదీయామలవీచి శేఖాః

లీయంత ఏ వాత్ర సమం సప్తభిః

త్వదర్చనాసంభృతకౌతుకాయతాః

4

నీపాదధ్యాన మనెడి సముద్రమునందు దానితరంగములవలె నావిర్భవించిన నావాక్కులు సముద్రమునందే జనించి మఱల నందే లీనమగుచున్న నదులవలె నిన్ను సేవింప విజృంభించిన నాకౌతుకములయి సముద్రరూపుడవగు నీయందే లీన మగుచున్నవి.

వాక్, నదీ శబ్దములు స్త్రీలింగము లగుటవలన స్త్రీలింగస్వరూపులైన నాడువారికిఁ బుట్టినింటికిఁ బోవుటయందలి కౌతుకాతిశయమును ‘జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గా దపి గరీయసీ’ అనుసూక్తియను విట ననుసంధేయములు.

న మాతాపితరా యస్య మహాసస్త్రదుపాస్మహే.

యచ్చ సర్వజగన్మాతృపితృభావమహోజ్జ్వలమ్

69

ఏతేజము సర్వజగత్తులకుఁ దల్లియు, దండ్రుయై యున్నదో
తలిదండ్రులులేని యామహస్సును మే ముపాసించుచున్నాము.

ఒక తేజమును గొండలు తల్లి యనియు, గొండలు తండ్రి
యనియు ననిరి. ఆమహస్సునే మేము సేవించుచున్నార మని భావము.

ప్రథమా స్తవ శివభక్తాః

సృష్టే స్తదపి చ పృథోదరగణస్థాః

ఉత తే ప్రమథా ఆసన్

ఖలప్రమథనస్వభావపరిపూర్ణాః

70

ఈశ్వరుని సృష్టియందు ప్రమథగణములు మొదటివారు. కాన
వారికిఁ బ్రమథు లనుటకుచూచుగాఁ బ్రథము లనుపే రుండవలసినది.
అది యిటుఁ జమత్కరింపఁబడుచున్నది.

వారు గణములలోనివారుగావున శబ్దశాస్త్రమందలి పృథోదరా
దిగణమునందు గణశబ్దసామ్యమునఁ జేరి వర్ణవ్యత్యయాదివికారముల
మూలమునఁ బ్రమథు లనిపించుకొనిరా? ఖలులగువారిని మధించుట
వారిస్వభావముకావున మొదట ప్రథము లనుపే రున్నను వారివిధులను
బట్టి ప్రమథు లని వ్యవహరింపఁబడుచున్నారా? రెండును సంపన్నము
లని భావము.

వారివ సృష్టేః ప్రథమా

స్తవ ద్వితీయాః శ్రితాః శ్శివ శ్శుతివచనాత్

తుర్కాక్షరపదకలితా

జయంతి తే సర్వతోముఖప్రసరాః

71

‘ అవ ఏవ సర ర్దాదా ’ ‘ యా సృష్టిః శ్శిస్తు రాద్యా ’
మున్నగువానివలన జలము సృష్టిలో మొదటి దని తెలియుచున్నది.
అటులనే అనఁగా జలమువలెనే ప్రమథులును మొదటివారు. శివుని

తరువాత శివునంతవారును. వయిస్సృష్టికమమునుబట్టి శివునకు రెండవ వారును ప్రమథులు కావున తవర్గమండలి రెండవయక్షరమగు ధకార మే వారిపేరునందుఁ గలదు.

కాని వారు జలమువలె సృష్టికి మొదట నుద్భవించి సర్వతో ముఖప్రసారము కలవారై నను జలము ' ఆకాశా ద్వాయుః వాయో రగ్నిః అగ్నే రావః ' అను శ్రుతివచనమువలన జలము సృష్టిక్రమ మునఁ బంచభూతములలో నాల్గవది యగుచున్నది. కావున సర్వతో ముఖసామ్యమునుబట్టి వీరిపేరునందు తవర్గమండలి నాల్గవయక్షరమగు ధకారము వచ్చినదని భావము.

భేదాభేదవదావదా బహువిధా వాచ శ్శ్రుతీనాం పునః
విద్వాంసః పరిగృహ్య కేచి దవదన్ భేదం త్వభేదం వరే
భేదాభేద మథావరేత్ర హి ముహూర్తీసవ్య దేవస్య తత్
వాదత్రయ్యవవాదకం శివవిశిష్టాద్వైత మస్మన్మతమ్ 72

వలువిధములగు వేదనూత్తులు కొన్ని జీవేశ్వరులకు భేదమును, గొన్ని యభేదమును జెప్పుచున్నవి. కొందఱు పండితులు వాని నాధారముగా గ్రహించి జీవేశ్వరులకుఁ గేవలభేదమును, గేవలాభేదమును, భేదాభేదమును వచించిరి. కాని వయిమూడువాదముల నవవాదించి సకలశ్రుతిభావసమ్మతమగు శివవిశిష్టాద్వైతమే మామతము.

వాగర్థసంబధవ దత్ర సిద్ధం దాంపత్య మ త్రేశ్వరయోర్ని నిత్యమ్
నిత్యేతరత్వం ప్రవదంతి కేచి త్వేథా స్త దేశస్య కథం మతేర్వా

పార్వతీవరమేశ్వరుల దాంపత్యము వాగర్థముల సంబంధమువలె నిత్యము సిద్ధమైనది. కాని యది యెట్టిబుద్ధివిశేషమువలననో కొందఱు ప్రాధులు ఆదంపతులలో నొకరి కనిత్యత్వము చెప్పుచున్నారు.

ఇటఁ బార్వతీవరమేశ్వరు లనఁగాఁ బ్రకృతిపురుషులు. ఈప్రకృతి పురుషుల సంబంధము నిత్యము. వీరు నిత్యులు. కొందఱు బుద్ధిమంతులు ప్రకృతి కనిత్యత నాపాదించుచున్నారు. ఇది యనుచిత మని భావము.

దేవీమయం జగ దిదం యదిచేన్న మిథ్యా
ధాత్రీం వినా తదను జాత ఇహైవ పుత్రః
వంధ్యాసుతస్య కిము తస్య వచః ప్రమాణం
వ్యోమారవిందమృదుగంధద్వ్యోపమానమ్

74

దేవీస్వరూపమగు నీజగత్తు మిథ్యయే యగుకేని నిజముగా నట్టి
సిద్ధాంతము నొనర్చిన బుద్ధిమంతుడు తనకుఁ దల్లి లేకండఁగనే దాను
జన్మించితి నని చెప్పవలయును. ఆతఁడు గగనారవిందగర్భుఁడు, అతని
పలుకు ఆయాకాశతామరసముపరిమళమువలెనే ప్రమాణమగుచున్నది.
అనఁగా జగన్నిధ్యావాదము సరికా దని భావము.

లీలామయీ త్రిజగతీ భవతో ధ్రువేమాం
మిథ్యాం వదంతి శివ! కేచన దుర్విదగ్ధాః
జానీయు రత్ర కిము తేఘలశూన్యవాదా
స్సత్యం శివం పరమసుందర మీశతత్త్వమ్

75

ఓపరమశివా! ఈత్రిలోకియు నీలీలాస్వరూపము. నీవు నిత్యుఁ
డవు. కావున నీలీలయగు నీత్రిజగతియు నిత్యమే. ఇట్టిదీనిని గొండలు
అధికబుద్ధిమంతులు మిథ్యగా సిద్ధాంతీకరించుచున్నారు.

ఓపరమేశ్వరా! సత్యమును, శివమును, పరమాను, మహాను-
దరమునగు నీతత్త్వము సఖలశూన్యవాదులగువా రే మెఱుంగుదురు!

మన ఇదం మమ నాథ ముమాధవం
రతిపతే రపి పితృ స్మరణీయమ్
ప్రతిపదం త్వభిసర్తు మి వాకులం
యువతిరూపవరదానసమర్థమ్

76

నాయీమనస్సు త్రిలోకసుందరుఁడగురతిపతితండ్రికిఁగూడ స్మర
ణీయుఁడును, నావిష్ణునకు యువతిరూపమగు ననఁగా జగన్మోహినీరూప
మగు వరము ననుగ్రహించుటయందు సమర్థుఁడును, నానాథుఁడు నగు
నుమాధవుని నడుగడుగునందు నభిసరించుట కాకులమైనదివలె నున్నది.

ఒక స్త్రీ యొక పురుషుని బ్రేమించుటకుఁగాని, యొక పురుషుఁ డొక స్త్రీని బ్రేమించుటకుఁగాని వారిసౌందర్యమే ప్రధానము గాదు. అట్టియెడ వారిసౌందర్యముకంటె వారియందుఁగల స్త్రీత్వపురుషత్వము లకే ప్రధానము గలదు.

కావుననే యొక స్త్రీ వేఱొక స్త్రీసౌందర్యమునుగాని, యొక పురు షుఁడు వేఱొక పురుషుని సౌందర్యమునుగాని చూచి యానందించి పర పశత సందుట సామాన్యముగా నుండదు. ఏ స్త్రీసౌందర్యము స్త్రీలకును ఏ పురుషుని సౌందర్యము పురుషులకును మోహమును గలిగించునో యదియే యథార్థసౌందర్య మనిపించుకొనును. గోపికాజనరంజకమగు శ్రీకృష్ణుని సౌందర్యముకన్న సర్వసత్వమనోభిరామమగు శ్రీరామచం దుని సౌందర్యము మిన్నయని ప్రజ్ఞలు వచింతురు.

ఇట్టియెడ శ్రీరామకృష్ణాద్యవతారములు లీలావిభూతులుగాఁ బురుషోత్తముఁడగు శ్రీమన్నారాయణునకు సైతము మోహినీరూపధారణ సంకల్పమును దత్తిచ్చి ననుగ్రహించిన పరశివునిసౌందర్య మద్భుతీయము. కావుననే సుందరేశ్వరునామ మీశ్వరునియందు రూఢమును, సార్థకము నగుచున్నది.

దాంపత్య మెంత సుందరము నెంతయనురూప మయ్యును సం తానరహిత మగుచో నది సార్థకము కాదుగదా? మాతృత్వముచేతనే స్త్రీత్వము సార్థక మగుచున్నది. మోహినియవతారమున భైరవస్వామి యుదయించుటవలన నయ్యవతారము సార్థకమై యమృతహావిష్ణునకు సుందరేశ్వరుఁడు స్మరణీయుఁ డగుచున్నాఁడు.

జీవేశ్వరుల సంబంధము భార్యాభర్తల సంబంధమువంటిది. ఇందలి మనశ్శబ్దము నప్రసక్తలింగము. కావున నిది పరమేశ్వరుఁడు పురుషోత్తమునకుఁ దరుణీత్వము ననుగ్రహించినను నప్రసక్తమగు తనకు ననుగ్రహించునా యని పర్యాకుల మైనదివలె నున్నదని తాత్పర్యము.

నిజస్థితికే బర్యాకులము కాలేదు. ఏల నన దాంపత్యార్థమునకు యథార్థలక్ష్యముగు పరమేశ్వరుని యర్థనారీశ్వరావతారమును లక్షించి ప్రతిపదమునందును స్వామి నభిసరించుచునే యున్నదని భావము.

గిరిజాతా మమ కవితా

క మన్య మివ్యతి వినేశ్వరం నాథమ్

గిరిజామాతృవదాంకిత

వదవీ న వవీయసీ భవతు చాస్యాః

77

గిరిజాతయగు నాకవిత సర్వజగన్నాథుడగు నీశ్వరుని విడిచి
యితకు నెవనిని బొందును? అనగా నీశ్వరునినే పొందునని భావము.
ఈనాకవిత విశ్వనాథు నన్నేషించుచున్నది. కావున నిది గిరిజాత.
కావున గిరిజాతయగు పార్వతివలెనే యీశ్వరాన్నేషణమందు సిద్ధి
కలుగజలయును. కావున గిరిజయగు బ్రహ్మాత తననాథు నన్నేషింపఁ
జనునెడల మృదుమధురమెలచి నామెవదములచే గుర్తింపఁబడిన
మార్గము శివదర్శనసిద్ధి నొసంగునది యయినది పార్వతీదేవి నడచినది
నాకవితకు సమీపస్థ మగుఁగాక!

ఆపార్వతి నడచిన మార్గ మీకవితాపార్వతిక్తిలభించినను పర
మేశ్వరుడు నడచినమార్గము లభింపవలదా యనవచ్చును. కాని పర
మేశ్వరుఁ డామెకు నిత్యాభిగమ్యుడు. ఆమార్గమామెకే తెలియును.
కావున నీకవితకు నాదారి నడచునెడలఁ బరమేశ్వరదర్శనసిద్ధి కలిగితీరు
నని గ్రహింపనగును.

కాని యిందే వేటొక యన్వయము గలదు. గిరి జామాత
యనగా హిమాలయమునల్లుడగు శివుడు. కావున నావరశివునివదాం
కితమగు మార్గము దీనికిని లభించుఁగాక యని భావము.

లేక పార్వతీపరమేశ్వరపదచిహ్నితమగు వదవీ సిద్ధించుఁగాక
యనియును దలంపనగును.

అద్వైతం గిరిజాతయా మమ మతేర్ ద్వైతం భవన్నందినా
ద్వైతాద్వైతకథా తవైవ సుతయో ర్మే చాత్మన సాన్యో ద్యది
అర్చాయాం వహనే తవాంఘ్రిభజనే మాహాత్మ్యసంకీర్తనే
శక్తః కింతు భజేయ మీశ్వర! కథం తత్తన్మహత్త్వం పునః 78

పీఠస్థానమునకును నొకప్పుడురా! నామమనకు నీభార్యయగు
పార్వతితో నద్వైతము సిద్ధించిన నిన్ను బూపింపఁగలను నీవాహన
మగు నందీశ్వరునితో ద్వైతము సిద్ధించిన నిన్ను వహింపఁగలుగుదును.
నాయాత్మకు నీకుమారులతో ద్వైతముగాని యద్వైతముగాని లభించిన
నీపాదములు భజించుటకు, నీమోహము గీర్తింపుటకు సమర్థుడ నగు
దును. కాని యట్టి హరిహరిమహిమ నే నెట్లు పొందఁగలను? నిన్ను
భజించుట కట్టికీ ననుగ్రహింపు మని భావము.

దారుకావనమాసింద్రగృహిణీవరదైవతమ్

మోహినీరమణం వందే సుందరం శ్రీతమందరమ్

79

దారుకామునిధర్మపత్నులకుఁ బరమదైవమును, మోహినీదేవికి
నాధుఁడును, శ్రీతభక్తజనమందారమును, పరమసుందరుఁడునగు పరమ
శివుని నమస్కరించుచున్నాను.

ఇట దారుకావనము నిపత్నులు కవితాభావనలు. మోహిని
మతి. కేవలసౌందర్యోపాసకమగు వీనివాంఛితముల ననుగ్రహింప
శ్రీతమందరుఁడును సుందరేశ్వరుని గవియఁ జూచుచున్నాడని భావము.

న బ్రహ్మస్థోఽర మితీవదన్సానిగర్వాంధకార

ధ్వంసిబ్రహ్మప్రభవ మభవం శాంభవం వైభవం నః

సాక్షాత్కుర్యాద్దమణరమణం దారుకామానిపత్నీ

చేతశ్చేతప్రభవవిభవం చంద్రీమాదావతంసమ్

80

మాకంటఁ బరబ్రహ్మము లేదని గర్వించు మునుల గర్వాంధ
కారమును బోఁగొట్టునట్టి సూర్యోదయమును, పుట్టుక లేనిదియును,
అనఁగా నాశము లేనిదియును, రమ్యమగువాననెల్ల రమ్యమును, దారు
కామునికాంతల మనస్సులందు మన్మథోద్దీపనమును గలిగించునదియు,
జందిరుఁడు శిరోభూషణముగాగల పరమేశ్వరవైభవము మాకు సాక్షా
త్కరించుఁగాక!

కరకలితకురంగం కామినీభాగితాంగం

శిరసి విధృతగంగం చిత్తజాతప్రభంగమ్

దురంతసూరణచంగల దృష్టగోరాట్టరంగం

చరణశరణదంగన్మంగళం సంభజామః

81

చేతియును లేడిని ధరించినట్టియు. బాహ్యతచే సగము పంచుకొనఁబడిన శరీరమునట్టియు, శరీరమున గంగను చాల్చినట్టియు, మన్మథుని బరిభవించినట్టియు, బాహ్యుల బరిహరించునట్టియు, మదించినవృషభేంద్రు నధిష్ఠించినట్టియు, నిజపాదపద్మము లనుగృహమునఁ బ్రకాశించుచున్న సకలశుభములుగల పరమేశ్వరుని సేవించుచున్నారము.

యః సౌందర్యరమావధి స్త్రుజగతీవాణ్యవారానిధిః

యో మాధుర్యమహోనిధి స్త్రుభువనీమాంగశ్యలీలావిధిః

యః సంతర్పితదివ్యసంయుమిసుధిః పారమ్యరేఖానగ్నిధి

ర్మజ్జన్మాంతరపుణ్యసంప్రతినిధిః పాయా త్ప్రపాసేవధిః 82

ఎవఁడు సౌందర్యలక్ష్మీకే బరమావధియో, యెవఁడు మూడు లోకముల లావణ్యమునకు సముద్రనివంతివాఁడో, యెవఁడు మాధుర్యమునకును దేజమునకును గనియో, యెవఁడు మూడు జగములకు మాంగశ్యమును గలిగించు విలాసనిధానమో, యెవఁడు దేవమునిపండితులను దృష్టి నొందించెనో, యెవఁడు సర్వాధికుఁడో, యెవఁడు నాజన్మాంతరపుణ్యములకుఁ బ్రీతినిధియో దయానిధియగు నట్టి పరమేశ్వరుఁడు రక్షించుఁగాఁ!

య స్మందస్మితమంజరీమధుఝరీమాంగశ్యలీలావనం

య న్మాధుర్యధురానిర్క్షణకృతత్రైలోక్యభద్రావనమ్

య స్సృత్యన్మృదుపాదచూపురరవవ్యంగ్యజ్జగజ్జాలకం

త న్న శ్చేతసి జృంభతాం శివకలాసర్వస్వ మైశం మహాః 83

ఏది చిలునగవుగుత్తుల పెంపడిన మధువనవాహములగు మాంగశ్యములకు విహారవనమో, యేది మధురతాభరములగు చూపులచేతనే మూడులోకములకు భద్రములను సంతరించినదో, యేది నటించుచున్న పాదచూపురముల నవ్వడిచేతనే సకలజన్మవహారమును ధ్వనిం

చుచున్నదో శివకల్యాణస్వస్వమగు నట్టి పరమశివమహస్సు మామనస్సు నందు విజృంభించుగాక!

వాదత్రయీమూల మనంతభేలం

స్వాదు శ్రితాలోల మఖండసేలమ్

వేదత్రయీమూల మహస్తకాలం

నాథం భజే కంధరనీలసేమ్

84

ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతములను మూడు వాదములకు మూల మగువాఁడును, అనంతములగు కీర్తలు గలవాఁడును, మధురస్వరూ పుఁడును, ఆశ్రితులను విమలనివాఁడును, అఖండమగు విభాసము కల వాఁడును, మూడువేదములకు మూలమగువాఁడును, మృత్యువును జయించినవాఁడును, నల్లనల్లని కంఠము గలవాఁడునునగు జగన్నాథుని సేవించును.

దారుకాటవీచారునుండరీవారహృద్వియచ్చారుకౌముదీ

సారమంజులకారమంగళశ్రీరమాకరః పాతు శంకరః 85

దారుకావనములపత్నుల హృదయ మనెడి యాకాశమునఁ జక్కని తెన్నెలలసౌరుగల మంజులకారమంగళలక్ష్మ్యులకు నిధియగు శంకరుఁడు రక్షించుగాత!

పాదద్వంద్వం పరమజలజం పల్లవౌపమ్యభాజం

గౌరీహస్తమృదిమవిదురం కారణం కారణానామ్

దారుస్త్రీహృత్తరళతరళద్వంద్వకందర్పభావం

వేదాంతార్థప్రకటితకథం ప్రాదురాస్తాం మమాక్ష్యః 86

శ్రీవ్రమగు పుండరీకమయి చిగురుటాకుల సామ్యము నంది పార్వతీదేవిచేతిమెత్తఁదనము నెఱింగినదై, కారణములకెల్లఁ గారణమై; దారుకావనవనితల హృదయముల మన్మథోద్దీపనము గలిగించునదై, యువనిషదర్థములచేఁ బ్రకటితమైన చరిత్రముగల పరమేశ్వరుని చరణ యుగళము నాకన్నులకు సాక్షాత్కరించుగాత!

ప్రభాత మేత శ్శరమశపిక్షితం
విభాతు నిత్యం మమ మానసాంబరే
ప్రబుద్ధకల్యాణపరంపరాంబుజం
నిబద్ధదోషం నిహతాంధకారమ్

87

వికసించిన శుభపరంపర లనెడి తామరలుగలదియు, నరికట్టిన దోషము కలదియు, బోగొట్టిన చీకటిగలదియు నగు నీ యుదయ మనెడి పరమేశ్వరునిచూపు నామన మనెడి యాకాశమున నిత్యము ప్రకాశించుఁగాత !

మధ్యాహ్న మేత న్నదనారిపీక్షణం
మధ్నాతు దుష్కర్మ కుముద్వతీవనమ్
బధ్నాతు కామం తమ ఏన మవ్యాత్
బధ్నాతుకామం కవితానుమగ్రజమ్

88

పరమేశ్వరుని కటాక్షమునెడి యీ మధ్యాహ్నము నా దుష్కర్మ లను కలువలగుంపును మధించుఁగాత, అజ్ఞానమును బంధించుఁగాత! కవిత యనెడి పూలమాలికను గ్రుచ్చు నీనన్న రక్షించుఁగాత !

సాయంతనం జయతు శంకరదర్శనం మే
సంతాపహారి సకలేంద్రియతృప్తికారి
గౌరీమనోంబరవిభాసురసాంధ్యరాగం
మద్భావచంద్రసదుపాస్యవిహారరంగమ్

89

తాపములను బోగొట్టునదియు, సకలేంద్రియములకుఁ దృప్తిని గూర్చునదియు, గౌరీదేవిచిత్త మనెడి యాకాశమున సుజయెఱువుల నిండించునదియు, నాభావ మనెడి చంద్రునకు సదుపాస్యమగు విహార రంగమునగు పరమేశ్వరుని చూపనెడి సాయంతనము విజయ మందుఁ గాత !

నక్షత్రాణి జయంతు శేషఘణిరాడత్నస్పృహణి స్ఫుర
ద్గంగానిర్ధరబుద్బుదాని శశభృద్భాసాంకురాణి ధ్రువమ్

గౌరీమంజులమీక్షితాని విలసత్పుష్పాక్షతాని ప్రభో!

మద్యాభాంబరభానురాణి మధురోత్పేక్షార్థరంగాని చ 90

నిగహానుగహసమస్థాడవగు నో పరమేశ్వరా! నీ శిరమునందలి శేషుని పడగలయందలి రత్నములయి, గంగాప్రవాహముల బుడగలయి, చంద్రుని కాంతుల మొలకలయి, పార్వతీదేవి మనోహరములగు చూపులయి, భక్తులఁబుచ్చిన పుష్పాక్షతములయి, మధురములగు నుత్పేక్షలకు స్థానములయిన సత్కృతములు నాహృదయాకాశభానురములగుచు విజయ మందుఁగాత !

బహు న్యలంకారవిభానురాణి

దదామి పద్యాని మధుస్పృహణి

తథాపి రక్తి ర్మయి తే భవే ద్వా

న వేద్మి, య ద్భక్తిరత స్త్వ మానీః

91

ఓ శంకరా! తేనవతె నాస్వాదనీయములయి, చక్కని యలంకారములతోఁ బ్రకాశించు పెక్కు పద్యములు నీ కిచ్చెదను. కాని నాయందు నీ కనురాగము కలుగునో, కలుగదో! ఏలన, నీవు కేవలము భక్తియందే క్రిడింతువుగదా ?

మద్భక్తిభక్తి ర్మధురీకృతాకృతీ

రసన్యభాజి, సుమనోమృదుస్రజః

వాచ సత్తీమంగళవిగ్రహాకృతీ

రంగీకరిష్య స్యధవేతీ మే మతిః

92

అయినను, నాభక్తివిభాగములయి, స్వభావరమ్యాకృతులయి, వేటొకరిని బొందనివై, పూలమాలికలవలె మెత్తనివై, సతీస్వరూపమువలె మంగళములయిన నా వాక్కులను నీ పంగీకరింతు వనియే నా నిశ్చయము.

ధీరమానినో వీరమానిన

స్వైరచారిణో దారుమానినః

క్రైరమాపతే స్త్రీత్వనాయు య
చ్చారిమాస్తి తే, తేన పచితాః

93

‘మేము పండితులము. మేము పిరుల’ మని తలంచుచు స్వేచ్ఛగా సంచరించు దారుకావనమునులు లక్ష్మీశ్వరునకు స్త్రీత్వము ననుగ్రహించిన నీ సౌందర్యముచేత పచితు లయిరి.

సదాశివ స్సుందరసుందరాకృతి
ర్యదావిరాసీ త్పురతో మృగీదృశామ్
తదా తథా మోహితదారుయోషితాం
హృదంత రేజృంభత మన్మథః పునః

94

చక్కనగువానిలోకైలఁ జక్కనగు రూపముతో సదాశివుఁడు దారుకావనస్త్రీలయెదుట సాక్షాత్కరించినవెంటనే మోహితలగు వారల హృదయములందు మన్మథుఁడు మిగుల విజృంభించెను. దారుయోషిత్తు లనుటచే వారిహృదయములు కొయ్యబాజీయున్న వనియు గ్రహింపనగును.

పరం విచిత్రం సకలా అపి స్త్రీయః
పరస్పరం భావితసుందరేశ్వరాః
నిరంతరాలీఢమనోజభావా
శ్చిరం విజ్రహుః పతిదేవతా స్తాః

95

ఆ పతిదేవతలు పరమకోటికెక్కిన నుదనభావముకలవారలయి, తామందఱు స్త్రీలయ్య నొండొరులను సుందరేశ్వరునిగా భావించి చిరకాలము విహరించిరి. ఇది యెంత చిత్రము !

(వివరమును నారచించిన కాంచీఖండమునఁ జూడఁగోరెదను.)

అభూతతద్భావనిజోధకం ను యత్
చ్చివ్రత్యయార్థం సకలం త మశ్నువన్
పతిభవంత్యః పతిదేవతా మి ధ
స్సతీభవంతః పతయో యథా తథా

96

“అది కానివాఁడు దానివలె నగుట” అను నర్థమున “చివ్వి” అను ప్రత్యయము వచ్చును. దీనినే సంపద్యమానసచూస మని వ్యవహరింతురు. అకృష్ణః కృష్ణ స్సంపద్యమానః భవతి కృష్ణేభవతి. కృష్ణుఁడు కానివాఁడు కృష్ణునివలె నగుచున్నాఁ డని భావము.

ఇటు నా పత్రివ్రతలు పరస్పరము మోహవశమున మోహిని యని భావించి విహరించిన తమభర్తలవలెఁ దామును భ్రాంతినంది విహరించుటయుఁ బయియభూతతద్భావమును సమగ్రముగా ననుభవించి రని భావము. భర్త లాచరించినటులే తామును జేసి రనుటచే వారిపాత్రివ్రత్యము సూచిత మగుచున్నది.

అల్పజ్ఞుఁడు నల్పశక్తి మంతుఁడునగు పరమేశ్వరుఁడ నేనే నయితి ననుటగూడ నిట్టిదే యనుట యిటు ననుసంధేయము

అమాన్మథం సుందరసుందరం చ తే
సమీక్ష్య సౌందర్య మవిక్రియేంద్రియమ్
అమీ మునీంద్రా స్సహధర్మవత్సయో
విమూఢభావా వివినాంత రేచరన్

97

శివా ! మదనరహితమై, సుందరసుందరమై, యింద్రియముల కందరాని నీ సౌందర్యమును, భార్యలతోఁగూడఁ జూచిన యీ మునీశ్వరులు మూఢులయి యరణ్యములందుఁ గ్రుమ్మరిరి. శివసౌందర్యము చూపుల కందరాని దగుటచే దానిని సరిగాఁ జూడనేరక మునులు విపరీతదర్శనమున భ్రష్టు లయిరని భావము.

స్వకియ దుస్సంస్కృతివాసనాబలా
ద్వికృష్టచిత్తా అథ చర్మచక్షుషః
వికారమూఢే మునినాథయూధే

న కోపుపి వేత్తా తవ సుందరాకృతేః

98

తమతమ చెడుసంస్కారములబలమునఁ జర్మచక్షువులగు నా మునులు చెడుదారినే లాగఁబడిన మనస్సుగలవారయిరి. అట్లు మూఢమగు మునినాథమున నీ యథార్థసౌందర్య మెఱింగినవాఁ డొక్కఁడును లేడు;

ఒకఁ జొకసుందరవస్తువును దర్శించినపుడు దానిసౌందర్యమందలి
మహత్త్వమును గుర్తించి దాని నుపాసించి తుడ కాసౌందర్యసముద్రము
సందుఁ దా నొకచింతునో కెరటమో యగును. వేతొకఁడు దానిని తన
దానినిగాఁ జేసికొని సర్వానుభూతి నందఁగోరి వికారవంచితృడై భ్రష్టుఁ
డగును. ఇట మునులు రెండవవానిదారి పట్టితి

వాచో యథా భావవిశేషబోధే
శబ్దో యథా తత్పరమార్థబోధే
తథాసమర్థా లభపం శ్చ తా శ్చ తే
త్వదీయసౌందర్యరమావబోధే

99

వాక్కులు భావవిశేషమును దెలుపుటయందును, శబ్దములు
పరమార్థమును దులుపుటయందును నసమర్థము లయినయట్లు నీసౌంద
ర్యలక్ష్మీవిశేషము నెఱుంగుటయం దావసరమును, పురుషులును నసమర్థ
లయిరి.

పరిణతిదూరకవింశు
న్యరచిత్రబ్రహ్మచారిమునివారమ్
దూరే యథారసౌంద
ర్యరమాపరమార్థజోధన స్యాసీత్

100

అనుభవము పరివర్తము గాక మేమును గన్పిడులమే యని
తలంచువారి రచనములవలెనే యామునులు యథార్థసౌందర్యతత్త్వము
నెఱుంగుటకు దూరమందే యుండిరి.

సౌందర్యసర్వస్వమైకదర్పణే
సర్వస్య సర్గస్య మనఃప్రతర్పణే
రూపే త్వదీయే వికృతాత్మదర్శనా
ముగ్ధా శ్చరంతి స్మ ముధావిమర్శనాః

101

సౌందర్యసర్వస్వలక్ష్మీకి బ్రథానదర్పణమై సమస్తస్రస్థికిని
క్షుణ్ణసంతర్పణమైన నీరూపమునం దామునులు వికృతములగు నాత్మ

దర్శనములు, వ్యర్థములగు విమర్శనములు కలవారయి మూఢులయి చరియించిరి.

అనంగసౌందర్యరసైకజోధ
మనంగ మవ్యక్త మఖండజోధమ్
అనంగరూపం పరిభావంయతో

హృత్ప్రసంగా మునయో బభూవుః

102

అవయవములం దిముడని సౌందర్యమునకుఁ బరమరూపమై, యవయవవిభాగరహితమై యవ్యక్తమై, యఖండమై, విజ్ఞానమయమగు నీస్వరూపమును వారు మన్మథసంబంధిగా భావించి బహువిధములగు నతిప్రసంగములను (పరస్పరము మదనసంబంధులగు ప్రసంగములను) గావించిరి.

కామితార్థదస్వామిదర్శన
ప్రేమభావనిస్సీమజ్మంభి తత్
వామలోచనాకామనీయక

శ్రీమహాకలా సా ముహు ర్భభౌ

103

వాంఛితార్థముల ననుగ్రహించు పరమేశ్వరుని దర్శనమందలి ప్రేమచేత హద్దుమీటి చరించిన యా కామినులసౌందర్యరేఖ మిక్కిలిగాఁ బ్రకాశించెను.

అతి కామవికారవంచితా

హతకామా నిభృతక్రుధాకులః

యతయః పతితః పునః పున

ర్యతనం చక్ర రహంత యాదృతః

104

అధికమగు కామవికారముచే వంచితులయి, వ్యర్థమైన కామము గలవారయి నిండిన కోపముచేఁ జెడరినవారయి పతితులైనయాయతులు మాటిమాటికి నహంకారచోడితులై పరమేశ్వరు నిగ్రహింప యత్నించిరి

ఘోరాభిచారక్రియ యోపపన్నాన్

స్వైరప్రచారాన్ మునిష్ఠాఫచారాన్

ద్వీపిద్విపాహీన్ పరిగృహ్య విగ్రహే
విభూషయంతం త మజం స్మరామి

106

అమునులు చేసిన భయంకరములగు నాభిచారికక్రియలయందు
పుట్టి వారిపాపములవలెనే స్వేచ్ఛాప్రచారములగు పులిని, ఏనుఁగును,
పాములను శరీరమున కలంకారములుగా ధరించిన జనిరహితుడవగు
నిన్ను స్మరింతును. విగ్రహపదమునకు విరోధ మనికూడ నర్థము కలదు.
కావున మునులు వైరమున నొసంగినవానినిగూడ నలంకరించుకొనుటలో
బరమవిభుని వాత్సల్యవిశేషము ప్రకటిత మగుచున్నది.

అవిగ్రహే తే మధురే స్వరూపే
సువిగ్రహత్వం కథ మత్ర జాతమ్
అన్నికియే కిం ను విభూషణే తే
నవేత్ర శార్దూలగజాజినే చ

106

ఓకంకరా! విగ్రహరహితమై సహజసుందరమగు నీరూపమునం
దీయాకార మెట్లు బుట్టినది? దుష్టులయినను నీకు దయనీయులగువా
రొసంగినవానిని ధరించుటకా యని భావము. వికారదూరమగు నీశరీర
మునకు నెత్తురుతడియాటని యీశార్దూలగజచర్మములుగూడ నొక
యలంకారములా యేమి?

నిరీశ్వరాణాం నిగమజ్ఞమానినాం
దురాగతా నీశ! తథా కృతాని చ
వినా భవంతం క ఇహ త్మమే ద్వా
సుతాపరాధాని పితృ ర్విना కః

107

మేమే యాగమములనెల్ల యెఱిగినవార మని విష్ణువేంగుచుఁ
దమకంటె దైవము లేడని గర్వించి యెట్లుగా నంతటి దుండగముల
నాచరించిన యా దెసమాలినవారిని నీకన్న తమియించువాఁ డెవఁడని?
కొడుకుతప్పులను దండ్రుకంటె మన్నించువాఁ డుండఁడుగదా!

గృహ్లాన్ రవిః యోర మహీహ నీరం
యథా ప్రవర్ణ త్యమృతం తథా శిశుః

మునీంద్రదుష్కర్మకులం నిగ్రహన్

వవర్ష తే వ్యవ్యమృతం కృపామయమ్

108

సూర్యుఁ డుప్పనీటిని గ్రహించి తీయని జలమును వర్షించినట్లు
పరమశివుఁ డామునుల పాపకృత్యముల నిగ్రహించి వారియందుఁగూడ
కృపామయమగు నమృతమును వర్షించెను.

రవి సముద్రజలములను ద్రావి వర్షించి జగతిని సస్యశ్యామలము
నొనరించుచున్నాడు. సముద్రపతితములగు నాబిందువులు ముత్యైవుఁ
జిప్పలయందుఁ జేరి ముత్యము లగుచున్నవి. ఇట మునుఁగు శుక్తులవంటి
వారని గ్రహింపనగును. మఱియు నిట్టిపీరిని నిగ్రహించుట మిగిలినవారిని
బ్రహ్మాధించుట యనియు నెఱుంగనగును.

బహువిధప్రవిణప్రనిజాగసాం

బహుముఖాల్పనిరూఢనిజౌజసామ్

ముహు రనుస్మృతశంకర తేజసాం

మహా దభూ స్మధురం శివదర్శనమ్

109

బహువిధములగు తమపాపములు నశించి సర్వధా శా మల్పజ్ఞు
లము, నశక్తులము నని గుర్తించి మాటిమాటికి శివతేజమును స్మరించు
నామునులకు గొప్పదియు, మధురమునగు శివదర్శన మాయెను.

సుందరసుందరమంగళమంగళ

చందీరచందీర మమలం విమలమ్

చందనచందనశంకరశంకర

మిందతి విందతి మధురం మధురమ్

110

అశివదర్శనము సుందరసుందరము, మంగళమంగళము, చంద్ర
చంద్రము, నమలము, విమలము, చందనచందనము శంకరశంకరము,
మధురమధురమై పరమైశ్వర్యరూపమై విహరించుచున్నది.

అస్త్రీపుమాంశం స్వనపుంశం మహా

శ్చి కేల చిక్రీడ ననంద సంబభౌ

ప్రనాంతరే దారుమునీణ్మనోంతరే

చౌధాచరాత్మ స్వఖిలాంఛాంతరే

111

విజయవాడ శ్రీ వమహాపీఠమందు జరుపబడిన రుద్రయాగ మహోత్స
 వమునందు సమర్పింపబడిన
 ప్రకంసా పద్మములు

మూలంపల్లి రాజశేఖరశాస్త్రిగారు

రచయిత: కవిభూషణ శతావధాని జ్యోతిర్మద్యావికారరచ మునిగొండ జ్వాలాపతి
 లింగశాస్త్రిగారు (శ్రీ శ్రీ వమహాపీఠ పంశితకుండల్యధ్యక్షులు)

ఘనభూమి ధ్రువసంతరంబున త్సుధాకాంతంబు సుప్రోత్థితం
 బును నౌ సింగము ముందు దంతినికరంబుం గాంచి పైకొన్నరీ
 తిని ద్వైతాదిమతప్రసిద్ధబుధవిద్విట్కోటిపై నొక్క గం
 తున వాదించెడు రాజశేఖరసుధీతుల్యుక్ గన న్నేర్తుమే!

ఇనతేజంక్షగు నాగలంగశివయోగింద్రుండు తనోక్తమా
 ఘనసిద్ధాంతములక బ్రచారణముక గామింప నేశిష్యుడో
 పునో యంచుక దివిసూడి యటె సుఖముపు ల్నిల్పి యీనాడు త్వు
 ప్తిని గాంచెక ఋణ మోగుటక ధని ప్రసిద్ధి గ్లామరుక దద్విధుల్.

అద్వైతం బని ద్వైత మంచును విశిష్టాద్వైత మానంచు ద్వై
 తాద్వైతం బగునంచు వ్యాసపథముక దర్శింతు రే బ్రహ్మ వి
 ద్విద్యుత్తుల్ దగ వారినంతయుము దీర్చిజాలు యుష్మద్వచ
 స్సద్వైదుష్యము చాలు నంచుట సుధీశుస్త్రాచుమానంబుగక.

అద్వైతంబుచు ద్రోసిపుచ్చి శుతివాక్యస్ఫూర్తి లేదంచు లే
 దే ద్వైతంబును సూత్రపంక్తి నని నిదేశిగాచి యీపైన ద్వై
 తాద్వైతంబును స్వప్తి చెప్పుచు శివాద్వైతంబె వ్యాసోదితం
 బా న్వేధావధనిశ్చితంబగు మహాప్రసానము దెల్పి తో.

చిన్నతనంబు గావున వచింపరుగాని భవద్వివేకనం
 వన్నత నింత గొప్ప దని పాపము చాటునమాటునక నిజం
 బున్నది యున్న రీతి మనసాప్పగం జెప్పగ మెచ్చుకొంద్రు సీ
 పున్నె మదేమొకో విబుధపుంగవు లేమతమందుఁ బుట్టినక.

లేములవాడదుష్పథమలీమశచిత్తసుధీనతంబు లే
 మేమొ తలంచి వచ్చి భవదీయవచోమహిమావిభూతికిక
 బ్రేమమయాత్ములై తొలగి భీతిఁ జనక గనియు న్మతస్థు లే
 మేమొ వచించినారటె సహింపఁగరాని స్వజాతివైరమా?

జేఁగా కయ్యది నీకు లోప మగునయ్యా వేదవేదాంతవి
 ద్యాగంధస్థగితాష్టదిగ్విదితతత్త్వజ్ఞానమూర్తిభవ
 త్సాగంధ్యంబున నీను చెందు పరనిందల్ లెక్కయే దిగ్గజం
 జేగ స్వీధిని గుక్క లర్చినటు లిస్సీ యజ్ఞ తావృత్తముల్.

సంతోషింతురు పాండితీఘనతకుక సంతోచముం జెంది లోఁ
 జింతం జేయుదు రస్మదీయమతహృత్పిద్ధాంతముం జేసి నం
 చంతంతం జని వాదము న్సలుపరా దంచెంతు రీకుట్టవాఁ
 జెంతో పుణ్య మొనర్చె జ్ఞాననిధి వేరే యుండుచోఁ గల్గునే!

శైవత్త్వప్రకాశిక

(బహుళవ్యాప్తి గల ఆధ్యాత్మికమాసపత్రిక)

సంపుటం ౪ | సోనలంబి ఆశ్వయుజము 1957 నవంబరు | సంచిక 8

క దుక్కిద్రాయ పంచేతనే మిథ్యప్రమాయ తస్యనే నోచేమ
శంతమగ్ం హృదే

సంపాదకులు :

శ్రీ. పం. శరభారాధ్యుడు, విజయవాడ
మల్లంపల్లి వీరేశ్వరశర్మ, చిట్టిగూడూరు

శైవత్త్వప్రకాశికాకార్యాలయము

సింహాలమేడ - గవర్నరుపేట

బకింగ్ హంపేట పోస్టు, విజయవాడ

పాశుపత్యప్రకాశిక

(చహుశవ్యాపి గల ఆధ్యాత్మికమాసపత్రిక)

సంపుటం ౩ | హేవలంబి ఆశ్వయుజము 1957 నవంబరు | సంచిక 8

పశుపాశపతివివేకము

రచయిత : (శ్రీ). పం. శరభారాధ్యుడు

శైవతత్వప్రకాశికాసంపాదకుడు

ప్రశ్న : జన్మరాహిత్యమునకై యేమి చేయవలయును?

సమాధానము : జన్మరాహిత్యముకొరకు పాశుపత్యప్రతి మా చరింపవలయును.

ప్ర : పాశుపత్యప్రతి మనగా నేమి?

స : పాశుపత్యప్రతి మనగా పశుపతి నుపాసించుట. పశుపతి శివుడు. కాన శివు నారాధించుట యని యర్థము.

ప్ర : శివునకు పశుపతి యనుపే రెట్లు గలిగినది?

స : సోబ్రవీ ద్వరం వృణా అహ మేవ పశూనా మధిపతి రసాని

అని వేదమునందు గలదు. నేనే పశువుల కధిపతి నగుదును. ఈవర మును నేను కోరుచున్నాను అని యతడు అనగా దుద్రుడు పలికె నని యామంత్రమున కర్థము.

ప్ర : దీనివలన పశుపతిత్వ మాగంతుక మని తేలుటలేదా?

స : ఆపాతతః ప్రతీయమానమగు సర్థ మంతియే. కాని వాస్తవ మంతకన్న భిన్నముగా నున్నది. ఈవాక్యమునందు భూతార్థనూచక

మైన లక్షవ్రత్యయ ముండుటచే నీవరవరణము స్పష్టి కాద్యకాలమున గావింపబడిన దని చెప్పవలయును. ప్రతిపూర్వకల్పమునను నీశ్రుతియే యీవిధముగ బోధించుచు నీవరవరణము ప్రతిపూర్వకల్పమునందును నున్నదని జ్ఞాపకము చేయుచున్నది. ఈవిధముగ పూర్వకల్పమునను, సంతకు పూర్వకల్పమునను నుచివరించుటచేత నీవరవరణ మనాదియని తేలుచున్నది. కావున నీవరవరణము నిత్యస్థితిమగు పరమేశ్వరుని పశు పతిభావమును ప్రఖ్యాపనము చేయుటద్వారా కర్మప్రశంసార్థముగు సర్వవాద మని తేలుచున్నది.

స్వతస్సిద్ధం పాశుపత్యం యుష్మాకం పశుతాపి చ
త దత్ర దర్శయా వ్యుద్య

నాకుగల స్వతస్సిద్ధముగు పాశుపత్యమును, మీకుగల పశుత్వమును నిట జూపుచున్నాను అను లింగపురాణవచనమువలన పాశుపత్య మా గంతుకము కా దనియును, సహజమును స్వతస్సిద్ధము ననియును తేలు చున్నది.

ఇంకొక విషయము. పశుత్వము తొలగుటద్వారా నమృతత్వ ప్రాప్తి యనగా పునర్భవరాహిత్యము పాశుపత్యవ్రతాచరణమువలన గాని లభింప దని

వ్రత మేత త్పాశుపతం ల త్సమాచరే న్ముముక్షు రపున
రభవాయ

అను శ్రుతి ప్రతిపాదించుచున్నది. పాశుపత్యవ్రతాచరణము పశుపాశ పతిజ్ఞానమువలనగాని కలుగజాలదు. అతిజ్ఞానము లేనిచో మోక్ష మసంభవ మని యెంచియే సకలలోకానుగ్రాహకుడగు పరమేశ్వరుడు వరవరణవ్యాజమున తనస్వతస్సిద్ధముగు పాశుపత్యమును సర్వలోకము లకు స్పష్టికరించినాడు. ఈవిషయమునే పైశ్రుతివాక్యమును లింగపురాణవచనమును ప్రతిపాదించుచున్నవి.

ప్ర : అయిన పాశుపత్యవరణమునకు ప్రయోజన మేమి?

స : పశులలోకానుగ్రహమే ప్రయోజన మని చెప్పియున్నాము
వాస్తవము విచారించి చాచువత్సరమునః యచుపవన్న మని చెప్ప
వలయును. ఒకదేర నువదన్న యదోకరంపలనినను జీవుల కనగా దేవ
మనుష్యాదులకు స్వపశుత్వమును, పరమేశ్వరపతిత్వమును తెలియజే
యుట కనియే చెప్పవలయును. మరియు నాచువత్సరముః సృష్టి,
స్థితి, సంహరికృత్వములవలె ప్రయోజనకరకాత మనియే చెప్పవలెను.
అటుల గాక పశుపత్వ ముగోతక మని చెప్పిన నొకబాధ గలదు.

ఆత్మానః పశనః బ్రోక్తా స్పృశ్యే సంసారవర్తి నః
తేషాం పతిత్వా ద్వైవేకే స్మృతః పశుపతిః స్మృతః

సంసారవశచక్రలగు సర్వజీవులును పశువులు. అట్టి పశువులకు
పతిగావున పరమేశ్వరుని పశుత్వము చెప్పబడుచున్నాడును లింగ
పురాణవచనమునలగు జీవులయొక్క పశుత్వమునానిష్ఠ మని తేలుటచే
పరమేశ్వరుని పతిత్వమును ననాదిసిద్ధి మనియే చెప్పవలయును. ఈవిష
యమే శివపురాణమునందుగూడ

బ్రహ్మాద్యైః స్తంబపర్వంతాః స్థానరా జంగమా అపి
పరనః పరిక్షిర్యంతే సంసారవశవర్తి నః

తేషాం పతిత్వా ద్వైవేకే స్మృతః పశుపతిః స్మృతః
మలమాయాదిభిః కాల్మే స్స జహ్నాతి పరహన్ పతిః

స ఏవ మోచక శ్రీసాం భక్త్యా నమ్య గుహసితః

బ్రహ్మదిస్తంబపర్వంతము జీవులందఱును పశువులుగా న్యవహ
రింపబడుచున్నారని దేవదేవుడు శివుడు పతి గావున పశుపతి యని
చెప్పబడుచున్నాడు పశుపతియగు పరమేశ్వరుడు మలమాయాదులగు
పాశములచే పశువులను బంధించుచున్నాడు భక్తిచే దన నుపాసించిన
వారి నాపశుపతియే ముక్తులను గానించుచున్నాడు.

ఇంతియే గాదు. పశుపతిశ్చ మాంగళిక మని చెప్పట వేదభి
రుదముగూడ.

త మూర్ఖరాణాం పరమం మహేశ్వరం తం దేవతానాం
 పరమం చ దైవతమ్ పతిం పతీనాం ప్రథమం పరస్తా ద్విదామ
 దేవం భువనేశ మిద్యమ్ శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు

సర్వలోకాధిపతియు, స్తుత్యుడునగు పరమేశ్వరుని ఈశ్వరులకు
 పరముడగు పరమేశ్వరునిగాను, దైవతములకు పరదైవమునుగాను,
 పతులకు పరమపతిగాను నుపాసిత మని యీమంత్రార్థము.

కావున నిట్టియీవరమేశ్వరుడు, దేవాదిదేవుడునగు శివుడు
 వరము కోరుటయు, నితరులు వర మిచ్చుటయు సర్వథా అసంగతములు

ఈపర్యాలోచనచే వరవరణ మర్థవాద మని చెప్పక తప్పదు.
 ఇయ్యది పశువులగు జీవుల ననుగ్రహించు తలంపుతో నొనర్పబడిన
 సృష్ట్యాదులవంటి యనుగ్రహకృత్య మనియే చెప్పవలయును.

ఇక పాశుపతవ్రతమునుగూర్చి విచారితము.

ఏవ్రతమైనను నొకప్రయోజనము నుద్దేశించి యాచరింపబడును

ఐహికము లని, అముష్మికము లని ప్రయోజనములు రెండువిధములు.
 ఐహికములు పలురకములుగా నున్నవి. ధర్మమునకు సంబంధించినవి
 కొన్ని, అర్థమునకు సంబంధించినవి కొన్ని, కామమునకు సంబంధించి
 నవి కొన్ని. ఇవియును స్వార్థపరాధోద్దేశముచే మరల రెండువిధములు
 గా నున్నవి.

ఇక నాముష్మికవిషయము గాంతము. అముష్మికములు స్వర్గా
 ద్యుద్దేశముచేతను, మోక్షోద్దేశముచేతను రెండురకములుగా నున్నవి.
 ఇందు స్వర్గాదిప్రయోజనము పునరావృత్తిసహితము. మోక్షప్రాప్తి
 పునరావృత్తిరహితము. అట్టిపునరావృత్తిరహితమగు మోక్షము నుద్దే
 శించి యాచరింపబడు వ్రతములలో పాశుపతవ్రత మగ్రగణ్యము
 మిగిలిన వ్రతములు పరంపరయో మోక్షప్రాప్తిసాధనములు. పాశు
 పతవ్రత మన్ననో స్వయముగ మోక్షసాధనము.

ప్ర : ఈవిషయ మెట్లు నిర్ణయింపవచ్చును?

స : ఏవిషయము నిర్ణయింపవలసినచ్చినను భారతీయసంప్రదాయమున వేదములే పరమప్రమాణము.

వృత మేత త్పాశుపతం త త్సమాచరే మ్ముముక్షు రపున ర్భవాన్

సంసారబంధమోక్షము గోరువాడు అపునర్భవముకొర కనగా జన్మరాహిత్యముకొరకు పాశుపతవృత మాచరింపవలయు నని యీ మంత్రము ప్రతిపాదించుచున్నది.

ప్ర : వృత మేత చ్ఛాంభవం త త్సమాచరే మ్ముముక్షు రపున ర్భవాన్

అనుమంత్రము జన్మరాహిత్యముకొరకు శాంభవవృత మాచరింపవలె నని ప్రతిపాదించుచున్నదిగదా?

స : పాశుపతవృత మన్నను, శాంభవవృత మన్నను నొకటియే

శంభు రీశః పశుపతిః శివః హులీ మహేశ్వరః

అను నమరనిఘంటువాక్యమువలన పశుపతిశంభుశబ్దములు సమానార్థకము లని తేలుచున్నది. కావున శాంభవ మన్నను, పాశుపతమన్నను నొకటియే యని తేలుచున్నది.

పాశుపతవృతప్రయోజనము పునర్భవరాహిత్యము. ఇక పునర్భవరాహిత్య మనగా నేమో విచారించుము. పునర్భవ మనగా మరల జన్మించుట. అది లేకుండుట పునర్భవరాహిత్యము జననశబ్దము సాపేక్షము గాన మరణశబ్దమును సూచించబడుచున్నది.

జాతస్య హి ధునో మృత్యు ర్ధ్రివం జన్మ మృతస్య చ అను గీతావాక్యమువలన జన్మించినవారికి మృత్యువును, మరణించినవారికి జన్మయును తప్ప వని తెలియుచున్నది. కావున వృతిప్రాణికిని జననమరణము లపరిహార్యము లనియే సిద్ధాంతము ఇట్టి జననమరణ సరంఘరనుగి తొలగుటకే పాశుపతవృత మాచరింపవలయును.

ఇక జననమరణము లనగా నేమియో విమర్శింతము. జనన మనగా జీవునకు శరీరసంబంధము కలుగుటయు, మరణ మనగా శరీర సంబంధము తొలగుటయు ననునది లోకానుభవమునందలి విషయమే

ఇక జీవునకు శరీరసంబంధ తద్రూపిత్వము లెట్లు కలుగుచున్ననో విమర్శింతము. క్రిందటి సంవత్సరపు పంట యీ సంవత్సరపు పంట కాధార మైనట్లు క్రిందటిజన్మయందలి కర్మ యీజన్మకు కారణ మగుచున్నది. ఈవిషయము

మహతా పుణ్యవశ్యేన కీర్తేయం కాయనౌ స్త్వయా
పారం దుఃఖోదధే ర్గతుం త్వర యావ న్న భిష్యతే

దుఃఖోదధిపారగమనమునకై క్రిందటి సంచితమునందలి కొంతభాగము వ్యయించి యీశరీరము సంపాదించబడినది. కావున మరణమునకు పూర్వమే శరీరప్రయోజనమును సాధించు మను నీవాక్యమువలన శరీరము సంచితమవలన వచ్చిన దని తెలియుచున్నది.

సంచిత మనగా క్రిందటిజన్మయందు చేయబడి స్వర్గనరకములం దనుభవించబడగా మిగిలిన కర్మ. ఈకర్మయే యుత్తరజన్మకు కారణ మగుచున్నది. ఈసంచిత మున్నంతవరకును జననమును, దానివెంటనే మరణమును తప్పవు. ఈజననమరణచరచర తొలగనలయునన్న దీనికి కారణమగు సంచితము నశింపవలయును.

ఇక సంచిత మెట్లు నశించునో గాంతము. ఏజన్మయందైనను ఆ జన్మయందు చేయబడిన కర్మ ఆజన్మయందే నిశ్చేషముగ ననుభవించబడుట కవకాశము లేదు. ఆజన్మయందు గాకున్నను ఉత్తరజన్మకు పూర్వము స్వర్గనరకములయందును నిశ్చేషముగ ననుభవించబడుట కవకాశము లేదు. కావున ప్రతిజన్మయందును సంచితము పెరుగుచునే యుండును.

సంచితము, ప్రారబ్ధము, ఆగామి యని కర్మలు మూడు విధములు. ఇప్పటివరకును సంచితవిషయము వినరించినాము. ఇక ప్రారబ్ధ

మనగా నేమియో విచారితము. ప్రార్థన మనగా ప్రార్థించబడిన దని శబ్దార్థము. ఎప్పుడేనిధముగా ప్రార్థించబడినది? సంచితము సందలి కర్మయందు కొంతభాగము వ్యయించినందువలన నీజన్మనచ్చిన దని చెప్పియున్నాము క్రిందటిజన్మయందు చేయబడిన కర్మయందు కొంత సంచితములో చేసిన కొంత ఈజన్మయందు దనుభవించబడవలయును. దీనికే ప్రార్థన మని పేరు. ఇప్పుడిది భోగమువలనగాని శశింప దని 'ప్రార్థన భోగతో నశ్యేత్' అను వాక్యమువలన తెలియుచున్నది.

ఇక నాగామివిషయము విచారితము. ఆగామి యనగా రాబోవునది యని శబ్దార్థము. ఎప్పుటినుండి రాబోవునది? జీవుడు ఉపాసన నారంభించి తన్మయుడై పరమేశ్వరు నారాధించుచు నభ్యాసాశీర్యము వలన ప్రపంచవిషయభోగములనుండి నిడివడి మనస్సునకు పనిచెప్పట మాని హార్దబ్రహ్మయందు లీనమగుటకు జీవన్ముక్తి యని వ్యవహారము గలదు. ప్రార్థనాంతమునగాని శరీరసంబంధము వదలదు. శరీరసంబంధ మున్నంతవరకు శరీరహావన తప్పదు. ముక్తస్థితికి తరువాతగూడ శరీర సంబంధమును తద్వారా శరీరకకర్మయును తప్పవుగాన నాకాలమున గూడ పుణ్యపాపకర్మల నాచరింపక తప్పదు. ఈవిధముగ నాచరింపబడిన కర్మకే ఆగామి యని పేరు. ఈయాగామికర్మఫలమునందు పుణ్య ఫలమును భూషించినవారును, పాపఫలమును దూషించినవారును గైకొందు రని

ఆగామి భజ్యతే కర్మ తద్వేషిప్రియవాదిభిః

అను వాక్యమువలన తెలియుచున్నది.

(సంచితప్రార్థనాగామివివరణవిషయమునను, తన్నాశీవరణ విషయమునను విశేషములు చూడగోరువారు జీవసూత్రములు - విచారాధ్యాయమునందు చూడనగును)

సంచితప్రార్థనాగాములందు ప్రాదర్భ మనుభవించుటవలనను, ఆగామి దూషకభూషకులు పంచుకొనినందువలనను నశించును. ఇక

మిగిలినది సంచితము. సంచితము జ్ఞానకర్మవలన నశించుచునది ' సంచితం జ్ఞానకర్మణా ' అను వాక్యమువలన తెలియుచున్నది.

ఇక జ్ఞానకర్మ యనగా నేమో విమర్శింపతము. జ్ఞా అవబోధనే అను ధాతువువలన నిష్పన్నమైన జ్ఞానశబ్దమునకు అవబోధన మర్థము. అవబోధన మనగా తెలిసికొనుట. వస్తుతత్వము నిద మిత మని తెలిసి కొనుటకు జ్ఞాన మని పోకమున వ్యవహారము. తెలిసికొనుటవలన సంచితము కలెదన నుట మైవాక్యమునకు సామాన్యముగా స్ఫురించు నర్థము. వస్తుజ్ఞానమువలన వస్తువు నశించనట్లు సుచితజ్ఞానమువలన సంచితము నశించదు. కాన జ్ఞానశబ్దమునకు కేవలావగతి యర్థము కాదనియే నిర్ణయము కలుగుచున్నది.

ప్ర : ఈశం తం జ్ఞాత్వా అమృతా స్తే భవంతి

జ్ఞాత్వా శివం శాంతి మత్యంత మేతి

యదా చర్మన దాకాశం వేష్టయిష్యంతి మానవాః

తదా శివ మవిజ్ఞాయ దుఃఖ స్యాంతో భవిష్యతి

ఇత్యాదివాక్యములు అమృతత్వమునకును, ఆత్మంతిక శాంతికిని, దుఃఖాంతమునకును జ్ఞానము కారణ మని ప్రతిపాదించుటలేదా? కాదేని ఈ వాక్యములందలి జ్ఞానశబ్దము స్వర్థము గాదా?

స : కాని జ్ఞానశబ్దమునకు కేవలావగతి యర్థమైన

నుమ ఏతాం భగవో దేవతాం శాధి యాం దేవతా
ముపాస్యే

త్రియంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్

ఉర్వారుక మివ బంధనా మృత్యోర్మృక్షీయ మామృతాత్

ఆ వో రాజాన మధ్వరస్య రుద్రగ్ం హోతారగ్ం సత్య
యజగ్ం రోదస్యోః అగ్నిం పురా తనయిత్నో రచిత్తా ధిరణ్య
రూప మవసే కృణుధ్వమ్

తము ప్టుహి యః స్విషుః సుధన్వా యో విశ్వస్య త్తయతి
 భేషస్య యత్స్వేమహే సౌమనసాయ కుద్రం నమోభి దేవ
 మసురం దువస్య

ఇత్యాదివాక్యములయం దుపాసనా యజనాదిశబ్దములు ప్రయోగింప
 బడనవి. ఉపాసనాయజనాదిశబ్దములు పరమేశ్వరాధానను బోధించు
 చున్నవి. కావున సామాన్యవాచియగు జ్ఞానశబ్దమును విశేషవాచి
 యగు నుపాసనయం దన్వయింపవలయును. కానిచో పరస్పరవిరుద్ధార
 భృతిసానుత్పత్తిమునలన నప్రామాణ్యపత్తి దుర్వార మగును.

ప్ర : వేదాంతములయందు జ్ఞానశబ్దమునకు ఎన్నతత్త్వావగతి
 రూపమగు కేవలావగతి యర్థము గాదు. అకర్తృత్వప్రతిపత్తి జ్ఞానమని
 యబ్ద్వైతులు ప్రతిపాదించుచున్నారు.

స : మంచిది విచారితము. ఈవాక్యమునందలి యాత్మశబ్దము
 నకు అర్థ మేమి? ఆత్మ యనగా జీవాత్మ యనియా? పరమాత్మ
 యనియా? ఇదియును గాక నీజ్ఞానము కలుగవలసిన దెవరికి?

పరమాత్మ కందమా వాస్తమున కర్తగాని పరమాత్మ నే
 నకర్త నని తెలిసికొనుట వ్యర్థము కర్తయైనచో తా నకర్తయని తలం
 చుట విరుద్ధము.

ఇక నద్వైతులు ప్రతిపాదించు నకర్తృత్వవాద మెంతవరకు
 నమంజనమో విచారితము. 'స హి సర్వస్య కర్తా' ఇత్యాదిశ్శ్లోకులు
 పరమేశ్వరుడు సర్వమునకును కర్తయని ప్రతిపాదించుచున్నవి. ఇంతియే
 గాదు.

ద్యావా భూమీ జనయన్ దేవ ఏకః

యథోర్ణనాభిః సృజతే గృహ్లాతే చ యథా పృథివ్యా మో
 వధయః సంభవంతి యథా సతః పురుషో త్కేశలోమాని త
 థాక్షరా త్సంభవ తీహ విశ్వమ్

తస్మా ద్వా ఏతస్మా దాత్మన ఆకాశః సంభూతః ఆకాశా
ద్వాయుః వాయో రగ్నిః అగ్నే రావః అద్యుః పృథివీ పృథి
వ్యా ఓషధయః ఓషధీ భ్యోన్నమ్ అన్నా త్పురుషః

ఇత్యాది శ్రుతు లీశ్వరునకు సృష్టికర్తృత్వమును ప్రతిపాదించుచున్నది.
ఈవిషయమే మాత్రహరుడగు వ్యాసునిచేతను బ్రహ్మమీమాంస
యందు లీలాకై వల్యాధికరణమున ననువదించబడినది.

న ప్రయోజనవత్త్వాత్ 2 - 1 - 32

‘ ఆనందో బ్రహ్మ ’ ‘ విభుం చిదానంద మరూప మద్భుతమ్ ’
ఇత్యాది శ్రుతులయందు నిరతిశయానందస్వరూపుడుగను, నిత్యత్వపు
గును ప్రతిపాదించబడిన యీశ్వరునియందు ప్రయోజననిరపేక్షమగు
సృష్టి యనుపపన్న మగుచు. సృష్టి సప్రయోజన మనిన నిత్యత్వప్ర
తకు భంగము వాటిల్లు నని పూర్వపక్షము ప్రతిపాదించి

లోకవ త్త లీలాకై వల్యమ్ 2 - 1 - 33

లోకమందు ప్రయోజనము లేకున్నను కందుకతాడనాదులయందు ప్ర
వృత్తి యున్నట్లు అవాప్త సకలకాముడగు పరమేశ్వరునియందు సృష్టి
కర్తృత్వము విరుద్ధము కాదని సిద్ధాంతీకరింపబడినది.

ఇంతియే గాదు. ‘ స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియా చ ’ అను శ్రుతి
యును సృష్టికర్తృత్వము జ్ఞానబలములవలె స్వాభావిక మని ప్రతిపా
దించుచున్నది. ఈవిషయమే

కీడాధం సృష్టి రి త్యన్యే భాగార్థ మితి చాపరే

దేవ ప్రైష స్వభా నోయ మాప్త కామస్య కా స్పృహ

అని పురాణములలో దుపబ్రంహణము గావింపబడినది.

ఇంకొక విషయము. పరమేశ్వరునిసృష్టి నిష్ప్రయోజన మెన్న
టికిని గాదు. సృష్టి యున్నగాని చరమపురుషార్థమగు మోక్షమున కవ

కాశమే లేదు. మోక్ష మనగా జననమరణసంసారబంధమునుండి విడివడుట యని యర్థము. ఈవిషయము : సంసారమోక్షసిద్ధిబంధ హేతుః ' అనుశ్రుతివలన నిర్ణయ ముచుచున్నది ఇట్లుసంసారమోక్షము జీవునకు శరీర మున్నగాని సంభవించదు శరీర చూన్నగదా జీవునకు కర్మత్వముగలిగి తద్వారా శినాభావము గావించి తరించుట. కావున జీవులకు శరీరినిర్మాణము గావించి తద్వారా మోక్షమున కవకాశము కలిగించుటయే సృష్టియొక్క పరమోద్దేశము

సృష్టికర్తృత్వము పరమేశ్వరునకు స్వాభావిక మనియు, సప్రయోజన మనియు తేలుచున్నది కాని పరమేశ్వరునికి సంబంధించినంతవరకు అద్వైతము ప్రతిపాదించు అకర్తృత్వవాదము శ్రుతిసూత్రవిరుద్ధ మనియే తేలుచున్నది ఇక జీవవిషయము విచారితము.

ప్ర : అసంగో హ్యయం పురుషః

హంతా చే స్మర్యతే హంతం హత శ్చే స్మర్యతే హతమ్
ఉభా తౌ న విజానీతో నాయం హంతి న హన్యతే

ఈమంత్రములు పురుషుడనగు ఉనియు, అహంత యనియు ప్రతిపాదించుచున్నవి ఈవిషయమే తలంపుచును

య ఏనం శక్తి హంతానం య శ్చైవం మర్యతే హతమ్
ఉభా తౌ న విజానీతో నాయం హంతి న హన్యతే

అని యనునదింపబడినది. కావున జీవు షకర్త యనుట శ్రుతిసూత్ర ప్రతిపాదితమగు సిద్ధాంతమేగదా?

స : ఇందు మొదటివాక్యము ముక్తసిద్ధియందు జీవునకు ప్రాపంచికసంగరాహిత్యమును ప్రతిపాదించుచున్నది. కాని సార్వదికకర్తృత్వాభావమును ప్రతిపాదించుచులేదు. ఈవిషయము తరువాత విమర్శింపబడును.

ఇక రెండవ మంత్రవిషయము గాంతము. హత్య గావించుచున్నా నని తలంచుటయు, హత్య గావింపబడినా నని తలంచుటయు

వెట్టితనము. హత్య గావించుటయును, గావింపబడుటయును సనుపప
న్నములు అని యీమంత్రమున కర్థము. ఇందు హననకర్తృత్వము
నిషేధింపబడుటచే జీవునకు కర్తృత్వము సర్వథా నిషేధింపబడిన దని
సామాన్యముగా స్ఫురించు నర్థము. కాని యియ్యది యుక్తియుక్తమును
శ్రుతిసూత్రసమ్మతమును గాదు.

ఈమంత్రము హననకర్తృత్వము నిషేధించుచు తద్వారా అక
ర్తృత్వమును ప్రతిపాదించుట కేర్పడినది గాదు. ఇది జీవనిత్యత్వమును
ప్రతిపాదించు ప్రకరణములోనిది.

న జాయతే మ్రియతే వా విపశ్చిన్నాయం భూత్వా భవితా
వా న భూయః అజో నిత్యః శాశ్వ తోయం పురాణో న
హన్యతే హన్యమానే శరీరే

శరీరము హత్య గావింపబడినను నిత్యుడగు జీవుడు హత్య గావింపబడ
డని ప్రతిపాదించుచు నీమంత్రము జీవనిత్యత్వమును ప్రతిపాదించు
చున్నది. కాని యకర్తృత్వమును ప్రతిపాదించుట కేర్పడినది కాదు.

విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే

ఏన మే వైష ఏతాన్ ప్రాణాన్ గృహీత్వా స్వే శరీరే
యథా కామం ప్రవర్తతే

ఇందు మొదటిమంత్రముచే జీవునకు యజ్ఞకర్తృత్వము ప్రతిపా
దింపబడినది. రెండవమంత్రమున స్వప్నవిహారము ప్రతిపాదించబడినది.

స యథా మహారాజో జానపదాన్ గృహీత్వా స్వే జన
పదే యథాకామం ప్రవర్తతే

మహారాజు సేవకులను వెంట గొని తనదేశమున విహరించు
నట్లు జీవు డింద్రియములను గొని తనశరీరమున విహరించుచున్నా డని
దృష్టాంతదాహ్లాంతికసహస్వయము గావించుటవలన జీవకర్తృత్వము
సిద్ధాంతిత మగుచున్నది. కావున జీవు డకర్తృ యనుట శ్రుతివిరుద్ధ మని
చైష్వికతప్పుదు.

ఇక బ్రహ్మమీమాంసాసంప్రదాయమును గాంతము.

కర్తా శాస్త్రార్థవత్త్వాత్ 2 - 3 - 33

పూర్వాధికరణములయందు జీవునకు స్వాభావికజ్ఞానవత్త్వమును అణుత్వమును సిద్ధాంతీకరింపబడినవి. ఈయధికరణముందు జీవునకు కర్తృత్వ మున్నదా లేదా యను సంశయమును నివారించుటకై విధి నిషేధరూపశాస్త్రసార్థక్యమునకై జీవుడు కర్త యని సిద్ధాంతీకరింప బడినది.

‘విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే’ అను వాక్యమందలి విజ్ఞానశబ్ద మున కర్థము బుద్ధి కాని జీవుడు గాదని సంశయము కలుగుటచే నా సంశయమును నివారించుటకై

వ్యవదేశా చ్చ క్రియాయాం న చే న్నిష్టేనవివర్యయాః 2-3-35

త దేహం ప్రాణానాం విజ్ఞానేన విజ్ఞాన మాదాయ

ప్రాణశబ్దవాచ్యములగు చక్షురాదీంద్రియములయొక్క విజ్ఞాన మనగా గ్రహణశక్తిని విజ్ఞానముచేత ననగా బుద్ధిచేత గ్రహించి యని మంత్ర మునందు ప్రతిపాదింపబడుటచేత బుద్ధి కరణముగాని కర్త గా దని సిద్ధాంతీకరింపబడినది.

తరువాత ప్రకృతియందలి కర్తృత్వమును తనయం దారోపించు కొని జీవుడు కర్త ననుకొనుచున్నాడు. కాని వాస్తవస్థితిని విచారించి చూచిన జీవు డకర్తయే యను పూర్వపక్షమును ప్రతిపాదించి

శక్తివివర్యయాత్ 2 - 3 - 37

కర్తయే భోక్త గావలయు నను నియమముచే జీవుని బోక్తృత్వశక్తి లోపము సంభవించును. కావున జీవుడే కర్త యని ప్రతిపాదించి ప్రకృ తికి కర్తృత్వముగీకరించినకర్తృత్వమునకు కాలనియమము లోపించునని

సమాధ్యభానా చ్చ 2 - 3 - 38

అను సూత్రముచే ప్రతిపాదించి చేయవలయు నను సంకల్పము కలిగి నపుడు చేయుటయు సంకల్పము లేనపుడు మానుటయు నను వ్యవస్థ నుద్దేశించి

యథా చ తత్తోభయథా 2 - 3 - 39

తత్తోదాహరణ మీయబడినది. వడ్రంగి ఉలిమొదలగు సాధనము లున్నను చెక్కవలయు నను సంకల్ప మున్నపుడు చెక్కునట్లు వాగా ద్రిండియము లున్నను సంకల్ప మున్నచో నాచరించును. లేనిచో మాను నను వ్యవస్థ ప్రతిపాదింపబడుటచే జీవుడు కర్త యనియే తేలు చున్నది కానిచో చేతనధగ్గమగు ఇచ్చ బుద్ధిప్రకృతులయం దనుప పన్న మగును. ఇంతియే గాదు. బుద్ధిప్రకృతులకు భోగమును ఇచ్చయు సంగీకరించిన జీవావశ్యకతయే లేకపోవును. కావున నీవాదము ఉపనిష ద్విరుద్ధ మనియే చెప్పవలయును.

ఇప్పటివరకును గానింపబడిన విమర్శయొక్క సింహావలోకనము వలన స్పష్టికర్తృత్వమును, తద్వారా పంచకృత్యవరాయణత్వమును, జీవుని పురుషార్థకర్తృత్వమును సిద్ధాంతము లగుచున్నవి. కావున సక ర్తృత్వప్రతిష్ఠి జ్ఞానమును వాద మనైదిక మనియే తేలుచున్నది

ఇక సర్వైక్యములు ప్రతిపాదించు ఔపాధికకర్తృత్వనిషయము విచారితము, కర్తృధికరణమున బుద్ధికర్తృత్వము నిషేధింపబడి జీవక ర్తృత్వము సిద్ధాంతీకరింపబడినది. కాని యీకర్తృత్వ మధ్యస్థమా కాని స్వాభావికము కాదని నిరూపింపబడినది. 'యథా చ తత్తో భయథా' అను సూత్రముచే ప్రతిపాదింపబడిన యర్థమును వివరిం చుచు లోకమునందు వడ్రంగి ఉలిమొదలగు సాధనముల నపేక్షించి కర్తయై దుఃఖియును, అపేక్షింపక అకర్తయగుచు సుఖియును నగుచు న్నాడో యావిధముగనే ఆత్మయును బుద్ధ్యాదికరణముల నపేక్షించి కర్తయై సంసరణమగుడును, అపేక్షింపక అకర్తయై సరమానందఘఘ ణును నగుచున్నా డని ప్రతిపాదింపబడినది.

శక్ విషయవిమర్శ గావించుము. జీవకర్తృత్వమును సిద్ధాంతీకరించుటయే కర్తృధికరణ ప్రధానాశయము. ఈకర్తృత్వము స్వాభావికమని విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతము. ఆధ్యాసికము లేక ఔపాధిక మని అద్వైతసిద్ధాంతము. ఇం దెయ్యది శ్రుతిసూత్రసమ్మతమో గాంతము.

కర్తృధికరణము ద్వితీయాధ్యాయము తృతీయపాదములోనిది. ఈపాదమునందు ప్రథమమున ఆకాశాదుల యుత్పత్తి విషయమునగల సం దేహములు తొలగింపబడి యాకాశాదిపంచభూతోత్పత్తి సిద్ధాంతీకరింపబడినది. తదుపరి ఆకాశాదులకువలె జీవులకును ఉత్పత్తి కలదాయని శంకించి జీవున కుత్పత్తి లేదని సిద్ధాంతీకరింపబడినది జీవప్రకరణముగాన జ్ఞాత్వ, అణుత్వములు నిర్ధారించబడినవి. తదుపరి కర్తృత్వ సిద్ధాంతమునకై కర్తృధికరణము నిబంధింపబడినది.

ఆత్మాధికరణమున జీవనిత్యత్వమును సిద్ధాంతీకరించి జ్ఞాధికరణమున స్వాభావికజ్ఞానవిశిష్ట డని ప్రతిపాదించి ఉత్తా. - త్యధికరణమున జీవు డణుస్వరూపు డని నిర్ణయించి తరువాత కర్తృధికరణ మారంభింపబడినది. ఈయధికరణమున శాస్త్రసార్థక్యమునకై జీవుడు కర్త యని ప్రతిపాదించబడినది. జీవుడు కర్త గానిచో యాతని మోక్షప్రాప్తి నుద్దేశించి నిబంధింపబడిన శాస్త్రము లన్నియు వ్యర్థము లగును.

జీవుడు జ్ఞత్వాణుత్వవిశిష్టుడు గానచ్చును. కాని కర్తృత్వమున్నదా లేదా యని శంకించి కూటస్థుడగు నాత్మయందు కర్తృత్వ మనుపపన్నము. కావున బుద్ధికిగాని, ప్రకృతికిగాని కర్తృత్వ ముపపన్న మని పూర్వపక్షము గావించబడి శాస్త్రవైయర్థ్యము నుపసంహరించుటకొరకు జీవకర్తృత్వము సిద్ధాంతీకరింపబడినది.

త దేహం ప్రాణానాం విజ్ఞానేవ విజ్ఞాన మాదాయ

జీవుడు స్వప్నసంచారమున ప్రాణశబ్దవాచ్యములగు చక్షురాదీంద్రియములయొక్క గ్రహణశక్తిని బుద్ధిచేత గ్రహించియని చెప్పట చేత బుద్ధి కరణ మని ప్రతిపాదించబడినది. కావున బుద్ధి కర్తృత్వము లేదని సిద్ధాంతీకరింపబడినది.

తరువాత ప్రకృతికర్తృత్వపక్షమును నిరసించుటకై కర్తయే భోక్త గావలయు నను నియమమువలన సమాధియందును ప్రకృతియే కర్త గావలయును. ప్రకృతి తనకన్న భిన్నముగా భ్యాసించుటకు సమర్థము కాజాలదు. అచేతనమగు ప్రకృతియందు భ్యాసకర్తృత్వము సర్వధా యనుపపన్న మని సిద్ధాంతీకరింపబడినది.

పిమ్మట బుద్ధిపక్షపులకు కర్తృత్వ మంగీకరించిన కాలనియమ మనుపపన్న మగునని ప్రతిపాదించుటకై తత్తోదాహరణ వినియబడినది. వృక్షాది ఉదాహరణల సాధనము లున్నను ఇచ్చ యున్నవృక్ష చేయుటయు, లేనపుడు మానుటయు స్లో యక్లే వాగాదికరణసంపన్నుడైనను భోగేచ్ఛ యున్నపుడు చేయుటయు లేనపుడు మానుటయు సంభవించుచున్నది. బుద్ధిప్రకృతులకు కర్తృత్వ మంగీకరించిన నవి యచేతనములుగాన నానిధమగు వ్యవస్థ యనుపపన్న మగును.

ఇప్పటివరకును భాష్యకర్తలలో నతిప్రాచీనుడగు నీలకంఠశివాచార్యసంప్రదాయము వివరింపబడినది. ఇక శాంకరసమన్వయపద్ధతిని గాంతము.

అచార్యస్వామి కర్తృధికరణమున 'కర్తా శాస్త్రార్థవత్త్వాత్' అను సూత్రవివరణసందర్భమున బుద్ధికర్తృత్వమును నిరసించి జీవకర్తృత్వమును సిద్ధాంతీకరించినారు. తరువాతి సూత్రముల యర్థమును వివరించుచు కర్తృత్వమునే నిర్ధారించినారు.

ఇక తత్తోదాహరణమున ఇష్టసాధనబోధకవిధివాక్యము లుండుట చేత 'అసంగో హ్యయం పురుషః' అను శ్రుతివాక్య మనుపపన్న మగునుగదా యను సంశయమును ప్రతిపాదించి శాస్త్రార్థవత్త్వాది హేతువులచే కర్తృత్వము స్వాభావిక మగుటవలన విధిశాస్త్రమునకు వైరుధ్య మేగ్గుడు నని పూర్వపక్షమును ప్రతిపాదించి జీవకర్తృత్వ మా పాధికము గాని స్వాభావికము గా దని సిద్ధాంతీకరించినారు. ఈసందర్భముననే తత్తోదాహరణసమన్వయము గావింపబడినది.

